

Ant. Mart. Slomška

ZBRANI SPISI.

Četerta knjiga:

Različno blago.

Zbrani uredil in izdal

Mih. Lendovšek,

Šupnik/Makolski.

1885.

Natisnila tiskarna družbe sv. Mohora v Celovcu.

Ant. Mart. Slomška

ZBRANI SPISI.

Četerta knjiga:

Različno blago.

Zbral, uredil in izdal

Mih. Lendovšek,

župnik Makolski.

Slomšekovo

Različno blago.

Zbral, uredil in izdal

Mih. Lendovšek,

župnik Makolski.

Slomšekovih zbranih spisov:

Četerta knjiga.

1885.

Natisnila tiskarna družbe sv. Mohora u Celovcu.

Stomskoto

Raxlono plago.

1955

ca 3216/4

P 11235/4

Stomskoto

17. 131 D
19. 7. 1955.

1955

Státní knihovna v Praze

Predgovor.

Nastop nove službe s početkom l. 1883 od strani izdajateljeve in pa mnogoverstne skerbi, združene s to novo službo, krive so največ temu, da se je ova četerta knjiga naše zbirke toliko zakasnila. Zanaprej pa upam, da bode hitreje šlo; vsaj tega, da naj bi se začeto delo skoraj dokončalo, menda nihče tolikanj iskreno ne želi, kakor ravno izdajatelj sam. Peta knjiga, obsegajoča katehetično in drugo nabožno tvarino, pojde, če bo le kolikaj moči, še to leto u tiskarno.

Gradivo, kar ga je tukaj nabranega, menim, da bode precej popolno in vseobsežno; če bi komu znana bila še kde kaka betev, prosim uljudno, naj mi jo blagovoljno prijavi. „Vaje cirkvene zgovornosti“ u Drobt. 1862, odložil sem, ker bodo po moji sodbi kot uvod k prvemu zvezku Slomšekovih pridig najbolj umestne. Da pa sem izmed pridig odlomek one „o dolžnosti svoj jezik spoštovati“ (glej str. 260.) in od pastirskih listov to, kar se nahaja

str. 227.—235. in 299.—313. simkaj uverstil, tega menda ne bo treba opravičevati.

Kdor bi se hotel morda na razverstitvi spodtikati, prosim ga, naj blagovoljno pomisli, da ni na razdelitvi toliko ležeče, kakor velikoveč na tem, da imamo to različno blago iz Slomšekovega peresa, doslej po mnogih knjigah in časnikih raztepeno, vender enkrat že zbrano in kolikor toliko urejeno pred seboj. Kaj ni, prijatli?

Zastran jezika deržal sem se ravnila u Slomš. I. str. XII. — XIII. objavljenega, če tudi čujem, da enim premalo, drugim pa preveč pilim, da je „jezik zastarel“ i. t. d. Razven nekaterih slovniskih oblik in odpravljenih nemčiznij je vse Slomšekovo.¹

Sostavki: 4, 19 prvega, 2, 3, 4, 10 drugega in 4, 6, 7, 8, 9₂, tretjega oddelka so po uredniku poslovenjeni.

¹ Odgovor na uprašanje, kaj da pišem u: a) ker ga je pisal Slomšek sam; prim. „Djanje Svetnikov božjih“ l. 1853, Drobt. l. 1854, 1855; u starejših knjigah pa vedno v^o; b) ker ga u narodu pogoje čujemo, kakor v, pa tudi sami (posebno mi pridigarji), dostokrat še nehoté, izgovarjamo; c) ker ga pišejo Hervati — in to mi je poglavitni razlog — in je gotovo, da se s tem pomaknemo u pisavi za izdatno stopinjo svojim bratom na jugu bliže, in to prav lahko, brez vse najmanje škode naši mili in ljubljeni slovensčini. Itak, hvala Bogu! velike razlike med nami več ni, in ko bi bili Hervati ostali pri svoji kajkavščini, imeli bi Slovenci ž njimi danes že enoisti književni jezik. U kratkem mislim objaviti prav zanimiv dokaz za to terditev.

*Gorko vam priporočam, dragi slovenski rodoljubi, to knjigo po zadržaju svojem izverstno in za ljudstvo velepodučno. Razširjajte jo med narod, za kojega so pisani večinoma vsi ti zbrani sestavki!*¹

¹ Naj dodam tukaj doneske k bibliografiji Slomšekovih del (prim. Slomš. I. dodatek, str. 231—254), kolikor sem jih med tem znova nabral:

1. Pervo slovstveno delo Slomšekovo utegnili bi biti: „*Posebni nauki ino molitve za žensko mladost*“ in pa „*Molitvice in potrebni nauki za pridne mladenčce*“, prim. bibliografijo Slomš. I. šte. 5 in 14 in opazko 2, str. 231, katera molitvenika izdal je najberž, ko je prevzel l. 1829 službo špirituala u celovski duhovnici.

2. *Prepis eniga pisma* gospod fajmoštra v' Babolni na Tisi na Ogerskim, v' katerim pišejo ta skerbni gospod, kako so srečno zdravili tiste, ktere je bolezen kolera prijela. 8°, str. 8. Na koncu se bere: Babolna per Tisi 3. velicega serpana 1831. Janez Morvaj, fajmošter. Prim. biblgr. str. 231., opazko 2. in Slomšek IV. str. 325. — Iztis te knjižice hrani se u bogoslovski knjižnici ljubljanski z zaznamkom F/65.

3. *Keršanska Beseda* katoljskim misjonam pomagat, ktero je Slovencam govoril Anton Slomšek, špiritval v' celovski duhovnici, v' spomin katoljske bratovšine svetiga Leopolda. V' Celovci 1836. Natisnil Ferdinand žlahni od Klajnmajr. 8° str. 48.

4. *Sveti Križev Pot* ino Litanije od terplenja ino smerti Jezusa Kristusa. V Celovci. Natisnil in na prodaj ima Janez Leon. 8°, str. 24. Brez letne številke. Menda l. 1847—1850.

5. *Škofovi list* od Antona Martina, lavantinskega škofa. Svetla resnica v zmešani svet! — Prenatisnil Janez K. Jeretin, ino ponudil keršanskim ludem za Velikonočno Pisanko 1848. 8°, str. 15

6. *Katolška družba* svetiga križa za keršansko resnico in pravico. — Le v znamenji sv. križa je izveličanje naše. U Celju 1850. Natisnil J. K. Jeretin. 8°, str. 14.

7. *Povaba na Botrino* katoljskim misjonam pomagati. V Celovci. Natisnil Janez Leon. 1850. Vel. 8°, str. 16.

8. *Duhovsko-Pastirski Glas* velke nesreče varvati ljube Slovence. U Celju pri Janezu Jeretinu. 1851. 8°, str. 23.

Kdor jo vestno pregleda, rad bo rekel z meno vred: Zdaj še le vemo, kaj Slomšek velja!

Makole dne 1. majnika 1885.

Mih. Lendovšek,

župnik.

9. *Molitve* za popolnoma odpustek svetiga leta Papeža Pia IX. 8°, str. 16. Tiskarna in leto nista povedana. (Sv. l. 1850?)

10. *Oznanilo* in *opravilo* slovesnih molitev zadobiti popolnoma odpustik svetiga leta po naročilu sv. Očeta Papeža Pija IX. Za lavantinsko škofijo. Celovec. Natisnil Ivan Leon. 1852. 8°, str. 28.

11. *Anton Martin*, po milosti božji škof Lavantinske cerkve, pozdravim vse svoje verne ovčice in vam veselo veliko noč v Gospodu Jezusu želim. V Celju 1853. Natisnil J. K. Jeretin. 8°, str. 18.

12. *Der heilige Aloisius*, das Vorbild der studirenden Jugend. Ein Wort des Fürstbischöfes von Lavant Anton Martin zur Eröffnung des Schuljahres 1859 am k. k. Gymnasium zu Marburg. (Der Ertrag ist der St. Aloisi-Kirche gewidmet.) Gratz. Druck von Jos. A. Kienreich. 8°, str. 16.

13. *Das letzte Lebewohl* am Grabe des Hochwürdigem Herrn Kaspar Albrecht, infulirten Domdechantes von Lavant, der am 13. August 1861 zu Marburg in seinem 74. Lebensjahre selig im Herrn verschied. Gratz 1861. Druck und Papier von Jos. A. Kienreich. 8°, str. 12.

14. *Popoldanja služba božja* za katolske kristjane. Obsega osem in trideset raznih litanij in drugih potrebnih molitev, kakor tudi sv. križev pot. Zbirka iz raznih poterjenih bukev. V Celovecu 1855. 8°, str. 140.

15. *Martin Mladi Pušavnik*. Zala perpoved za otroke iz pisem Kristofa Šmida. Poslovenil F... G... V Celoveci. Natisnil Janez Leon. 8°, str. 80. (Leto ni dodano; po biblgr. Sl. I. str. 235. najberž l. 1836. F. G. = Felicijan Globočnik.)

Pervi oddelek.

Šola in odgoja.

*„Šola pa, če prava ni,
je boljše, da je ni!*

Slomšek l. 1850.

I. Splošne razprave.

1. Pozor!

(Vel. ber. l. 1854.)

Visoko ces. kr. ministerstvo uka priporoča, naj se u šoli pervega odreda *serce učencev oživi za Boga in vero, za cesarja in domovino; naj se za resnico in pravico ogreje*. Temu namenu služi naj *malo berilo*. U drugem odredu naj se učencem glava izbistri, izjasni razum, in razcvetô blage dušne moči, naj mladina svoj sveti poklic spozna, in pa namen različnih božjih stvarij po svetu. U izobrazenje glave, pa tudi u obširnejšo omiko serca naj služi: *Veliko berilo in pogovorilo* o najpotrebnejših rečeh. Samo čitati, pogovarjati se z učenci pa ne, bilo bi vodo žejnemu s sitom zajemati, okno zabijati in temo u šolo nositi. Mladini naj sije solnce modre spoznave, naj pije žejna duša čisto vodo zdravega nauka. Zato je šola.

Kakor pa daje le solnce zemlji toploto in luč, tako daje šoli pravega razsvetljenja in omike pomoč samo Bog — Jezus Kristus, nebeški ljubej otrok; in kakor je bila blagoslovljena hiša Egipčana, u koji je Jožef gospodaril, tako bo blažena le tista šola, u kateri bo Jezus vsakega nauka začetek in konec. Bratje, to učite! tako storite! in bote živeli vi in vaši učenci. Amen.

2. Iskrice šolo oživiti.

(Blaže in Než. l. 1857.)

Kakor ljubo solnce zemljo oživlja, katero osije, tako naj vsak učitelj šolo oveseluje, u katero pride. Učenik mertev, ko les, merzel ko led — učenci pa živi ko ogenj, se slabo strinjajo; serca učencev se učeniku tako dolgo odmikajo, da šola zmerzne, nauka cvet pomerje in dobrega sadu ne da.

Iskreni šolski prijatelj, kar naj bi vsak učitelj bil, ima naj oživljajočih iskric kupoma k redu za veselje in kratek čas, za resnico in za nedolžno šalo, da svoje učence za nauk unema in oživlja, zaspane dramí, pridne podpira, da mu ne opešajo na sredi pota potrebnega poduka.

Takošnih iskric enokoliko knjiga: *Blaže in Nežica* učiteljem ponuja, ki se na novo presojena in za potrebo popravljena u tretje natisne in svetu poda.

Ne zamudi, prijatelj šole in domovine, učenik in odgojitelj mladine, knjižice blagovoljno soditi, dobro posneti, slabo popraviti, da ne bova ne jaz ne ti na zgubi.

Boš čital, kar sta se Blaže in Nežica u nedeljski šoli učila, naj se, *učenec!* tudi tebe nauk prime. Beri, štey in poskušaj; kolikor toliko dobrega bode se tudi tebe prijelo, in veselilo te bo, tudi kaj znati, kar še dozdej vedel nisi. Ne opuščaj pa tudi u djanju posnemati, kar dobrega znaš; Bog ne ljubi le poslušavcev, tudi ne praznih bravcev; pridne delavce ima rad. Veliko znati, pa malo-prida ravnati, žali Boga in škodi ljudem.

Hočeš, učitelj! ti druge učiti, in bolj moder biti ko skerbni učenik in pridni gospod kaplan, od katerih bereš, kako sta šolo oživljala in po šoli živo, ljubeznivo obračala se, saj ti ne branim. Uči in suči se u šoli kakor rad, naj le seme dobrega nauka dobro zemljo najde in pa obilno dobrega sadu zarodi. Ne po sevki ne po oralu — le po sadu orača in sejavca, pa tudi učitelja spoznaš.

O setvi ima *sonce sijati*, da se da lepše orati in njiva čedno obdelati; bodi učitelj tudi ti pri nauku vesel in dobre volje, kar je prav. Povedal sem ti torej mnogotero za smeh, toda brez greha. — Naj tudi dobro setev o pravem času *pohleven dežek* pomoči in porosi, toliko hitreje se ozeleni.

Rodoviten dež na razložen in u serce položen nauk so *gorke solze*. Mislim, da te bodo vmes tudi solze posilile, če nisi prekamenitega serca, ko čitaš ali čuješ te knjižice vesele in žalostne reči.

Mladini najbolj potreba je *modre šole za srečno življenje*; zatorej učitelju čez vse potrebno znati, šolo *na pošteno življenje modro ravnati*; kazati svojim učencem življenja srečno pot; jim vedno praviti, česar naj se držijo svoje žive dni, da bodo kakor Blaže in Nežica srečno hodili. Učencem kazati vsakotere nevarščine, ki jih čakajo; jim povedati pomoči u mnogoteri sili, kolikor se da, — to daje ljudske šoli ceno in življenje; zatorej življenje kmetov po solnčnej in senčnej strani popisano najdeš.

Ti je preveč, kar se u teh bukvicah uči, izogni se; kar je premalo za tvojo mladino, pa dodaj. Veš, da po svetu vsaka tehtnica enako ne vleče, tudi vse ure po tisti meri ne tečejo; vsakemu po glavi, kakor bi rad, tudi biti ne more. Kar tebi ne dopade, bo pa, lahko da, drugim prav. U spoznanju božjem čedalje bolj napredovati, po spoznanju koristnih rečij modreje ravnati, po

ravnanju pa tudi u sveti čednosti rasti: *to je naše šole sveti namen*, katerega Blaže in Nežica kažeta.

Mnogo let je preteklo, kar je bila ta knjižica prvič spisana; *mnogo oblik* se je od tiste dobe premenilo, mnogo popravilo, kajti popolnega nikaj pod solncem ne najdeš. Vse se premeni, tudi človek in njegova dela; le resnica ostane. Tudi bukvic za šolo in domačo podučbo se je u preteklih letih veliko boljših skovalo, kakor jih Blaže in Nežica imata, ki sta se tudi že postarala. Je pa novo vino bolj močno, je starina vender bolj zdrava. Nadjam se, da tudi knjižica ta ne bo škodovala, posebno mladim učiteljem in rednikom; le naj poskusijo, kar je dobro in prav. Pijanost pa ni modrost, bodi si pijan od starine ali novine — napihnjen od starih ali novih oblik.

Vsaka *slovniška oblika* je kolo živega jezika, ki ne stoji nepremakljivo, dokler jezik živi, marveč se neprenehoma obrača in toliko hitreje premenjuje, za kolikor bolje omika ljudij in jezika napreduje. Kolo prenašlo tirati in preterdo zavirati dobro ni; tiraj, opoviraj rabo oblik, kar je prav, da kolo jezika gladko poteče; pa tudi preveč vstran ne vozi, zaničevaje sosedov bistne oblike, da bratov pravice u svojo lastno škodo ne poveziš. Bolje bo na vseh štirih kolesih oblike voziti prav po braterno, kakor za kolesnice (ki le dve kolesi imajo) svojeglavno deržati, ali celo samokoliko enostransko tiščati, na oblikah sosedov se spodtikaje. Združena moč velja.

Tako misli in želi brez zamere — tvoj prijatelj — Anton Slomšek.

3. Opomemba.

(Ponovilo I. 1854.)

Popotnik je človek na svetu. Srečno svojo pot hoditi, ima mladino dobra šola učiti — *dobra šola za življenje*. Poprej ko se mladež od šole za vselej poslovi, naj se mladenčem in dekličem o svetih nedeljah in praznikih vse potrebno ponovi, česar so se o delavnikih u šoli učili. Ovo *Ponovilo* naj odraščeni mladini popotnica bo za tukajšno pótno življenje.

Popotnik potrebuje za srečno hojo ljube *svetlobe*, da pravo pot vidi. Dogodivščina svete vere bodi mladeži svitla luč, katera nam zgodbe naše svete katoliške cirkve tolikanj lepo kaže, da stare resnice ne zgubimo. Popotnik, ki pravo vero zgubi, vse zgubi.

Mlad popotnik mora *modrega tovariša* imeti, ki mu pravo stezo kaže, da si ne zgreši in se po potu ne spodtika. Navod pobožnega življenja in zadržanja čednega naj bode voditelj naši dragi mladini, da od pota pravice ne zaide. Ova predmeta sta ponovilo vsega kersčanskega nauka in poglavitna temelja srečnega življenja, časnega in večnega.

Popotnikom mladim je pa tudi potreba, da *dobro pisati* znajo, poprej ko se po svetu podajo, naj si bo list u daljne kraje poslati, ali za domačo korist si kaj zapisati, pa tudi za cesarske uradnije kake javne svedoče narediti. *Spisovnik* naj odraščeni mladini pismo doverši in jo u navadni pisariji podučí. Ravno tako je mladim ljudem številoslovja ali računstva potreba, da jih premeteni svet ne goljufa.

Kar je pa prihodnjim gospodarjem in gospodinjam na kmetih najbolj potrebno je *kmetijstvo*, katero jih uči zemljo dobro spoznavati in obdelovati, travnike čediti in za tečno kermo skerbeti, drevje žlahniti in živino lepo rediti; tudi drobnih bučelic ne zanemarjati. Vinograde obdelovati, naj mladini *vinoreja* pokaže. In ker u mladih letih nihče ne ve, kamo še pride, je mladim popotnikom tudi svet spoznati, zemljo po suhem in po mokrem pregledati, spoznavati mnoge deržave, dežele in ljudi, koji po svetu prebivajo, ter poizvedeti, kako se jim kaj godi. Vse to jim *zemljepis* pove.

Žalostno je pri hiši, ako gospodar in gospodinja slabo termoglavo družino imata, koja ne ve poštenja, ne pozna pokorščine, ne porajta za strah; u taki hiši ne biva Sv. Duh. — Velika družina u ljubi domači deželi — *domovini* — smo vsi; gospodarja, ki nas u posvetnih zadevah vlada, imamo cesarja in njegove namestnike, oblastnike. Kdor u tem velikem društvu srečno in mirno živeti hoče, naj se nosi kakor ga zadnje poglavje Ponovila „*ljubezen domovine*“ uči. — Tako bo to Ponovilo lepo vodilo za mlade Slovence in Slovenke, da se jim glava izbistri, serce ožlahni, ohranita zdrava duša in telo, in pa pridne delavne roke.

Hoče pa Ponovilo biti mladenču prigodno vodilo k časni in večni sreči, bodite vi častiti šolski učitelji! modri, skerbni voditelji, posebno svojim nedeljčanom in nedeljkam previdno oko. Učiti in ponavljati je mnogo, časa pa malo; ni mogoče u enem letu vse — pa u treh ali štirih letih se lahko vsi predmeti tega vodila ponovijo. Poiščite in izvolite pred drugimi take reči koje so mladini vaših krajev in dobe koristneje. Kar učitelji u šoli nauka začnete, u tem naj učenci in učenke doma napredujejo; in kar ste pervo nedeljo začeli in mladeži naročili, drugo nedeljo izpitajte in u kratko ponovite, kolikor se da. Tako bo vsaka sveta nedelja in

svetek lepa stopinja blage omike in poduka za mlade ljudi. *Bodete skerbno in pridno rosili svoje nauke učitelji vi, jim bode tudi Bog svojo rast dajal.* In kdor obilno seje, bo gotovo tudi obilno žel, ter če ne na ovem pa na unem svetu stotero prejel!

4. Kaj je storiti dušnemu pastirju dandanašnji posebno u šoli?

(Theol. Zeitschr. I. 1849 str. 121 i. d.)

„Gospod! videl sem tri prizore velikega igrokaza pred seboj veršiti se, in groza obšla me je pred tem, kar še ima priti. Videl sem u prvem prizoru, kako so popačeni politikarji tebi, o Bog! slovo dali rekoč: Ne potrebujemo te k vladanju ljudstva in dežel; opravimo to lahko brez tebe. Molčal sem in se solzil. Videl sem u drugem prizoru, kako so nespametni moralisti tebe odpravili z besedami: Ne potrebujemo te več, da bi ljudi blažili in osrečevali; opravimo to lahko brez tebe. Molčal sem in izdihoval. Videl sem u tretjem prizoru, kako so celó besni bogoslovci tebe, moj gospod in moj Bog! odstavili rekoč: lahko nam je ljudi tudi brez tebe modre in srečne napraviti. Gospod! rekel sem, kako dolgo še? — Tako postaja ljudstvo brez vere, vera brez življenja, svet brez pastirjev, duhovniki brez milobe, učenjaki brez modrosti, velikaši brez ponižnosti, obredi brez moči, zlobnost brez strahu, čednost brez podpore, mladina brez živih vzgledov, prihodnost še strašnejša kakor je sedajnost. Ljudje hočejo srečo brez čednosti, čednost brez češčenja božjega, češčenje božje brez razsvetljenja božjega; hočejo politiko brez morale, moralo brez vere, vero brez razodetja, razodetje brez cirkve; hočejo cir-

kev brez sv. Duha in to, kar le u edinosti obstajati zamore, razdirajo in z razdorom pospeševati menijo.“

Tako je popisoval sivolasi škof Zajler ob koncu svojega življenja *našo dobo* u živi podobi, čije dopolnitev smo doživeli in čije resničnost smo dočakali mi. Novo paganstvo razvilo se je med ljudmi, in njegov kvas se čedalje bolj razširja u vseh stanovih. Zapustili so ljudje studenec žive vode in izkopali si vodnjake, ki vode ne deržijo. Moliyo zlato tele tako imenovane *prosvete skopuštva* in *poželjivosti*, Boga in nja kraljevstvo pa so vse preveč zapustili. Kde cveti upanje boljših časov?

„*Pustite malim k meni priti*, kliče Jezus; *ker njihovo je nebeško kraljevstvo.*“

Rastočo mladino u to kraljevstvo voditi, to ravno je najvažniša, pa tudi najbolj uspešna naloga vsakemu dušnemu pastirju. Najlepšo priložnost k temu ponuja mu šola, da lahko domači poduk nadaljuje ali ga spopolni in tako poznejim cirkvenim naukom dober temelj položi.

Ker pa naše šole ne smejo biti le same učilnice, temveč tudi odgojevališča, u katerih naj bi se dobri državljani in nebeščani izrejali — u drugem obziru se nahaja veliko več pomanjkanja kakor u prvem! — ne bilo bi odveč, ko bi si dušni pastirji in pa izvedeni šolniki svoje misli, nazore in izkušnje med seboj prijavljali. Takošni *medsobojni pogovori o šoli in odgojevanju* bili bi *verlo uspešni pripomočki k pridobitvi boljših ljudij in boljših časov.*

So naše šole cvetoči verti božji in dušni pastirji njih umni vertnarji, bodi jim perva skerb, da dobijo njihovi nežni odgojenci potrebno mero *luči in toplote*; ali brez prispodobe rečeno, izobraženje uma in serca naj enakomerno napreduje. Le samo *um, na škodo sercu*, z znanostmi preoblagati, iz tega prihajajo merzli razumniki in to pelja do suhega racionalizma; razum zanemarjati in

le samo čuvstvo serca gojiti, pa donaša prazne cvetove brez sadu, budi prazno čuvstvovanje, vodi do otečene nabožnosti in do sanjarstva. Obojno je škodljiva odgoja, ki se pa le vse prepogosto kakor po šolah, istotako tudi pri domačem izgojevanju nahaja, ter le samo polovičarske ljudi daje.

Vender pa naj dušni pastir tega nikdar ne prezre, da imajo otroci, kakor sploh vsi nepopačeni, neizobraženi ljudje *navadno več serca kakor uma*, in da je toraj mnogo leže najti pot skozi serce do razuma, kakor naopak skozi razum do serca. Beri spise mladini namenjene, p. Krištofa Šmida, in uči se, ljubeznivo, priserčno in resnično otroški občevati z malimi. In če si si serca nedolžnih otrok pridobil, potem ničesar ne zamudi, da jim boš tudi um s primernim verskim znanjem razsvetlil in gotovo ne bodeš izgojil ljudi — polovičnjake.

Žali Bog, da se je u naših narodnih šolah, kakor tudi na viših učiliščih doslej tudi u veronauku vse preveč le na razvijanje uma merilo, premalo pa na blaženje serca. Seme božje besede usajeno u rahlo zemljo mladine ostalo je brez oživljajoče toplote mertvo, ni prineslo dobrega sadu ter je bilo od zelišča zadušeno, ki tudi u hladni zemlji dobro raste. „Naše šóle so navadno same ledenice, tožil je rajni knezoškof Roman, in pravo je imel. Kaj mi pomaga najsvitlejša soba, če mi je pa zmerziniti u njej, in delati nisem u stanu! K čemu so cirkvi in deržavi še tako umni udje z največimi znanostmi, če pa za pravico in čednost gorkega serca nijmajo.

Ali nas mar ne uči žalostna izkuzba, da učeča se mladina s vsakim letom svojega napredovanja postaja tudi čedalje bolj brezverna, in da le vse prepogosto versko prepričanje in pobožno življenje tembolj gineta, kolikor več se množijo znanosti uma, dokler slednjič našedobni dijaki s šolo vred tudi vere popolnoma ne zapustijo.

In od kod to? Od tod, ker se veronauk le z golim umom, nič pa s srcem ne obravnava in uči. Izpiti verozakonski se veršijo izverstno u šoli — izvun šole pa navadno jako slabo. Vender pa je le življenje prav ta pravi verozakonski izpit.

Če hočemo, da se bo ta stvar na boljše obrnila, biti mora dušni pastir sam *mož vere, mož vse oživljajočega kerščanstva*. Otroci posnemajo rajši to, kar na svojem učeniku vidijo, kakor pa tisto, kar od njega slišijo. Stariši, ki svoje otroke s šibo moliti učijo in pa šolniki, ki svojim šolarjem katekizem s kaznovanjem usilujejo, s svojim kerščanskim odgojevanjem sreče nimajo; krivi so, da postane mladini veronauk zopern, ter izgojujejo sužnike, pa ne proste otroke božje, kakoršnih si apostol želi. Beri prelepi prvi oddelek Krištof Šmidovega spisa: Roza Jelodvorska in zapomni si, kako se otroci učijo Boga spoznavati in moliti.

Kadar se u šoli moli, naj moli katehet ali učenik glasno z otroki vred; delaj lepo pred njimi križ, skleni pobožno roke svoje. Če peljaš otroke u cirkev, ne sramuj se ž njimi vred poklekniti, ter vse obrede, katere otrokom priporočaš, tudi sam s pobožnim duhom opravljati.

Ako ne postanete kakoršni so otroci, veli naš gospod in učenik, ne pojdete u nebeško kraljestvo. Tista stara dušna erja, mnogih naših *sedanjih šolnikov strah pred sv. vero*, takih, ki se sramujejo pobožnosti in bogaboječnosti — ona je zamorila tudi drugi sad naše mladine. Ta verska bojzljivost je živemu kerščanstvu morivna kuga. Kdor se Kristusa sramuje, njegov ni; ker „kdor mene zataji pred ljudmi, njega bom tudi jaz zatajil pred svojim Očetom, ki je u nebesih“ — to so njegove besede.

Veronauk in kerščansko odgojo bolj oživiti — izverstni pripomočki k temu so primerne *podobe*. Katehe-

tične podobe Bernarda Galure, knezoškofa Briksenskega, neumornega delavca u vinogradu Gospodovem, z nemškim in slovenskim berilom, ki se dobivajo u Gradcu pri g. Heribertu Lampeljnu, vredne so zavoljo svoje primernosti in nizke cene tudi pri nas splošnega razširjevanja. Pravi domanji misionarji so, katere otroci domov prinesejo, domačini radi gledajo, in ki s svojimi napisi resnice naše sv. vere oznanujejo.

Kdo bi se radostno ne spominjal na veselo mladost in tistih mičnih katehetičnih daril, katere smo dobivali; še vedno se že pri samem tem spominu vsakokrat na novo omladi naše versko mišljenje. Za celo kraljevstvo bi ne bil dal podobice sv. Miklavža škofa, katero sem bil dobil od svojega prvega veroučitelja, ko sem jim bil na njihova vprašanja povoljno odgovoril. Takošna darila pa imajo biti modro izbrana, po zasluženju razdeljena, in pa ne prepogosta!

Posebno izdaten pripomoček verske odgoje so tudi cirkvene slovesnosti, za otroke posebej prirejene. *Pervo sv. obhajilo* je najlepši majnik katoliškega življenja. Dušni pastir, ki otrokom za to slovesnost ne skerbi, jemlje jim najlepši slavedan, kateri zamujen, se revnemu zemljanu nikoli več ne poverne. Čeravno morda utis takošne pobožnosti pri otrokih kmalu mine, nje blagoslov ostane in še u poznih letih obilno sadu prinaša.

Ali ni *sv. Alojzija pobožnost* razvijajoči se mladini kakor terdno ozidje proti zapeljevanju in razuzdanosti? Niso bile Marijine družbe dijakom kakor prave terdnjave proti pohujšanju, sedež pobožnih čutil do Jezusa in njegove deviške matere? Mlado serce mora ljubiti; ker ljubezen je nja življenje, in brez ljubezni mu biti ni. Če ne ljubi Jezusa, pa ljubi svet ter se u svetu pogubi. Blagor pastirju dušnemu, ki takošne od sv. cirkve poterjene pobožnosti iz lastne skušnje pozna in prav obraja

ter jih modro priredovati ume! Naj otroci tega sveta čez enake cirkvene naprave še tolikanj zabavljajo ter jih zaničujejo; zahvalim Te, Oče nebeški, da si to pred umnimi in modrimi zakril, malim pa razodel, rekel je Kristus.

Če se je serce mladini ogrelo, pa tudi razum prazna suha zemlja ostati ne sme, da se versko odgojevanje enostransko ne *izpridi u golo nabožnikovanje* — ampak tudi um naj se z obilnim zakladom verskih in djanskih resnic obogati, pomnež z njih prisvajanjem uri, seveda le kolikor mladina nositi zamore.

Velevažna naloga dušnemu pastirju našega časa je nadalje ta, da se mladina ne nauči le samo nekaterih kosov kerščanskega nauka, temveč *vesoljno zveličansko delovanje kerščanstva* kolikor moči temeljito izpozna, zato ker nja sovražniki ne zametujejo več, kakor nekdaj, le posameznih resnic, ampak kar celo delo odrešenja. Katehet naj si prizadeva kazati *gospoda Jezusa, kot duhovno nebeško solnce naše sv. vere*, ki z žarki svoje milosti pred seboj s prerokbami in za seboj s svojo učečo in zveličavno cirkvijo človeški rod razsvitljuje in posvečuje; in da kakor smo u Adamu vsi grešili in prvo zadolženje podedovali, tako smo po Kristusu vsi tega zadolženja odrešeni, če se hočemo njegovega zasluženja deležne storiti. Globoko naj se utisnejo nepokvarjeni mladini trije poglavitni deli cele naše verske zgodovine: ustvarjenje, odrešenje in prihodnje povračilo; in pa da ni dano pod solncem ljudem nobeno drugo ime, u katerem bi zamogli zveličani biti, kakor le presv. ime Jezusa Kristusa, naj bi se tako ovarovala vedno bolj razširjajočega se verskega nehajstva. Skerbi naj veroučitelj, da prepriča svoje učence o tem, da je vsaka, tudi na videz še tako nepomenljiva verska in djanska resnica, vendar le neločljivi del celega katoličanstva, in da se ne da nalik odluščnemu kamenu odločiti in zavreči brez kvara storje-

nega celoti; da je sv. katoliška cirkev temelj vere in zvesta varovavka vseh od Boga razodetih resnic, od samega gospoda Jezusa Kristusa k temu postavljena, in da je le ona sama edini izvirek življenja in izveličanja. Te stvari se u državi, katere podlaga je verska in vestna svoboda, nikakor ne smejo prezirati.

Pri vsej obilnosti šolskih katekizmov vendar še dobrega po gotovem načertu sestavljenega navoda živo pogrešamo, navoda, u katerem bi bil ves katoliški veronauk po določeni meri razložen, da bi tisti šolarji, ki le eno ali dve leti šolo obiskujejo, zapopadek celega nauka si pridobili in ne le kakošnih kosov katekizma se naučili; tistim pa, ki več časa u šolo hodijo, ne bilo treba u višem razredu vedno istega ponavljati. Velika pomanjkljivost našega verskega poduka je bilo zanemarjanje verske zgodovine, svetopisemske precej, še veliko več pa cirkvene; in vendar naj bi se učila mladina resničnosti obljuje Gospodove: Glejte jaz sem pri vas vse dni do konca sveta.

Prav dober poskus takošnega katoliškega navoda (katekizma) je prišel s škofijskim poterjilom u Regensburgu pri Frideriku Pustetu na svetlo in sicer z naslovom: 1. Katoliški katekizem ali nauk s kratkim obrišem verske zgodovine od začetka sveta do naše dobe. Za mladino in za odrasčene. 2. Katoliški katekizem za mestne in deželske šole (zgornji okrajšan) z versko zgodovino. 3. Mali katoliški katekizem za šole na deželi, ki le samo en tečaj obiskujejo. 4. Začetnica katoliškega nauka za manjše šole.

Mnogo podpira kateheta pri razlaganju verske zgodovine *zemljovid sv. dežele*, da se otroci soznanijo z biblijskimi krajevi. S kolikim veseljem stopili smo k tabli, na kateri je bila narisana sv. dežela, in kazali potovanja in sv. mesta, o katerih je prigodba poročala! Že je več ko trideset let minilo od tistih dob, dolgo že počiva

marljivi katehet u hladnem grobu, ki nam je narisal takošen zemljevid, pa še vedno mi je cela podoba živa pred očmi, in mi je u poznejih dijaških letih pri veronauku vselej terdna podlaga ostala.

Šola, ki se edino le s podučevanjem peča, je polovičarska! *mного bolj važno delo je odgojevanje*, katero se od poduka nikoli ločiti ne sme. Začne pa se vsako odgojevanje z verskim podukom in s primernimi pobožnimi vajami, da se tako versko-nravno čutenje zbudi in utemelji. Le-ta odgoja se ima početi u očetovski hiši, u šoli pa se potem marljivo nadaljuje; zato je treba dušnemu pastirju pred vsem na to paziti, da otroci doma svoje juterne in večerne *molitve* skerbno opravljajo, tako tudi pred jedjo in po jedi, stariše za vsako reč poprosijo ter se zahvalijo, pred spovedjo očeta in mater zavoljo mnogih razžaljenj za odpuščanje prosijo; u ta namen naj katehet večkrat popraša, ali se je vse to dopolnilo, zdaj vse otroke vkup, zdaj tudi posamezne, z dostavkom, da bo že izvedel od domačih, ali je resen ali ne, in tudi to poslednje naj po priliki ne opusti. Versko-nravno življenje doma in u šoli naj se vedno lepo ujema, in dostikrat bodo otroci *najboljši misijonarji svojim lastnim starišem*.

Tako je pred nekimi leti dobra deklica imenitne rodbine obiskovala mestno dekliško šolo. Skerbni katehet razlagal je *postno zapoved* ter otrokom naročal, naj se nikdar postni dan mesa ne dotaknejo, tudi ko bi se jim doma naprej postavilo. Pervi naslednji post reče vestna deklica: Oče! danes je post, ne bom jedla mesa. Oče je bil izperva nekoliko osupnen, pozneje pa mu je k sercu šlo in ko zopet pride postni dan, ni bilo več mesa na mizo. Toraj priprosta opazka nedolžnega otroka lahko več izda ko najkrepkejša pridiga. Seveda pa je pri takošnih domačih napakah od strani dušnega pastirja treba mnogo previdnosti, da ne bode z molčanjem jih pred otroki

odobroval in dopustil, da se jih otroci od starišev nalezejo, pa tudi da ne bo s preostrim in brezobzirnim grajanjem več pokvaril kot koristil.

Ravno toliko skerb mora katehet imeti pri šolarjih tudi na tiste *napake*, katere se u šoli prikazujejo. Tu sem spada tista kriva častilakomnost, vsled katere šolarji radi drug drugemu zavidajo zavoljo boljšega napredka, ali zadobljene pohvale, umnejši pa slabeje zaničujejo; iz tega se kaj rada rodi notranja meržnja, celo hudo sovraštvo za celo življenje, kakor nas to lastna izkušnja uči. Kakor važno tudi za učenika in odgojevavca blago tekmovanje med šolsko mladino biti zamore, vendar pa ostane vselej njegova dolžnost, da to stvar u pravi meji obderži in po nauku Gospodovem požlahnuje, da se u častihlepje in prevzetijo ne izpači. Naj se učijo otroci, vsako dobro napravljeno nalogo, vsako pohvalo in čast kot dar božji pripoznavati, za katerega so Bogu zahvalo dolžni; naj se učijo pa tudi vse, kar jim spodleti, vsako ponižanje, vsako tudi nezasluženo grajo in kazen kot izkušnjo in pripuščenje božje že u šoli voljno in udano prenašati. Zanemarjanje takošnih rečij je mnogo krivo pogoste spačenosti pri šolski mladini.

Dušnemu pastirju ne sme biti odveč, gledati tudi *na telesno izrejo šolarjev*; naj pazi na to, da prihajajo vselej snažni, umiti in počesani u šolo. Mlada navada, stara napaka! Otroci navadno svojemu katehetu roko poljubujejo, žal seveda včasih tudi prav umazani. Neki dušni pastir je u svoji župniji upeljal navado, da so mu smeli le samo snažno umiti otroci roko poljubovati. Kakor hitro so otroci svojega gospoda župnika zagledali, hiteli so k bližnji vodi, ter si umivali obraz in roke, da so smeli potem svojemu duhovnemu očetu roko poljubiti.

Pred vsem pa naj dušni pastir svojo šolsko mladino varuje tako imenovanih *mladostnih grehov*, ki se kaj

radi po učilnicah kakor kuga razširjajo, in nadepolno mladost že u prvem cvetu ukončujejo. Kdo ne misli z grozo nazaj na mnoge nevarščine dijaških let? Nevednost od ene in zapeljivost od druge strani ste hudobni materi mladostne razuzdanosti, ki le prehitro postane navada in pogosto železna srajca za celo, če tudi le kratko življenje.

Jako težavna obravnava tega čez vse rahlega in nežnega predmeta je kriva, da ga veči del starišev, odgojiteljev in dušnih pastirjev rajši popolnoma prezirajo in mladino u popolni nevednosti brez vsake primerne svaritve puščajo. Toda ravno to molčanje učenikov in odgojiteljev daje prosto polje zapeljivosti, katera ni tako molčljiva in nežnosti ne pozna; izkušnja uči, da se med desetimi zapeljanimi nahaja sedem takih, ki so to postali iz nevednosti. Kdo je tega kriv? U nepopačenem času zadostovalo bi molčanje, pokvarjena doba, kakoršna je naša, pa zahteva modro, dobro premišljeno previdnost.

S sveto očetovsko resnobo naj katehet vedno opominja mladino na vsegapričujočnost večnega Boga, ki vse vidi, vse sliši, tudi to, kar se na najbolj skritem kraju godi; da je vse ostuden greh, česar bi se otroci pred svojimi stariši, učeniki ali pred drugimi poštenimi osebami sramovali; da je vsako tako dejanje velika hudobija, pri katerem se človek skrivlje, ali pri katerem ga notranji strah obdaja. Vedno naj skerbi za nežno sramožljivost, ki je svete nedolžnosti najzvestejši angel varuh.

Bil je oče, ki je svojim otrokom pogosto pravil, da se angel varuh vselej od njih proč oberne, kadar so nagi, ali pa dokler niso dostojno oblečeni; kadar pa so lepo oblečeni, pa pride zopet k njim nazaj. S svetim strahom in trepetom se taki otroci slačijo in oblačijo, in pazijo,

da se ne bi razgalili. Nedoraslim sem dal mleka, ne jedil, pravi apostol. Za popolne pa je tečna jed, za one, ki so po dolgem privajanju svoje občutke izurili, in dobro od hudega hitro ločijo.

Če hočemo, da bodo narodne šole kot učilišča in odgojevališča blagoslov prinašale, je k temu *skupno, složno delovanje med dušnim pastirjem in učiteljem neobhodno potrebno.* (Conditio sine qua non.) *Predlog, naj se veronauk edino le dušnemu pastirju prepusti, učitelju pa še ponavljanje kerščanskega nauka ne dovoli, je silno pogubljiv* (äusserst verderblich); *le sovražnik šole zamore kaj takega storiti.*

Po takošnem razdoru postale bi naše šole enostranska, pomanjkljiva učilišča; imeli bi potem mnogo učiteljev pa malo odgojevancev, in mladina bi se potem še dosti bolj naglo pohujševala. Poduk in verskonravna odgoja morata složno napredovati; ves učeniški stan, šolski učitelji in dušni pastirji, naj *bodo z ljubeznijo zvezano Eno.* Na čast učiteljskega stanu bodi rečeno, da so vsi izvedeni in dobromisleči učitelji to tesno zvezo cirkve in šole kot bitstveno izpoznali in določno izrekli, da hočejo kakor doslej kerščanski nauk ponavljati in pri npravoverski izobrazbi mladine z združenimi močmi sodelovati. Kar je Bog zvezal, naj človek nikar ne razdira; takov razdor bi bil protinaraven in pa velik kvar vsaki pravi ljudski omiki.

Vsakemu enakemu predlogu naj se enodušno ustavljajo vsi dobromisleči šolski možje, ker tu gre za obstanek šole, ki je hčerka sv. cirkve. Izobraženje ljudstva brez resnične kerščanske vere je ravna steza k najhujšemu zdivjanju, kakor nam to zgodbe današnjih dni tolikanj grozovitno izpričujejo. Mož našedobne prosvete, ki je večidel vse klasike prečital, in modroznanstvo osemnajstega stoletja preduhtal, verze delal polne duha

in dovtipa, pisal za najslavnejše časopise, postal je pred kratkimi leti dvojni ubijavec, ob enem tudi ropar in bil je obsojen k smerti. Ravnilo njegovega življenja bilo je: človek živi zato da uživa; če tega ne zamore s poštenimi pripomočki, naj si pa pomore z goljufijo, tatvino in ubojem; treba je le urnosti in zvijače, da sodnikom uide; če ni potem se pač plača z glavo. — To pogubno ravnilo razširja se strašno krog in krog in vodi naravnost do razdetja človeške družbe, do boja vseh proti vsem.

Knjige našega časa ljudstvu namenjene jemljejo mu vero, in jo hočejo z narodnimi šolami golega humanizma nadomestiti. *Novim šolskim prerokom je znanje glavna stvar, verske vaje pa sama pritiklina*; toda ne pomislijo, da je znanostna izomika brez nabožnosti za vsako ljudstvo le samo olišpan grob njegovega blagostanja. „Le peljite človeka z dovršenim podukom k spoznanju njegovih pravic, pa mu ob enem vzemite z zamenjarjanjem cirkve in nabožnosti moč, ki ga k izpolnjevanju njegovih dolžnosti jači, pa ste ga premišljeno napravili prekucuhom; ker enostranska izobrazba uma brez blagoslova pobožne žive vere to druga ni, kakor nabrušen meč u roke dati norcu.“

Zatorej, vi stariši in odgojitelji! dajte si dopovedati z znamenji časa, ter izpoznajte, da človek, ki je vero izgubil, ne pozna več nobene postave in nobenih mej, in prizadevajte si, seme božje u sercih mladine ljubeznivo in skerbno gojiti, lepo složno s šolo vred, katero sv. cirkev posvečuje. In če že sedanjemu človeštvu več zdravila ni, naj pa vsaj prihodnji zarod spozna, kar mu je k stanovitnemu blagru.

Pa tudi mi, ljubljeni bratje in tovariši! ne smemo zapirati klicanju sv. cirkve svojih ušes; mi ki smo postavljeni za to, da nje blagoslov razširjamo čez narode

in države. Domače šole, naši duhovni vertovi, naj nam bodo mile, kakor lastno okó! Dobro podučeni, lepo izgojeni otroci so nadepolno cvetje boljših časov. Kder je nedolžnost doma, čisto življenje, otroška vernost in naravna prostost, tam vlada zlati vek; nja sadišče bodi župnijska šola!

5. Kratko vodilo za malo in veliko „Berilo“.

Blagim učiteljem dober svèt.

(Drobt. 1861.)

Deveto leto že novi „*Abecednik*“, malo in veliko „*Berilo*“, pa „*Ponovilo*“ za šole na kmetih imamo, samo slovenske, pa tudi slovensko-nemške knjige, kakoršnih šola potrebuje. Veliko jih slišimo hvaliti, pa še veliko več grajati, rekoč: da ni neumniših šolskih knjig, kakor so nova berila. Vsak jih sodi po svojem kopitu; kar enemu dopade, to drugemu merzi; nam se pa zdi, da veči del obsojevalcev le po škornju sodi, in šolskih knjig le malo, ali celo ne pozná. Potreba je zatorej, da jih kratko pretresemo in pa njih rabo nekoliko pokažemo; kajti nas skušnja uči, da jih izmed desetero učiteljev devet s šolskim berilom prav ne ravna, zato pa tudi slabo opravlja. Godi se jim, kakor vojakom, ki svoje puške dolžijo, ako dobro ne strelijo; pa puška je nedolžna, če vojak streljati prav ne zna. Dober svèt je zlata vreden, ako ga zvesto poslušáš, pa tudi modro poskušáš.

I. Namen šolskih beril.

1. Naši deci na kmetih je sploh 6 let za vsakdanjo šolo odločenih, tri leta pa za ponovilo dosojenih. Za prvi dve leti ima *Abecednik* veljati, po katerem se

otroci pismenke poznati, slovcati in za potrebo brati učijo, pa tudi vadijo misliti, vidne stvari krog sebe spoznavati, prav imenovati, da se otrokom prav razdani. U ta namen najdeš po lastnih imenih u Abecedniku: dele telesa, pohištva, imena drevja, cvetlic, domače živine in ptic, katere otroci vsak dan čujejo in gledajo, naj se jih tudi imenovati in spoznavati vadijo po nauku oglede. Ako hočeš dober učitelj biti, bodi svoji deci juterno solnce, katero sija, ogreva in oživlja, ne pa ponočni mesec, merzel in zaspan. Res je težavno na dva jezika šolarje učiti, pa toliko bolj zasluživno. Potreba in postava je, da se otroci u šoli najprej slovenščine, po moči pa tudi nemščine učijo, seosebno dečki, kateri po svetu pojdejo. Počasneje ko od kraja napreduješ, hitreje ti hoče iti poduk od rok, kadar se deci u nauku pojasni in razdani; le pridno kaži, in pravi od vidnih reči, pa tudi otroke čedno izprašuj. Naj spoznavajo stvari, pa tudi opravila ljudij, ter jih vodi po spoznavi vidnih reči, do nevidnih, do Stvarnika, ki jih hrani in živi. To je Abecednika prvi in imenitnejši namen; zraven pa tudi pismenke spoznavati in prav razložno izrekati, se domače napake odvaditi, in po pismu izreke privajati, pri branju ne žagati, ne lajati, ampak čedno po ločnicah glas ravnati. Abecednik naj bo temelj ali podloga prave omike in kerščanske izreje otrok. Hočeš li, učitelj, dobro, terdno dno položiti, glavico otrok pojasniti in njihovo serce za vse dobro in spodobno ogreti, imaš u Abecedniku za dve prvi leti gradiiva zadosti, posebno za take šole, u katerih se na pol dneva uči. Po tem bodo znali otroci najimenitnejše reči u svojem krogu imenovati, ako jim jih pokažeš, pa tudi pokazati, če jih ti imenuješ, pa tudi po malem povedati, k čemu da so. Povedali ti bodo, kako se je pošteno vesti u šoli, kakor doma, pa tudi varovati strupnih rečij, posebno pa greha. In to je prijazni juterni svit vsega šolskega poduka.

2. Za drugo in tretje, ali za tretje in četrto leto vsakdanje šole je namenjeno *malo berilo* za omiko in požlahnenje otroškega serca. Za samo slovenske šole malo berilo veliko več gradiva ima, za slovensko-nemške šole je pa za potrebo okrajšano. Skerbni učitelj mora oba-dvojno berilo imeti in modro prezreti, da bo mogel serce svoje nežne mladine likati in za vse dobro ogrevati. Pervo je, da otroke za šolo ogreješ, naj veseli u šolo hodijo. Beri jim toraj prav čedno I. Povabo. Daj potem brati: III. Pervo skerb, in razloži jim pripovedico popraševaje. Ko so to pervo dečki odčitali in razjasnili, naj berejo deklinice V. od pridne Rozike, kako skerbno je u šolo hodila. Potem naj spet dečki čitajo VI. od dveh slabih šolarjev. Poslednjič se naj bere II. Pesem vesele šole, in oblubi, da jo bodo prihodnjič zapeli. Tako se napreduje branje od šolskega vedenja ali zaderžanja: VII. do XII. Če se ti nauk: XIII. do XXII., kako se lepo bere prehitro zdi, pa preskoči na: XXIII. Mladosti najlepši vzgled, in napreduj do XXX., čeravno vseh odstavkov ne preberete.

Poverni se o pravem času na XIII. Kako se lepo bere; beri otrokom sam in ukaži jim, tebe posnemati — zdaj temu, zdaj unemu, pa tudi vsem skupej. Za drugo leto tega odreda prihrani, kar je za razum teže, na primer: XXXI. Kdo so naši stariši; XXXII. Kako za poštenje skerbimo; XXXIII. Kako se u pričo gospôde obnašati; XLV. Poduk lepo pisati; XLVI. Vaja pravopisa in naglopisa; XLVIII. Skerb za časno in večno srečo; XLIX. Skerb za bližnjega; LI. Kako se koristno bere; LII. Zlata svatba itd. do konca.

Kadar se kaj posebnega pripeti, naj si bo žalostno ali veselo, daj deci dostojni odstavek brati, in nauk na dogodek modro obrni; p. dečkov kdo je neusmiljeno živino tepel; reci na to čitati: XLIII. Hudobni živinoderec. Ako so dečki toženi, da so drevje lupili ali lomili,

kamenje lučali, naj berejo XLII. Kako je škode varovati. O spomladi reci brati XLIV. Vesele ptičice. Ako se govori od strahu, ali ponočnih duhov, ki strašijo, reči čitati XLI. Prazni strah itd. Tvoja beseda o pravem času bo po takem branju veliko globje segla, in tvoji opomini bodo več izdali, ako jih na čitanje modro pristaviš, kakor da bi se črez hudobije kregal, ali pa bedarijam smejal.

3. Ako se je po malem Berilu deci serce za vse dobro oživilo in ogrelo, je namen *velikega Berila*, otrokom, že večidel odraščanim, u tretjem šolskem odredu glavo prebrisati, ter jih soznani z vsemi potrebnimi rečmi, katere jih čakajo u prihodnjem javnem življenju, da bode šola deci modra priprava za javno delavno življenje. Veliko berilo odgrinja deci po zmožnosti poprejšnega poduka zemljo, po kateri hodi, in nebó, ki ga gleda. Ta spoznava stvarjenih rečij na podlagi naše svete vere stoji, ter uči mladino Stvarnika spoznavati in moliti, kar prvi §. dopričuje, rekoč: „Bog je svet k svoji časti ustvaril, in nam zemljo u prebivališče dal. Vidno nebo s solncem, z mescem in zvezdami brez števila, in pa zemlja s svojimi stvarmi, se beli svet zove, veličanstvena dvorana božja, ki nam očitno kaže Stvarnikovo vsegamogočnost in modrost.“

Naj bi se predmeti velikega Berila u lepem redu verstili, nasleduje pred vsem kratek *popis naše zemlje sploh*, potem Evrope in drugih delov sveta. Če se ti dozdeva ovi nauk za tvojo deco še pretežaven, pa preskoči na človeško telo, katero bo vsako otroče lahko gledalo in svoje ude spoznavalo. Ne pozabi pa potem tudi s zemljepisom svojih učencev seznaniti u sedanjih časih; kajti jim je te spoznave u naših dneh močno treba. Kamo li sedaj tudi priprost dečko, služebna deklina ne pride; se po železnicah derdrajè, po parobrodih peljajè! Gerdo bi bilo za naše šole, slepiče po svetu pošiljati.

Ako svojim učencem včasih tudi obraz zemeljski, ali pa domače dežele zemljevid pokažeš, bodo vsi eno oko in eno uho. Odstavke, katerih otrokom pojasniti prav ne znaš, pa izpusti in na drugo dobo odloži: na primer: Popis Evrope §. 1. — Mero prostora in število prebivavcev zategavoljo u Berilu najdeš, da se učenci navadijo številke dobro izrekati, ne pa da bi se jih na pamet izučili.

Pred vsem je potreba šolski mladini *spoznavati svoje lastno truplo*, njegove ude in svoje dušne moči; drugače povedati človek ne more, kaj ga boli. Jeli ni lagodno bilo u naših šolah podučevanje, u katerih nam niso povedali, kako je petim perstom na roki posamem imé? — Kako hoče mož Novice razumeti, ako živalstva, rastlinstva in rude saj po verhu ne pozna? Kako bi pobožna duša Danico uspešno brala, ako se ni u šoli naučila razločevati dušnih močij? Beri: Veliko Berilo: 9—10. — Da pa deco preveč u telesno premissljevanje ne potukneš, *povzdiguaj serce* svojih učencev po odstavkih 10—11; ter jim lepoto duše in imenitnost človeka prav živo razlagaj. Oh kako malo sami sebe spoznavamo! Kako slabo se učimo Boga za svoje prednosti hvaliti! Jeli ni naša slaba šola veliko tega kriva? Ali ni čas in dolžnost te popake u naših šolah poravnati?

Otroci *gledajo živali po zemlji* laziti, hoditi in letati, ribe po vodi plavati, ptice pod nebom habiti, in jih, malo malo poznajo; še imenovati jih malokateri znajo. Zato jih veliko Berilo u odstavkih 12 do 21 uči domače in divje živali, ptice, mergolince in červe spoznavati, pa tudi slaviti in hvaliti božjo dobroto in modrost, ki za vse tako po očetovsko skerbi, in tudi červičeka ne pozabi (21, Ozir na živalstvo). Kako malo smo se svoje dni naučili rastlin imenovati! Saj še praproti prav poznali, bukve od gabra, jelke od smreke dobro razločili nismo. Kako potrebno je pa mladini vse to, naj si bo

dečko kmet ali rokodelec, deklica svinjarica ali kuharica, da strupne zeli od dobrih ločiti ve. Tega deco veliko Berilo uči, ki govori: 22 do 28 od spoznave rastlin, od drevja, germovja, od žita in trave, od zdravnih in strupnih zelišč; pa tudi gob in meha opomni in pokaži, k čemu je Bog to in uno ustvaril. — Od rudnine le toliko povej, kolikor je za pohištvo in kmetištvo poverhu vedeti potrebnega, da razločiš ilovko od laporja, publico od apnenke, sol od solitarja, vitriol od žvepla. Rudnine le toliko naznani, da vejo otroci, kde se zlato in srebro dobi, kde se železo koplje in kako cedi. Ali ni vsega tega človeku vedeti treba? Kdo mu bode naznanil teh in takih stvarij, ako se u šoli ne zgodi? Jeli nima biti šola priprava za delavno življenje?

Pokaj pa je našim otrokom *naravoslovje*? Morebiti za noroslovje, da jih zmešaš in znoriš? Prijatelj! le počasi. Saj tudi ti u naravi živiš, dihaš sapo, piješ vodo, in se rad pri ognju greješ. Jeli ti ni potrebno vedeti, kako se za zdravo sapo skerbi; da ni zdravo, prevroče ali premerzlo piti; kako se ognja in druge nesreče varovati, prazne babje vere zaničevati? Vse to ti naravoslovje prav po domače pove, in celo podučí, zakaj je bliskovod, kdaj in zakaj zvezde od neba padajo, da ni copernic, ki po močvirjih svetijo; od kodi je dež, toča in sneg; kaj je mavrica, kaj solnčni in mesečni obroč. Za toliko manj bo med nami škodljive prazne vere, za kolikor več bo u šoli takega zdravega nauka.

„Otroke *zvezdoslovja* učiti! ali ni to prava neumnost?“ — sem slišal bistrega gospoda razsajati, grajati veliko Berilo. Moj Bog, ali nisi tudi za deco svetlih zvezdic stvaril? Bomo li otrokom oči zatisnili, naj bi ne gledali svetlega neba? Ali ne čujemo, kako poznajo priprosti ljudje imenitniše zvezde po imenu, bolje kakor mi, ki smo po štirinajst let šole pometali! — Jeli ni mladini treba vedeti, zakaj solnce merkne, kako se luna

preminja, kaj so repate zvezde, itd.? Kdo uči lepše veličanstvo božje spoznavati, kakor zvezdoslovje? Beri §. 11. — Tudi koledarja ali pratike ne boš razumel, če se zvezdoslovja za potrebo ne naučiš in nebeških znamenj ne razločiš, ne veš, kako se dvanajstero mescev zove. Kako se pa taki visoki nauki podomačijo in tudi priprostim ljudem ukoristijo, beri §. 10 od sejmov.

Poprej ko mladenči in deklina šolo zapustijo, se jim ima tudi od *raznih stanov* kaj malega dopovedati; in to ti veliko Berilo u V. odstavku od spoznave človeškega društva poda, ter hvali kmetijstvo in rokodelstvo, pa tudi vojaštva omeni in počasti, katerega se mladenič po navadi boji. Poslednjič uči *domovino ljubiti*, toda po kerščansko; gosposko po dolžnosti spoštovati, ter sklene svoje nauke po zlati Jezusovi besedi: „Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega.“ Verh tega pa tudi svobodno velim: dajte u šoli otrokom, kar je otrokom potrebnega; in če se šolski mladini toliko in tako da, jeli bo preveč? Mislim in sodim, da ne.

Kdaj pa bo mogoče, vse to otrokom razložiti in tako pojasniti, da bi razumeli vse te in take posebne nauke? U dveh poslednjih letih, od 10. do 12. leta starosti, se mladina zadosti za vse te predmete izčajma in hrepeni, se vsega tega izučiti. Ako pa niso u tvojem kraju deca za to, izberi iz Berila, kar jim bo dostojno. Bolje malo, pa dobro, kakor preveč, in pa slabo. Berilo pa mora mnogo gradiva imeti, da ti bode na izbiro. Kar je lahko tebi preveliko, bo drugemu ravno prav. Tudi beseda previsoka ni, ako le nisi ti u slovenščini predaleč zaostal; kar bi bilo pa tebi gerdó.

Zakaj ste pa poprejšnje Berilo zaverгли, katero je zgodbe svetega pisma učilo; teh je deci veliko več potreba, kakor teh posvetnih rečij, katerih u novem Berilu imamo? tako se mnogoteri šolski prijatelj jezno pritožuje, ter misli, da po pravici govori. Ne tajimo, da je šolcem

zgodbe svetega pisma brati potreba; zato smo jih katekizmu dodali kratko osnovane. Hočeš li zgodbe naše svete cirkve imeti, beri jih u Ponovilu od strani 1 do 206. Reci jih svojim šolcem čitati. Da je pa staro Berilo za male šole na kmetih malim otrokom previsoko, za velike pa premalo, preokorno in leseno, to vsak učitelj lahko čuti in spozna, ako zdrave možgane u glavi ima. Kako težavne so za otroke zgodbe starega zakona; novega zakona še sledu ne najdeš. Kako hoče otrok neznane vojske Savla in Davida kralja s Filistejci razumeti? Tudi staro Berilo govori od naravoslovja, od marsikaterih prikaznij na nebu — od solnca, zvezd, planetov in lune, — od dolžnosti podložnih do deželnega oblastnika in do rojstne dežele. Najdeš pravila za priljudnost, pravila za zdravjevarstvo, itd. Pa vsi ti predmeti starega Berila so iz nemške besede poslovenjeni; zato pa tudi teže razumevni. Le primeri staro novemu, in potem sodi. Imeli smo svoje dni na kmetih medle šole večidel u enem samem razredu; imamo jih zdaj večidel u treh, tudi u čveterih odredih; jim se pa staro Berilo ne prilega, ne po besedi, ne po gradivu. Potreba je tudi u Berilu napredka in pospeha, da ne zaostanejo naši mladenči in deklina neznanci in neslanci brez prave kerščanske omike u domačih rečeh.

4. *K čemu pa nam je tolsto Ponovilo za nedeljske šole na kmetih?* Namestu odgovora te lepo poprosim, vzemi te obširne bukve u roke, beri Opomembo na I. strani do IV. in izvedel boš lahko in spoznal jasno namen Ponovila, pa tudi kako potrebno je za mladež, ki hodi u nedeljske šole ponavljat, česar se je u delavniški šoli učila, naj bi deca ne pozabili koristnega nauka, pa tudi razširili svojo omiko, in se pripravljali za javno, težavno življenje, kadar šoli odrastejo. Pač škoda in žalost, da se malokdo za to ponovilo potrebnih naukov meni, ter jih celo ne pozna; nedeljske ponovivne šole pa medlijo in brez vsega sadu ostajajo, ter so podobne lač-

nim delavcem, katerim se od same lenobe ne ljubi jesti, pa tudi ne delati. Knjige mlačnim ljudem in pa zajcu boben!

II. Poraba šolskih beril.

Naj ima orgljar še tako dobre orglje, ako dobro orgljati ne zna, mu bodo slabo pele; so li pa orglje srednje vrednosti, bodo dobro žvižgale, če le dobremu organistu u roke pridejo. Ravno tako se šolskim knjigam godi. Mislim, da se ne bom šolskim prijatlom zameril, ako ponovim, kar sem povedal u velikem Berilu in Ponovilu za samo slovenske šole od porabe Berila. (Beri str. 1.)

Perva napaka branja je, ako se *preveliko prebere*, premalo pa premisli in šolcem premisliti da, kar so brali. Po takem načinu se zgodi, kar sploh pregovor poveda: „Iz mnogega poverhu, iz celega pa nič.“ To se pravi vodo s sitom zajemati, ali pa u prevertan sod vlivati. Vselej me žali, kadar kako šolo obiščem, in pobaram: koliko ste prebrali, ali kaj iz Berila za poduk vzeli, če mi učitelj po hinavsko odgovori: „Vse, celo Berilo smo vzeli.“ To ni mogoče! gospodine, u enem letu ne, pol leta še pa manj. Po takem odgovoru sodim, da so deca mnogo brali, nabrali pa malo, ali celo nič, kakor se lahko in hitro prepričam, ter po samem čitanju lahko in dobro spoznam, koliko šola velja.

Berejo li šolci lepo gladko, boljše polagoma, kakor prenaglo, brez vsega vrišča in kričanja, ter čedno glas povzdigajo in polagajo, kakor jim kažejo ločnice, hitro spoznam, da učenci umejo, kar čitajo, in učitelj ne hodi brez glave u šolo. Taka šola je sreberna. — Ako poprašam šolarje, kaj, od koga in česa so brali? in mi razločno povedó od pridne Rozike, kako je rada u šolo hodila, kako je mater lepo prosila, pa tudi od Andrejčka, potepuha in se jim na licu vidi, da čutijo, kar

pravijo, taka šola je zlata vredna. Ako pa celo zapojejo otroško pesmico: Kdó je naučil ptičice pet'? in več takih ličnih pesmic, take šole ni poplačati. Pač je bolje malo, kakor veliko žlabodirati, umeti in čutiti pa nič.

Šolski učitelj ne sme misliti, da je svojo dolžnost doveršil, ako je svoje učence gladko brati in čedno pisati naučil; kaj pomaga glava prebrisana, serce pa hudobno in robato! *Ne tožuje li naših šol žalostna vsakdanja skušnja, da več ko je šol več je hudobnežev, ljudij brez vere in brez Boga, brez prave ljubezni in brez vsake vesti!* Jeli so šole tega krive? Ne daj Bog! Kriva je slaba, neumna učba otrok. Ako otroci u šoli sedijo s truplom, z duhom so pa doma, na duši in na telu ubožajo. Šole, u kateri učitelj ves zaspan in počasen šljuta, po cele dni zapravi, in otrok brez nauka u klopi sedi, bilo bi veliko bolje, da bi je ne bilo. Take šole so morivke živega živega duha mladini. Ako se u šoli čita, pa ne pobara, ali deca umejo, kar berejo, se pravi prazno slamo mlatiti. Nauk se ima vsejati, pa tudi podorati in povleči skoz pomišljevanje, in obračanje nauka na vsakdanje zadeve otrok. Če rečeš brati, kako se imajo deca u šoli zadrževati, kako u cirkvi, kako doma; opomni deco vseh pogreškov in pregreškov, ki jih pri šolarjih zasleduješ. Poprašaj male, ali so molili, si roke in glavo za ušesi umili; so li ubogali stariše, in jih za zamero prosili, če so jih žalili? Skerbi, da bo tvoja šola za življenje, ne pa za šolsko klop, prizadevaj si svoje šolce za Boga, za vse pošteno in blago oživiti, ne pa jim zadušiti dobre nagone. Branje in pisanje je le lupina; jedro pa kerščanska omika in žlahno serce.

So neumni stariši, ki svojo deco zato u šolo dajejo, da bi se nemščine naučili, ter mislijo, da je dobra šola taka, u kateri se deca nemškovati prav debelo učijo, čeravno poleg nemškovanja Boga, očeta in matere svoje pozabijo. *Taka gola nemškutarija u šoli je morija žlah-*

nega serca in pa blagega slovenskega duha! Iz takih nemškutarskih šol prirastejo mladi bahači, pa stari be-rači, perteni kmetiški gospodje, pa slabi orači in gospodarji za jokati. Znajo debelo govoriti, dobrega storiti pa malo. Niso li ravno taki poneumčeni modrovavci prvi podpihovavci in puntarji bili? Jeli tega nemška beseda kriva? Ne daj Bog! *Krivo podučevanje u nemščini* to dela, ako se za neumščine del drugi veliko potrebnejši nauk zamudi, in deci, ki verlo nemško zna, gerdi napuh vsadi, ki zarodi napačnost, gizdost in nepokorščino, ki so rojnice vsake gerdobe in nesreče. Jeli ne pride največ študiranih kmetov na boben?

Res je, da u naših dneh tudi priprosti kmetič nemške besede potrebuje, in u naših uradnijah in pisarnicah težko kaj opravi, če po nemško povedati ne zna, kaj bi rad, dokler je, žalibog, še toliko uradnikov, katerih je sram slovenske besede, ter mislijo, da se morajo zavoljo njih vsi Slovenci nemško učiti. Zato imamo šole slovensko-nemške in Berila u dveh jezikih, ter čutimo staro resnico pregovora, ki veli: „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš.“ *Ali nemščina bodi šolske omike naveržek, ne pa edina modrost!* Ravnopravnost tirja pa tudi od Nemcev, kateri na slovenski zemlji živijo, da se učijo njihovi otroci slovenščine. Nemška ošabnost slovenski jezik zaničuje, pa ne modrost. Modri učitelj zatorej skerbi, da se tudi nemška mladež slovenščine nauči u pomešanih šolah.

Težek jarem nosijo učitelji, kateri u enem jeziku učijo; dvakrat težavneje delo pa je, po slovensko in nemško deco šolati, in šolnik, kateri to dobro zna, je dvojne hvale vreden, pa tudi dvojnega plačila. Berila nemško-slovenska ti vodilo dajejo, ako se jih modro poslužiš, in že u Abecedniku vsako reč, kolikor mogoče, deci pokažeš, ter po slovensko in po nemško, pa spet nemško po slovensko imenovati rečeš, naj se šolcem

jezik ugladi in privadi na čedno izreko mlado uho. Malo Berilo ima sostavke po moči od besede do besede ponemčene; veliko Berilo pa u bolj prostem duhu nemščine, kajti so učenci nemške besede že bolj vajeni. Vsa Berila so u slovenskem duhu zložena, zato je nemška beseda nekoliko bolj okorna; učitelj jo naj za potrebo olika o pravem času. Hočeš li učence nemške besede dobro učiti, le na dvoje daj čitati, naj eno po slovensko, drugo pa hitro ravno tisto stavo po nemško bere. Ko sta celi odstavek ali § odbrala, potem jih po besedah in sestavkih izprašuj, naj pove, kaj se pravi to ali uno po nemško, kako nemško ime po slovensko, kako se reče to djanje po slovensko, kako po nemško. Ko si deco tako toliko časa vadir, potem jim lepo brati ukaži celi odstavek. Da je velike in pogostne vaje potreba, slovensko in nemško prav govoriti ali pisati, kdo si tega ni skusil? Zato so pristavljene Berilom pismenske vaje, besede sklanjati in pregibati, sostavljati in razstavljati, katerih se lahko poslužiš, ako bolje pismenosti ne trebuješ. Samo ne pozabi, da vse te vaje imajo biti kratke in pa praktične, ne pa vodil in pravil toliko kolo, da bi se pretežko obračati ne dalo, pamet težilo, šolsko omiko pa mudilo. Nemško branje brez slovenskega spoznanja tega, kar se je bralo, ni le prazno delo, ampak tudi škodljivo otrokom. *Vse, kar učiš, utisni otrokom u glavo in u serce; toda skerbi, da svoj nauk oživiš*, da vsejano dobro seme ne umerje, na uglajeno cesto ali pa med ternje ne pade, in se ne zaduši! brani pa tudi pticam, kolikor moreš, zapeljivim puhujšljivcem, da ti ga ne pozobljejo.

Verli učitelj ne sme biti les, še menje pa led; inache bi u šoli zima bila, in dobrega sadu ne rodila. Kako pa to? Naj ti tudi raba Berila k temu pripomore. Berilo malo in veliko imamo samo slovensko, pa slovensko-nemško. Redke so šole, u katerih bi bilo samo slovensko Berilo doma; večidel vse naše šole na kmetih so

ponemčene, ki berila u dveh jeziki imajo; to slovensko-nemško berilo je pa močno okrajšano in za omiko šolcev premedlo; učitelj si zatorej naj več iztisov celega slovenskega berila omisli. Ko si sebe in svoje učence z nemško-slovensko učitvo utrudil, beri jim na primer: od modrosti, stran 1—5 velikega berila. Si svet s svojimi šolarčki prehodil po suhem, po morju, reci jim čitati od dveh popotnikov str. 39. Daj jim zastavico na dom, str. 40; naj jo razrešijo, ter obljudi kako darilce njemu, kateri jo ugane, kaj pomeni ali kaj je. Deca bodo po takih uganjkah bistroumni, in tudi domače ljudi boš za šolo budil. — Si človeško telo popisal, daj jim brati priliko: kako se človeški udi spuntajo, in utisni jim zlati nauk, katerega nam je sosebno u sedanjih časih veliko potreba. Kako dobro je odraščene šolce živo opominjati: kako za zdravje trupla skerbeti, ter jim nevarščine s perstom kazati. Da pa nauk živo zapomnijo, naj čitajo, kaj je storil Jaka zidar, str. 63.

Prislovice ali sploh pregovori so zlati orehi za življenje; pa učitelj je dolžen deci jedro razluščiti. Reci zatorej brati na strani 35: „Jabelko je zjutraj zlato, opoldne sreberno, zvečer pa svinčeno; in pobaraj, jeli je to res? Je že kdo otrok to videl? Videl ni, pa skusilo jih je veliko. Če sadje zjutraj uživaš, ti bo dobro služilo, in je zlata vredno. Manj zdravo je opoldne; na večer ti bode težilo želodec, kakor svinec. i. t. d. — Povzdigni besedo, in daj brati: Česa dušo varovati stran 79; ter jih svari pred jezo, zavidom, itd. — Pelji svoje učence u šolo k mravljam, k bučelicam, k sviloprejkam, stran 145; pa tudi k pajeku in muhi stran 139. — Slišiš, da je kdo drevje oškodoval, daj jim brati od: sadjereje, str. 156, ali jim pa sam prav mično beri. — Ko ste germovje pregledali, reci jim naj se učijo od vinske terte ponižnosti, da ne bodo, kakor bodeče ternje odrastli. — Berejo učenci od rudnine, opomni jih, kako

blizu nam je smert, ter naj berejo, kako je: Strup na mizi. Če hočeš odraščenim dečkom u čudno daljavo pokazati, naj berejo prav razumno: Čudni magnet, stran 191. Pravi in kaži jim živo in mično z zvezdami obsijano nebo, naj občutijo veličanstvo božje str. 229; uči jih pa tudi s svojim stanom zadovoljnim biti, str. 258. Ne zamudi navdušiti posebno mladeničev za drago domovino str. 250. Ne pozabi pa tudi sam na sebe,* učitelj, in opomni svoje učence velike dolžnosti, hvaležnega serca do učnikov biti, stran 261. Tako bo tvoja šola cvetečemu sadunosniku podobna, nadepolna za učence, za stariše, in tudi za tebe; drag vinograd za domovino, za sveto cirkev, pa tudi za sveto nebo.

Ako hočeš svojo šolo oživljati, skerbi za *pošten kratki čas*. Vse stori, kdor težavno polajša, in koristno posladi. Daj učencem večkrat na dvoje brati, da jim pazko povzdigneš; p. str. 89; „od imenitnosti človeka“, naj učencev kdo kakor učitelj bere, učenci pa odgovarjajo. Tako p. „od popotnih ptic,“ naj bo eden učencev Lojzek, drugi pa oča, ki odgovarja, česar Lojze popraša. Sprejmi včasih svoje učence po potu domov, in kaži jim grede mnogotera drevesa po gaju, pa tudi rože po senožeti in za plotom strupene zeli. Po vseh svojih hojah, pri vsem svojem djanju in nehanju ne pozabi, da si učitelj kristijan in pa še pravoveren katoličan, in se ne sramuj k molitvi odkriti se, ne u cirkev grede pokropiti, moliti s svojimi učenci in pristopiti ž njimi k spovednici, iti z otroki k sveti božji mizi, imej za slavo in čast. Ne pozabi kaj Jezus vsem učenikom veli: „Kdor stori in uči, bo velik imenovan u nebeškem kraljestvu.“ Mat. 5, 19.

Stan učiteljski je sicer težaven in potiven stan; kdor ga prav spozna, njegovo ceno visoko spoštuje. *Moder in priden šolnik človeškemu rodu veliko več koristi, kakor najslavniši vojskovodja, kateri sovražnike strahuje,*

ter premaguje kraljestva in užuga mesta. Učitelj u ti-
hem, neznanem kraju dobro sadi in polivaje skerbi za
boljše ljudi in boljše čase. Naj si ga ravno svet ne pozna
in večidel slabo plačuje; u bukvah večnega življenja se
sveti njegovo ime in med svetniki bo njegovo plačilo.
Pa tudi vsem slabim zanikarnim šolskim učiteljem gorjé,
po katerih se svet pohujšuje! Bolje bi bilo, celino ko-
pati, ali pa derva sekati, kakor najžlahneje blago, drago
deco slabo učiti in pa divjake izgojevati. U najglobljeje pe-
klensko brezdno pridejo slabi stariši, verh slabih starišev
pa zanikarni učeniki. Bog nam pomagaj!

6. Bratje sv. Cirila in Metoda u naših šolah.

(Novice l. 1846.)

Ni Slovencem večega veselja, kakor vinograd, u katerem sladko vince raste. Tergatve se veseli dete mlado, u gorico leze rad dedek slabi; pastir po zelenem logu, kopač po solnčnih gomilah poje od ljube vinske terte, ki otrokom sladko grozdje da, možem pa dobro vino. In naj bode star ali mlad, vsak pije vince rad — naj bi ga le vselej po pameti!

Celi svet je vinograd božji, vsako ljudstvo je njegovo tersje, dober nauk je žlahno vino za dušo, ki serce oveseli in ljudstvo osreči, ako se mu po pravi pameti daje. Vinograd se pozna po delavcih, ljudstvo pa po učiteljih, katerim je u skerb izročeno.

Najiminitnejša kerščanska učitelja slovanskega naroda sta bila slavna brata sv. Ciril in Metod, u Solunu na Gerškem doma, katerih god petega julija obhajamo.*

* Poprej, kakor znano, 9. marcija.

Došlo je veliko kerščanskih učenikov iz Ogleja in iz Gerškega, tudi iz Solnograda u naše kraje, ki so vinograd Slovencev obdelovali; pa Slovenci so jih le po malem razumevali in kerščanstvo je le po malem rastlo.

U devetem veku pošljejo mogočni knezi Rastislav, Svatopluk in Kocelj u Carigrad (Konštantinopel) prosit cara Mihaela III., naj jim učiteljev pošlje. „Naša zemlja — so djali — se je pokristjanila, pa učiteljev nimamo, ki bi nas vodili, učili in nam svete knjige razlagali, ker mi ne razumemo ne gerškega, ne latinskega.“

Cesar izve dva brata u Solunju, Konštantina, kateremu je bilo pozneje ime Ciril dano in Metoda; pošlje po nju, ter jima izporočilo Slovencev pové. Slavna brata se takoj u slovanske dežele odpravita, učita Slovane, Boga prav spoznavati in njemu služiti, pa tudi pisati in brati. Tedaj so se veselili, slišati veličanska dela božja u svojem jeziku. Kerščansko božanstvo se je med Slovenci utemeljilo, tersje slovensko, od dveh apostolskih bratov toliko čedno in modro obdelano, je jelo dobro roditi.

Zato se po vsej pravici sv. Ciril in Metod slavita kot Slovencev apostola, in zaslužita, da ju posnemamo mi, ki obdelujemo u slovenskih krajih vinograd Gospodov. Hvala Bogu, da imata še zdaj tudi u naših krajih lepo število hvalevrednih bratov naslednikov, ki u cirkvi kakor u šoli po nju slavnem vzgledu slovensko tersje obdelujejo. Mislím, da se spodobi in bo prav njih djanja u spomin vzeti, in našega šolstva spomeniti.

Učilnice ali šole so se po naših krajih prav za prav še le pred kakimi tridesetimi leti unele. Kakor so radi otroci u šolo hodili, tako *prehitro je starišem in otrokom veselje do šole ugasnilo, u katerih se je nauk le po nemško dajal.* Nemškega niso deca u šoli razumeli, in niso doma povedati vedeli, česar se u šoli učijo. Redek je bil, ki bi bil brati znal; bukve na kmetih ugle-

dati, je bilo kaj posebnega. Ako je radoveden oče evangelij u zajem dobil in ga svojemu otroku, ki je že po dve ali tri leta u šolo hodil, k domu prinesel, naj bi družini svet pasjon (terpljenje Kristusovo) bral, ali kerščanskega nauka za velikonočno izpraševanje iz katekizma povedal, je šolar jokaje odgovoril: „Tega se u šoli ne učimo“; in oče je ves nevoljen bukve otroku vzel rekoč: „Po kaj pa v šolo hodite!“ in je bukve kakemu hlapcu ali rokodelcu podál, ki se je od soseda slovenščine brati naučil. Taka se je godila po Štajerskem, in ni se čuditi, da so morali stariše kakor otroke z beričem u šolo strašiti. Razun nekoliko učencev, ki so jih u više šole po mestih dali, so šole ljudem malo izdajale; ni bilo videti molitvenih bukvic u cirkvi, ne koristnih knjig domá, slovensko so čerkali z nemškimi pismenkami, kar pogosto sami niso brati mogli; in kadar so šoli odrastli, niso nemščine, pa tudi ne slovenščine znali; zgubljeni so bili potroški, zgubljen mladosti zlati čas. Za se so prazno slamo mlatili, drugim pa prah na veter nosili.

Skerbni in modri duhovski pastirji so spoznali, da se slovenski vinograd po nemško ne obdeluje prav, ker se Slovenci ponemčiti ne morejo, in da se ljudstvo tako izobrazilo ne bo, tudi ne dobilo pravega Bogu in ljudem prijetnega obraza.

Jeli so otroke najprej slovenski učiti in za slovenskim naukom nemško saditi. Šole so oživele, se pomnožile in se po deželi hitro poznale. Hvalo vedeti mora Štajersko častitimu gosp. dekanu *Jurju Aliču*, ki so na više povelje šolske bukve poslovenili, da se po eni strani nemško, po drugi pa slovensko bere, in tako iz slovenskega lahko nemško uči, pa tudi nemško, ki se bere, lahko razumi.

Še večo hvalo imajo *Kranjci* rajnkemu prečastitimu, premilostljivemu gospodu *Jožefu Valantu*, ki so nekdanji svetovavec c. kr. više deželske vlade, posled-

njič pa nadškof u Gorici, viši gosposki dopričali, da se ne dajo Slovenci ponemčiti, ne po nemško izučiti, česar jim je potreba.

Dokler pa vsakdanje šole samo otroke u šolski okolici pol ure hoda obsegajo, se šolski nauk premalo pozná; potreba je želje za šolo po celi fari oživiti. Pridni in modri duhovski pastirji so toraj po Štajerskem in Koroškem nedeljske šole obudili, naj bi se odraščena mladina, ki dobroto šole sama spozná, pa o delavnikih u šolo ne utegne, ali pa tako daleč vsaki dan ne more, brati, nekoliko računiti, pa za silo pisati izučila. In to delo je u pretečenih dvajsetih letih prav lepo izdalo.

Po božjem opravilu ob nedeljah in svetkih so ukazeljno mladino u šolo, in kder šolske sobe ni, u župnijski hram, ali u kako drugo prostorno hišo zbrali, skerbno mladenče na moško, dekleta na žensko stran razdelili, jim preskerbeli mali Abecednik ali pa Navod u branje za mladost nedeljskih šol, jim vsako nedeljo po dve strani razkladali, in za poduk na dom naročili, vsakdanjim šolarjem in drugim branja učenim pa ukazali, naj jim u nauk pomorejo, ker je veliko duhovno dobro delo, nevedne podučiti. Od vseh Svetnikov do velike noči jih je veči del po malem bralo, in to drugim veselje dajalo, da so bile hitro šole pretesne. Drugo leto odločijo tiste, ki že gladko berejo, ter jih po malem pisati vadijo. Podajo jim černe tablice, pa pisek u roke, da pismenke na veliki tabli po redu napisane obdelujejo, se številke pisati in izrekati učijo. Kadar se roka pisanja nekoliko privadi, se jim tudi pero in popir podá, posebno mladenčem, naj bi se jim pri gosposki podkriževati ne bilo potreba. Pri tem mudnem delu, tudi gospodje šolski, in kder njih ni, cirkovniki duhovnikom pomagajo. Po župnijah, kder je več duhovnikov, imajo nedeljske šole u dveh oddelkih: prvošolce pred kerščanskim naukom, drugošolce pa po kerščanskem nauku, da se jim leže

pokaže. Velik je trud, pa tudi truda lep cvet in žla-
hen sad.

Šolarjem večje veselje obuditi, se jim kaj lepega
bere, naj si bo iz zgodeb svetega pisma, pa tudi iz ro-
kodelskih novic. Za premembo se kerščanski nauk iz-
praša, za potrebo tudi razloži, kakor priložnost potegne;
pa tudi čedna pesem zapoje in nauči.

Napiše se pesme prvi oddel na tablo, prebere in
zapoje, tako dolgo, da mladini gladko izteče. Nekoliko
napisov pesmi se jim razdeli, ako pesemskih bukvij to-
liko ni, in cela pesem se zapoje. Tako pesem domú nesó,
jo drugo nedeljo zopet pojó, da je veselje; in u 14 dneh
jo že cela župnija zna, ako je pesem živa in pa za to.
Tudi cirkvene pesmi se po nedeljskih šolah naučijo; zato
pa tudi Slovenci pri službi božji večidel lepo pojó.

Tako se u nedeljskih šolah težavno z veseljem po-
lajša, mladi ljudje hudega ovarjejo in za dobro oživijo.
Skušnja uči, da se več ljudij u nedeljskih šolah potreb-
nega branja brez vse zamude in brez potroškov nauči,
kakor po vsakdanjih šolah, kder pravega duha ni.

Nedeljska šola se je pred drugimi za moje vedenje
na Štajerskem pri Novicirkvi blizu Celja najprej začela,
kder so sloviti mož *Jožef vitez Jakomini* 47 let dekan
bili; dobri pastir, so prvi štajerskim Slovencem potrebne
bukve pisali. Tudi u Celju so že l. 1828 nedeljsko šolo
imeli, kder še neprenehoma duhovski in šolski gospodje
po 170 mladenčev in deklet u treh oddelkih brati, pi-
sati in računiti učijo, pa še kako čedno pesem vmes
zapojó.

U Celjskem krogu je 141 starih in novih župnij;
razen 14 imajo sedanje dobe vse svoje šole, če ne vsak
dan, saj ob nedeljah, po naslednem razgledu dekanij:

Stari terg	ima	13	župnij,	4	vsakdanje,	4	ned. šole;
Kozje	"	14	"	10	"	4	" "
Braslovče	"	9	"	6	"	4	" "

Konjice	ima	13	župnij,	5	vsakdanje,	6	ned. šole ;
Šmarje	"	10	"	9	"	1	" "
Novacirkev	"	8	"	5	"	1	" "
Gornji grad	"	11	"	5	"	5	" "
Rogatec	"	9	"	7	"	1	" "
Vozenica	"	6	"	3	"	2	" "
Škale	"	2	"	4	"	3	" "
Laško	"	10	"	2	"	6	" "
Videm	"	12	"	8	"	3	" "
Bistrica	"	10	"	10	"	—	" "
Celje	"	8	"	8	"	—	" "

U Celovškem krogu Lavantinske škofije se šteje 42 slovenskih in 28 nemških župnij. Med njimi jih je 28, ki še nobene šole nimajo.

U dekaniji sv. Andreja je 14 župnij, in 9 vsakdanjih šol.

Bliberg	ima	14	župnij,	6	vsakdanjih,	2	ned. šoli ;
Doberlaves	"	16	"	6	"	1	" "
Velikovec	"	14	"	5	"	3	" "
Volfsberg	"	7	"	7	"	—	" "
Sv. Leonard	"	5	"	4	"	—	" "

Pri vseh vsakdanjih šolah, če kakih 12 na Koroškem, pa kaki dve na Štajerskem izvzameš, imajo nedeljske šole za mladino, ki je vsakdanji šoli odrastla, da ž njo ponavljajo; pa tudi za samo slovenske učence, ki se u maternem jeziku učijo, in s katerimi se večidel duhovni gospodje trudijo.

Kakor se slovenske šole množijo tudi število nemških šol raste, in učenci, ki se slovenskega učijo, želijo tudi kaj nemščine znati. Po vseh delavniških šolah, tudi po nekaterih nedeljskih se nemška beseda uči.

Število šolcev Lavantinske škofije preteklih deset let je to le:

Leta	vsakdanjih šolcev	nedeljskih šolcev.
1836	10656	4789
1837	11037	5145
1838	10985	4966
1839	10866	4977
1840	10897	4807
1841	11153	4503
1842	11075	4500
1843	11109	4676
1844	11655	5081
1845	12358	6494

U dvajsetih preteklih letih se je u samem Celjskem krogu 19 vsakdanjih šol utemeljilo, u katerih se slovenska in nemška beseda uči.

Po nekaterih župnijah, kder nimajo šolskega gospoda plačati s čem, učijo duhovni gospodje mladino po zimi tudi ob delavnikih nekoliko dnij u tednu in ponovljajo ž njo po letu, da ne pozabi pozimskega nauka. Naj se bere lepa beseda, s katero so u Špitaliču gosp. župnik za leto 1836 tako šolo sklenili.

„Zdaj šola neha. Vi lahko zopet doma ostanete in na pašo gonite, kakor hočete in kadar hočete. Svoje tedne ste u šoli dostali, dokler je zima bila; dalje ne utegnate vi, in vas tudi jaz ne silim u šolo. Kratek čas vam bo vsaj, če bote kaj lepega brali, bukvice na pašo vzeli; — in kadar ste živino ukrotili, kake molitvice se naučili, ali pa kako pesem zapeli. — Glejte! lani u jeseni, kadar ste ledine zapustili, se niste nadjali, da bote spomladi, kadar spet na ledino priženete, že iz bukvic brati znali. — Tako cvet in mladost nov sad poganjata.“

„Vem, da bo nekateremu vaših tovaršev žal, ki so to priložnost zamudili, in je ne bojo lahko več našli. Zima je pretekla vam in njim: pa vi ste na dobičku, uni pa taki ubogi siromaki — nevedni kakor so bili. Dobro je u mladosti učiti se, kakor ste danes brali:

„Kar se u mladosti naučiš, s tem se za starost pre-
skerbiš.“

„Slišali so vsi tovariši, stariši in cela soseska, da naše stopinje u teh 14 tednih niso bile zastonj. Vi znate, kar je vsak slišal, zlogati, znate brati natis in napis; znate šteti do sto (100), po 1, po 2, po 3, po 4, po 5, po 10. Številke poznate do 100 po nemških in rimskih števkah. Deset znamenj pri branju znate razločiti, veste tudi, koliko je mescev u letu in kako se imenujejo. Iz katekizma ste se naučili od kraja do osmega členu apostolske vere, tako, da sem z vami zadovoljen, in blizu da se je tudi vašim starišem dobro zdelo, ker ste tako gladko in čvrsto odgovarjali, kar sem vas kerščanskega nauka poprašal. — Za ta kratki čas že zadostuje, kar znate.“

„Pa nikar ne mislite, da že zadosti znate! Le začetek nauka je to, pa ne konec. Zdaj se imate vi dalje gnati, da bote čedalje bolj popolnoma znali, ker veste, da berete še kesno, počasi, pa še z jeclanjem.“

„Veste pa tudi, zakaj človek u šolo hodi, zakaj se uči pisati in brati? Zató, naj bi potem pridnejši bil, se bolj pametno nosil. Zato so vas stariši in gospodarji u šolo dali, da bi jih potem rajši ubogali, rajši molili in lepše služili Bogu in ljudem; naj bi rastle u modrosti in starosti in u gnadi pri Bogu in pri ljudeh. To bo vaša največa sreča. Ravno zato so se vas tvegali vaši dobri stariši celo zimo, ter so dostikrat za vas k živini stopili, ali h kakemu drugemu opravku, da ste se le vi učiti utegnili; in zato jim imate hvalo vedeti. Posebne hvale vredni so tisti dobri gospodarji, ki so tudi vam služevnim fantom u šolo privoščili. Vi pastirji in hlapeci ste svojim dobrim hišnim očetom za to posebne hvale dolžni; zakaj lepšega in boljšega bi vam ne bili mogli dati, kakor da so vam u šolo hoditi privolili.“

„Bral jih bom, ki so najbolj pridno u šolo hodili.“

..... Takega, ki je čez trikrat šolo zamudil, klical ne bom.“

„Ako sem ravno z nekaterimi posebno zadovoljen, darila vam nimam dati. Za dobro imejte, kar sem vam storil, da sem se z vami trudil, da sem vsakateremu bukvice priskerbel, u katerih ste se brati naučili, da sem vam kupil pisnikov in papirja, da sem vam novo tablo pripravil, da sem s svojimi dervi šolsko izbo celo zimo kuriti dal. Vse to sem vam storil zató, dá bi se kaj lepega naučili, da bi kdaj od vas kaj prida slišati bilo.“

„Da ne pozabite, česar ste se naučili, in se u nauku boljšate, vas bom po veliki noči za kake 2 uri ob nedeljah u šolo vzal, da bote brali, iz glave računili, evangelij razlagali, kerščanski nauk ponavljali itd. Ako zdravi učakamo, bom k letu dekletom — kakor sem letos fantom — šolo odperl.“

Kakor u Špitaliču, tudi po drugih krajih pridni duhovniki nekoliko dnij u tednu šolo imajo. Potem soseska hasen šole spozna in se potroškov ne ustraši, vsakdanjo šolo utemeljiti.

Po tem potu se je največ šol na Koroškem kakor po Štajerskem začelo; in taki duhovni gospodje, utemeljitelji pravih šol, so tistega kraja veliki dobrotniki, vredni, da njih ime med ljudstvom slovi. Veliko takih dobrih pastirjev je že pomerlo, med njimi rajni *Janez Miklav*, rojeni u Vovbrah na Koroškem 25. januarija 1803. Poseben prijatelj bolnikov in pa skerben učitelj mladine so bili. Po vseh župnijah, po katerih so bili kaplan, namestnik in poslednjič župnik, so šolo imeli, ter so vedeli, da po vzgledu svojega Mojstra mešnik brez učencev biti ne more in ne sme. Umerli so u Švabeku 20. februarja 1837. — Ravno tak mož po volji božji so bili rajni *Gregor Pevec*, rojeni u Stari Loki na Kranjskem 25. januarja 1803. Bogaboječ duhovnik in

neutruden spovednik, so bili mladine soseben varuh pred zapeljivostjo svetá, ter so jo gizdosti in nevarnih dobrovolj s vso močjo varovali. Veliko lepih bukvij so svojim šolarjem priskerbeli, ter so spoznali, da so lepe bukve dober prijatelj na potu življenja. Umerli so kot župnik pri Noviščtiti nad Gornjim gradom 15. oktobra 1844.

Le malo let sta živela, pa veliko dobrega storila; u slavi naj ostane njuni spomin. — Veliko pridnih delavcev u vinogradu Gospodovem še pa živi, in mlado tersje u šolah ob delavnikih in nedeljah lepo obdeluje. Rad bi njih imena povedal, naj bi se jim zameriti ne bal. Zapisana so njih imena u bukvah življenja; oni so hvale vredni bratje in nasledniki svetih apostolskih bratov Cirila in Metoda. Naj se jim ravno njih trud po zaslužnju ne plača; njih imena, ki veliko drugih u pravici podučijo, bodo se svetila, kakor zvezde na vse večne čase. Dan. 12, 3.

U sedanjih dneh soseska, bodi si na planini ali ravnini, brez šole slabo izhaja; u sredi sosedov hitro zaostaja, podobna zapuščenemu tersju, ki skerbnega gospodarja nima. Pa tudi skušnja uči, da šola samo tam dober sad obrodi, kder jo duhovni gospod oskerbljujejo, kakor svoje okó. Otroci poželijo kruha, in kdo bi jim ga lomil, kakor duhovni očetje; gospodje šolski le pomagajo.

Da po Kranjskem večidel moških, pa še več ženskih bere, vidimo; kako se pa brati učijo, bi radi izvedeli. Lepo so nas *gospod Vertovec* vinoreje podučili, in hvalo jim vemo za to; naj si pa tudi povémo, kako se obdeluje naše najžlahneje tersje, kako se naša draga mladina odgojuje, da bo vinograd našega ljudstva od leta do leta lepše rodil, in da bo veselje našega serca!

7. Zdaj še le vemo, kaj šola veljá.

(Drobt. 1847.)

I. Malo vredna šola.

Na Dolenjskem so na stari župniji že veliko let šolo imeli, pa niso bili šole veseli. Otroci so po malem u šolo hodili, se malokaj prida naučili, slabega pa preveč znali. Nekateri so po dva ali tri dni u šolo prišli, potem jih pa celi teden ni bilo u šolo. Po zimi so se za pečjo po klopeh valjali, po letu jih je nekoliko paslo, nekoliko se jih je pa potepalo. Niso znali kerščanskega nauka, niso vedeli evangelija brati, še svojega imena ne prav zapisati. Nekatero nemške besede so gonili, brali nemški po malem, pa niso sami vedeli kaj. Bolj razuzdanih šterkovcev pa bilo ni, kakor so bili šolarji. Po cirkvi so se ob nedeljah suvali in lasali, doma pa starišev ubogali nič. Za dekleta je bila sreča, da jih je malokaj u šolo hodilo.

Stari možje so pogosto po opraviu domu gredé skomucali rekoč: „Kaj bo z našo mladino! *Dalje ko šolo imamo, hujši otroci so.* Poprej, ko še nismo šole imeli, smo jih saj doma učili, jih doma strahovali, in ubogali so nas. Kar se na šole zanašamo, so otroci doma in u šoli za nič, kar se jim očitno vidi. Bog nam pomagaj!“ so djali.

Stari župnik, veliko let bolehní, umerjejo; o svetem Jurju župnija berznega gospoda dobi, in drugo nedeljo po veliki noči jih gospod dekan poterdijo, ter jim posebno zapuščeno šolo priporočijo.

II. Šola popravljena.

Pervi ponedeljek novi gospod župnik u šolo pogledajo. Nekoliko dvajset otrok u šoli najdejo, po župniji jih je bilo za šolo poldrugo sto. Ostroci niso u šoli prav sedeli; ne pravih bukvic imeli; kako kaj pridno u šolo hodijo, se še zapisalo ni. Rečejo sveti evangelij brati od dobrega pastirja; pa slovenskega evangelija še blizu ni bilo. Neki šolar, ki je prvi sedel, je evangelij po nemški za silo prebral. Ko pa otroke prašajo, kaj sv. evangelij govori, kaj nas uči? jih otroci debelo gledajo; nobeno jim povedati ne ve, ne po nemško, ne po slovensko. Hudi so bili, pa žalostni tudi.

Tretjo nedeljo po veliki noči so župnik od šole pridigo naredili, da je starišem in otrokom po kosteh zagorelo. „Naša šola — so djali — je šola zanikarnosti: in pa mati razuzdanega življenja za mlade ljudi. Vi stariši in gospodarji, otrok po redu u šolo ne pošiljate, za to se razvadijo potepati; potem se otroci u šoli prav po redu ne učijo in se navadijo praznovati. Iz takih šolarjev bodo lenuhi in potepuhi. Nedaj Bog tega! Očetje! pomagajte mi, da se nam šola popravi. Perva potreba je, da *otroke radi u šolo pošiljate*. Prisiljena reč ne stori dobrega. Drugo je potrebno, da jih *vsaki dan skerbno pošljete*, naj se otroci od nas privadijo, skerb za šolo imeti. Ako katero zboli, ali ne more u šolo, po sosedovem izročite, zakaj otroka u šolo ni. Pa tudi iz šole se vam bode na dom glas dal, kadar otroka u šolo ne bo. Vedno se mora vedeti, kde so otroci.

Tretje vam bodi priporočeno, *šolarje doma vseskoz popraševati*, kaj so u šoli kerščanskega nauka slišali, kaj se je lepega bralo ali pisalo. Po prvem letu šole dajajte otrokom katekizem in pa evangelij brati, ob sobotah in svetih večerih pa litanije glasno moliti, da bote

vi in šolarji veselje imeli. Tudi poizvedujte večkrat, kako se šolarji u šoli vedejo.

Pa tudi u šoli mora biti druga. Perviĉ se morajo šolarji vsako šolo prebrati, *ali so vsi u šoli, ali ne?* Da pa o pravem času u šolo dojdejo, se bo u šolo zvonilo. Drugiĉ, šolarji morajo, kar jih je na novo, *vsii ob enem zaĉeti*, ali že o veliki noĉi, ali ob vseh Svetnikih. Vsakemu otroku se posebej ne utegne kazati. Tretjiĉ, pervinci *se zaĉno slovensko uĉiti*; in ko bodo znali že slovenski gladko brati, se bodo nemške besede prijeli, pa tako, da kar bodo po nemški brali, bodo po slovensko povedali. Āetertiĉ, se bodo *uĉili lepih molitvic* in svetih pesnij; recite jim toraj, naj vam jih doma zapojó, ali povedó. Petiĉ bodo, kadar premerzlo ne bo, ali pa kake druge zamude, pri sveti meši peli, ali pa molili; kadar pa svete meše za šolarje ne bo, pojdejo po šoli u cirkev saj ob sredah in sobotah, ter bojo molili litanije in pa po tri oĉenaše za vas stariše in svoje dobrotnike.

Ponidoma tepeno ne bode nobeno; katero pa zasluži, se mu strah mora dati, kar je prav. Nikarte se toraj ne pritožujte, in ne dajajte otrokom potuhe. Lepo umiti in ĉedno poĉesani morajo otroci u šolo priti, pametni in bogabojeĉi pa iz šole domu. Prosim vas toraj za to, kar je vašega, da storite; obljubim pa tudi, kar je našega, da bomo zvesto dopolnili. Roka roko umije, lice pa obedve.

III. Šola vsa nova in pridna.

Pervi dan potem je bilo že blizu 70 otrok u šoli. Zanikarne stariše so dali deželni gosposki, naj jih u strahe vzame. Perve dni so hodili gospod Źupnik sami u šolo gledat in pomagat. Razstavili so otroke na troje: pervence, ki so šole priĉeli, so posadili na prvo stran; više šolce, ki so že po malem brali, so deli na drugo stran;

na tretjo pa najviše šolce, ki so se že nemščine učili. Vse je moralo po versti biti. Kadar so eni brali, so drugi pisali. Pri kerščanskem nauku so bili vsi eno uho; zato so pa kerščanski nauk le po slovensko učili. Le nekateri šolarji, ki so se u više šole odpravljali, so kaj po nemško odgovorili. Šteli ali računili so na pamet, pa tudi s številkami na tabli, pa vse tako lepo po domače, da so se tudi stariši doma lahko z otrocmi poskušali. Pisali so lepe molitve, pa tudi čedne pesmice, ki so se jih naučili in po šoli zapeli.

U šoli je bilo prav debelo zapisanih:

Deset šolskih zapovedij.

1. Vsak šolar mora o pravi uri u šolo priti; kdor prepozno pride ali ga celó ni, gosp. učitelju potem pové, zakaj je zamudil.

2. Vsako mora biti čedno umito in počesano; tudi nohti porezani.

3. Pred šolo in po šoli se pobožno moli; kdor zamudi, mora poklekniti u kot in sam zase en Očenaš moliti.

4. U šoli mora vse tiho biti; kdor šepeta ali pokoja ne da, se naj u kot zažene in samotež stoji.

5. Le po enem se hodi k potrebi, pa tiho zopet u šolo pride; zvonaj ne postopati!

6. Med naukom se ne sme jesti, ne igrati, ne barantati.

7. Nobeno nima drugega iz sovraštva ali brez sile tožiti; povedati pa mora, kar se u šoli, ali po potu domu gerdega zgodi.

8. Vsak pove po resnici in pravici; lagati Bog obvari!

9. K domu se ravno gre brez vse pomude; ne letati ne truščati, posebno pa suvati in tepsti se nikar!

10. Vsako prinese za šolo, kar je potrebnega k čitanju ali pisanju; pa lepo čedno. Tudi u šoli se ne sme

kaj pomazati. Kdor škodo naredi, mora poverniti, ali pa hitro za odpuščanje prositi.

Kdor se je u eni ali drugi teh zapovedij pregrešil, je moral na tabli pokazati, u kateri da je kriv. Vsako soboto so prišli gospod župnik ali pa gospod kaplan pregledat, koliko jih je pretečene dni iz šole ostalo, ter so vsako pobarali zakaj? Ako niso otroci mogli povedati, so rekli u nedeljo očetu ali materi priti. Gospod učitelj so povedali pridne, pa tudi malopridne, katere so gospod pokregali ali pohvalili. Vse je u šoli tiho dihalo in čakalo, kaj bodo rekli.

Tako so navadili otroke pridno u šolo hoditi, in po cele kvatre niso ni enkrat iz šole ostali. Potem so se pa tudi učili, da jih je bilo veselje gledati in poslušati u šoli, kakor doma.

IV. Pridnih šolarjev lepa noša.

Šola ni le za šolo, temveč za celo življenje. Gospod župnik so jim torej povedali kako se imajo doma nositi, ter jim dali na drugo tablo napisati:

Deset domačih zapovedij.

1. Vsako jutro hitro ko ustaneš, se pokrižaj, in reci juterno molitvico.

2. Čedno se umij in opravi; neumito, neoblečeno in brez molitve ne smeš jesti.

3. Za kruh, za kosilce in za malo južino vselaj poprosi; sam jemati ne smeš.

4. Pred jedjo in po jedi vselaj pomoli; tudi kakor hitro zaslišiš zvoniti.

5. Kar ti ukažejo, le hitro ubogaj; jezljati nikoli, ali pa kujati se!

6. Če kako škodo narediš, ne taji, ampak hitro za odpuščanje prosi.

7. Gredoč pozdravi vsakega, ki te sreča; pa tudi na pozdrav odgovori.

8. Greš mimo cirkve, mimo križa, ali sv. podobe, spodobno se prikloni in reci, kakor te u šoli učijo.

9. Po večerji starišem roko poljubi, poklekni in odmoli poprej ko se uležeš.

10. Oblačilo položi na svoj kraj, počivaj spodobno; u jutru pa hitro ustani, ko se izbudiš.

Vsako soboto so te postave iz table brali, in gospod župnik so skerbno pozvedovali, kako se otroci doma vedejo. Vsakega mesca poslednjo soboto so prišli u šolo poskušat, kako kaj znajo, pa tudi s vsakim poračunit, kak so od katerega zvedeli. Otroci so se tega hujše bali ko šibe; in stariši niso mogli dohvaliti, kako da so šolarji vsi drugi, ko so bili poprej. Tudi kratkih molitvic so jim dali prepisat, katerih so se iz glave naučili in doma molili. U kratkem so bili mladi ljudje toliko pohlevni in bogaboječi, da jih je vse hvalilo.

Šola je bila skoraj pretesna, tako so u šolo silili. Otroci so rajši uro prej ustajali in na pašo gnali, ali pa uro dalje pasli, da so le u šolo smeli. Kmetje so si rajši pastirja ali varuha najeli, kakor da bi bili otrokom u šolo branili.

V. Šola za zdravje in poštenje.

Po letu je bila velika vročina po dne, noči pa hladne. Nekoliko šolarjev je za grižo zbolelo, in tudi odraščeni so merli. Gospod župnik so s prižnice oznanili, kako naj se bolenja varujejo, kako u boleznih zaderžijo. U šoli pa so dali na tretjo tablo zapisati.

Deset varuhov zdravja.

1. Umij se čedno zjutraj, usta posebno še tudi zvečer; toda ne umivaj se, kadar se potiš.

2. Ne pij kadar ti je vroče, dokler se ne ohladiš; pa pij le po malem.

3. Ne jej prevroče, ne prenašlo, ne preveč; pa tudi ne sadja, ki ni zrelo; ne zoblji jagod, ki jih ne poznaš!

4. Ne pij žganja, tudi vina le malo; na mastna jedila vode prehitro ne pij!

5. Zjutraj in zvečer se ne prehladi; po noči se ne razodeni, ako zvonaj ležiš.

6. Po zimi ne hodi hitro z mraza za peč!

7. Ne grizi terdih rečij; z železom si ne trebi zobov, in ne liži sladkih rečij; od tega zobjé bolijo!

8. Na solne u ne beri in ne šivaj, pa tudi ne pri mescu, ali pa u mraku, da te oči ne zapustijo.

9. Ne igray se z nožem, ne z vilicami! Ne skakaj čez grabne; ne plezaj po drevju; tudi se brez varuha ne kopaj!

10. Kadar ti slabo prihaja, hitro materi ali pa očetu povej, naj ti pomagajo.

Teh deset varuhov je prvi šolarjev prvi dan vsakega mesca bral in drugi šolarji so za njim govorili; gospod šolski pa so tudi kaj vmes povedali.

Pervo soboto o mlaju so pa iz šterte table brali:

Deset tovarišev poštenja.

1. Hodi po svojem stanu čedno oblečeno, ne razkodrano, ne raztergano, ne blatno!

2. Sedé glave z roko ne podpiraj; ne stavi komolca na mizo; pa tudi ne rok pod mizo, ampak čedno kraj mize jih derži! Nog križem ne devaj!

3. Roke ne u hlače, ne pod predpert, temveč na persi, ali na noge, ali pa na strani!

4. Govori počasno in zastopno, pa s polnimi usti ne; tudi ust z roko ne zakrivaj! Se široko smejeti, ni čedno, pa tudi mežurkati ne!

5. Hodi ravno; ne kimaj z glavo, ne krili z rokami!

6. Ne kebraj se; ne čohaj; pa tudi nohtov ne grizi; ne trebi si nosa za kratek čas!

7. Ne daj se žegetati; nesramno ne nori; tudi dotikati se ne daj!

8. Drugim se ne posmehuj; ne kregaj se; prijazno se nosi do vseh, kar je prav!

9. Kamor prideš, pozdravi, pa tudi slovo vzemi, kadar greš. Po hiši se ne ogleduj pa tudi vse pri miru pusti!

10. Vikaj imenitniše, kakor si ti, in gredé jim na levici hodi! Tikaj jih, ki so tebi enaki; priimkov pa nobenemu ne dajaj!

Poštenje in pa zdravje sta najdraže blago na tem svetu; že od mladega je potreba za-nju skerbeti. Kar u mladih letih zamudiš, težko kdaj popraviš.

Tako so gospod župnik, pa tudi gospod kaplan in šolski gospod pri vsaki priložnosti lepe nauke dajali, in čedne prigodbe pripovedovali, ne pa samo iz šolskih bukvic brali; in otroci so si z veseljem pomnili take lepe reči.

VI. Šola za odraščene.

Bila je slaba navada ob nedeljah in zapovedanih praznikih po cirkvanju letati, ali pa po vesi postopati. Mladenči so se poskušali, kateri bi bolj močen bil, ter se metali in dražili, dekleta so se na pragih smejale, ali pa po klopeh zijala prodajale.

„Taka lenoba je velika gerdoba“ — so djali gospod župnik, in odraščenim šolarjem zaukazali, vsako nedeljo in zapovedan praznik uro pred opravilom u šolo. Brali so lepe nauke, potrebne za mlade ljudi; pa tudi od domačih rečij, kako se opravljajo. Tudi iz ljubljanskih Novic za kmete in rokodele so jim dali marsikaj lepega brati, ter so jim zastopno razložili.

Da bi ne pozabili, so včasih računili, včasih kaj pisali, in kadar so duhovni gospodje utegnili, so kerščanski nauk imeli.

Po šoli so dali koristnih bukvic vsakemu, ki jih je poprosil, za berilo.

Lepo je bilo gledati, kako je po troje, po pet deklet posebej, pa fantov posebej pri enih bukvah sedelo in bralo lepe reči. Tudi peli so, pa le svete pesni. Kar je bilo mladih ljudij, ki niso vsak dan u šolo mogli, so jih popolne po nedeljah učili brati in nekoliko pisati. Kerščanski nauk je bil u cirkvi, pa tudi vse polno ljudij. Nedeljski šolarji so vselaj na glas odgovarjali, da je bilo veselje. „Hvala Bogu“ — so djali stari možje — „svoje dni so se mladi ljudje od starih učili; pri nas pa se moramo mi stari od mladih učiti, Boga prav spoznati in njemu vedno služiti.“

VII. Kako so u jesen šolo sklenili.

Slovesno so šolo u jesen sklenili. Poskušnja je bila naznanjena, ter stariši in prijatli povabljeni poslušat. Pražno oblečeni so otroci u lepi procesiji u cirkvo šli, kder so gospod župnik sveto mešo peli. Po meši so gospod kaplan u cirkvi pričo gospoda dekana kerščanski nauk izpraševali. Odraščeni so se otrokom čudili, kako so čversto odgovarjali, in gospod dekan so jih pričo vseh prav lepo pohvalili.

Po kerščanskem nauku so jih u šolo peljali, da so pokazali svoje pisanje in števanje; kar so brali, morali so po slovenski zastopno povedati. Po skušnji so odraščene šolarje počastili, kakor so zaslužili; malim pa lepih bukvic razdelili. Poslednjič se je eno u imenu vseh čedno gospodom in starišem zahvalilo.

Stariši niso dobre šole svojih otrok dohvaliti zamogli, rekoč: „Zdaj še le vemo, kaj šola velja!“

8. Zakaj sveta vera u naših šolah umira?

(Drobt. 1851.)

Svoje dni so ljudje manj znali, pa so Boga bolj spoznali in častili kakor zdaj. Zakaj? Zato ker sedanji kristjani kerščanski nauk le u glavi imajo, u sercu pa ne. Glava je polna vednosti, serce pa čednosti prazno. Ako se glava česar svetega nauči, se ima tudi serce oživiti. Je serce merzlo za božje reči, govori jezik prazne besede, naj si bodo še tako lepe in svete; od serca ne pridejo, tudi k sercu ne grejo. Kerščanski nauk, kateri iz glave le do gerla pride, vere ne oživi.

Kerščanske nauke lahko vsakdo daje, kdor jih zna; ali učence za božje reči le on obudi, ki ima svoje serce uneto božje ljubezni! — Takih mater in očetov pa močno pogrešamo, takih učiteljev premalo imamo.

Hočeš otroke za sveto vero oživiti, moraš tudi ti za sveto vero goret; saj se iz ledu ogenj ne ukreše. Hočeš otroke moliti prav naučiti, se moraš sam odkriti in pokrižati, kadar k molitvi pozvoni. Želiš otrokom prav dopovedati, koliko in kakošno čast imajo u cirkvi presvetemu zakramentu izkazovati, imaš tudi ti poklekniti in roke povzdigniti, kadar u cirkev prideš.

Veselo je res, poslušati, kako se u naših šolah po kerščansko učijo; ali žalostno je prepogosto gledati, kako se u veži božji vedejo in zadržujejo, kakor neznabogi, in tajijo, kar so se učili. Deca rajši storijo, kar učitelje vidijo, kakor pa ono, kar slišijo. Besede žgečejo, vzgledi

vlečejo. — Le kdor izpolni in uči, on bo velik imenovan u nebeškem kraljestvu. Mat. 5, 19.

Kam ste djali lične jaslice, koje so za božične svetke svoje dni deca imeli — celo leto veseli svetih jaslic in pa božjega deteta, kojega podobo so gledali?

Kamo so pisanke okrogle, katere so otroci potakali za veselo veliko nedeljo? — Pisanke so še ostale, pa nauki so se pozabili, koje so svoje dni stariši, botri in botre, strijci in tetke otrokom dajali, kadar so jim pisane pirhe prinesli.

Kam so pesmice mile, koje so pridne pesterne deco učile? od usmiljenega Jezusa, od Marije ljube matere; od desnega angela variha; od rumenega solnea, ki sije; od male bibe, ki leze, katero Oče nebeški živi? — Oh svete pesni otroške so potihnile; namestu njih se le umažane otrokom pojó, ali pa nobene.

Kam so prešla sveta pobožna opravila za mlade šolce, koja so imeli svoje dni ob godu sv. Alojzija, mladenča angelskega, svete nedolžnosti zavetnika in priporočnika? — Česar učitelji ne poznajo, tudi svojim učencem ne dajo.

Pokaj ne peljate na spomin vseh vernih mertvih otročičev na rajnih razsvetljeno pokopališče, naj bi oni pokojnim luči prižgali, malih bratov in sestric gomile prijazno z rožami osadili, in se privadili u ranih letih za prihodnjo večnost skerbeti?

Te in take šege kerščanske so za otroke katoliške vere drago cvetje. — Ako cvetja ni, tudi sadu ne bo. Zato med nami sveta vera umira!

9. Sedem naglavnih grehov naših šol.

(Zg. Danica l. 1850.)

Ljudstvo, katero svoje šole na poduk Jezusa, in nja izveličanske cirkve stavi, je podobno modremu možu, koji hišo ali hram svoje sreče na skalo zida. Ljudstvo, katero svojo mladino materi katoliški cirkvi iz duhovske reje jemlje in posvetni modrosti u šolo pošilja, je podobno abotnemu možu, ki stavi na pesek svoje sreče stan. Vetrovi zapeljivih naukov pripihajo, ploha prekucije priburi, velika povodenj zmešnjav nad tako ljudstvo pridere; hiša take ustave, ki na skali prave žive vere ne stoji, se zverne in njena podertija je velika. (Mat. 7; 24—27.) Kar nas večna resnica uči, nam vsakdanja skušnja očitno priča, naj rečejo posvetni vreščaki, kar hočejo.

Blizu štirideset let je že, kar pomnim, kako so se naše ljudske šole po kmetih množiti jele za omiko ljudi. Veliko si je gosposka prizadela, duhovska in deželjska, močno se je tudi večidel ljudstvo šol branilo; morale so se šole srenjam nekako usiliti. Prisiljena reč pa po navadi malo dobrega stori. Tako po večem naše nemške šole po slovenskih deželah. Prava vera je teh štirideset let zelo med nami pešala, poštenje izmed ljudij ginilo, lepo zadržanje močno pojemalo. Ljudje se niso po teh šolah sploh kaj poboljšali, lahko pa pohujšali, in to zato, ker niso šole prav ravnane bil. *Šola pa, če prava ni, je boljše, da je ni!* Seme nauka pada u taki šoli med ternje, ali pa na skalo in hitro usahne, ker prave mokrote nima.

Dvojno pregreho dosedajne šole po Slovenskem sploh imajo, kateri vsaki moder in pošten mož lahko spozna in omiluje, ako ni slep. Perva pregreha je, da *niso dovolj cirkvene*; druga, da *niso slovenske*, kakoršne bi imele biti.

Otrok veliko po Slovenskem u šolo hodi, pa malo se jih prav po kerščansko izšola. Nekoliko brati in pisati, pa nemškovati se sicer nauči, živo vero, kerščansko zadržanje pa njih veliko zgubi. *Glava se prebrisuje, serce za Boga pa zmerzuje*; dalje ko u šolo hodi, več sicer zna, pa vsako leto manj Boga ljubi. „Kaj ti pa pomaga govoriti od presvete Trojice učene reči, ako pri tebi ponižnosti ni, brez katere presveti Trojici prijeten nisi? Učene besede te ne storé svetega, ne pravičnega, ampak le pobožno življenje te Bogu prikupi. Naj bi si celo sveto pismo iz glave znal, vedel izreke vseh modrijanov, kaj bi tebi vse to pomagalo brez ljubezni in gnade božje? Prazno je vse, in pa brez pravega hasna, ako najpervega ni: „*Boga ljubiti in njemu samemu služiti.*“ (Tom. Kemp. I., 3.) — To je sveta reč, pa tudi resnica gotova, da naši šolci dalje ko u šolo hodijo, u više šole ko stopijo, manj se Boga bojé in veliko jih sveto vero celo zgubi, kadar svoje šole doveršijo. Strašna zguba za mlade ljudi!

Kdo pa je kriv tolike in take šolske pregrehe?

Pervo grešijo stariši, kateri se le na šolo zanašajo, in otroke doma u božjem strahu utemeljiti zamudé. Kar mati pri otroku zamudi, se težko kdaj popravi; česar oče nad detetom ne stori, šola tudi ne izbavi. Roditelji se zanašajo na učitelje, učitelji pa na stariše, in deca ostanejo surovina. — Veliko očetov pa tudi srečaš, kateri so sami brez strahu božjega, in tako jim je tudi otrokom zanj skerbeti le malo, ali pa celo nič mar. Da otroci gladko čitajo, lepo pišejo, modro odgovarjajo, kar jih pobaraš, to reditelje zelo veseli. Ali pa tudi radi molijo, jeli se u cirkvi po kerščansko vedejo in doma

pošteno zaderžé, to jim ni na skerbi. Mladeneč pa pota ne opusti tudi na svoje stare dni, katerega se je u svojih mladih letih privadil. Samo tam, ker pri otrocih stariši pravo dno kerščanskega izgojenja utemeljijo, šola srečno napreduje. Po tem se očitno vidi, da samo tisti doveršeni šolci še imajo nekoliko božje ljubezni in pa strahu božjega, kateri so perve temelje verozakona iz očetovega doma u šolo prinesli.

Drugo grešé šolski učitelji, duhovski kakor dežel-ski, koji so za božje reči *preleseni in preledeni*. Komur verozakona u sercu ni, on od božjih rečí slabo govórí, naj ima še toliko prebrisanó glavo! Ovakiš školnikov pa najdemo med nami, žali Bog! na cente. Učence lepo žebrati (moliti) učé, sami pa pričó otrok ne žebrajo! klečati u hiši božji mladeži ukazujejo, samim poklekniti jih je pa sram. K spovedi in k sv. obhajilu šolce vodijo, učitelje pa učenci malokdaj ali celo nikdar pri božji mizi ne vidijo. — Slabi, slabi so pa odgojitelji ovaki, koji svojim učencem pričajo: „Kar nas slišite, to storite, po našem djanju pa se ne ravnajte, kajti sami ne storimo, kar učimo.“ Besede žgečejo, vzgledi vlečejo. Kder pri učiteljih bogoljubnih vzgledov ni, tam ni kerščanske luči, niti soli; učenci izrastejo neslani kristjani. Kako narobe-bogaboječih je nekoliko školnikov tudi med nami, tega očitna priča je njih prizadeva, se cirkvene službe iznebiti. Hišo božjo odpirati, za cirkveno snago skerbeti, za večno luč pred Najsvetejšim skerb imeti, k sveti meši spodobno streči, ali pa k molitvi in k božji službi pozvoniti, šolske može rado grozí, ali jih je celo sram. Gotovo se takih učiteljev tudi sveta mati katoliška cirkev sramuje. Komur ni za Sina božjega mar, ki u presv. zakramentu iz ljubezni do nas med nami prebiva, kako mu hoče biti prava skerb za sine in hčere posvetnih ljudij! — Hvale vredna je torej kerščanska družba šolskih učiteljev po Nemškem, koji so si u roke segli prav

po katoličansko cirkveno službo oskerbovati, vse dolžnosti katoliških cirkovnikov zvesto in pa veselo dopolnjevati, in šolce prav po kerščansko šolati. Takim učiteljem slava in božji blagoslov!

Tretje greši vsak šolski ogleda, naj si bo viši, ali nižji, kateri le na to gleda, kako se šolci učé, ne pogleda pa in ne popraša, kako se mladenči in deklice obnašajo, kako se vedejo u cirkvi, kako doma, kako u šoli, kako po potu. Učitelji si torej vse prizadenejo, da šolci prav veliko in pa verlo znajo, ali pa tudi po naukih ravnajo, zato se malokdo zmeni. Pride viši ogleda na skušnjo in učenci gladko beró in odgovarjajo iz katekizma, iz pismo-slovja, se šola na cente pohvali, gospodom školnikom se u pohvalo slovesno priklanjajo u besedi in u hvalnih pismih; ali so šolci pa tudi zvonaj šol hvale vredni, ali svoje stariše čedno imajo, pridno ubogajo, radi molijo, se greha varujejo, za vse ovo se malokdo zmeni, na kaj takega se ogleda po navadi ne ogleda, ne pohvali, ne posvarí; in taka zamuda je velika škoda. *Tako so naše šole navadno samo za šolske poskušnje dobre, za življenje pa slabe.* Dobra šola ima mladež za življenje šolati, na to pa tudi vsak šolski ogleda pazno gledati.

Četerto greši pri naših šolah stara nemškutarija, ki storí, da ljudi več skerbí nemška beseda, kakor pa beseda božja; jih več veseli na pol nemški govoriti, kakor pa iz celega serca Bogu služiti. Kdo poreče, da ni temu taka? Pred tridesetimi leti nisi našel u naših šolah slovenskega katekizma, k večemu je kak medel mali katekizem na pol nemški na pol slovenski otrokom u rokah bil; pa otroci so znali le nemško stran gladko čitati, slovenske strani pa malo ali celo nič, zakaj abeceda je bila za mlade Slovence nemška. Molili smo pred šolo in po šoli pa le po nemško. Celo sv. rožni venec smo u procesijah nemški žebrale, in se bahali svoje merzle nemške molitve. Peli smo u cirkvi tudi nemški, in tako

službo božjo Slovincem nekako zmedli. Vsled tega najdemo mala mesta (Sloven-gradec), terge in sela terdo slovenska, u katerih je po taki nemškutariji vsa služba božja zblojena. Nekoliko cirkve moli litanije nemški rekoč: Bitt für uns! drugi pa slovenski rekoč: Prosi Boga za nas! Eni: Sveto, drugi: Heilig pojó, ali pa najrajši molčé. Božja beseda se na leci slovenski oznanuje, na godru pa nemški poje. Ali ni taka zmešnjava prav babilonska? In naj se duhovski pastir loti, tako krivo razvado poravnati, nemškutarji se nad nja usipljejo, kakor seršeni serditi. Takim je slovenski peti, ali pa moliti preporedno, kakor bi ljubi Bog slovenskega ne razumel. Še huje naopak ravnajo, ki u šoli katekizem slovenski mladini nemški učiti dajejo. Šola, cirkev in pa očetova hiša se morajo za roke deržati. Kar se otrok od matere in očeta nauči, ima šola nadaljevati, in sveta cirkev izvršiti. To se pa le u enem in tistem jeziku po pravi pameti u domačih šolah zgodi.

Kako verlo smo svoje dni katekizem nemški iz *glave* znali, ki smo imeli dobro glavo; ali iz *serca* zelo slabo, saj še prav razumeli nismo, kar smo klepetali! Tako se kerščanski nauk le slabo uči, in beseda božja za nemško besedo zamenja.

To žalostno istino nam tudi iz Moravskega nekdo poterjuje pisajé: Pri nas je en zarod šola nemška, cirkev česko-slovenska. Duhovski učitelji so morali za dobro vzeti, ako so jim učenci merzle besede po nemški povedali. Bila je šega najpridniše šolce s pozlačeno svetinico na persih počastiti. Ošabno so taki osvetinčani neumškuni med drugimi ljudmi hodili, in nekako svoje verstnike slabo obrajtali, ki so po domače molili, in kerščanski nauk le slovenski znali.

Največo škodo je pa taka nemškutarija u domači odgoji mladine naredila. Kdo ne ve, kako lepo in skerbno so svoje dni po Slovenskem otroke Bogu služiti, in se

po kerščansko nositi učili, vadili, in kako čedno podučen in kerščansko privajen se je mladeneč po svetu podal, je deklica kočo svojega očeta in matere zapustila! Dedek in babica, oče in mati, starejše sestre in bratje, tudi hlapci in dekcle, dro! vsi so si z veseljem prizadjali mladence in deklice u kerščanskem nauku podučiti, kerščanskega djanja privaditi. Detetu se je že u zibeli milo pelo, njemu pri pestovanju čedno pripovedovalo. Ko je otrok izhodilo in gladko govoriti jelo, so ga zraven molitve tudi lepih pobožnih pesmic naučili, da sta jih zali dečko, ali zala devojka za božično koledo kumeju ali kumi (botru ali botri) zapela. Otroci po pet ali šest let stari so že do dvajset in še več milih pesmic znali, in tako mično peli, da jih je bilo veselje čuti. Pesmice bile so čedno pobožne, ki so serce omehčile in pa za Boga in pa za čednost ogrele. Lehko je u šoli take otroke za vse dobro in pošteno odrediti, ako se modro poliva, kar se je usejalo doma, in na serce nauki sadé, katero je bilo u domači hiši iz mladega skerbno orahljano. Beseda šolskega nauka potem dobro zemljo najde.

Ali u šoli niso vsega tega celo nič obrajtali. Po kaj vse to, so djali, nemško-šolski možje? Pri očitni skušniji imajo otroci le nemški moliti, le nemški peti: sama nemščina velja. — Kako otroci doma Bogu služijo, kako si doma kratek čas delajo, za vse se po nemških šolskih napravah učitelji zmeniti nimajo. Kar se u cirkvi, in doma godi, vse tako šolo ne skerbi. Le kar je novega in pa nemški, to je u šoli veljalo.

In poglej, kaj je iz tega prišlo! Domače svete pesmi so potihnile, molitve onemogle; šolcev je bilo sram slovenski moliti, po domače zapeti. Lepe, svete stare šege so po takih nemškutarijah svojo pravo ceno zgubile. Po tem najdemo pri teržanih, in pa pri na pol ponemčenih selanih največ ljudij brez vere, brez strahu božjega, ki so za vse božje merzli ko led, in pa terdi ko

les. Kdo božji bo take lesene zmerzljake za božje kraljestvo zopet oživil in ogrel? Taki divjaki rastejo tam, kder domača odgoja otrok šole ne podpira in sveta cirkev ne blagoslovi.“ Kakoršna u Moraviji, takova je tudi pri nas.

Peto pregreho imajo na sebi tudi *naše šolske bukve*, ki niso u domačem duhu pisane, pa tudi ljubega Boga premalo in preporedko u mislih imajo. Take so med drugimi „*Kratke povesti*“ ali „*Kleine Erzählungen*“, ki dajejo otrokom brati, kako je Janžek pervokrat u šolo prišel; kako je te tudi Rozika u šolo hodila, ali sta se kaj pokrižala, se pa nič kaj ne pové. Še le u dveh poslednjih pripovestih opomnijo, da Bog vse vidi in vse vé, da se mu otrok skriti ne more, kadar greší. Serce vsega poduka mora biti, kar je gospod Bog Abrahamu djal: „*Pred meno hodi, in popolnoma bodi.*“ Ova reč bi imela tudi u vseh šolskih knjigah svitlo in toplo solnce biti pa kaj da ni!

Bolje služi: „*Berilo za male šole na kmetih,*“ katero povesti svetega pisma otrokom brati daje; toda dovolj ubrano ni, ter s pričakovanjem Odrešenika končá. Tudi naši *katekizmi* so nekako merzlo zloženi, več za glavo, kakor za serce napravljeni. Ako duhovski učitelj kerščanskega nauka ogreti ne zna, bo glava polna, serce pa prazno ostalo. Taki šolci se mnogih reči učé, za šolo veliko znajo, za življenje pa celo malo, ali pa toliko, ko nič. Le modro kerščansko življenje otrok je dobre šole gotovi svedok.

Šesta pregreha pri naših šolah je žalostno opuščanje cirkveno-šolskih godov, pobožnih družb in bratovščin, kojih so naši predniki dosti zalih imeli. Otroci imajo doma o božiču svoje jaslice, o veliki noči svoje pirhe ali pisanke, in taki sveti obredi jih tudi za božje reči oživé. Kadar pa domu odrastejo in u šolo gredó, malo cirkvenega oveseljenja in podbujenja najdejo. Ali se je čuditi,

da jim za božje kraljestvo serce umerje, za vse posvetno pa oživi, ko jim svet toliko veselje na gledišču, na plešišču, po vseh kotih in krajih ponuja? Svoje dni imeli so niži šolarji *svetega Alojzija* za svojega posebnega priporočnika; celo devetdnevnicu so mu veselo obhajali s prejemo svetih zakramentov, s pobožnim petjem in z molitvami. Imeli so viši šolci svoje *Marijanske braterne*, u katerih so Marijo devico, mladenčev kraljico in posebno zavetnico častili, njej svojo nedolžno serce darovali, in se Marijini mogočni priprošnji priporočali. Take cirkvene družbe so bile nekdanj moške kreposti žlahen cvet. Vse te pobožne šege so po naših šola pozeble, obletelo je njih cvetje; po tem takem se ni čuditi, da na drevju sedanjega šolanja *košatega perja veliko* najdemo, dobrega sadu pod perjem pa malo!

Sedmo greš vsi tisti vladarji in šolski postavodajci, stariši in učitelji, koji hočejo šole vse le posvetne imeti, in ravno zato jih sveti materi katoliški cirkvi vzeti, božjemu duhu dati slovo, posvetnemu duhu pa veličasten prestol postaviti, šolsko mladino pred vsem za minljivi svet izšolati, ne pa za večnost. Očetje gledajo le na modre glave, matere na čedno telo in pa berhko nošo. Posvetni oblastniki hočejo pred vsem dobre deržavljane, pogumne vojake imeti; dobro serce, poštene može in žene, pobožne kristjane izšolati, je u posvetno zamišljenim ljudem poslednja, ali pa celo nobena skerb. Zato se priporoča našim šolam telovadba, vojaško igranje; skakati in se poskušati, kateri je hujši, ali pa bolj močen. Radi bi, naj bi že šolci znali sejati in orati, drevje saditi in cepiti itd. — Vse to in tako je dobro in prav, ako šolska mladina za take opravila prekilava ni, in ako so školniki u stanu, vse te reči otrokom zastopno razkladati. Pa eno je bolj potrebno: po kerščansko pravično živeti, in ta nauk se ne sme u nemar puščati! K temu je potrebno otroke večkrat u cirkev pe-

ljati, ako svete meše ni, vsaj enkrat u tednu kake litanije, ali kratke molitve za stariše in dobrotnike, za cesarja, za duhovsko in deželjsko gosposko opraviti, pa tudi za se Boga poprositi, da bi se lahko in pa dobro učili.

U vsaki šoli naj se napišejo Jezusa zlate besede: „*Iščite pred vsem božjega kraljestva in njegove pravice, in vse drugo vam bo naverženo!*“ — „*Kaj pomaga človeku, naj si ves svet pridobi, na svoji duši pa škodo terpi!*“

Najhujši zmoti sta dve, kojih posvetni, hudobni duh posebno u naših časih ljudi uči: Boga pozabiti in pa nič delati. Tema zmotama ima tudi šola u okom iti, in pa pred vsem dveh reči mladino učiti: „**Moli in delaj!**“ Kdor se teh dveh reči u šoli prav izučí, on svojo hišo na skalo pozida; vsi viharji sveta mu je poderli ne bodo. In ravno takih šol nam je kervavo potreba.

10. Petnajst naglavnih grehov pri otroški odgoji.

(Drobt. 1846.)

Otroci so žlahno sadunosno drevje u božjem vertu, katere je Oče nebeški starišem in učiteljem u izrejo dal. Kar izredijo, to imajo: ternje, ali pa žlahne sadunosnike. Grehi otrok so po navadi pregrehe starišev in učiteljev. *Kakor stara ptica poje, nauči tudi mlade svoje.* Takih naglavnih grehov je veliko, najhujših pa jih je petnajst, katere naj si vsak oče in mati, pa tudi vsak šolski gospod dobro zapomni, ter se jih skerbno varuje.

1. *Zanikarnost pri otrocih.* Trepe izrediš, ako jih celo dopoldne, cele večerke sedeti pustiš, jih zapiraš in na delo greš, da se po svojem blatu valjajo; nobenega veselja ž njimi nimaš, ako te božajo, ali ti kaj kažejo. Zanikarnike izrediš, ako jih ne učiš, se čedno omiti, počesati, obleči; ako naročaš družini vse za otroke storiti, za njimi popravljati; ako jih nobenega dela ne privadiš. *Železo rja sne, nečimernost pa otroka.*

2. *Neubogljivost.* Neubogljive in nepokorne otroke izrediš, ako jih za vsako delo poprosiš; jim ukažeš, pa jih pustiš, akoravno ne storijo, kar si jim rekel; če jim s kaznijo žugaš, pa jih potem ne kaznuješ; — ako se daš pregovoriti, da ne dopolnijo, kar jim rečeš; če otrokom obljuje delaš, ako bodo svoje dožnosti dopolnili; ako otroke za zijaka imaš, kadar te za odpuščanje prosijo; ako dopustiš, da otroci drugim storiti velijo, kar si jim ukazal; ako oče otroku zapové, mati ga pa izgo-

varja, ter mu potuho daje. *Kdor ne uboga, je brez Boga* — vse svoje žive dni za nič.

3. *Vertoglavost*. Vertoglave otroke, ki nimajo nobene stanovitnosti, se vsakega dela lotijo, pa nobenega ne skončajo, izrediš, ako prekilavim več naložiš, ko so u stan dopolniti; ako jim drugo ukažeš poprej, ko prvo storijo; ako jim preveč igrač dopustiš, in če jih eno ne veseli, hitro drugo dovoliš.

Noroglave otroke spodrediš, ako jih premalo u strahu imaš; kaznuješ tako slabo, da ne občutijo; jim vedno žugaš, pa ne dopolniš, da se ti lahko smejijo; ako si daš utajiti, ali nalagati; če njih slabosti izgovarjaš, ali celo pripoveduješ pregreške svojih mladih dnij; če jih pustiš med noroglave ljudi.

Vse *razmišljene otroke* boš imel, ako jih k temu siliš, kar jim merzi; ako jih hvališ brez zasluženja; če jim praviš, da tega ali unega vedeti toliko potreba ni. *Česar se Janezek nauči, bo tudi Janže znal*.

4. *Lažnjivost*. Lažnjivce in lažnjivke si izrediš, ako jim obetaš, pa ne daš; ako pričo otrok drugim obljubiš, pa obljube ne dopolniš; če otroka prebudo imaš, kadar kako škodo naredi; če se ti dobro zdi, kadar otrok prav na debelo govori, pristavlja in habljá, več pové, kakor je res; kadar oče otrokom naroči, materi tega ne praviti, to zamolčati; ako jim pomagaš, da se izgovarjajo, ali jih celo pohvališ, da so se tako zvito odsekali; ako jim daš med lažnjivce hoditi, in jih poslušati. *Lažnjiva usta dušo umorijo*.

5. *Besedljivost*. Besedljivce in besedljivke izrediš, ako pričo otrok drugim beseduješ; hočeš vselaj poslednjo besedo imeti in hočeš, da bi tvoja veljala; kadar otrokom daš nazaj jecljati, jezik iztegati in se izgovarjati namestu ubogati.

Opravljeni otroke privadiš, ako jih izprašuješ brez vse potrebe, kako se pri uni hiši godi; kaj so govorili,

delali, jedli, ali pili; če jih za ogleduhe postavljaš, naj ti povejo, kaj drugi storijo, naj ti poročila nosijo; če si vesel, da prav druge ljudi umivajo. *Več se jih z jezikom pogubi, kakor z mečem pomori*; potreba je iz mladega jezik med zobmi deržati.

6. *Mehkužnost*. Otroci postanejo mehkužniki, ako jih pretoplo oblačiš; mladim kožuščke, čamre in kosmate kape kupuješ; jim pretoplo obutel daješ; jih na pernice polagaš; jih na vročo peč devlješ; jim le mlačno vodo piti daješ; jim na merzlo ne daš; jih omiluješ, ako se vrežejo, udarijo ali zbodejo, več ko potreba; posebno pa, ako se ti usmilijo, da bi delali, ali se kaj pridnega učili. *Kilav človek in pa puhla repa malo veljata*.

7. *Samogoltnost*. Samogoltni otroci smetano ližejo, sladkor steržejo, orehe kradejo in iztaknejo vsako sladko reč, ki jim podiši. Taka razvada se zgodi, ako otrokom posebej jesti daješ, da so izbirljivi; ako jim dobre jedi prehvališ, in si pred njimi jedi izbiraš; kadar posebna jedila pričo njih uživaš, otrokom pa pokusiti ne daš; ako jim sladkarije nosiš, in takih jedil pred njimi ne zapiraš, ki jih posebno štimajo, da si jih lahko vzamejo brez vsake prošnje, kakor se jim poljubi; ako jim vina, žganja okusiti ponujaš, jih zalivaš, ali siliš rekoč: „Le čversto pij, da boš bolj močen“ — boš *pijance* izredil. *Otrok naj prosí; in kar izprosi, to slobodno nosi in zavživa*.

8. *Ošabnost*. Otroci se navadijo bahati in štimati, ako jih hvališ, kako so lepi, lepši kakor sosedovi; če njih obleko povzdiguješ, kako janjkica, čepica verlo stojé; ako šiviljo pričo otroka kregaš, da oblačila ni lepo naredila; ako jih preveč po novi šegi oblačiš. — Otroci bodo *prevzetni*, ako jim povéš ali pokažeš, da so bolj bogati, bolj imenitni kakor sosedovi, in druge za berače ali capine imaš, kadar se ž njimi kregaš; če otroke za svet baraš, dokler še prave pameti nimajo, in jim družini

zapovedovati daš; ako jih prehvališ in pred drugimi povišuješ, če družino kregaš, ki otroku po volji ne streže; ako se sam bahaš, kaj znaš in koliko veljaš. *Bahanje je dober kup, blago pa drago.*

9. *Lenoba.* Mlačni otroci in nemarni izrastejo, ako jim preveč na enkrat naložiš; ako neprenehoma nad njimi regljaš in jih kregaš; če jim nič ne rečeš, akoravno ne storijo, kar so bili dolžni; ako jim predolgo ležati, in se po klopeh valjati daš; če jim pustiš, da se potepajo in brez dela pomikajo; ako sam ne storiš, kar jih učiš: pridnim in neutrudnim biti. *Lenoba je vseh gerdob največja gerdoba* in mati vseh drugih hudobij.

10. *Nezarobljenost.* Otroci bodo neotesani nezarobljenci, ako jih preklinjaš in jim gerde nespodobne primke daješ; ako jih pričo drugih ljudij sramotiš; jih pričo družine tepeš, jih brez potrebe drugim tožuješ, kako so malopridni, hudobni, in drugim njih slabosti razodevaš; ako jih za malovredne reči neusmiljeno ostro kaznuješ, in jih lepo ne pogledaš; enega prehvališ za nič, drugega pa čertiš zastonj. Taki otroci se navadijo z drugimi ravno tako delati. *Kar je preostro, ščerbinje naredi, in se težko obrusiti da.*

11. *Nesramožljivost.* Otroci, katerih ni sram, jih tudi greha ni strah, in božji angel jih je zapustil. To se zgodi, ako stariši otroke u svojo zakonsko izbo ali postelj jemljejo, kadar se že čajmati začno; ako predolgo fantom in dekletom u eni postelji ležati dajejo; ako golim, ali na pol oblečenim letati, se kopati pustijo; po kotih za njimi ne pogledajo. Otroci se razvadijo nesramnega dejanja, ako premladi kavo, vino pijejo, in premočno dišoče jedi zavživajo; mladenči, ki jezdarijo, otroci, ki poslušajo ali gledajo nesramne reči, naj si bodo pisane ali naslikane; — ako se nesramno ošlatujejo in roke u hlačah ali pod predpertom deržijo; ako poležavajo brez spanja. Otroci postanejo skrivni *nesram-*

niki in nesramnice po nespametnih, nesramnih pesternah in varučkah; ako pretesne hlače nosijo, na trebuhu ležijo, noge križem deržijo; se nesramno pritiskajo, in živino gledajo, kako se poja. Največ se jih pa nesramnega djanja od drugih nauči. — Kdor otroke zagleda kaj takega počenjati, hitro jih naj posvari, rekoč: pfuj! to je gerdo!

12. *Zapravljivost*. Zapravljati se otroci navadijo, ako jim denarjev daš, pa ne poprašaš, kaj so kupili, kam so jih djali; če jim ne poveš, kaj denar velja, kako težko se zasluži, kako lahko pa zapravi, ako jih navadiš predobro piti in jesti, jim draga oblačila omišluješ, lózno obleko hitro z novo zameniš; jim daš vedeti, kako so bogati; pred njimi denarjev ne zaklepaš; ako kak denar ukradejo, pa ne pogrešiš, ali jim spregledaš; če jih u mladih letih privadiš po kerčmah hoditi, rajati, pijančevati ali igrati, znanje delati in samim po božjih potih in po cirkvanju hoditi. *Zapravljivec in pa tat sta si brata.*

13. *Lakomnost*. Skopi in samopašni bodo otroci, ako jim nikdar ne rečeš, košček kruha potrebnim dati; če pričo njih berače zmerjaš in ubogim oponašaš, kar jim daš; če jim take lepe denarje daruješ, katerih se jim mili izdati; ako jih hvališ, da si ne privoščíjo dobrega, rajši razcukani hodijo, kakor bi si za svoj denar kaj omislili; ako pričo otrok denar hvališ, kako ga je škoda dati. *Lakomnik ima za denar tudi dušo na prodaj.*

14. *Samoglavnost*. Samouhe izrediš, ako preveliko zapoveduješ, pa jim svojo voljo pustiš, ali te ubogajo ali ne. Kar se ukaže, se mora storiti; — če otroke pričo drugih u sram pripraviš; enega zagovarjaš, drugega kregaš, kadar je obadvoje krivo. Ako jim pustiš slabe navade, fantom tobak kaditi, dekletom ošabno obleko nositi; če družino otrokom u oblast daš, boš hitro tudi ti jim u strahu; razvadi jih na dobre volje, da bodo povsodi

za tebo hodili, hitro se ti bodo ukradli, ako jim ne dovoliš. *Samoglavni otroci bodo terdovratni starci, katerih se je bati.*

15. *Terdovratnost.* Otroci postanejo termasti, ako jih za vsako malo reč kregaš ali kaznuješ; ne bodo ti obstali, rajši tepeni lagali; ako pravičnih prošenj ne uslišiš; če jim celo kaj ne zaupaš? — ako ž njimi u terpljenju nobenega usmiljenja nimaš. Kamenito serce starišev tudi otroke okameni. Razvadi jih in dopusti jim u pregrešne prilžnosti, dovoli jim vse, kar se jim spoljubi, hitro bodo svoje terme. *Razvada je železna suknja.* Ako se stariši pričo otrok kregajo, učenike zasramujejo, se otrokom ubogljivo serce pobija. *Konja boš težko vodil, ki ga na berzde ne deneš.*

Teh petnajst naglavnih grehov se je pri otrocih največ varovati; oni so korenine kervavih šib, ki si jih stariši sami u otroško serce sadijo, si jih spletajo, da jih bodo ž njimi na stare dni lastni otroci topli. Dobro, kerščansko izrejeni otroci so starišev krona; slabo izrejena deca so starišem hudi bič, pred katerim naj jih obvarje sam večni Bog!

11. Otroci na paši brez pastirja.

(Drobt. 1848.)

Ni nevarniše reči za otroke, kakor navadna paša, za katero neumni stariši najrajši svoje otroke imajo. Majhen dobiček, škoda pa velika, naj si pasejo gosí ali purane, ovce, svinje ali krave. Kot nedolžna jagnjeta grejo na pašo, in kadar paši odrastejo, so dereči volkovi, ako so zdravi; pogosto pa tudi na duši in telesu boleni, ako jih smert poprej vlovila ni. *Poglejmo posebno sedmero nevarnostij na paši za dušo in telo.*

1. *Otroci povžijejo na paši nevarne, škodljive reči,* od katerih zbolijo in umerjejo tudi. Najdejo volčje jagode lepo začernele in ne vejo, da so strup; zobljejo zernje, s katerim se igrajo. Delajo piščale iz trobelike in požirajo strupene sline. U nekem kraju sta fantiča brata za potokom pasla in debelo, osladno korenje našla in ga žvekala. Bila je trobelika, ki jo je živina izruvala, najhujša strupena zel. Mlajši, star sedem let, hitro zboli; po trebuhu ga peče, zvija se in škriplje z zobmi, da se Bogu usmili. Iz ušes in nosa mu kri žene, vrat mu zasukne, herbtišče skrivi kakor obroč, dokler ne umerje. Še ni mlajši pastirče žalostno skončal, že tudi stariši u neizrečenem terpljenju pojemati začne.

2. *Otroci norijo, se mečejo in suvajo;* nekateri si noge, drugi roke polomijo; veliko si jih oko iztakne, še več pa znotranjo bolezen dobi, da ima za vse svoje žive dni zadosti. Takih žalostnih prigodeb bi lahko cele bukve napisal; pa pokaj? Vsaka ves, tudi vsaka hiša ve od takih nesreč povedati.

3. *Otroci se hodijo po letu kopat;* večidel jih sramožljivost zgubi, veliko jih utone. Zdravo je otrokom

kopati se, toda silno nevarno. Ako niso otroci oblečeni in sramu ne prikrijejo, jih zapusti angel varih, in roža svete sramožljivosti usahne. Ako pametnih ljudij blizu ni, otroci u globočino zabredejo in se utopijo. U neki vesi na Nemškem je mož u enem letu dva sina zgubil; Janezek, mlajši, se je strupenih jagod nazobal; Krištof, starejši, se je u domačem ribniku utopil.

4. *Otroci na paši brez variha škodo delajo*, katera se težko poverne. Belijo smereke, in iz smerekovih škorij kozovce za smolo delajo; ali pa si ute ž njimi krijejo; mlade verhe borovju lomijo in si sveče iz njih delajo; iztikajo vsa ptičja gnjezda in nedolžne živalice hudobno mučijo! živino u škodo puščajo in veliko sovraštvo naredijo. Ali ni otrok slaba paša pogosto kriva, da se sosedje vse žive dni čertijo in rod za rodom u sovraštvu živi? Koliko kletve in tepenja, koliko laži in natolcevanja se zavolj pastirjev stori? Ali vse to in tako ni greh? — ni škoda velika?

5. *Otroci brez pastirja ali variha kradejo*, se tatvine in goljufije iz mladih nog lahko navadijo, težko pa odvadijo. Zdaj planejo na repo ali laško repico (krompir), da ga na ognju pekó; tudi turšico ali terkinjo lomijo in na pol osmojeno jedó. Sad iz vertov, grozdje iz vinogradov gre za pastirji, naj si ravno na pol zrelo. Kar ne použijejo, pa zaveržejo in poteptajo. Tudi sv. Avguštin milo toži, da je u mladih letih s slabimi dečki črez mejo zlezel in sosedovih jabolk si natresel, ki še niso bile dozorele. Kar jih niso pojedli so jih svinjam pometali. — Ali nismo tudi mi kaj tacega storili?

6. *Otroci delajo na paši strašne reči iz noroglavnosti*. Pred kakimi 50 leti so u Celju hudodelca obesili, in kakor navada, prišlo je veliko ljudij gledat; tudi takih pastirjev so seboj pripeljali. Nekoliko dni potem otroci zunaj terga V . . . na ledini pasejo, in si izmislijo to strašno delo ponoviti, in enega tovarišev obesiti. Hitro

izvolijo delavce, ki so jih u Celju videli. „Ti boš duhovnik Jožko; ti Grega boš berič, jaz bom pa rabelj, reče Lovrek, vseh norcev najhujši poglavar. Zvežejo dečku roke, da se sirotej braniti ne more, ga peljejo po ledini, in kar jih je bilo, kole po konci, kakor vojaki puške, nesejo. Pridejo do verbe, in mladi rabelj robec za vejo priveže. Fanta zvezanega vzdignejo in mu zanjko na vrat denejo. Sirotej se umika in si zanjko zadergne. Davi ga, jezik mu iz ust stopi, obraz začerni. Otroci se prestrašijo in zbežijo, siromaka pa viseti pustijo. Nobeno si povedati ne upa, kaj se je zgodilo. O večni luči grejo pastirčeka iskat, ki ga ni bilo za živino k domu; in kdo dopove strah in grozo starišev, ko zagledajo sinka na verbi obešenega — mertvega! — Otroci naj bodo mali ali veliki, brez variha dobrega ne storijo.

7. *Otroci se na paši pohujšajo, gerdih in pregrešnih rečij za vse svoje žive dni naučijo.* Gledajo živino kako se poja; svinje kako se bukajo, in eden drugemu pripovedujejo, kaj vse to pomeni. Začnó sami poskušati, zdaj na živini, zdaj z drugim spolom, in angel nedolžnosti jih zapusti. Pripovedujejo, kar so doma od svojih nesramnih starišev videli, in tako se na paši šola hudičeva začne. Ena garjeva ovca med zdravimi je zadosti, da se garje cele čede primejo; en hudobni otrok med tropo, kakor jih po ledinah in pašnikih najdemo, vse pohujša, da se poživinijo. Tam se naučijo otroci kleti, rotiti, prisegati, lagati, krasti in prešestovati. Za pekel že u mladih letih zorijo. Zato se peklenšček boji, da bi sosedske pašnike razdelili, in podpihuje neumne ljudi, da ledin razdeliti ne dajo. Tako slabi stariši otroke rajši u to hudičevo šolo na pašo pošiljajo, kakor pa u farno cirkveno šolo in imajo svoj vedni izgovor, da morajo pasti. Oj paša, da se Bogu usmili, od katere peklenški sovražnik največi dobiček ima. — Ali ni žalost, da imajo stariši več skerbi za svoja teleta, za svoje pure

in gosi, kakor za svoje otroke, ki so stvarjeni po božji podobi?

Kaj bi pa storili?

1. Odločite u kakem prijetnem kraju lep prostor, naredite kako pojato, da bodo otroci streho imeli, če bi jih nagel dež zajel, ali pa huda ura došla. Na tem mestu naj se otroci snidejo.

2. *Dajte otrokom pastirja*, ako jih sami varovati ne utegnate. Vsaka ves naj kako staro babelo ali dedeka najme, ki bo po letu na kaki zeleni trati otroke varovala, ki so že izhodili pa še za šolo niso, in za delo tudi prekilavi.

3. Ako le hočete, da vam odraščeni otroci na občinskem pašniku pasejo, oskerbite saj *enega pametnega pastirja*, ki bo otroke u strahu imel in vsi vaščani skupaj ga plačujte.

4. *Poglejte večkrat skrivaj*, kaj otroci na paši počenjajo, da jih zalezete, ako bi kaj gerdega uganjali.

5. Prepovedujte otrokom *nevarne prilike*, naj si bo voda, jame, drevje, noša, ples ali kratek čas.

6. Ponovite jim dostikrat, da *jih Bog vidi* in angel varih pri njih stoji; da ne storijo, česar bi jih sram bilo pričo poštenih ljudij, in naj hitro povejo, kadar jih vest peče in serce boli.

7. Ne glejte za kake *groše* ali *goldinarje*, ki jih za svoje otroke plačate, da se vam varujejo; povem vam njih angeli gledajo obličje Očeta, ki je u nebesih. Cena nedolžnih otrok je velika, in škoda zapeljanih se poplačati več ne da. — Vedno otroke učite rekoč: Angel varih od otroka beži, ako vidi, da je golo ali uganja gerde reči; kadar se otrok čedno ogerne, se angel k njemu nazaj oberne.

12. Tri hudobne sestre.

(Iz „Dvoje fantov“ l. 1841. uvod.)

Preljubi stariši in otroci!

Tri sestre, iz samega pekla doma, hodijo u sedanjih časih po svetu, zapeljujejo mlade ljudi, pa tudi stare slepijo. Pogosto jim stariši vrata odpirajo, ki svoje otroke in posle razvadijo, pa tudi gosposka deželjska, kakor duhovska jih pod streho jemlje, ko razuzdanim ljudem potrebnega strahu ne da. Po kerčmah, po sejmi in navadnih cirkvanjih ljudje ž njimi svoje zaroke imajo; po divjih lovih, med tobakarji in razbojniki se dostikrat ž njimi pečajo; pogosto u ječi, tudi rabeljnu u rokah konča, kdor se jih z mladih nog skerbno ne varuje. Ali jih poznate?

Perva je huda jeza, ki raste iz ošabnega (prevzetnega) serca. Stariši jo izredijo, ki otroke preveč hvalijo, jim hudih term ne izbijajo, jih krotkim in pohlevnim biti ne učijo.

Druga je *navadna igra*, ki se rada mladenčev prime, može u hudo navado uklene, da zaigrajo poštenje, premoženje, pa tudi še dušo postavijo verh.

Tretja je *gerda pijanost*, ki pri malem začne, s vsakim bokalom večä zraste, tolika, da je ne vino, ne žganje, le samo peklenski ogenj še pogasi, ker pijanec nobeden u nebeško kraljestvo ne pojde.

Sam Bog nas varuj te trojne nesreče! Varujmo se je pa tudi mi! Varujte svoje otroke stariši vi; zakaj varovati je leže, kakor odvaditi; lepo učiti in svariti je

boljše, ko za otroci, ko so našemu strahu odrastli, solze zastonj prelivati.

Beseda pa nikoli toliko ne izda, kakor lepa pripoved; gledati, kako se drugim godi, nas najbolje izučí, se modro nesreče varovati.

Berite lepe bukvice in pripovedujte mladim ljudem, kako srečen je bil mladi Fridolin, ki je svoje dobre stariše lepo ubogal; povejte samoglavnim otrokom, kamo pride, ki po Bričevo laže, izmika, krade in u slabe tovaršije zahaja. — Pa tudi vi pogledjte, matere in očetje, kako neumno da ravnate, ko svoje otroke razvajate, ter jim puščate vsako svojovoljo.

Ne barajte, kdaj in kde se je vse to godilo. Po ječah se najde, po sodnih hišah se sliši, na rabeljskih moriščih se vidi, kar se u tej povesti bere. — Božji strah naj vas obide, in desni angel varih naj vas vodi, da se kaj tolikanj strašnega med vami nigdar ne prigodi. Bog vas obvaruj!

13. Petero smertnih nevarnostij deviške sramožljivosti.

(Drobt. 1848.)

Ljubeznivo juterna zarija jasno jutro odeva, ter obeta lepo vreme prav veselega dne. Kadar pa temni oblak zjutraj hribe pokriva in lepe juterne zarije ni, pravijo da bo skoraj slabo vreme, dež in blato.

Lepše ko juterna zarija visoke planine in globoke dobine, ogrinja deviška sramožljivost mlado nedolžno lice. Ona občuti, kar je nespodobnega, gerdega ali pregrešnega, naj si bo u besedi, u djanju, zaderžanju, in priča, da je duša še lepa, čista Jezusova nevesta, da je serce nedolžno Jezusov prestol, rudeče lice le njeni porok. Sramožljivo, rahlo serce vsaka kriva beseda, vsaka nespodobna šala in še tako skrivni nečisti pogled zaboli. Kadar se pa mladeneč ne sramuje gerdo basati, se ne boji nespodobno ženskega spola dotikati se, očitno pokaže, da nedolžen (deviškega serca) več ni.

Ako dekle razgaljeno hodi, se nespodobnim kvan-tam smeji, in zgovorno nesramnim bernježem odgovarja, se z nesramneži rada cuka — ž njimi rada meče in pred razuzdanim moštvom ne beži, očitno priča, da u sercu več devica ni. Je pa sramožljivost umerla, je nesramnosti vrata odperla, in človek, ki ga ni sram, je zrel in za vsako gerdobo pripravljen. Sveta sramožljivost, ona deviške čistosti nebeška varučka, ki kakor juterna zarija lice oblije, in človeku sveti strah dela, kadar se mu kaj nevarnega bliža, umerje, in sveta nedolžnost umira za njoj.

U sramožljivosti otroke rediti — jih sramožljivosti lepo učiti je starišev, rednikov in učiteljev sama sveta dolžnost, posebno u sedanjih popačenih časih, ker je nesramnost na svetu toliko pravice dobila, da bi je še kregati skoraj ne smel.

Otrok sramožljivosti vaditi nikoli prezgodaj ni! Od sedmega leta starosti se ne smé zamuditi, mlado serce otrok zvesto s sramožljivostjo graditi, da zapeljiva hudoba va-nj poprej zlezla ne bo. Modra skerbna mati neprenehoma kliče svojim otrokom: „*Deca! ne počenajte, ne pogledujte, tudi ne mislite kaj, česar bi vas bilo sram, ako bi vas jaz videla. Angel božji vas svari, ki vam ga je Bog dal, da vas varuje in lepo uči; zato vas rudečica oblije, kadar kaj prav ni. Kdor svojega angela variha rad uboga, njega vodi on do Boga.*“

Pa vsaka sramožljivost prava ni; pri nekaterih ljudeh je rudečica na lici gola goljufija, jabelkam Sodome podobna, ki so od zvonaj lepo rudeče, polne smertne trohnobe od znotraj. *Sramožljivost in pa čistost si morati biti družici pri pošteni devici!* Brez čistosti sramožljivost kaj ne velja; čistosti brez sramožljivosti pa ni doma. Sramožljivost je čistosti varhinja, čistost pa sramožljivosti cena. Čistost da nedolžnosti život, sramožljivost pa ogrinjalo. Skerbeti je toraj duši za sramožljivost, truplu pa za oblačilo, kakor hitro se otrok čajmati začne. Kako se pa za sveto sramožljivost skerbi?

1. *Ne daj nikoli otrokom golim letati; deklicam ne razgaljenim hoditi, dečkom ne brez hlač biti.* Živino je Bog s perjem in dlako ogernil, otroci pa potrebujejo oblačila od starišev.

2. *Ne daj otrokom obojnega spola, kakor hitro se izčajmajo, u postelji valjati se in noreti; poglej na paši za njimi, ter jih večkrat zalezi, kaj delajo, pa vedno jim*

pravi, da je fantom gerdo pri ženskih ležati in se ž njimi cukati greh.

Glej da bo fantov in deklet od mladih nog enega pred drugim sveti strah.

3. *Navadi jih spodobno k potrebi hoditi*, da pričo ljudij ne počenjajo in se ne valjajo. Pravijo da natura gerdega nima; pa gerde reči kazati naturi merzi.

4. Ne dajaj otrokom obojnega spola se po leti *skupaj kopati*, ne oblečenim, veliko manj izslečenim. Tudi odraščeni se ne smejo goli pričo otrok vesti, ne u vodi, ne u postelji; pričo otrok je sramožljivosti največ potreba.

5. *U zakonsko postelj otrok ne devati*, kakor hitro ateja pa mamó gladko izrečejo. Otrok vidi in si zapomni, čeravno hitro ne ve kaj je. Kar večkrat vidi, po malem poskuša, in se hitro nauči nesramnih reči. Vidiš kaj nesramnega ali nespodobnega pri otroku, hitro ga posvari rekoč: Pfuj te bodi! Gerdo je to! Tako ne smeš, Bog te vidi! — To je greh! — i. t. d. Sama beseda: Pfuj! mora zadosti biti, da se otrok pokrije, hitro skrije in sramožljivo živi. Če pa beseda zadosti ni, mora šiba pripomoči.

Nesramnost mladih ljudij je na svetu največa pošast. Kratki čas je po navadi nje oče, posvetna dobrovolja pa njena mati, in pregrešni smeh je njen strije. Posvetna šega je nesramnosti teta, nerodna šala pa njena babica. Razuzdancev pohvala je nesramnosti botra, dopadež pa njeni kumej. Napuh pri mladenčih je nesramni sosed, gizdost pri dekletih soseda, razuzdana navada je nesramnosti gospodinja. Mladim ljudem, ki u tako zlahto pridejo, nesramno basanje hitro dopade, do klafanja se jim dobro zdi; nesramna pregreha jih šegeče, in pregrešna priložnost že gerlo odpira, da bi jih požrla. Dušna in telesna nesreča jim za petami gre.

Pa ni zadosti omisliti roznate obleke svete sramožljivosti; potreba jo je tudi varovati, ki se hitreje razterga, kakor beli liliji solnčni prah odterne. *Pet posebnih ternov je sramožljivosti pred vsem nevarnih.*

1. *Pervi tern sramožljivosti* nevaren je po Koroškem vožnja na tesnih ozkih koleseljnih. Po dva odrasčena moška, sredi med njima pa ženska; po dve dekleti, sredi med njima pa možki, pa še več se jih sreča, kakor nadevanih telet, ki jih mesar u mesnico pelja. Slama se uname, ako preblizu ognja pride, in pri taki vožnji se sramožljivost po cesti zgubi.

2. *Drugi tern sramožljivosti* je na Štajarskem prosena metva, kadar u jeseni po škednjih ali gumnih kopic delajo, da se proso u snopju užge. Po malem snopje jemljejo, da ga pri steni po dvoje snop omene. Zdaj pa zgrabijo dekleta mladenča, pa moški žensko, in na kupico nosijo, ako se jim ne ubrani. Pri teh norcih se veliko gerdega, pa tudi škodljivega zgodi. Poznal sem močnega možaka, ki se celi tovaršiji ni dal na kupico spraviti, pa se tudi pri tej igrači tako poterl, da je vse žive dni potem bolehal in je moral u najboljših letih pod grudo.

3. *Tretji tern sramožljivosti* sovraž je grabljenje listja po hrastovju, gabrovju in bukovju, tudi tam, kder praproto za steljo pripravljajo. Hitro si izmislijo norške glave se poskušat, kdo bo bolj močen. Kup listja ali pa praproti je pripravljen, da se vanj zakadijo in ne udarijo. Naj si pa ravno trupla ne zaboli, serce le lahko rano dobi, ki se vse žive dni ne zaceli. Taka se rada tudi pod streho godi, kadar po letu kermo spravljajo, ali pa u jeseni turšico kožuhajo, ako pravega straha blizu ni.

4. *Šterti tern sramožljivosti smerten* je samotna hoja z drugim spolom, posebno po noči. Črna noč ima

svojo moč, in skušnjava po noči motiti največo oblast, Po noči vriskati, se glasiti in pohajati, se pravi nedolžnost prodajati. Najhujši sovražniki nečistosti so pa oglarji ali vasovavci. Takim peklenska skušnjava za petami hodi.

5. *Peti tern sramožljivosti* je raj ali ples, ki sveto sramožljivost na plesišču omoti, in k domu grede pa deviško čistost prepogosto umori. Plesavec in plesavka svete sramožljivosti večidel nimata, kar se jima že na obličju pozna; in redek je, ki bi plesal brez greha.

Bog nas varuj vseh teh nevarnih rečij, in daj, da se povsodi vse pošteno godi; naj sveta sramožljivost in deviška čistost pri naših mladenčih in deklicah cvetita, ter se jim dopolni lepa obljuba Kristusova, ki pravi: „*Izveličani so čistega serca; Boga bodo gledali.*“

14. Šola napuha.

(Drobt. 1850.)

Kakor čednosti, imajo svoje šole tudi hudobije, katerih mogočni oče je napuh, on hudi duh, ki večidel ljudij obsede, pa tako tihoma in skrivaj, da ga človek sam ne občuti.

Človek od mladih nog sebi najrajši dopade po korenini podedovanega greha. To korenino dopadenja polivajo stariši, gojijo učeni in ogrebajo lizuni sveta. Tako zraste napuha drevo, ki se le vlomiti, ukloniti pa ne da.

Perva šola napuha se pri otroku začne, kadar ga ošabno lišpajo, olišpano drugim kažejo, in hvalijo, kako da je lepo. Dete misli, da res kaj velja, ker lepo drago obleko ima; hitro se hodnika sramuje, zaničuje druge, ki niso oblečeni, kakor ono. Tako se napuhu u mladem sercu gnejzdo nanosi.

Druga šola napuha je u naših šolah. S samo pohvalo spodbadajo in vadijo učiti se, opustiti in storiti vse zavoljo časti, da šolar svoje tovariše prekosi. Vidi mladeneč, da je sošolce prekosil, se zaničljivo po njih ozira rekoč: „Kdo mi je kos?“ Oni od zadej prednega zavidajo, pogosto tudi čerteti začnejo, katerega doiti ne morejo. Na darovanju šole eni veselja sami nad sebo poskakujejo, drugi se pa nevoščljivosti jočejo; pri darovanih in povabljenih se napuh od veselja vzdiguje, pri grajanih ga žalost podpihuje; tako se napuh u šoli izvali.

Tretja šola napuha je posvetna obhoja odraščениh mladenčev in deklet. Zalo truplo, belo-rudeče lice u čednem oblačilu dopade. Lizuni in sladkarji lepoto hvalijo, in mladina rada čuje, naj si hvali lesica ali zajec. Vsako jutro se u ogledalo pogleda, po desetkrat na dan pred njega stopi. Dolže ko se gleda, več potov ko se vidi človek zdrav in vesel, bolj sam sebe rad ima, se nad druge povzdiguje. Tako se napuh godnja in perje dobiva.

Štarta šola je veljava pri ljudeh. Mladeneč se potrebnega izuči, svojega posla privadi in občuti, da kaj zna in velja. Deklica tudi začuje, da jo iščejo in želijo. Hitro rada obadva pozabita Boga, vse svoje misli in želje na se obrneta, se na svoj lastni prestol posadita in ljudem prijazno smejita, ki ju hvalijo in jima kadijo. Dim hvale in pohvale človeka omoti in napuh ves goden izleti, leta široko in visoko, pa zadnjič nizko obsedi.

Tako napuh, hudi duh, milijone ljudij oslepi, da svoje slabosti ne vidijo; jih ogluší, da svarenja slišati ne morejo; jim vest zaduši, da se ne poboljšajo. Ako jih ravno u pekel vleče, pravijo, da so nedolžni.

Kerščanska duša! varuj se hudega duha — nesrečnega napuha; on je oče peklenškega brezdna.

15. Sedem prošenj materam in očetom.

(Drobt. 1846.)

Preljube matere in očetje, katerim je dobri Bog otroke dal, srečo ali nesrečo prihodnjih dnij izročil, zaslisište moje prošnje mili glas; sedem milih prošenj imam do vas:

1. *Skerbite svojim otrokom za zdravje.* Poštena bodi vaša zakonska postelj; kdor se otrok brani, slabe otroke dobi. Noseče žene lepo za svoj sad pod srcem skerbite, se prevzdigniti, pregnati varujte; pa tudi jeze in togote se izogibajte. Potreba se je na porod materam skerbno pripraviti, iti nekoliko dnij poprej k spovedi in in sv. obhajilu; poiskati si zastopno pomočnico, potem se pa u voljo božjo podati. Bog za svoje skerbi; človek pa vendar sebe pozabiti ne smé.

Otrok ne preopasti, da bi neprenehoma napeti hodili, kakor boben; pa tudi jih ne pustiti, da bi stradali. Dokler otrok raste, gladovati ne sme. Malo pa pogoje mu jesti daj, da bo ravno rastlo, kakor konoplja, pa bistre glave, ko jasno nebo.

Ne zapirajte jih doma, naj grejo z vami na polje; vadite jih po malem mraza in vročine; naj igrajo, naj skačejo, dokler so mali in nedolžni. Človek se mora zdravja iz mladega privaditi; kar se u mladosti zamudi, se svoje žive dni ne popravi.

Ne razvajajte otrok ne na sladkarije, ne na kavo, ne na vino; žganja otroci okusiti ne smejo. Vsaka razvada

je huda bolezen, ki se ozdraviti ne da. Zdravo telo je najdražje posvetno blago. Moja druga prošnja:

2. *Skerbite otrokom za poduk*, več, ko za premoženje; kar se otroku blaga sporoči, ga lahko zgubi; česar se otrok nauči, mu nikdo vzeti ne more. Kakor hitro se otrok čajmati začne, začni mu tudi od Boga, očeta dobrega pripovedovati; in se je dete nazizalo, in se materi ljubeznivo nasmeji, lepo ga mati pokrižaj; pokrižaj ga, kadar ga poviješ in spat deneš; pokrižaj, kadar se prebudi. In začne dete govoriti, mu začni tudi naprej moliti; dobro je, če le eno, ali dve besedici za tebo reče; Bog nedolžnih golčanje najrajši posluša. Česar se deček navadi, bo tudi starček znal.

So otroci izhodili in že gladko govoriti začeli, uči jih mati zjutraj pred kosilcem, oče pa na večer pred večerjo moliti, se pokrižati, oče naš, češčena si Marija, vero, deset božjih zapovedij, pet cirkvenih, sedem zakramentov, šest resnic itd. Tudi kratkih molitvic pred jedjo in po jedi nauči, privadi jih.

To je otrokom prva zlata šola, u kateri jim nebeško solnce zasije. Otrokom, ki te domače šole nimajo, jim vse žive dni juterno solnce milosti božje posijalo ne bo.

So otroci u pravi starosti, okoli sedmega leta, dajte jih u šolo, ali saj h kerščanskemu nauku jih skerbno pošiljajte, ne le ob nedeljah in praznikih, ampak tudi ob delavnikih. Od sedmega do štirnajstega leta otroci niso za delo, ampak za nauk. Ne bodi vam šola predraga, ne predaleč; brez šole človek u sedanjih časih slabo izhaja. Stariši, ki otroke namestu u šolo le na pašo pustijo, za živino več, ko za otroke skerbijo, niso vredni, da živijo. Kaj pomaga, kadar se živinče lepo redi, otroci pa poživinijo.

So otroci šoli odrastli, dajte mladenče dobremu, modremu gospodarju u nauk, dekleta pa dobri gospo-

dinji, naj se naučijo dela po svojem stanu; fantje orati, sejati, živino rediti, drevje žlahniti; dekleta kuhati, kruh peči, šivati in domačijo prav oskerbovati. Zdravi udje, pridne roke in pa najdena glava so najboljša juterna za nevesto, največe premoženje, ki ga ženin priženi, ako imata on in ona pošteno serce. Ne pustite deklet brez potrebnega nauka rekoč: „K čemu je dekletom šola, saj ne gredo na vojsko.“

Dekletom je šola bolj potrebna, ko fantom, toda drugačna mora biti, kakor za mladenče. Ne bo dobrih gospodinj, ne poštenih žen, ne pametnih skerbnih mater, tudi ne bo srečnih hiš. Žena tri oglje derži, in dobra ženka se težko dobi, ako dekleta pravega podučjenja nimajo. — Tretja prošnja je:

3. *Skerbite otrokom za poštenje.* Sirote so otroci nezakonskih; gerdo življenje nezakonskih starišev hodi za njimi, kakor tenja za človekom. — Reve so otroci očitnih grešnikov, pijancev, zapravljujev, goljufov, tatov, razbojnikov, ali pa svojemorivcev. Jabelko daleč od debla ne pade, pravijo, in le prerado ternje otroke pika, ki so ga nepošteni stariši sadili. Tudi Bog tepe pregrehe starišev do tretjega in četertega roda.

Ne zapuščajte otrokom, ne krivične zemlje, ne krivičnega denarja; en krivičen krajcar deset pravičnih požre; krivično blago pod streho in pa moli u zernju.

Otroci krivičnikov, naj jim stariši še toliko zapustijo, pojdejo kruha prosit. Na ramah krivica, u rokah pa beraška palica.

Vadite pa tudi otroke poštenja od mladih nog. Ne dajte jim *nikoli lagati*; vsaka laž mora posvarjena prvo drugokrat, — tretjekrat pa tepena biti. Ne dajte otrokom goljufati, ne krasti, ali samim jemati, tudi kruha ne; kar človek izprosi, slobodno nosi; kar pa ukrade, naj bo le eno jabelko, naj odrajta in samo nazaj nese. Ne dopustite otrokom *beračiti*, ali po hišah ubogaime

prositi; pa tudi ne dajajte takim ubogaimo; mlad berač star tat.

4. *Skerbite otrokom za varihe.* *Pervi varih* otrokom je *strah božji*. Iz mladega jim pravite, da Bog vse vidi, Bog vse ve, naj bo tema še tako terda, stena še tolikanj debela; Bogu se skriti ne moremo. Povejte otroku, kako ima Bog pridne nedolžne otroke rad, kako pa hudobne tepe, ki ga žalijo. Učite jih greha se hujše varovati, ko smerti, in pogosto jim ponavljajte, kar je boga-boječa mati Blanka svojemu kraljevemu sinu Ludoviku neprenehoma pravila: „Moj sin, veš, da te rada imam; pa ti povem, da bi te rajši mertvega videla, kakor bi izvedela, da si le en sam smertni greh storil.“ Največe hudo je greh.

Drugi varih nedolžnih otrok je *sramožljivost*, ki nedolžno lice rudečo stori, ako kaj nespodobnega sliši ali vidi, sveta znotranja groza pred vsem nespodobnim. Vadite otroke svoj sram pokrivati, fantje se deklet, dekleta se fantov varovati; ne dajte jim skupaj ležati, se valjati ali noreti, vadite jih, da se spodobno oblačijo. Sama beseda: pfuj, to je gerdo, jih mora prestrašiti in jim sveti deviški venec ohraniti. Sramožljivost je devišstva sveta varučka.

Tretji varih nedolžne mladine za dušo in telo je sv. angel varih, vsakemu od Boga poslan, da ga vodi, opominja, svari in varje; naj ga le človek poslušā.

Vadite otroke, se vsako jutro in zvečer angelu varihu priporočati, ga ne žaliti; in kolikorkrat kaj nerodnega storijo, jih spomnite, da jih angel varih vidi. Otrok nikoli pozabit ne sme, da samo ni, da ga bo sveti strah, storiti kaj, česar bi ga bilo sram pričo starišev, učeni-kov, ali pa poštenih ljudij. Pravite jim, da je vse tako greh, od česar jih serce zaboli, ako na Boga, angela variha, ali pa na poštene ljudi zmisljō.

5. *Skerbite otrokom za posebni strah. Pervi strah* mora biti šiba. Brezovo olje zaceli razvade mladih dnij, in šiba novo mešo poje, to je: pridne otroke izredi. Ako dete dveh let ne uboga, le hitro mu s šibo pomagaj; hudoba, pravi sv. Duh, je globoko usajena u dečkovo serce; šiba jo bode izpodila. Ne igraj s šibo; šiba mora biti sveta reč. Ne tepi u jezi; jeza je iz pekla, iz pekla pa kaj prida ne pride. — Ne tepi preveč; kar je preostro, se rado skerha, in šerbinje dobi, ki se težko izbrusijo. — Ne tepi premalo ali presladko; medena potica (gibanica) zdrava ni, od nje rad trebuh boli, od sladkanja pa serce. — Ne tepi po krivici, da bi enega otroka ubijal, drugega pa lizal in izgovarjal, pa mu potuho dajal; ampak po zasluženju, da poreče, kakor je svoje dni dobra hči očetu rekla: „Oče, le tepite me; saj sem zaslužila.“ — Kder je pri otrokih šibe premalo, bo palice preveč.

Drugi strah otrokom mora biti zguba vaše *ljubezni*. Nikar, da bi jim obljube delali, in si z darovi kupovali, da vas ubogajo, rekoč: Ančka, idi zibat, bom ti pa medeka dala; Tone, idi svinje vračat, boš pa orehov dobil itd. Brez vsake obljube mora iti; in če prav pridno stori, naj kaj dobi. Terjati otroci starišev nikoli ne smejo; le poprositi jim gre. Zamera starišev jih mora bolj boleti kakor skala za nohtom.

Tretji strah za otroke naj bo *zamera božja*. Pravište otrokom, kako hudo se človeku godi, ki Boga zapusti. Greh na vesti jih mora hujše peči, kakor žareči ogel na roki.

6. *Skerbite otrokom za pošteno tovaršijo*. Ne dajte jim se potepati; izvolite jim sami poštene tovariše in tovaršice, naj se ž njimi razveseljujejo, igrajo, skačejo. Otrok sam biti ne more; sam je le volk. Glejte pa skerbno, kaj otroci počnejo; ena grintova ovca celo čedo naterkne.

Odraščeni oskerbite dobro službo pri poštenih ljudeh, pa tudi ob času poštenega tovariša ali tovaršico za sv. zakon. Toda ne siliti, temveč le svetovati u službo, ali pa u zakon je starišev prava pravica. Prisiljena reč dobra ni; pa tudi po cesti pregrehe se prava sreča ne sreča. Poštena tovaršija zlata reč; slaba tovaršija in pa smola na suknji.

7. *Skerbite otrokom za pobožnost.* Pobožnemu kristijanu so potrebne tri svete reči: *pevič* vsako jutro in večer *moliti*. Rajši pustite živino brez kerme, kakor otroka brez molitve. Ne veliko; le sv. križ, pa dober namen storiti jih iz mladega navadite. Ako Boga pozabili ne bodo, tudi Bog njih pozabil ne bo; *druga reč* pobožnemu kristijanu potrebna je, vsako nedeljo in zapovedani praznik *službo božjo obhajati*, pri sveti maši in pri božji besedi biti. Otroci izdivjajo, ako malokdaj u cirkev pridejo. Človek ne živi samo od kruha, ampak od besede božje, ki pride iz božjih ust. Kakor mlada jagnjeta na zeleno pašo, tako mladenče in deklice u cirkvo vodite; takih je nebeško kraljestvo. Gorjé starišem, ki sami u nebeško kraljestvo ne grejo, in tudi otrokom branijo. Takih sodba bo strašna.

Tretja reč pobožnemu kristijanu potrebna je pogosto *prejemanje svetih zakramentov*. Mladenči in deklice od petnajstega leta naj po navadi vsaki mesec, ali vsaj vsakih osem nedelj k spovedi gredo. Pogosta spoved jih bo skrivnih sovražnikov ovarovala, skrivne zanjke raztergala, zapeljevanje premagala, jih posvarila in podučila u takih rečeh, u katerih stariši ali ne vedó, ali ne morejo.

Pogosta sveta spoved je roka božja za mlade ljudi; pogosto sv. obhajilo pa studenec nebeški. „Jaz sem vinska terta, veli Jezus, vi ste moje mladike“; najlepše mladike so mladi ljudje. Mlado serce hoče ljubiti; ako ne ljubi Jezusa, ljubi pregrešni svet. — Mlado serce mora ljubiti; ljubezen je njega življenje. „Jaz sem pot,

resnica in življenje,“ govori Jezus. — Mlado serce išče, koga bi ljubilo; usmiljeni Jezus pa išče serce, ki bi ga ljubilo in kliče: „Sin! hčer! daj meni serce svoje.“ Vse to se po sv. vrednem obhajilu zgodi. In kakor se jagnjeta od zelenja lepo omladijo, rožice od rose juterne lepše razcvetijo, enako oživijo mladenči in deklice po vrednem, pogostem sv. obhajilu. Kdo bi jim ga ne priporočal? — Poredko k božji mizi hoditi, je lenoba u službi božji, je naglaven greh.

Tako se pobožno živi, če se za te tri reči skerbi. „Pobožnost je pa za vse dobra, uči sv. Pavel, ona ima obljube tega in prihodnjega življenja.“

Preljubi očetje in matere! sreča ali nesreča prihodnjih dnij u vaših rokah leži, in to so vaši otroci. Kakor jih bodete izredili, take čase, slabe ali dobre bomo imeli mi — šibo kervavo, ali zlato krono pa vi — po svojih otrokih. Vsaki dan prosite u svetem očenašu, naj bi Bog uslišal vaših sedem prošenj, ki jih Gospodova molitva ima; oh prosim vas u imenu Boga svetega, uslišite tudi vi sedem prošenj za dobro izrejo otrok.

Le samo štiri reči so vam potrebne, da dopolnite teh sedem prošenj: Učite! svarite! s šibo po r . . . ! in pa molite vsaki dan, pri vsaki sv. meši, naj Bog otrokom pravično pamet da.

Le za trojno suktnjo otrokom skerbite: za poštenost, delavnost in pobožnost; vse drugo jim bo naverženo; — za to vas prosim. Ako prošnja pri vas ne velja, naj vas izdrami šiba božja, s katero žuga pravični Bog u II. bukvah Mojz. 20, 5, rekoč: „*Jaz sem Gospod tvoj Bog, močen Bog, ki družega zraven sebe ne terpim in kaznujem hudobije očetov do tretjega in četrtega zaroda pri teh, ki mene sovražijo.*“

16. Šiba novo mašo poje.

(Drobt. 1848.)

„Neumnost se terdo otroku serca derži; šiba strahovavka jo izpodi,“ govori modri Salomon u bukvah pripovestij 22, 15.

Želje in misli človeškega serca so u hudo nagnjene od njegovih mladih dnij, in naj se svojemu nagibu prepusti, globeje in globeje u hudo zagazi. Otrok raste, pa tudi hudobija raste ž njim, dokler ga celó ne zaraste, časno in večno nesrečnega stori.

Neumnost in hudobija, dve sestri, se serca otrok globoko primeti, uči modri Salomon, in kdo jih bo odpodil? „Šiba strahovavka jih odpodi,“ nadaljuje sam. Ona poravna otroku mišljenje in poželenje iz hudega na dobro. Treh rečij je treba u tem dobro pomniti.

1. *Neumnost in hudobija se otroškega serca derži.* Naj si ravno vse ljudi hudo ne mika enako, in skušnjava, ki ene vleče, druge le rahlo opominja; pa vendar so vsi več u hudo, ko u dobro nagnjeni, in čutijo u sebi postavo pregrehe, katere se le iznebijo po gnadi Kristusovi. Močnejše strasti ustajajo u sercu mladenča, kakor so se u sercu otroka zmezile; pa tudi otrok brez hudega nagnjenja ni. Hudega seme se z otrokom porodi in u sercu svojo cimo ima; ako se za rano ne izdere, rado močno požene.

Stariši ne smejo nigdar pozabiti, da otroci popolnoma niso, ampak potrebni, da se popravijo. Res ljubeznivo je dete, katerega je gola nedolžnost; pa njegove napake ne videti, jih izgovarjati in zanemarjati, prida nigdar ne prinese.

2. *Hudobija se mora otroku iz serca potrebiti.* Ne odlagaj otroka svariti in strahovati, da mladeneč tvojemu strahu ne odraste. Šibko drevce lahko nagneš, kamor hočeš; je mehko ko vosek; lahko mu lepo podobo čednosti daš. Cima hudega še ni korenine pognala, lahko jo izdereš in pokončaš. So se korenine hudobije zarastle, se čisto poruvati ne dajo. Slabi stariši storijo rekoč: „Pustite, so pač otroci; bojo odrastli, se bojo tudi izpametovali; zdaj še niso zato, da bi zastopili, kar je prav ali ni prav.“ Kar otroci dobrega ne zastopijo, se morajo učiti; hudoba se ž njimi starati ne sme.

3. *Šiba strahovavka hudobijo otroku iz serca izpodi,* pa se ne sme za tramom posušiti; zakaj suha šiba se rada zlomi in malo pomaga; ona mora za potrebo peti, to je modro in po pameti. „*Ne prizanašaj svojim otrokom, da bi jim strahu ne dal; ako ga s šibo udariš, ne bo umerl.*“ Ako ga s šibo tepeš, njegovo dušo pekla rešiš. Komur se šiba mili, svojega otroka sovraži; kdor ga pa ljubi, ga vedno u strahu ima. Šiba in kazen dasta modrost.“ Prip. 13, 24; 23, 13—14; 29, 15.

Naj toraj šiba otroke modro strahuje, potem se mladenču palice bati treba ne bo in tudi moža ptuje vrata po petah tolkle ne bojo.

17. Dvanajst zdravil za malopridne otroke.

(Drobt. 1850.)

1. *Za laž.* Otrok prva gerdoba je nesramožljivost, prva hudoba pa laž. Otrok, ki laže, slabo kaže in oznani, da ima popačeno serce. Brez zamude je potreba otroke laži odvaditi. Otroci se lagati odvadijo, kadar spoznajo, da jim laž kaj ne pomaga. Za vsako laž otroku šiba na tri verhe sliši.

2. *Za prazne in grešne tožbe.* Slabo vajeni otroci radi druge tožujejo in se veselé, da so brati ali sestrice, tovariši ali tovaršice kregani ali kaznovani. Druge otroke prazno ali hudobno tožiti, dece veselilo ne bo, ako občutijo, da se jih otroci ogibljejo. Posvarjenje braterno je zlata vredno, ostrega posvarjenja prazno toževanje, šibe pa pregrešno molčanje in zakrivanje.

3. *Za krajo in goljufijo.* Se otroku u prvih letih vse dovoli, kar poželi, bo jel hitro izmikati, kar mu dopade, ali pa lagati in goljufati za prijetne reči. Kar si otrok izlaže, to ukrade, kar pa ukrade, naj samo na tisti kraj odrajta, kder je izmeknilo; kar izgoljufa, naj brez odloga nazaj da. Tudi igla ukradena človeka obesi.

4. *Za beračijo.* Mladino u beračijo poslati, se pravi otroke rabeljnu prodati; mlad berač, star pa tat. Nauk je za otroke najboljši božji dar. Hočeš potepene berače z lepim odpraviti, jih beračije odvaditi, le kerščanskega nauka jih poprašuj; malovredni jo bodo hitro

potegnili, prav potrebni pa ostali, da jim, kar premoreš, podeliš.

5. *Za otroško termo in svojevoljo.* Ako se otroci kujajo, derejo, bercajo in svoje terme deržijo, naj nikoli kaj ne dobijo. Jim pa kuja odide, in lepo prosijo, jim daj kar je prav; hitro bo otroške terme kraj.

6. *Za otroško razpuščenost.* Ako otroci popotnim ljudem nagajajo, berače ukarjajo, ali celo kamenje lučajo, ostro jih u strah vzemi. Česar se Jurče privadi, bo tudi Jurij znal. Nepokojni ljudjé rastejo iz razpuščenih otrok; za rano se jim mora greben s šibo pristriči.

7. *Za lenobo in potepanje.* Otrok brez dela ne sme biti, in če mu nimaš drugega poslovanja dati, naj prebira bažolo ali pa lečo. Otrok si mora že u mladih letih poskusiti, da kdor ne dela, naj tudi ne jé. Toda za otroke delo ne bodi pretežko, ne predolgo, ampak za male, le malega kaj.

8. *Za prilizovanje in muzanje.* Se otroci z lizanjem prikupijo in dobijo kar poželijo z muzanjem, bojo ravne pote zapustivši krive steze hodili. Ne slušaj lize, in muze ne obrajtaj, temveč le pridne mladenče in deklíče rad imej.

9. *Za mlade žurke po skrivnih kotih.* Največa nevarnost za otroke je samota po pašah in skrivanje po kotih. Pazi in zalezi jih večkrat, naj ne mislijo, da jih nihče ne vidi. Uči jih Boga se bati in pa angela variha spoštovati, pa ne bojo skrivaj grešili.

10. *Za gerde besede in nespodobne marne.* Mladi otroci in pa opice, kar slišijo, govorijo, in kar vidijo, store. Varuj deco gerdih pajdašev in jim u slabe tovaršije ne daj, potem jih ne boš slišal kleti, ne lagati, ne klafati. Slabe tovaršije pokvarijo dobre storije; dobro ne stori, kdor se hudobije uči.

11. *Za lenobo u službi božji.* Čudna je, pa skušena in gotova, da se človek od mladih dnij leže kleti, ko pa moliti nauči; se urno k igri, kesno pa k molitvi pripravi, u kerčmo malokdaj, u cirkev pa pogosto zamudi. Otroci bodo radi u cirkev hodili; ako jih bodo oče ali mati k službi božji vodili; se bodo čedno obnašali, ako jih bodo stariši skerbno u pazko jemali, na nje gledali.

Dvojno oko otrokom najlepše sveti: oko božje in pa starišev, ki jih neprenehoma vidi.

12. *Za slajo in razvajo.* Srečen človek ni, kdor veliko ima, ampak on, ki malo potrebuje; največa nesreča je razvada. Daj otroku česar potrebuje, pa ne, kar se mu poljubi, pa ne boš ti, ne otrok na zgubi.

Da ta in taka zdravila otrokom gotovo pomagajo, je mati skušnja poterdila. Kdor ne veruje, naj poskusi!

18. Živa šola za domovino.

(Drobt. 1850.)

Šola je lepa, draga reč, ako je živa za Boga in za domovino. Oživiti pa šolo imajo učitelji, gospodje duhovski in šolski. So učeniki terdi ko les in merzli ko kamen, tudi mladina odreveni; ima oči pa ne vidi, ima ušesa pa ne sliši, ima serce pa ne občuti ne svoje, ne drugih potrebe; taka šola in pa ledena jama, cirkvi in domovini več škoduje, ko hasne. Takih žalostnih šol je veliko preveč med nami. Po sadju, pravi Jezus, jih bode te spoznali, kaj šole veljajo.

Lepo in preserčno je brati, kako so modri in skerbni šolski gospodje po nekaterih krajih u silno bojnem letu 1849 mladino svojih šol za domovino oživili in u mladih

sercih uneli ljubezen ranjenim vojščakom po svojem premoženju pripomoči. Nekateri šolarji so cunjice pulili in cele šope mehkih nitic u bolnišnice pošiljali, rane obezavati; drugi so bernjo napravili in siromakom ubogaim dali, naj bi se leže okrevali. Lep dar je ta, pa še lepše mlado serce, katero ga da. Iz mnogih vzgledov naj le enega povem našim učiteljem u posnemo.

Med visokimi gorami na gornjem Štajerskem za cesto blizu Ljubna Trofaje ležijo, u čedni dolini stari terg. U Trofajah so gospod dekan šolarjem oznanili, koliko ubogi vojščaki za nas terpijo, koliko je ranjenih in bolenih, ki so se za nas vojskovali, koliko pa tudi našega usmiljenja vrednih in potrebnih. Gospod šolski otroke pohvalijo rekoč, da jih veliko zasluži obdarovanja; ali lepše bi bilo, če bi šolci dare njim namenjene za uboge ranjene vojščake obernili. Veselo šolarji privolijo in prosijo, svoja darila vojščakom poslati, kateri kri za domovino prelivajo. „Lehko bojo tudi drugi našo dobro djanje izvedeli in ubogim vojakom pomagali, in to nas bo najbolj veselilo, to bo naše najlepše darilo; saj je boljše dati, pravi Jezus, kakor prijeti.“ Tako so šolarji u Trofajah djali; ministranti, ki k sveti meši služijo, so svoje prihranjene krajcarje uložili in tako nabranih 23 goldinarjev srebra na Dunaj blagim gospem poslali, katere so bolnišnico za bolene, ranjene vojake oskerbovale.

Tako se prava ljubezen do Boga, bližnjega in domovine u otroških sercih oživi; tako se mladina za Boga in cesarja, za sv. cirkev in deželo izredi!

Bog nam daj veliko takih šol, kakoršna je u Trofajah. Taka šola je prava!

19. Car Napoleon katehet.

(„Zeit und Ewigkeit“ I. 1849.)

Vsi resnično veliki možje spoštovali so vero kot prvi temelj vsake prave velikosti, dobro vedoči, da brez Boga nobene prave velikosti ni — brez božjega čiščenja za človeka nobene prave časti, brez nabožnosti pod spreminjajočo se luno nobene življenja sreče bilo ni, biti ne more. Bili tudi po sreči oslepljeni, po slavitvah oglušeni, začasno vere pozabili, ali jo u neblage namene zlorabili, izpametovali so se u kratkem spet, in klanjali se pred to hčerijo nebeško, ki edina in sama u svojem krilu nosi najviše blagotine življenja: čednost, dušni mir, tolažbo in zadovoljnost. Iz tisočerih tu le en edini vzgled u osramotenje naše brezverne in bogoplašne dobe.

Pred kakimi 20 leti bival je nadškof B. u nekih toplicah na Savojskem zavoljo slabega zdravja; za čas svojega tamošnjega bivanja poklican je bil nekega dne k smertni postelji mladostne bolenice. Umirajoča ženska izjavljala je tolikanj blaga verska načela, da se je nadšhof razsolzil in jo vprašal: Od koga imate vi ta prelepa načela? Gospod, odgovori ona, za Bogom imam hvalo dajati za vse to le caru Napoleonu. Bila sem s svojo rodbino na otoku sv. Helene. Štela sem deset let, ko me je car nekega dne takole nagovoril: „Dete moje; ti si zala in bodeš čez malo let še mnogo bolj. Zavoljo tolike lepote čakajo te na svetu mnoge nevarnosti. Kako jih bodeš prestala, če te sv. vera ne bo branila in varovala? Kdo pa te bode podučeval u kerščanskem nauku?

Oče tvoj nimajo nobene vere, mati še manj. Njihovo dolžnost vzel bom jaz na se. Pridi jutri k meni; imela bova prvi poduk.“ Dve leti sem vsaki teden večkrat k caru hodila s katekizmom u roki. Veleval mi je iz knjige brati ter mi to vse natanko razložil. S časom ko sem dosegla 12. do 13. leto rekel mi je car: „Zdaj dete moje, si dovolj podučena. Resno se ti je pripraviti na sv. obhajilo. Skerbel bom, da pridejo iz Francoskega duhovnik, ki bodo tebe na sv. obhajilo, mene pa na smert pripravili.“ In to se je tudi zgodilo.

Kolikanj revni in malenkostni se kažete vi, očetje in matere, ki ste vsako znamenje žive vere iz svojih družin odpravili! Pojdite vendar tudi k caru Napoleonu u šolo, ter se učite, česa da je tudi vašim rodbinam najbolj potrebno!

20. Sveti križ u šoli.

(Drobt. 1859.)

U kerščanski šoli je podoba sv. križa prva in največa lepotija, ki očitno kaže in ne taji, da se šolska mladina ne uči samo pisati in brati, marveč kar veliko več velja, prav po kerščansko živeti, terpeti in umreti po vzgledu Jezusovem. Sv. križ kaže, da je šola posvečena soseda svete veže božje (cirkve), katera je kerščanske šole skerbna mati, kojo vlada in blagoslovi, da se šola u svojem nauku ne zaide in ne oslabi. *Sv. cirkev je bila šoli vselaj dobra mati; oh, naj bi šola bila cirkvi tudi ravno tako zvesta in hvaležna hčer! Vsakdo, ki u šolo stopi, bodisi kmet ali gospod, star ali mlad, učitelj ali učenec, pomni naj, bridko razpelo zagledaje, važnih Jezusovih besed: „Glejte, da ne zaničujete katerega teh malih! ker povem vam, da njih angeli u nebe-*

sih vedno gledajo obličje mojega Očeta, ki je u nebesih." (Mat. 18, 10.) Spošтовaje naj se učitelj na podobo križanega Jezusa ozira, kadar deco podučeva, ter ne pozabi, kako milo in pohlevno, ponižno in poterpežljivo je božji detoljub Jezus otroke k sebi vabil, ter jih objemal in blagoslavljal. Pač bi gerdo bilo in žalostno, če bi učitelj sirovo in neprijazno otroke u šoli sprejemal, ž njimi divjal ter jih pogubljal, katere Bog toliko ljubi, da jim svoje angele varhe dá. S križa Jezus hudobnemu učniku veli: „Kdor pohujša katerega teh malih, ki u me verujejo, bolje bi mu bilo, da se mu obesi mlinski kamen na vrat, in bi se potopil u globočino morja.“ (Mat. 18, 6.)

Pa tudi šolcem naj bo podoba svetega križa *vedno odperta knjiga*, ki jih uči Jezusa goreče ljubiti s posnemo njegovega življenja u Nazaretu doma, kder je bil svojim starišem pokoren; sv. križ otroke uči posnemati mladenča Jezusa, ki je dvanajst let star, u Jeruzalem hodil z Marijo in s sv. Jožefom, Bogu očitno služil. Pred podobo križanega Jezusa naj mladina u šoli prav pogosto svojih dolžnostij *trojno obljudo* ponovi:

1. Lepo *ubogati*, kakor Jezus, ki je bil svojim starišem vsigdar pokoren. (Luk. 2, 51.)

2. Veselo *radi moliti*, u cirkvi, u šoli in tudi domá, naj se otroško, še za vse dobro mehko serce k Bogu povzdiga, od kojega vse dobro pride, in ki dobrega Duha njim daje, kateri ga prosijo. (Luk. 11, 13.)

3. Se *pridno učiti* in po nauku čedno zaderžati, kakor usmiljeni Jezus, ki je rastel u modrosti in starosti, ter u milosti pri Bogu in pri ljudeh. (Luk. 2, 52.)

Vse to sv. križ u šoli očividno vелеva; naj se torej vsi, ki u šolo pridejo in odidejo, svetemu križu spodobno priklonijo, in ga pozdravijo priserčno, rekoč: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“

II. Mala basaga šolskega blaga.*

21. Nareki in predpisi.

(Drobt. 1853, 54, 52, 56.)

1. **K**akor za polžem smerkova steza, za razuzdanim človekom pohujšanje gre. Pošteni ljudje take gerdobe ne terpé, ne u hiši, ne u soseski.

2. Kdor si hišo na krivico stavi, on si svojo srečo davi; krivično blago dobro storilo ne bo.

3. Drevje, katero se preveč košati, malo sadja, ali pa nič ne zarodi. Tudi mladini se taka godi, ki se baha in bogato obnaša; le malo ima, in malo veljá.

4. Kdor kletev pri hiši terpi, si stenice in grile zaredi; težko se bo merčesa iznebil; štupa za take šurke ne pomaga.

5. Kdor molči, kadar se sv. vera in svete reči zaničujejo, pušča razbojnikom hišo podkopavati; hiša se bode naglo poderla, in tudi njega podsula. Kdor molči, hudobne jezike redi.

6. Kdor prerad obeta, zaupanje drugih od hiš popometa, in po navadi mož beseda ni. Premisli, poprejško obljubiš, ali boš storiti kos, da zaupanja ne izgubiš. Na kogar se lahko zanašamo, njega obrajtamo. Kdor veliko obljubi, pa malo stori, je figa-mož.

* Slomšeku posebno priljubljen izraz, zato smo ga obderžali.

7. Rajši manj obljubi, pa več daj, in ti bodo hvalo vedeli. Premastna obljuba in pa preveč gnoja — pokvari drevje in ljudi, in ne stori prida.

8. Kdor si u mladosti kaj hudega izkusi, u starosti po navadi dobro uživa; kdor si ni hudega užil, tudi dobrega spoznal ne bo. Neprenehoma nebes imeti ne moremo.

9. Več kakor človek pri Bogu veljá, rajši uboga in poterpi. Kdor vsako postavo pretresa in se nad vsakim davkom nevoljuje, občinski sreči para suknjo in plašč; skoraj bo tudi sam gol, kakor mol u prazni lajti.

10. Kdor ljudstvo zapravljati uči, naj bo na noši ali na mizi, on zadovoljnost in stanovitno srečo mori svojim potomcem. Nepotrebnih rečij ljudi vaditi, se pravi ljudem mošnjo prazniti, jih okrastiti. Tako znajo nekerščanski kramarji, šivarji in šivilje, pa tudi kerčmarji in oskerbniki dobrih volj.

11. Kdor slabe nauke daja, strup prodaja; kdor pa sveto vero kazi, mori, in je najgrozovitejši ubijavec; potreba se ga je od daleč varovati.

12. Ako več beremo, kakor zastopimo, lahko znorimo; ako več snemo, kakor prebaviti zamoremo, hitro zbolimo; če več obljubimo, kako dopolnimo, svoje poščenje izgubimo. Ako več začnemo, kakor zgotovimo, se nam smejijo; ako več govorimo, kakor premislimo, nas lahko u besedi dobijo; kadar več terjamo, kakor pravice imamo, tožbe in pravde narejamo. Kdor si nesrečno smert pripravlja, je največi bedak in siromak.

* * *

13. Ne prehvali dneva pred poldnem, ne človeka pred smertjo; pa tudi ne pogublaj nobenega; prenagla sodba je lahko kriva in lažnjiva.

14. Prevzetija in napuh človeka oslepita; le ljubeznivi ponižnosti je resnica odkrita.

15. Ako nočeš dobrega podpirati, ga vsaj ne opoviraj; ako nočeš saditi žlahnih sadik, vsaj ne izdiraj. Nočeš sam po kerščansko živeti, ne brani drugim za nebesa skrbeti!

16. Komur jesti ne diši, nima pravega zdravja; komur na dober nauk merzi, kaže, da se za hudo pripravlja. Kadar se modrim naukom upiraš, na duši umiraš.

17. Strah božji je začetek modrosti; kdor se Boga ne boji, ga zataji, je največi hudobec in bedak. Boj se Boga in izpolnuj njegove zapovedi; le tako boš popolnoma človek!

18. Poterpežljivost rožice sadi, jeza pa ternje; jeza vleče truplo pod zemljo, dušo pa u pekel. Hočeš veselo in srečno živeti, uči se potrpeti!

19. Trojna nesreča rada učence zadeva; prva nesreča, če se nočeš učiti, česar ne znaš; druga, če tovariše z lažjo u zmoto zapeljuješ; tretja, če ne storiš, česar se dobrega naučiš. — Šola ne bodi samo šola učenja, marveč tudi kerščanskega življenja!

* * *

20. Poznaš človeka, kateri se je od svojih mladih dnij do svoje starosti samo s posvetnimi predmeti pečal?

Začni takemu praviti od duhovnih, božjih in večnih resnic: debelo te bo gledal; tvoj nauk se ga ne prime, in temu se čuditi ni; vosek njegovega serca je že prekamnit.

Premišluj kilovo dete, ki še ne loči hudo od dobrega; tudi ono te ne bo razumelo, če mu od previsokih skrivnostij govoriš; vosek njegovega obdušja je še premehek; kar se vanj utisne, se zopet zalije.

Sredi med njima stoji *šolska mladina*, jasne glave in serca ravno prav godnega. Ni prestara, ni premlada; nje vosek je ravno pripraven, nauke lahko sprejemati in zvesto ohraniti. — Mladenči in deklice! jasno jutro je,

zlata zarija vam sije; zdaj je nauka zlati čas ravno za vas.

21. *Trojno znamenje* vsak mladi človek ima, na katerem se pozna, kaj da bode iz njega. Pazi, kako ve *molčati*; glej, kako se s svojim telesom *vêde*, in pa pomni kako ga je *sram*.

Kdor hoče kaj veljati, ima poprej molčati znati, kakor govoriti; mora poprej modre poslušati, kakor druge učiti. — Modra noša telesa veli, da prešerno oči krog ne meče, roke in noge mirno derži, ter ravno stoji kakor sveča. — Sramožljivost lice mladenčca in dekleta oblije, kaj nespodobnega početi. Pri kojem teh treh znamenij ne najdeš, se zastonj na veselo prihodnjost zanašaj. Za te tri stopinje popolnosti, naj si mladina skerbi, ki želi srečnih dnij dočakati.

22. Najpotrebniša vaja za učence je *premagovanje samega sebe*; ona človeku več zda, kakor polen svet blaga. — Te kdo razžali, premagaj se in žal besede ne reci. Ti nauk težek hodi, premagaj se, in se prav dobro nauči. Ti pohvala drugih merzi, premagaj se in jim dobro blagovoli. Ako si lačen in žejen in se ti hudo godi, premagaj se in voljno preterpi. — Vsaka taka premaga pred Bogom veliko velja, in je svetla igla nezvenljivega venca dike nebeške.

23. *Največa bogatija je zadovoljnost življenja!* Kdor s tem za dobro vzame, kar mu Bog da, vsega dovolj ima in je gotovo srečen, naj si bo kralj ali berač. Kdor si preveč poželi, nikdar prav srečen ni, in tudi biti ne more, kajti več ko ima, še več poželuje. Blagor otroku, ki se iz mladega vadi, malo za dobro vzeti, in vse za ljubo imeti, kar mu Bog da. Zadovoljnost je polovica življenja, je najslajša modrost.

24. *Najgorša družica učencev je pridnost*; ona opominja otroke moliti, ona priganja u šolo hoditi, veleva u šoli se skerbno učiti; ona veli stariše lepo ubogati. —

Bučelice zale, mravljice male, naj bi ve govoriti znale, bi šolarje pridnim biti učile!

25. Šolcev *najzvestejši varih je strah božji!* Začetek je modrosti. Otrok, ki se Bogu zameriti boji, se ne bo pregrešil. Bog te vidi, ne stori hudega; Bog te čuje, ne zini gerdega; ne laži, Bog vse ve! Povsodi pred Bogom hodi in božjo okó tvoj varih bo!

26. Šolarjev *najlepša obleka je otroška ljubeznivost*: bela hala nedolžnosti, suknja vednosti in svete čednosti. — Jeza otroku to drago obleko razterga, lažnjivost jo pomaže, poblati in povalja jo vsaka strast ali huda navada. — Deca! skerbite, da bodete mladenču Jezusu podobni, ljubeznivi Bogu in ljudem, ne pa izgubljenemu sinu, ki je ves raztergan in gladoven svinje pasel.

27. *Najhujši sovražnik mladine je greh*, največa sovražnica gerda razvada. Lažnjivec je mladosti tat, zapeljivec neusmiljen ubijavec, najstrašnejša nevarščina pa slaba tovaršija. Teh napak se je treba kakor ognja varovati.

28. *Blago za učence najbolj drago je čas*. Kdor mladosti čas zamudi in se pridno ne uči, bo vse svoje žive dni in tudi u večnosti na zgubi. Za majhen časek naših dnij si nebesa kupimo, s potrato časa si pekel zaslužimo. Izguba časa se popraviti ne da. Rabite skerbno zlatavredni čas!

29. *Poljsko pripravo tudi učenci imajo: šolsko orodje*. Tvoje oralo, šolar, je tvoja knjižica; tvoja motika učenkica, je tvoja tablica; pero je tvoje čertalo. Skerbno moraš u mladih dneh sejati, če hočeš na starost obilno žeti. Se u mladosti pridno učiš, se za starost preskerbiš.

30. *Mladine najžlahnejša cvetlica je vijolica ponižnosti*, dekličev cvet je sramožljivost. Dokler so učenci ponižni, radi ubogajo; dokler so učenke sramožljive, so

nedolžne. Napuh je otroške ljubeznivosti smert; gizdost je deviške čistosti mertvaški pert.

31. *Šolarjev najgerša hala je samosvoja hvala.* Kdor le od sebe govori, vsem pametnim zamerzi. Hočeš hvale vreden biti, vadi se vedno od božjih rečij, dobro od drugih ljudij, od sebe pa le malo govoriti; potem te bodo drugi hvalili.

32. *Štiri visoke šole* človek ima, po katerih se izšola in obravna: *obhoja z ljudmi, lastna skušnja, dobre knjige, in pa božja beseda.* Kdor se s poštenimi ljudmi tovarši, u dobro oberne, kar si poskusi, le poštene knjige bere, božjo besedo dni in noči premišljuje, nabere si modrosti zaklad, katerega mu nihče odvzel ne bo.

33. *Dvojno torbico* šolar, šolarica imaš: prva je bela, u koji svoje *lepe lastnosti* — druga črna, u kateri svoje *slabosti* nosiš. U prvo torbico šolarji radi pogledajo in serce se jim smeji, kadar jih pohvalijo. U drugo torbico neradi gledajo, in če jim kdo slabosti očita, hitro se jim zameri. Potreba je svoje slabosti bolj spoznati, ko svoje vrednosti. Otroci! le prav pogosto u torbico svojih slabostij pogledjte, in dajte se posvariti; to človeka poboljša in posveti.

34. *Popotna palica* je šolarjem potrebna, poprej ko se podajo na življenja nevarno pot. Palica močna, na katero se lahko in varno opiramo je *sveta katoliška vera*; ona velja za vse dni in vse ljudi. Rajši svojo kri preliti, kakor pravo vero izgubiti. Z obadvema rokama se palice svete vere deržimo!

35. Hočeš u *dobri službi* biti, moraš Bogu lepo služiti. Bogu lepo služi, kdor malo govori, pa veliko dobrega stori, in vse voljno poterpi po sveti volji božji.

36. *Šole zlati dobiček* ima, kdor si mirno vest ohraniti zna. Temnejši oblaki nesreče ko človeka pokrivajo, lepše se sveti žlahni kamen *mirne vesti*. Cena minljivih

časnih rečij s starostjo pada, cena mirne vesti pa z leti raste.

37. *Dve hranilnici* si imajo deca napraviti; prvo za potrebo večnosti, drugo za silo prihodnih dnij; u prvo dajati ubogaime, u drugo devati zakladne krajcure. Prvo hranilnico izvolijo Bogu, drugo pa starišem u varstvo. Kdor ubogaime daje, Bogu posojuje.

38. Začetek modrosti je strah božji, *konec modrosti pa kerščanska ljubezen*. Kdor se Boga le boji, še popolen ni; ljubljena božjega naredila te bode prava kerščanska ljubezen.

* * *

39. Hodiš po hribih in dolinah, in memo kakega stanovališča prideš, lahko po strehi in po dvorišču poznaš, kaj gospodar zna, in koliko gospodinja velja. Strehe, ki ti rebra kažejo, ternje in pa koprive, ki stanovališče obraščajo, *tožujejo gospodarja*, da rad predolgo spi, ali po kerčmah sedi, ali pa slamo u možganih ima. Takov gospodar in pa červ u drevesu. Naj gresta rakom žvižgat!

Je tvalo (dvorišče) nastljano, hiša umazana, da pošten človek blizu ne more, kaže mater zaspano in *gospodinjo zalezano*, ki piškovega oreha vredna ni.

Gospodarja hvali čeden dom, hlapca nastelje snažen kup, dekle metlja, gospodinjo pa kolovrat. Pri vsem tem pa pregovor vedno resnico pravi: *Kakoršni stariši, takošni otroci*; po gospodarju in gospodinji se družina pozna, odraščena mladina pa po šoli, koja fara ima.

40. U lavantinski dolini na Koroškem vsaka pridna hiša svoj *drevorednik* ima, u kojem drevje iz peček redi in požlahnuje. Odraščeno sadunosno drevje za potom in krog polja sadijo, homci in poljane so sadunosniki; stanovje se iz žlahnega drevja smeji. Veselo je gledati rožnega cveta, kako vsakega skerbnega kmeta dom lepo

cveti, in vsa dolina u belorudečem cvetju plava. — Dojde bogata jesen, se septembra sadunosno drevje polno grušek in jabelk obeša; ljudje imajo na stote božjih darov pospravljati, imajo dobre pijače in živeža, pa tudi obilno potrebnega denarja. Kadar letina potegne, kmetič po tri, po pet sto goldinarjev srebra iz samega tepkovca izkupi. — Slovenci! vi se le terte veselite; vam terta pozebe, pa revo prodajate. Pokaj tako dolgo odlagate, se *sadjereje* verlo lotiti? — Vam je vinska terta ljuba mati, naj vam sadunosno drevje dober oče bo. Kadar bo materi pomanjkovalo, bode skerbni oče dal. Oče in mati si morata roko podajati, če hočeta dobro izhajati; drevje in tersje si morata biti dobra mejaša. — Veste, kaj nam rajni Vodnik pravi: „Sreča nas išče, um nam je dan; srečo le najde, kdor ni zaspan.“ Prijatli! krepko na noge, lopato u roke; vinjek naj tudi za drevje velja. Tudi drevje je velik božji dar. Bolje za svojo deco skerbi, kdor jim sadunosnega drevja nasadi, kakor skopuh, ki jim denarjev nameri. Denarje gostokrat vrag obsede, drevje pa Bog blagoslovi.

41. Malo pomaga lepo polje, če je mladina pusta celina; tudi žlahno tersje in rodovitno drevje kaj ne zda, če so mladenči divjaki, deklice ternate samorastlike. *Dobre šole je potreba vsem*, posebno mladim ljudem, slabi ljudje delajo hude čase. U taki fari, srenji in hiši, ki prave šole nima, je vedna zima, glava takih ljudij je puščava, serce pa led; truplo sicer živi, pa kaj pomaga, ker duša spi večne smerti žalostno spanje. In vender ljudje večidel šolo tako malo obrajtajo! Kako je to? — Ali zato, ker šole prav ne poznajo, ali pa zato, ker pridne šole nimajo. Pridna šola ima trojna biti: se doma začeti, u učivnici napredovati, u cirkvi pa doverševati; ako ena teh spodleti, vse tri kaj ne izdajo. — Šola, u kateri se otrok zraven številstva tudi kerščanstva, in poleg pisanja tudi poštenega djanja uči, taka šola je

zlata. Veliko posvetnega znati, slabo se pa zadržati, je konja ritansko obsedlati; hitro te bo vergel u blato.

42. Veš zakaj ima breza belo, svetlo škorjo? Da oče in mati brezo od daleč poznata in najdeta, kadar je otrokom brezovega olja potreba. Šiba je zdrava, in dober je strah, pa le za potrebo in kar je prav; preveč in premalo, preporedko in prepogosto šibo rabiti zdravo ni. Šiba naj bo zdravilo, ne vsakdanje kosilo za otroke. Ako zboliš, in zdravila ne dobiš, boš težko ozdravel in lahko umerl; če pa zdravila neprenehoma piješ, boš od samega vračtva konec vzel. Taka je tudi s šibo pri otrocih. Deco, ki šibe ne poznajo, palica čaka; toda kar šiba zamudi, ne bo palica popravila, pa tudi ječa ne ozdravila razuzdanih otrok. Otroke u jezi ponidoma pretepati, se pravi otrokom serce razcepati in hudoumne storiti. Dobra šiba mora tri verhe imeti: prvi je za laž, drugi če ne ubogaš, tretji pa če ptujega hitro nazaj ne daš.

43. Je travnik slaba trava prerastla, in namestu detelje, po senožeti strupeni ušivec cveti, ni zadosti strupno zel verhoma le pokositi, korenine pa u zemlji pustiti; hitro se zopet ozelené, in rastejo še močnejše ko poprej. Potreba je škodljivo zel iz korenine poruvati, senožet preorati in obsejati z žlahnim semenom. Tudi pri mladini goli strah ne koristi, in sama šiba slabih navad ne potrebi, katere pri deci že u nježni mladosti na svetlo polukajo. Za otroško serce ima biti podučevanje setev, brana svaritev, šiba oralo, molitev pa pohlevni dežek.

44. Otroci rajši storijo, kar vidijo, kakor pa to, kar slišijo. Hitro se naučijo, kar jim pokažeš, hitro pa zabijo, kar jim ukažeš; besede žgečejo, vzgledi vlečejo tudi otroke u hudo ali u dobro. Ako moliš, naj tudi otrok poleg tebe kleči, rokice kvišku derži. Kadar se u cirkev podaš, skerbi, da tudi mladenčika in punčico za roko peljaš. Pravi in kaži otroku, kar u hiši božji vidi in

sliši; naj mu globoko u serce gre sveta služba božja. Le potem bo veselo juterno solnce milosti božje mlado serce ogrelo, in kakor žlahno jabelko belorudeče od solnca, bo ostalo vse svoje žive dni, in se po ljubem solncu milosti božje oziralo.

45. Kadar mlado drevje sadiš, glej da *korenine* globoko u zemljo posadiš, da bo drevo čversto rastlo, in ga vihar izkoreninil ne bo; in če mu kako vejo odlomi, se ne posuši drevo, ki korenine globoko požene. Serčne korenine človeku so *resnice svete vere*, ki mu dajo pravo serčno moč viharje skušnjav in burje težav srečno prebaviti. Kako potreba je mladim ljudem se svete vere čversto poprijeti, kerščanskega nauka skerbno učiti, pridno moliti, sv. zakramente pogosto in vredno prejemati in si kerščanske družbe iskati! Svojo srečo na skalo zida, kdor je u mladih letih prav prida — ne na pol kristjan.

46. Štiriintridesetega leta je bila velika vročina in tolika suša, da je veliko studencev usehnilo in posušilo se mnogo dreves. Imeli so pridni kmetje veliko dela *mlado drevje zalivati*; ali mlade koreninice so vodo tako žejno popivale, da se jim je zalivanje malo poznalo. Hitro so se usušile, kajti jih neprenehoma napajati ni bilo mogoče. Vsa taka razvajena drevesca so po malem usehnila in se posušila, med tem ko so se druga zopet ozelelenela, kojih zalivali niso, ter so se suše privadila.

Ravno enaka otroke čaka, kateri so u mladih letih vsega dobrega privadijo, kaj hudega si pa ne izkusijo. Mlado dete, ki kavo pije, glavo u čamer, telo pa u kožušček zavija, nikoli prav čversto, pa tudi zdravo ne bo; mehkužno je njegovo telo, razvajeno serce. Kdor u mladih letih gladu ne občuti in zime ne spozna, njemu bo vsaka sapa škodila. U mladosti imaš začeti, si kaj pritergovati in poterpeti, da boš odrastel zdrav in serčen korenjak, ne pa mehkužen megljenjak.

47. Ni prav *otroke s šolo strašiti*, rekoč: „če ne boš priden, bom te pa u šolo dal, da te bojo.“ Dokler se otrok šole boji, se slabo uči; le veselje vsako delo lahko stori. Še huje pa stariši grešijo, kateri opuščajo za otroki pogledati in poprašati, kako se u šoli uče, kako se vedejo po potu grede k domu ali pa od doma. Kolikor otrok, toliko imej oči; otrok brez varha dobro ne stori. — Najhujše pa grešijo stariši, kateri malopridne otroke zagovarjajo, in le učitelje dolžijo, če so otroci maloprida. *Otrokom potuha ne bo pripravila kruha*, ampak meč, s katerim hočejo starišem serce prebadati.

48. *Sv. Klemen* papež svoje dni šolo obišče, kakor pravijo, in najde učitelja sredi učencev sedeti, ki so truščali in se smejali, skakali in divjali, učenika cukali in šegotali, da je bilo groza. Ko svetnika, najvišjega škofa, zagledajo, vse potihne in molči; papež pa učeniku na stran pomigne in veli: „Tak trušč se kerščanski šoli ne spodobi!“ Papija, to je bilo učeniku ime, pa odgovori: „Saj je tudi ljubi Jezus otročice k sebi zval in objemal.“ „Dro! reče sv. Klemen, pa jih je povzdigal in blagoslovil za nebeško kraljestvo.“ — Kerščanska šola ima *biti liša modrosti, pa ne norosti!* Bog je tudi u šoli doma.

22. Hrastovje.

(Drobt. 1846.)

Pri Novaku so nabrali 50 celjščakov skipka (hrastovih ocvirkov); prodali se jih po tolarju; koliko so izkupili?

1. Kde rastejo skipki, ali kakor jim po nekaterih krajih pravijo volki (vušec), nemški pa knopar? Skipki rastejo na dobih, ali hrastih; in pridni otroci si u jeseni veliko zaslužijo, ki jih pridno pobirajo. Pa krasti skipke bi bilo ravno tako greh, kakor sadje skrivaj jemati. Le kar se izprosi, se slobodno nosi.

2. Hrast poznate; pa tudi veste, *kaj lep hrast velja*? Dob ali hrast je košato, veličastno drevo, ima široke veje in tolsto deblo, da ga po trije ali štirje možje težko obsežejo, kadar doraste. Ima široko listje, čedno narezljano, ki je prav dobro za steljo. Iz hrastovega lesa, ki je posebno terpoč, delajo sodarji doge za sode, škafe in čebre. Kar je lepih ravnih dobov, se prodajo na morje za barke. Vejevna, ki se ji pravi po Koroškem hrastovje, da čerstva derva za kurjavo. Hrast po malem raste, po 200—400 let, pa tudi učaka svojih 1000 let starosti. Kdor ima hrastov les, naj ga varuje; lepo ravno dobovje pri hiši je velik zaklad.

3. Kakov sad še dob rodi? Dob ima *želod*, lepo okroglo zernje z zelenimi kopicami. Želoda se svinje debelo redijo, pa tudi ljudje si kavo iz nja kuhajo. Želod se tudi dobro proda. Na hrastovju izrastejo tudi šiške, ki jih za črnilo ali tinto imajo. Posebne muhe so, ki u perje piknejo, in svoje mlade vanj zalegajo; in na

takem perju rastejo šiške. — Skipki so rogljati in mastni, da se roke po njih sprijemajo; zato jim po enih krajih oevirki pravijo. Kupujejo tako robo usnjarji, ki skipke zmelejo, potem pa kuhajo za udelavanje podplatov.

4. Po letu je u senci pod dobom hladno ležati, ob hudem vremenu pa ni varno; košat hrast rad strelo na se potegne. — Pravijo, da je svoje dni neki ošaben zaležanec pod hrastom ležal, in gledal, kako na mali bučevini po pol centa težke buče rastejo; na velikem dobu pa tako drobni želod. „Ni prav, je djal, jaz bi bil hrastu buče dal, bučevini pa želod, ako bi jih bil jaz ustvaril.“ Zdaj veter popihne, želod pade in ošabneža ravno na nos udari, da odskoči. „Joj meni, zaupije, zdaj sem jo po nosu dobil. Bog ne daj, da bi na dobu buče rastle; ubila bi me bila.“ Bog je vse modro ustvaril!

5. Koliko pa celjščak* derži? Škaf celjske mere je pol meceljna ali vagana, ali pa po 20 bokalov mokre mere. Dva celjščaka deržita en vagan ali mecelj.

6. *Suha mera* ni povsodi enaka; potreba vam je vsaj vedeti, kako mero po naših krajih imajo. Prava cesarska mera je mecelj. Mecelj ali vagan derži 40 bokalov mokre mere. En mecelj derži dva škafa ali celjščaka. — Škaf ali celjščak ima dve polovici.

Za Dravo, blizu Slovengradca merijo na piskarče. Piskarč derži 18 bokalov, dva piskarča pa 36 bokalov, je u teh krajih en škaf. — Po Koroškem merijo na bern. Bern ima štiri piskarče. Trije berni deržijo 4 vagane; en vagan pa tri koroške piskarče.

7. Tudi *mokra mera* se u celjskem krogu razločuje od po drugod navadne. Štertinja ima dva polovnjaka; polovnjak pa dva petaka.

* Sprejeli nespremenjeno zaradi starinske zanimivosti.

Veliko ali avstrijansko vedro derži 40 bokalov, bokal po dva poliča, polič po dve četerti.

Malo ali celjsko vedro derži 20 bokalov, in dve celjski vedri dasta eno veliko vedro. Štertinjak ima 10 velikih ali 20 malih veder.

Naj pa bo mera, kakoršna rada, da je le dobra in popolnoma. Mera in vaga u nebesa pomaga, ako je dobra; pa u pekel tudi, ako je slaba.

23. Ptičji lov.

(Drobt. 1846.)

1. Ali se smejo ptice loviti?

Mladenči, posebno šolci z veseljem ptice lovijo, pa morajo gospoda za pripuščenje prositi. Čigar je zverinski lov, njegov je tudi ptičji lov. Ptice loviti je pripuščeno od 1. septembra do 1. marca.

2. Kaj pravijo cesarske postave?

Skušnja uči, da se gosenic, ki sadonosno drevje objedajo, toliko obilneje zaplodi, kolikor več se hostnih in poljskih ptičic, ki te červe in mešičevje obirajo, polovi. Zato je prepovedano vsem malim hostnim in poljskim ptičkom, ki se červov in njih ploda redijo, jajčica in njih mlade iz gnjezda jemati, naj bo za se, ali za druge, za kratek čas, ali na prodajo.

Prepovedano je ravno zato tudi stare ob času, kadar valijo, loviti in streljati.

Kdor to prepoved prelomi, bo u denarjih od 1 do 5 gld. kazni plačal; ako pa denarjev ne glešta, bo po 12 ur ali po 2 in po 3 dni zapert. Ako se drugo ali tretjekrat u tem pregreši, bo po tolikokrat huje kaznovan.

Šolci, ki takim ptičicam gnezda pobirajo, jim jajčica ali pa mlade pobijajo, se morajo kaznovati, kakor šolske postave zapovedó.

Šolskim gospodom je posebno naročeno mladino podučevati, kako gerdo, neusmiljeno in škodljivo je, gnezda starim ptičicam jemati, jih pobijati in zatirati, dobrega Boga pa žaliti, ki je ljube ptičice ustvaril, in toliko dobrotno za nje skerbi.

3. Kaj pa Bog pravi od ptičjega lova?

Bog pravi II. Mojz. 22, 6. „Ako si na potu, in najdeš na drevju ali pa na tleh ptičje gnezdo, u katerem starka na jajcih ali pa na mladih sedi, ne jemlji je z mladiči, ampak daj ji proč izleteti — da ti bo dobro in boš dolgo živel.“ „Poglejte ptičice pod nebom, uči Kristus, ki ne sejejo in ne žanjejo, in ne spravljajo u žitnice, in vaš Oče nebeški jih živi.“ Mat. 6, 26. Ako jih Oče nebeški živi, bo gotovo dečka ostro tepel, ki bi njegove ptičice gerdo moril, jih slepil in mučil. „Kdor iz hudobnosti goloba zadavi, ki mu iz rok zoblje, lahko tudi nedolžnost zapelja, ki k njemu pribeži,“ govori sv. Duh. Pa tudi drugo živinico terpinčiti in neusmiljeno tepsti, jo vlačiti, kakor mesarji teleta, je gerdo in greh. „Pravični se usmili tudi svojega živinčeta, hudobnika serce pa je neusmiljeno.“ Prip. 12, 10. Bog je ljubo živinico ustvaril; kdor jo po nedolžnem tepe ali muči, njega bo Bog! — Bog za živinico tako lepo skerbi, da tudi ob praznikih prepove živino upregati rekoč: „Šest dnij imaš delati in vsa svoja dela opravljati; ali sedmi dan je sobota (pri nas nedelja) Gospoda tvojega Boga. Tisti dan ne delaj ničesa, ne ti, ne tvoj sin, ne tvoja hčer, ne tvoj hlapec, ne tvoja dekla, ne tvoja živina.“ II. Mojz. 20, 9—10. Vozniki torej grešijo, ki so cele nedelje in praznike na cesti, da uboga živina ob nedeljah počitka nima.

4. Pokaj nam je pa Bog ptice, ribe in drugo živino dal?

Da živino k svojemu pridu obračamo, naj bo za delo, ali za jed, da jo upregamo, zapremo, obredimo, ustrelimo in zakoljemo, pa brez vsake muke, kolikor premoremo. Kakor so pogosto ženske šemaste, ki ne morejo kokoši ali pa praseta zakljati od samega usmiljenja, tako so še večkrat mesarji neusmiljeni, ki cele voze telet terdo zvezanih nadevljejo, da jim glave z voza visijo; pa tudi hudobni dečki, ki mačke derejo, pticam peruti pipljejo, pse dražijo, kamenje po živini lučajo itd. Tudi muh ne smemo nabadati ali jim habie pipati; ampak hitro jih pokončati. Komur se živinica ne usmili, ne bo imel usmiljenega serca tudi do ljudij. Kdor usmiljenje skaže, tudi usmiljenje najde.

(Beri Blaže in Nežica stran: 157.)

24. Ptičji račun.

(Drobt. 1846.)

Ptičar nalovil je u enem letu 70 kosov, 103 liščeke, 25 ščinkovcev, 260 senic, 83 konopljšic, 1805 drozgov, 3 slaviče, 12 prepelie in 112 brinjev. Koliko jih je vseh vkupaj imel?

1. Poznate ptice, ki jih je ptičar nalovil? Kos ali košič ima černo perje, pa rudečkast kljun, po germovju žvižga in rad u vinograd nad grozdje hodi, pa tudi brinje zoblje. U ptičnici se lepih okroglih nauči, ki jih do smerti poje, pa težko osem let dočaka.

2. Lisec, ali lišček, lep pisani ptičko, ima rudeče lise na glavci in tudi pod vratom, po perutih pa rumene. Gnezdice ima vrh drevja, pa ne visoko. Po letu červe in mešičevje obira, pa tudi zernje zoblje; se u

ptičniku tudi peti nauči. Na zimo u tople kraje leti in je prav veseli letavec.

3. Ščinkovec (zeba) prav veseli ptiček, ima pepelnato, pa tudi rumeno, rudečo, zelenkasto černo perje, se od drobnega zernja redi, po zimi pri nas ostane, ter si za cestami živeža išče.

4. Senica, domača ptičica, ki pepelnato sivkasto suknjico ima, in je mnogotere postave, velika čopasta, gozdna in terstna senica. Mlade po votlem drevju ima, in rada po drevju pobira; zategadel ne smemo senic pokončevati, in jih moramo po sadonosnikih radi imeti. Nekatero so tako hudobne, da majhnim otrokom, ki varha nimajo in se braniti ne morejo, oči izkljujejo; tudi svoje slabeje tovaršice ubijejo in njim možgane izpikajo.

5. Konoplišica, ki mu po drugih krajih šterlinec ali ternjevka pravijo, je majhena rumeno zelenkasta ptička, katero tudi u ptičnik zapirajo, dasiravno prelepo ne poje. U jeseni nas po navadi rada obiše.

6. Drozeg, ki se mu černi, komatni, modri, beli drozeg, pa tudi mala brinjevka pravi. Teh ptičic u jeseni veliko prileti. Ene tedne pri nas ostanejo, in ptičarji jih veliko tisuč polovijo.

7. Slavič, ki se tudi slaviček, slavulj imenuje, nima lepega perja, pa zato tolikanj lepše poje. Malo veči ko vrabelj, rujavkast ptiček, se živi mravljinških jajčic, muhe in červičke pobira, in po germovju rad skače, kder je kaj bolj toplo. Boječ ptičko po dnevu molči; po noči pa in za rano zjutraj prepeva, da po hribih in dolinah slovi, nič drugače kakor da bi orgljal.

8. Prepelica, nekoliko večja ptica od drugih poljskih, ima rujavo černkasto perje, po njivah živi, po osem ali desetero jajčic iznese, in ne preživi šest let svoje starosti.

9. Brinjevka, ki jo tudi po nekaterih krajih smolnico ali brinjev drozeg imenujejo, pride na jesen u naše kraje, in se brinja ali smoljevega zernja živi. So posebno žlahne ptice na mizo; zato se jih veliko polovi in poproda.

Ptičar prodaje slavičke po 8 petic; vsako prepelico po desetki; brinjevke, kose po grošu; ščinkovcev tri je oslepil in jih je po goldinarju dal; drugih pa vsako sto po tolarju; — koliko je izkupil?

25. Kače.

(Drobt. 1846.)

Šolarji! varujte se greha več kakor kače; on rani serce človeško veliko hujše, kakor najstrupneji gad. Perva stopinja u hudo je najnevarnejša; kdor prvo stori, je drugo tudi že na pol storil.

1. Zakaj se kače tolikanj bojimo? Kača je že u posvetnem raju prekleta, ker je hudi duh kačjo podobo na se vzela, ter naše prve stariše, in ž njimi tudi nas nesrečne storil.

2. Kaj nam škodujejo kače? Nekatere kače imajo u svoji gornji čeljusti smerten strup u majhenih mehurcih. Kadar piknejo in rano naredijo, izpustijo strup skoz votle zobce, da se u človeško kri razlije, vsled česar človek zboli in umerje, če se mu hitro ne pomaga.

3. So vse kače strupene? U naših krajih je najstrupneji gad, ki mu za Dravo tudi pačkan pravijo. Pačkan majhena kača ima rujavkasto kožo, po herbtu černo rižo, in se zato pisana kača imenuje. Rad se u pečovju in u germovju na solncu greje. Ni varno otrokom za germovjem blizu pečovja igrati; ako na pačkana stopiš, piknil

te bo, kakor lani malo punčiko pri Višnji gori na spodnjem Kranjskem, kakor smo u novicah ljubljanskih leta 1845 list 17. brali.

4. Ni nobenega zdravila zoper kačni strup? Primorci imajo neko žlahno rožo, katero astromontano imenujejo, iz katere sok izkuhajo, lek naredijo in ga človeku, ki ga je gad piknil, použiti ter rano pomazati dajo. Beri u ljubljanskih novicah leta 1845., list 23, stran 9, list 24, stran 95. Tako zdravilo naj bi pri vsaki hiši imeli u krajih, kder pačkani lazijo. Potreba je, hitro pomagati, da se strup ne razleze.

5. Najstrupnejša kača je po Afriki in Aziji *ropotača*, ki je po dva ali po tri prače dolga, in tolsta, kot roka, in z repom, ki je rakovemu podoben, nekako klopoče, da se ji človek lahko od daleč izogne. Ako ta kača kako ptico, ali miš, ali veverico ugleda jo s svojimi bistrimi očmi toliko prebode, da dalej uiti ne more, in ji u gobec leti.

6. Po neznanih puščavah so kače čudno velike, ki se jim pravi velikanske, po 10—50 šolnov dolge, in kakor mož debele. Taka celo serno požre, in vola zmučka, ako se ga oklene; pa strupena ni.

7. Naše domače kače, beloušnice, naj bodo še tako dolge, niso strupene, použijejo veliko merčesa, in so nam k hasnu. Topleji, ko je kraj, več je kač, in hujše so. Pri nas po zimi kače odrevenijo, kakor bi mertve bile, in spomladi svoj meh izslečejo, ter novo kožo dobijo.

26. Kraljeva zverina.

(Drobt. 1846.)

Učitelj. Otroci koliko je svetih evangelistov?

Šolarji. Štirje so: sv. Matevž, sv. Marko, sv. Lukež in sv. Janez.

U. Kakošna znamenja imajo štirje evangelisti?

Š. Sv. Matevž ima angela, sv. Marko leva, sv. Lukež vola, in sv. Janez postojno.

U. Kaj pomenijo ta znamenja evangelistov?

Š. Mladeneč u podobi angelski, ki ga sv. Matevž ima, kaže, da je on pisal od učlovečenja Kristusovega, kako je po človeški naturi živel, terpel in umerl. Lev pri sv. Marku nam pravi, da je sv. Marko svoj evangelij od preroka u puščavi popisovati začel. In kakor lev u puščavi zarujove, da se po dolinah in gorah glasi, tako se tudi evangeljski glas po vsem svetu oznanuje. — Vol pri sv. Lukežu kaže, da je sv. Lukež svoj evangelij od mašnika Caharija začel. Mašniki so u starem zakonu vole Bogu darovali. Jezus pa je najvišji mašnik, kakor ga sv. Lukež popisuje, ki se je sam za ves svet na sv. križu Očetu nebeškemu u dar dal, in je vse stare kervave daritve overgel, da se voli in taka živina več ne daruje. — Postojna, ki jo sv. Janez ima, pomeni Jezusovo božjo naturo, katero je sv. evangelist Janez najlepše popisal. Kakor se postojna najviše pod solnce povzdigne, tako se je uzdignil sv. Janez u svojem popisovanju, in je pri Bogu u začetku začel; in zato on postojno ima.

U. Ker ste si tako dobro zapomnili, kar so vam gospod duhovnik o četrterih evangelistih povedali, vam hočem tudi jaz kaj lepega od kraljeve zverine povedati:

1. Lev ali oroslan.

Najmočnejša zver je lev, kateremu po mnogih krajih tudi oroslan pravijo. Dolg blizu devet — visok pa okoli štiri šolne. On je večji, ko ona. Njegovo truplo je krepko in žmetno, kakor bi iz samih kit spleteno bilo. Lehko se vzdigne in skoči po petnajst šolnov na daleč. Glavo ima grozovitno butasto, kakor mačka dolge berke, oči velike in ognjene, ker vidi tudi po noči, košato glavo in persi, grive velike, ki jih tako razšopiri in stresa, da ga je groza gledati. Gobec ima silo širok, pod nosom kakor prerezan, jezik oster ko šet, da ž njim lahko kožo do kervi odere. Zobe ima tako močne, da ž njimi vse kosti razdrobi in zmelje. Rep je po tri prače dolg in tako močen, da ž njim človeka pobije. Lev zarujove, kakor da bi iz zemlje zagermelo. Po uro daleč se sliši njega votli glas, in vsa zverina, ki ga čuje, plaha stermi, nekatera beži, druga ječi in od groze uiti ne more. Kralj zverine mu pravijo, ker ga nobeno ne premaga. Počasi in ošabno hodi. Ugleda svoj rop, skoči nanj kakor bi ustrelil, ga s tacami zgrabi in razterga. Vsak dan mora najmanj petnajst funtov mesa imeti. Le 25 do 30 let starosti učaka. U mladih letih hodi po planinah na lov, in si lahko zverine u živež dobi; kadar se že postara, in lahko ne lovi, se ljudem približuje; pa živine se le poprej loti kakor človeka; le za silo ljudi mori. Pravijo, da lev pred človekom beži, dokler njegove kervi ne okusi, ako pa človeško kri oliže, jo hoče imeti, in brez usmiljenja ljudi mori. Kač in pa ognja se najbolj boji. Lev je u velikih puščavah Afrike in Azije domá, kder je vsaki zverini kos, in se tudi človeka ne ustraši. Jame mu izkopljejo, z vejovino pokrijejo, in nad jamo živo

živinče nastavijo, da nad-nj skoči in se pod njim udere. U jami ga je toliko sram, da se da na lanec djati, železen nagobnik si privezati, in vsakemu otroku peljati. Takih levov po svetu kazat vozijo; celo upregli so jih svoje dni, in se ž njimi vozili. Ujeti se dajo svojim strežajem gladiti, in ž njimi igrajo. Neverni hajdi so jim pa tudi kristjane in uboge sužnje raztergat dajali. Veliko lepih prigodeb od levov beremo, da se kristjanov niso doteknili, pa tudi dobrotniku svojemu iz starega znanja hvaležni bili. Eno lepo vam naj povem:

U Rimu so pagani veliki boj naredili, u katerem so se morali sužniki k smerti obsojeni z zverino tergati. Izpustijo velikega verlega leva nad nekega sužnja, po imenu Androklej. Lev Androkla ugleda, ves čudoma postoji, in kakor bi ga poznal, prijazno k njemu gre, ga začne z repom božati, ter mu kakor staremu znancu roke in noge liže. Androklej strahu na pol terd, si odehne, leva pogleda, in obadva sta vesela, da se zopet snideta. Ljudje se čudijo in cesar Androkla bara, zakaj in kako sta si z levom tolikanj dobra, da mu lev žalega storil ni? Androklej pripoveduje:

Ko sem u Afriki svojemu gospodarju utekel, sem u samotne puščave zašel. U najhujši vročini sem velik berlog ugledal, in sem u senco šel. Nekoliko pozneje ravno ta lev za menoj u berlog prišantueca, ječi in stoka, ker ga noga boli. Ko me ugleda, ves krotek k meni gre, in mi boleno nogo moli, naj bi mu pomagal. Našel sem dolgo skalo u nogi tičati, od katere mu je noga hudo otekla. Skalo izderem, gnoj iztišim, mu bolečino očedim, mu nogo piham, in lev z nogo u mojem krilu zaspi. Od te dobe sva tri leta tovarša bila, u berlogu živela, in jedla, kar je lev nalovil, in meni prinesel. Najboljše kose pečenke mi je prinesel, ki sem jih na pečini od solnca spekel. — Naveličal sem se tega življenja; in kadar je ravno lev po dnevu na lovu bil, sem jaz njega in berlog

zapustil, tri dni po puščavi hodil, in prišel vojščakom u pest, ki so me mojemu gospodarju nazaj prignali, on pa me je k smerti obsodil, naj me zverina razterga. Lehko, da so u tem času tudi tega leva ujeli, ki me pozna, in hvaležen za mojo malo postrežbo meni žalega ne stori.

Ko je ljudstvo to izvedelo, so prosili, Androkla ne umoriti, marveč ga izpustiti, ter mu leva u dar dati; kar se je tudi zgodilo. Androklej je leva na vervi po mestu vodil; veliko denarjev so mu nametali; leva pa z rožami navenčali, rekoč: „Glejte leva, ki je tega moža živel, in moža, ki je leva ozdravil.“

Zverina svojega dobrotnika pozna; kako gerd mora nehvaležni človek biti, ki dobrote pozabi!

2. Orel ali postojna.

Najiminitniša divja ptica je postojna, ki po visokih pečinah in košatih planinah prebiva, in se le živalij živi. Postojno imajo ptice za kraljico. Orli ali postojne so mnogoterih plemen. Najhujši je planinski orel, velika postojna, nekateri čern, drugi rujav orel, ki u najviših pečinah gnezdo ima. Jezerska postojna ribe lovi, ki jih za svoj živež ima.

Orel vsako leto po dvoje mladih izvali, in kakor hitro se zgodnjajo, jih z gnezda nažene, da se leteti naučijo, in si sami živeža iščejo. Orla življenje je lov in rop. Ima sila bister pogled, in visoko izpod neba svoj rop zagleda; neusmiljeno oster kljun in čerstve kremplje, da kar zgrabi, mu ne uide več. Pobira zajce, jagnjeta, cele koze in večje ptice; z manjšo perutnino se ne peča, ter jo drugim roparskim pticam prepusti. Vrane in krogarje s smertjo kaznuje, ako mu preveč vreščijo.

Postojna rada na samem prebiva; naj le ptica blizu pride, jo hitro nažene. Večidel sto let starosti učaka; in kadar se že postara, ne more velike živali več uloviti, pa kače in kušarje pobira, ter se tistih živi.

Svoje dni je u gorah blizu Doberne mati žela, dete pa u zibeli za košatim lesom spalo. Velik orel prileti, dete za plenice popade, in ga visoko pod nebom u planino odnese.

Kako nevarno je, male otroke same puščati! — Mati joka, in gre po planini iskat, kde bi neusmiljena zver ubogo dete obirala; pa ne najde ne sluha ne duha.

Na drugem kraju sta dva poštena zakonska živela, premoženja dosti, pa otrok nista imela. Ravno so želi na polju, ker ugledajo, da orel čez hribe priplava, nekaj belega u kljunu nese, in slišijo dete milo jokati, ki ga na pečino položi, in misli ž njim dobro kosilo imeti.

Ženjice velik hrup naredijo, orla odženejo, in grejo po lepo dete, ki sta ga premožna zakonska za svojega sina sprejela.

Glejte, kako dobri Bog za nedolžno deco skerbi, kako jih angel varje! — Kdo je orla vodil, da je otroka tako blizu ljudij prinesel? Kdo mu kljun zavezal, da ni poprej deteta umoril, ali pa izpustil, da bi se bilo pobilo? — U nekih tednih se je mati samica izvedela, ki je dete zgubila; pa bogata zakonska sta dete kakor svoje izredila, ter mu celo kmetijo izporočila. Bil je dolgo let pošten planinski kmet.

3. Vol.

Več vreden, ko kraljevi oroslan in postojna je kmetu domači vol, ki nam ljubi kruhek prideluje, daja meso, obutalo in oblačilo, ter je kmetiču najboljši prijatelj; zato mu ljubi volek pravi. Ne moremo vola zadosti obrajtati.

Kakor potreben je vol za oralo, tako potrebna je krava za mleko, ki je tolikanj dobro in zdravo, posebno za mlade ljudi, naj si bo sladko ali kislo, sirovo ali kuhano. Iz mleka se naredi sirovo maslo, ki si ga radi na kruh pomažemo; toda preveč maslenega kruha jesti za

želodec zdravo ni. Sirovo maslo se ometa iz smetane sirove ali kuhane, ki jo otroci radi ližejo, kar prav ni, in dostikrat duši in truplu škodljivo. K ometanju je potreba pinje ali vmetanice; posebno dobra je gospod Ferlaneva pinja. Vmetki so za otroke posebno zdravi. Iz sirovega masla se naredi žlahno maslo, dobro za zabel, pa tudi mnogotero zdravilo. — Tudi sira veliko iz mleka naredijo, naj bo že laški mastni sir u velikih hlebih, ali pa domač borovi sir u majhenih kepah. Dojna krava je prava mati za rejo otrok. Pa krava, pravijo, pri gobcu molze. Kdor hoče dobro dojit, ji mora dobro polagati; posebno kadar tele ima.

Vol, krava in tele se goveja živina imenuje, meso pa govedina, ki dobro juho daje. Ako se tele zakolje, se nja meso teletina imenuje. Kakor pohleven je vol, posebno kadar vozi, tako hudoben je bik; potreba se ga je od spredi varovati.

Goveja živina je večidel po hribih rujava, tudi rudečkasta, pa nekoliko manj; po ravnini je večja in bela, ima dva roga, kakor dva serpa, da se sovražniku brani, pa tudi dolg rep, da si muhe in hude obade podi.

Mladim volom pravimo junci ali terci, mladim kravam telice in junice ali jalovce. Seno in otavo, pa tudi slamo goved za kermo ima. Za prilest je vsaka zelenjava dobra; pa vsako zelišče mleko ne da; se tudi zel najde, ki kravam mleko vzeme, ali pa rudeče kot kerv naredi, kar mislijo neumni ljudje, da je nareto. Svoje dni so imeli stari očaki velike čede volov, krav in ovac, ki so bile njih največe bogastvo. Še zdaj taisti kmetje najbolj izhajajo, ki veliko lepe goveje živine imajo. Ona polje pognojí, in rodovitno stori. Kder ni ljube živine, je po malem kruha. Strašna nesreča je živinska kuga, ki se večidel tam začne, kder nimajo živini dobre kerme polagati. Voli vozijo po šest do deset let; potem se obredijo in mesarju prodajo. Krave po deset, tudi po

dvajset let molzejo, potem se opitajo in zakoljejo. Voli dajo loj za lojene sveče, kožo za podplate, roge za žlice in glavnike, dlako za sedla, stole in komate, meso za jesti, in kosti za gumbе in veliko drugih reči. Hvaležni moramo biti Bogu za tolikanj žlahno živino, pa lepo jo moramo imeti in oskerbovati.

27. Košček domačega zemljepisa.

(Drobt. 1846.)

Štajersko je lepa rodovitna dežela, vina in žita, železa in živine toliko pripravi, da mnogo tega blaga sosedom poproda. Solnce Štajercu iz ogerske zemlje prisije, na Kranjsko in Koroško pa zahaja, proti severu Avstrijansko, proti jugu pa Horvaško leži. Štajerska vojvodina se deli u zgornjo in spodnjo Štajersko, ima 20 mest, 96 trgov, 3536 vesi in blizu 1,140.000 prebivalcev, okoli 680.000 Nemcev, 460.000 pa Slovencev. Poglavitno mesto je nemški Gradec, u katerem je visoko ces. kralj. vladarstvo. Pet krogov ali kresij je: u Gradcu, u Bruku, u Judenburgu, na Nemškem; u Mariboru in u Celju pa na Slovenskem. Poglavitne vode so Drava, Mura, Sava in Savinja; imenitne gore na spodnjem Štajerskem so solčavske planine, Pohorje in več drugih.

1. Koliko poglavitnih krajev sveta se šteje? Štirje poglavitni deli sveta so. Oberni se proti solnčnemu izhodu, in boš imel jutro pred sebo, večer ali zahod za sebo, na levi sever, na desnici pa jug.

2. Kde je tedaj Ogersko ali Magjarsko? Ogersko kraljestvo je proti jutru Štajercem, in se Turčije dotika, je posebno rodovitna zemlja, in ima čerstve ljudi, soseбно

konjenike, katerim se huzarji pravi. Ogri so Magjari, Nemci, največ pa Slovanov.

3. Kranjska vojvodina ima okoli 470.000 prebivalcev, ki večidel slovenski govoré. Dežela je gorata, pa ima tudi rodovitne doline. Najviša gora je Triglav izpod katerega Sava izvira. Poglavitno mesto je Ljubljana, u katerem je sedež visoke ces. kralj. vlade. Razdeluje se u Gorensko, Dolensko, pa u Notrajnsko, in ima tri kresije: u Ljubljani, u Novem mestu in u Postojni.

4. Koroška vojvodina ima dva kroga; u Celovcu poglavitnem mestu, in pa u Beljaku ima kresije. Dežela je gorata; više gore so Golovec, Svinja, Peca, Kočna, Dobrač. Največa voda je Drava, ki iz Tirolskega priteka, in na Štajersko gre. Korošcev je okoli 340.000, ki večidel nemški, po Junski, Rožni in Silski dolini, za Dravo do Beljaka in krog Celovca pa slovenski govorijo. Med Nemci je veliko Luteranov.

5. Avstrijansko, nadvojvodstvo našega cesarja, ima lepo dobro obdelano polje, tudi vinograde in pa prijazne dobrovoljne ljudi. Poglavitno mesto zraven največe reke u našem cesarstvu je Dunaj ali Beč, kder naš svitli cesar prebivajo.

6. Hervaško kraljestvo ima blizu milijon prebivalcev, poglavitno mesto je Zagreb; drugi znani varoži so Varaždin, Karlovec in primorska mesta Senj in Reka. Zemlja rodovitna ima dovolj vina in žita, ima gore in velike ravnine, ter se Turčije dotika. Hervati slovanski divanijo in se terdno katoliške vere deržijo. Najimennejše vode so Sava, Drava in pa Kulpa. Sotlja loči Hervaško od Štajerskega.

7. Zraven teh dežel imajo avstrijanski cesar tudi Poljsko, Češko, Moravsko, Bukovino, Erdelijo ali Sedemgraško, Slavonijo, Dalmacijo, Tirolsko itd. Po vseh teh deželah nekaj nad 36 milijonov ljudij, Nemci, Slovani,

Madjari, Lahi. Kdor hoče po Austriji naprej priti, se mora nemške besede naučiti; za to so nemške šole; pa vendar se slovensko pozabiti ne sme.

8. Gornje Štajersko ima visoke gore, dosti železa, in soli, pa vina nima. Spodnje Štajersko ima velike ravnine, Graško, Lipiško, Ptujsko in Celjsko polje. Najimennitniše vinske gore so Slovenske gorice od Maribora do Radgone med Dravo in Muro; potem pa Haloze in Bisterške gorice. Tudi na Bizeljskem med Sotljo in Savo veliko dobrega vina priraste; pa vino Lotmerško je čez vse druge.

9. Gradec poglavitno mesto za Muro stoji u lepem prijetnem kraju ima okoli 3000 hiš, in blizu 100.000 prebivavcev; više šole, cesarsko deželno vlado in škofa Sekovske škofije. Celje je staro imenitno mesto med Savinjo in Voglajno. Svoje dni so mogočni Celjski knezi po Slovenskem gospodarili, katerih stari grad še na pečevju stoji. — Maribor je prijazno mesto za Dravo u veselih vinskih goricah.

Po Štajerskem iz Dunaja nova železna cesta mimo Bruka, Gradca, Maribora in Celja na Krajsko peljá.

10. Največa voda u naših krajih je Drava, ki na Tirolskem izvira, po Koroškem in Štajerskem teče in se na Ogorskem u Donavo izteka. Veliko lesa po Dravi na Hervaško, Ogorsko in Turško odpeljajo; nazaj pa voziti ne morejo, ker preveč dere. Sava na gornjem Kranjskem izvira, teče po Štajerskem skoz Hervaško, in se pri Belemgradu z Donavo združuje. Po njej vozijo les, apno, in enako blago dol, žito in vino pa u ladijah gor. — Mura blizu Solnograškega izvira, po Nemškem pride, in se na Hervaškem z Dravo steka, ter tudi šajke in plavi z lesom nosi. — Savinja, bistra voda med Koroškem in Kranjskem izpod najviših gor izvira, memo Celja plavi nosi in se pri Zidanem mostu u Savo izliva.

Pohorje (Pogorje) 15 mil obsega, od Slovengradca blizu Maribora, med Dravo in Dunajsko cesto, je bogata gora na lesu, ima veliko glažut in fužin, po solnčnih krajih pa tudi vinogradov. — Vôhar, košata planina od Kozjega do Save, kder lepo živino redijo.

Poglejte šolci, popisano domačo deželo. Potreba vam je vsega tega vedeti; Bog ve, kamo še pridete?

III. Dodatek.

Podučno berilo.

28. Pričkanje pobožnega mladenča in modrijana.

(Drobt. 1853.)

Pobožen fantič čuje veliko govoriti od imenitnega modrijana, ki toliko ve in toliko zna, čeravno mlad, da mu ni blizu enakega; vsi drugi mladenči, je nekdo djal, so tupci zraven njega.

Mladenček naš želi čudnega modrijana spoznati, in ga poprašati, jeli za res toliko ve, kakor ljudje od njega govoré.

Ko se na tergu snideta, se mu mladeneč prikloni, ga pohlevno poprosi, naj mu pové: kaj je najboljše na svetu?

Modrijan: Dober prijatelj.

Mladeneč: Jaz pravim: dobra vest. — Kdo je na svetu najmodrejši?

Modrijan: Tisti, ki je največ knjig prebral in prečital.

Mladeneč: Ni res! le on, kdor sam sebe prav spozna. — Kdo je najneumniši na svetu?

Modrijan: On, ki najmanj zna.

Mladeneč: Ne, ampak kdor se hvali, koliko ve. — Kateri stan je najsrečnejši?

Modrijan: Jaz bi mislil, da stan učenega modrijana.

Mladeneč: Ne bo dal; ampak stan pravičnega kristijana. — Katera je najviša čast in hvala?

Modrijan: Hrabrost premagovavca vojščaka.

Mladeneč: Tudi ne; marveč ponižnost srečnega človeka. — Katera umetnost in modrost je najgorša?

Modrijan: Svet modro vladati in kraljevati.

Mladeneč: Nak! Sam sebi zapovedati in se modro zadržati. — Kdo je najbogatejši tega sveta?

Modrijan: Kdor največ denarjev ima.

Mladeneč: Pač kar! Le kdor vsega dovolj ima. — Katera žival je najmočnejša na zemlji?

Modrijan: Lev ali oroslan.

Mladeneč: Nikdar nikoli; temveč mali červiček, ki človeka in leva sné.

Ljudje, ki so okrog nju stali, so mladenču prav dajali in veselo z rokami ploskali. Modrijanu to zameri, in on mladenčku veli: Maličko! kdo te pa je tvoje modrosti naučil?

Mladeneč: Moj oče Bogoljub in pa moja mati Resnica sta me vsega tega učila.

Modrijan: Pregovor pravi, da eden tupec več prašati ve, kakor deset modrijanov odgovoriti. Hočem pa jaz tebe prašati, in mi odgovori ti! Kako velik je svet?

Mladeneč: Svet je tolik, da ga samo Bog obseže; pa vendar ni tako velik, kakor oholost in nečimurnost posvetnih modrijanov.

Modrijan: Ali svet visi ali plava?

Mladeneč: On, ki svet obseže, ga tudi obderži.

Modrijan: Kaj pa je Bog poprej delal, kakor je svet stvaril?

Mladeneč: Šibo je za take modrijane pletel, kateri po takih rečeh ničevu poprašujejo, da bi pobožne, preproste ljudi skušali in motili.

Tako je pričkanje končalo in modrijan je omolknil. Ne kdor veliko zna, ne kdor veliko govori, pred Bogom ovelja, ampak kdor njega prav spoznava in njemu zvesto služi: pri njem je prava modrost doma.

29. Jezusove jaslice.

(Drobt. 1847.)

Zemlja je belo odejo dobila, hranil že davno sveti Jur svoj zeleni plašč, veselo se deca krog tople peči grejejo, kolovrati berzno po hiši bernijo, približa se sveta bila, prinese otrokom in starčekom obilno novega veselja.

S pobožnim petjem pozdravijo sveto noč, u kateri je dete rojeno, toliko jezer let prerokovano. Devica ga je rodila, u jaslice položila, angelei so ga oznanili in pastirci prvi molili. Otroci veselo jaslice gledajo, ki so jih mladenči u kotu naredili, z zelenim beršljem in pozlačenimi orehi dekliči ozalšali. Vse je veselo, in svete pesmi Jezusovega rojstva stari in mladi pojó.

Po drugih krajih imajo na sveto noč mnogotero veselje doma. Po nemškem postavijo božično drevece otrokom sredi hiše. Vse se obeša dragih lepih rečij, in cela izba je razsvetljena, kakor bi bilo nebo odperto. Otroci krog drevesca skakljajo, ter hvalijo Jezusa, milo dete, ki je bilo u jaslice položeno. Po Francoskem in Laškem praznik božični začno, kakor hitro se jim sveta bila zmrači. Je solnce u božji gnadi zašlo, vaščani prav skerbno povsodi luč in ogenj po vseh hišah pogasnejo in hitijo u bližnjo cirkev matere božje svoje baklje pri lampici prižigat, ki pred altarjem device Marije gori.

Mašniki jim goreče baklje blagoslovijo, in z veseljem letijo kmetje po svojem polju z gorečimi bakljami,

in prižgejo doma na ognjišču lep ogenj, da se od njega vsa hiša osvetli.

Tak novi ogenj dolgo zimo ogreva in razsvetljuje dolge noči, lep spomin Jezusa učenika, ki je tudi prišel iz nebes, luč sveta, da kdor u njega veruje, ne hodi po temah, ampak luč življenja ima.

Zdaj hišni oče u kot stopi, sini in hčere ga spre-mijo, kder imajo shranjene ostanke lanskega božičnega drevesa. Dedek ga razsekajo, in derva na ognjišče polo-žijo, da pogori; vsi krog ognjišča pokleknejo in očenaš molijo; močnejši sini pa novo božično drevce prineso, ki ga tudi razsvetlijo, da je veselje. Vsi domači se od ve-selja objemajo in nedolžno veselje imajo. Zdaj ura ednajst odbije, zvonovi od daleč milo pojo; dedek ustanejo, vse se gre prazno opravljat, in eden za drugim grejo po vi-soki gazi k veselim polnočnicam. Tema je zvonaj, u cirkvi vse svetlo; po vseh altarjih luči gorijo. Orglje močno pojo, in lepe pesmi božične se po cirkvi razle-gajo; otroci se pa jaslje nagledati ne morejo, ki jim ka-žejo, kako se je Bog ponižal, da bi nas povišal, kako je kot ubogo dete rojen bil, da bi postali mi srečni božji otroci.

Oh, pozdravljena bodi mojemu sercu ljuba sveta noč, mojih otroških let največe veselje. Vzel mi je svet mnogo veselje nedolžnih mladih dnij; ostal mi je spo-min tvojega otroškega veselja. Vsako leto se še spomnim, kako srečen sem bil, ko sem pri jaslicah u kotu doma dve svečki prižgal, kadar smo krog mize na sv. večer pokleknili in sv. rožni venec molili, in vselaj se mi na novo serce oživi, kadar milo božično pesem zapojem: „Eno dete je rojeno“ in hvalim Boga, ki svojim otrokom toliko nedolžnega veselja u sv. praznikih da. „Takih je nebeško kraljestvo.“

30. Trikrat vesela aleluja!

(Iz „Dve lepi reči“ l. 1838.)

Bolj veselega časa ni, kakor je ljubezniva velika noč, trikrat veseli spomin za vsakega človeka, posebno za mlade ljudi. Naša preljuba mati, sveta kerščanska cirkev obhaja častiti god ustajenja Kristusovega, ki je premagavši pekel, smert in pregreho tretji dan od mrtvih ustal, pa tudi nam obljubo dal, da *bomo nekđaj* kakor On, *od smerti ustali*. To je *perva* vesela aleluja, da hvalimo Boga.

Vsak pravi in zvesti kristjan se posebno o svetem velikonočnem času prebudi, pravo pokoro stori, pregrehe zapustivši na novo oživi, *ustane iz starega groba svojih slabih navad*. To je veselje angelov; pa tudi nam kristjanom *druga* vesela aleluja, da hvalimo Boga.

Tretjo alelujo nam *vsa natora oznanuje*, ki ravno u tem času zopet oživi in iz svojega pozimskega spanja omlajena ustaja. Veselo alelujo nas učijo vse stvari in nas prijazno vabijo, naj ž njimi hvalimo vsegamogočnega Boga, ki jim o velikonočnem času novo življenje da. Travniki in njive spet lepo zelenijo, rožice se prikazujejo, drevesa že poganjajo in ptičice veselo žvergolijo; tudi martinček šviga po kopnem bregu spet vesel, pred njim pa grilec skače in čiri kakor da bi rad zapel od ljubega mladega leta.

Kaj bi se ne veselili tudi otroci vi! saj nimate veselejših dnij, kakor je ljuba velika noč za vas, trikrat veseli čas. Ure najžlahnejše vsakega dne so ure juterne; zjutraj je žlahno in drago vse. Zjutraj zgodaj je Kristus

od smerti ustal in bo svoj blagoslov mladenčemu dal, ki radi zgodaj ali za rano ustajajo, ter vsako jutro nja veseli spomin obhajajo. Juterno solnce sije le kratek čas na dan. Mladi čas zlati čas!

Dnevi najljubeznivši vsakega leta so dnevi spomladni, ki zopet oživijo in lepo omladijo vse stvari. Kdor u vigredi obilno seje, bo u jeseni tudi obilno žel; in človek, ki je priden dokler je mlad, bo dobrih del bogat na svoje stare dni. Otroci! le pridni bodite dokler ste mladi; Marko zna, česar se Markec navadi.

Leta najsrečnejša na tem svetu ljuba mladost ima; ona daje mladenčemu nedolžnega veselja po obilnosti; mladost je rožni cvet človeškega življenja. Oj trikrat srečni čas!

U ta veseli spomin, se o veliki noči pisanke ali pirhi delijo, ki jih otroci potakajo, in po ledincih skakajo vsi gmetni in veseli. — Veliko je mladih ljudij, ki si pisanke dajejo; pa malo malo se mi zdi jih je, ki prav vejo, kaj lepega jih pisanke učijo.

Pisanka pisana, rudeča ali bela terdo luščino ima, podoba je terpljenja, izdihovanja in pokorjenja na tem svetu. Luščina se stere, olušči in obleti in lepo čist belak na svetlo pride. Tako tudi truplo rahlo se zdrobi in u prah poverne, kadar ga duša zapusti. Ali srečen človek, ki u gnadi božji umerje, njega duša čista bela kakor sneg iz umerljivega trupla neumerjoča u nebesa izleti. To nas pirha belak uči. — Belak še u svoji sredi lep rumenjaka ima, žolt ko čisto zlato: in ravno on nam kaže, kako prelepa bo u nebesih naša krona, če voljno vse težave poterpimo, pravično živimo, in spokorjeni umerjemo. Tam velika noč nikoli ne mine, vesela Aleluja nigdar ne utihne.

Mladenči in deklice! le pisanke čedno takajte; ali u nevarnih letih ljubo nedolžnost skerbno varujte; velik zaklad nosite u rahlih posodah. Pisanka, ki se ubije,

nikoli več cela ne bo; čistost mladega serca, ako se izgubi, ni je več! Razuzdan mladeneč, deklica zapeljana in pa smerdljivo jajce ni za nič. To je velikonočnih pisank živi pomen; tega so velikonočni pirhi lep spomin. Še več prav lepih naukov boste brali u bukvicah teh; berite le, pa tudi ravnajte se po njih. Pisanke se postarajo, postarate se ž njimi tudi vi; ali žlahni in modri nauki so vekomaj mladi. Kdor jih rad posluša in po njih živi, bo kakor žlahno drevce za potokom stal srečen in vesel; obilno dobrega na zemlji nasjal in tam u nebesih žel.

Aleluja! Aleluja! Aleluja!

31. Slovo

St. emske mladine od svojega ljubega pastirja S Andreja u pričo slavne družbe sosednih gospodov l. 1841.

(Drobt. 1846.)

Visoke časti vredni gospodi! Poštenei možje in žene! Preljubi moji verstniki in verstnice!

Vse je mlado in veselo, kamor pogledamo — vendar moje serce žalostno. Prej, da vam žalost svojega serca povem, naj prav veselega nekaj pokažem.

Pokažem vam lep veseli vert, kder zale rožice cvetijo, mlado drevje raste, žlahen sad rodi. Popotniki, ki memo grejo, se radi pomudijo, gledajo u vertu lepe reči in hvalijo vertnarja, ki tako čedno svoj dragi vert oskerbljuje.

Poznate skerbnega vertnarja — veste, kde ta lepi vert stoji? — Pogledjte z visokega hriba, kder naša vesela farna cirkev stoji, krog nje pohvaljeni vert leži,

poštena Št. Emska župnija, tako lepo oskerbljena od našega častivrednega gospoda župnika. Mi smo tiste rožice, moji tovarši in tovaršice, ki so jih oni izredili; možje in žene so žlahno drevje, ki so jih oni oskerbovali. Njih pastirska skerb je storila, da so naše cirkve tako lepe, da so dobro podučeni mladi ljudje, poštene možje in žene. Radi se ljudje med nami pomudijo, gledajo čedne reči, hvalijo pastirja in farne ljudi, ki so vse tako lepo omislili. Popotniki, ki memo grejo, — u daljnih krajih našo hvalo pravijo.

To je veselje — katero zaupam, da tudi angeleci božji z nami imajo; ravno to pa tudi žalost mojega in vašega serca, katero vam danes povem.

Blagi vertnar so 13 let za svoj dragi vert skerbili. Viši gospodje, kateri pridnega vertnarja dobro poznajo, so jih u imenitnišo službo poklicali. In glejte! ravno danes svoj lepi vert zapuščajo — jemljejo od svojih ljubih rožic, od žlahnega drevja slovo. — Kdo je to? Naš preljubljeni gospod župnik so. Oni so nas lepo učili, u svetih zakramentih z milostjo božjo rosili. Bili so oče naše šole, velik dobrotnik naše župnije. Zdaj grejo daleč od nas. Kaj jim bomo u dolžno zahvalo podali?

Lep venec svetih čednostij jim hočemo splesti, pridni, bogaboječi in poštene hočemo biti. Naše lepo zadržanje naj jim bo zahvala, naše pošteno življenje tukaj njihova najviša čast, pa tudi enkrat najlepša krona u nebesih!

Večni Bog, sam Oče nebeški jim poverni njihovo skerb, plačaj jim toliko stopinj, ki so jih zavoljo nas storili. Saj je usmiljeni Jezus obljubil, da bo za nas povernil; kar so nam malim storili, to so Njemu storili.

Med rožicami pa tudi rado ternje raste, ki pridnega vertnarja pika. — Oh tudi u naši župniji je marsikateri tern, ki je njih ljubeznivo serco ranil! — Naj odpustijo, preljubi duhovni oče svojim otročičem, kar smo

jih razžalili. Saj vidijo, da jih vsi radi imamo, ker se nam tolikanj toži po njih.

Ker pa na tem svetu ne moremo več skupaj biti — daj nam Bog u nebesa priti, kder se ne bomo ločili več. Molili bomo mi za njih, naj se spomnijo tudi oni na nas! — Srečen pot jim voščimo, dobre ovčice jim želimo; pa tudi za eno dobroto se jim slednjič priporočimo. Preljubeznivi naš duhovni oče! ker nas zapustijo — naj še enkrat blagoslovijo — svoje otroke!

Ko je zali mladeneč u imenu mladine slovo vzel, so šolci in šolke prazno oblečeni zapeli za popotnico tole:

*Slovo.**

Andre! kamo se odpravljaš?
 Ljubi Andre! kamo greš?
 Oh, Ti danes slóvo jemlješ —
 Zapustiti nas ne smeš —
 Kaj Ti čreda je storila,
 Oh preljubi naš pastir?
 Da bo Tebe zdaj zgubila,
 Svojega veselja vir.

Te je fara razžalila,
 Da jo danes zapustiš?
 Al Te ni hotela vbogat,
 Da si drugo izvoliš?
 So Ti gore previsoke,
 Kder si hodil tol'ko let?
 Al doline pregloboke?
 Mar premehek Ti je svet?

Saj smo tvoja pal'ca bili,
 Radi Te podpirali,

* Prim. Slomš. I. str. 110. in 222.

Dopolnili Tvoje želje,
 In Ti stezo lepšali.
 Našel bodeš terde kraje,
 Našel serca tud' terdé —
 Boljšo pač imel boš faro,
 Težko boljše farmane.

Vidiš lepo farno cirkev,
 Zvezdo v našem kraju stat',
 Gledaš svojo zalo hišo,
 Mora serce Ti igrat'!
 Slišiš naše glasne orglje
 Bogu čast in hvalo pet',
 Čuješ svoja pripravila,
 Mora serce Ti goret'!

Lepša, kakor cirkev zlata,
 Lepša hvala solze so,
 Ki se Tebi, ljubi Andre,
 Nam za Tebo vdirajo —
 Vzemi naše gorke solze,
 Jih položi na altar,
 Za popotnico naj bojo,
 Bogu dopadljivi dar.

Deca, ki si Ti jih kerstil,
 V sveti veri jih učil;
 Mladi možje ino žene,
 Ki si Ti jih poročil;
 Tudi 'zvoljeni pokojni;
 Ki si spremil jih od tod:
 Glej, vsi danes Ti želimo
 Srečen in prav lehek pot.

Dolga leta si nas vodil,
 Oh preljubi naš pastir!

Al' kak hitro so pretekla —
 Kakor pomladanski vir!
 Glej, kak' močno se nam toži,
 Ker nas danes zapustiš,
 Samo to nas še tolaži,
 Da nas blagemu 'zročiš.

Druge pasel boš ovčiče,
 Vendar, Andre spomni se,
 Da imel si dobre duše,
 Ktere so Te ljubile. —
 Da bi na desnici stali
 Pred sodnikom zadnji čas,
 Nigdar več se ne ločili —
 Andre, blagoslovi nas!

32. Povzdigovanje

**trupla sv. Favstina mučenika pri sv. Petru pod
 Mariborom 8. kimovca 1844.**

(Drobt. 1846.)

Na čelu slovenskih goric u najlepšem kraju dežele Štajerske imenitna fara svetega Petra pod Mariborom leži; bela farna cirkev tik Drave na malem homcu stoji, in nad farno cirkvo se sveti u sredi vinogradov podružnica Device Marije na gori, ki lepo prijazno daleč po deželi gleda, in kaže s svojim belim stolpom kakor s perstom prebivavcem širokega Ptujskega polja u sveto nebo. Serce se človeku razveseli, ko zalo cirkvico na hribu ugleda in se spomni, kde je doma.

Veliko dobrih in bogaboječih pastirjev je Šentpeterska župnija imela. Pomnim rajnega Breznika, Gašparja

Harmana, Franca Goloba, katerim naj usmiljeni Bog za njih pastirsko delovanje večni pokoj uživati da. Dobila je pa srečna župnija l. 1843 serčnega župnika Glazer Marka, moža unetega za božjo čast in izveličanje duš, katerih mnogo cirkev po njihovi skerbi ozaljšanih po Štajerskem slaví. Sklenili so novi župnik svoji dragi čredi pridobiti posebnega prijatla u nebesih, narediti svojim župljanom imenitno duhovno veselje, ter obuditi u sercu vernih svete želje po nebesih, uneti izveličansko skerb za izveličanje. Zaupam, da so mnogoteremu zgubljenemu sinu in hčeri naredili veselo večerjo Očeta nebeškega.

Velika bila je skerb tolike priprave; pa dobremu pastirju nič pretežavnega ni, ki da življenje za svoje drage ovčice.

Naprosili so premilega kneza in prečastitljivega škofa svojega u Gradcu za eno tistih svetih trupel, ki so jih pred nekoliko leti iz Rima dobili, naj bi se tudi Slovenci razveselili častitljivih premagavcev božjih in hvalili Boga, ki svojim svetnikom toliko milosti daje, toliko časti deli.

Kakor se bere u starih pismih svete cirkve, so prvi kristjani u dnevih grozovitnega preganjanja trupla svetih mučenikov častito pokopali. Pomočili so bele perte u prelito kri mučenika, ki so jih potem u čedno posodvo ožmeli; ali so pa zajeli s posodvico kervi kolikor so mogli, ter so jo s svetim truplom u podzemeljske jame, ki se jim katakombe pravi, častito pokopali, in djali palmovo vejico zraven, u znamenje, da je rajni za sveto vero kri prelil, in srečno premagal. Takih podzemeljskih grobov je u Rimu toliko, da jih podzemeljsko mesto imenujejo. U njih so se prvi kristjani preganjavcem skrivaje zbirali, službo božjo obhajali, na pokopališču svetih mučenikov molili, in prosili za moč stanovitnosti. Iz teh čestitljivih počivališč povzdignejo večkrat sveta trupla mučenikov, jih dobro pregledajo in presodijo, ali so prava

trupla kerščanskih premagavcev, in kadar jih za resnična spoznajo, jim napišejo spričebe, ter jih dajo vernim u počeščenje, da bi se učili jih posnemati u veri stanovitni, u djanju pravičnem, kakor so oni svoje dni posnemali Jezusa, ter so za vero in prihodnje veličastno ustajenje prelili svojo kri. Iz ravno tistih svetih pokopališč je povzdignjeno tudi častito truplo svetega Favstina mučenika, kterega so prečastiti Graški škof za Šentpetersko župnijo odločili in častivredni g. župnik prenesti dali.

Lepo drago oblečene veličastne koščice svetega mučenika Favstina, krono, znamenje nebeške časti na glavi, zeleno palmovo vejico zmage u rokah, so bile u pozlačeno stekleno škrinjo na žamet položene, da se sveto truplo lahko vidi, in smertna rana pozna, katero je zvesti pričevavec Jezusov za sveto vero prejel. Tudi steklena posodvica pri svetem truplu stoji, u njej nekoliko svete kervi, katero je svetnik prelil, ki so jo prvi kristjani pozajeli, shranili, in zraven trupla pokopali u spričevanje da je rajni mučenik za sveto vero svojo kri prelil. Tako sladko spi u Gospodu truplo prijatla božjega, katerega duša se veseli u diki nebeški; in kdor le ugleda sveto truplo, se mu bo serce unelo za nebeško veselje, ako še ni celo kamenit za svete reči.

Postavili so sveto truplo zvečer u lepo ozaljšano kapelo Device Marije na gori, kder so soboto večernice peli. Zmračilo se je, in vsa cirkev na veseli gori se je razsvetlila luči veliko sto svetilnic, ki so po oknih veselo berlele. Najlepše razsvetljena je bila kapela, u kateri je veselo truplo prijatla božjega na potu u svojo novo prebivališče črez noč počivalo. Kakor juterno solnce, ki izza gor prisije, svoje žare na vse kraje razliva, tako je bila vsa stena u samih svetlih žarkih, kakor od solnca obsijana. Lepo znamenje bilo je daljnim hribom in ravninam nebeške luči svete kerščanske vere, ki je po vesolj-

nem svetu zasijala, za katero je sveti Favstin svojo kri pretil.

U nedeljo jutro so se zarano svete maše služile; in pred velikim opravilom so sveto truplo vzdignili, in u lepi procesiji iz gorske cirkve u farno svetega Petra prenesli. Prečastiti škof Roman, premili sekovski knez, skerbni viši pastir so že soboto večer prišli, in sveto obhajanje začeli. Z njimi sta došla prečastita duhovska gospoda, prošt stolne cirkve u Gradcu, in opat Runskega samostana, ki so procesijo olepšali.

Pred procesijo so nesli podobo križanega Jezusa kazoč, da je u tem znamenju križa sveti Favstin srečno premagal. Za križem so šle velike verste nedolžnih mladenčev in deklic, pražno oblečenih, rajde sosedov in domačih župljanov z banderi; potem mašniki, za njimi so šli prečastitljivi škof med svojima tovaršema s škofovimi kapami, in za njimi je osem duhovnikov sveto truplo neslo; za svetim truplom pa sledilo ženskega ljudstva vse belo. Svete pesmi so se po goricah razlegale, Bogu in svetemu Favstinu na čast; vse je veselja kipelo.

U lepo razsvetljeni farni cirkvi bil je na moški strani malo pod velikim altarjem čeden altar pripravljen, na katerega so položili sveto truplo za celi teden lepe pobožnosti. Po procesiji je bila pridiga in veliko opravilo. Po večernicah so veličastno škrinjo pričo škofa zapečatili, in tako shranili svete koščice pred vsakim kakim oskrunjenjem. Zvečer so bile line na stolpu farne cirkve ravno tako s svetilnicami sila čedno razsvetljene, kakor bi bile svetle zvezde izpod neba ponižale se, čast svetnika poviševat.

Vsaki dan celega slavnega tedna so bile lepe procesije. Vse sosedne župnije od Marenberga za Dravo do Ptuja, pa od Mure do Rogačke gore so prišle s svojimi pastirji veselo godovanje obhajati, ponavljaje sveto občestvo svetnikov. Gledati lepe verste mladenčev pražno oblečenih,

nedolžnih devic, ki so bile u belem krilu čedno ovenčane, slišati toliko lepih svetih pesnij — kdo bi se ne bil veselja razjokal, rekoč: Poglejte izvoljene božje, kolika je njihova čast! Nekdaj preganjani in umorjeni, so zdaj med božje otroke prišteti, in njih del je med svetniki. — Njih trupla so u miru pokopana, in njih ime slovi od roda do roda. Ljudstva bodo pripovedovala njih modrost in zbirališče bo oznanovalo njihovo hvalo. Sir. 5.

Vsaki dan je bilo za vsak stan posebno podučenje in izpraševanje vesti. Pervi dan za samice, spet drugi dan za mladenče, pa za zakonske može in žene, naj bi spoznali natanko vse svoje dolžnosti, pa tudi pregreške in zamude svojih dolžnostij. Po izpraševanju so imeli spoved, vsaki stan posebej. Milo je bilo gledati eno jutro mladenče, zopet drugo jutro deklice, kako so razjokani, pa vendar polni znotranje tolažbe po dva in dve kakor u procesiji k božji mizi šli, zauživat u podobi kruha u presv. zakramentu, kar sveti Favstin tamkaj u nebesih od obličja do obličja zauživa. Lehko rečem, da je bilo veselje nad mnogim grešnikom med nebeškimi angeli, ki se veliko let ni spovedal in z Bogom spravil. Po dvajset, po trideset mašnikov je vsak dan cele osmine izpovedovalo, in veliko tisuč ljudij je bilo obhajanih, se popolnoma odpustkov udeležit, ki so bili za to sveto opravilo dani. — Tako se družita zemlja in nebo k veči časti božji in nam u izveličanje.

Vsaki dan cele osmine ste bile po dve pridigi, u slovenskem pa tudi u nemškem jeziku, kakoršni so romarji prišli. Serce poslušavcev je bilo nekako čudno lepo pripravljeno seme za božjo besedo, da je lahko vsaki pridigar z veseljem pa tudi s pridom govoril. Izmed toliko pridig naj vsaj ena u spomin te slovesnosti tukaj zapisana bo.*

* Pride pozneje med „pridigami“ na versto.

33. Novi zvonovi u stari Vuzenici.

(Drobt. 1847.)

Velik je Bog in vsegamogočen u vseh svojih delih; njega častijo vse stvari, hvali ga grom po oblakih, pa tudi ptičica mala, ki u gaju zelenem žvergoli; najlepše ga hvali in slavi sveta katoliška cirkev, Jezusova nevesta u svojih napravah s svojimi posvečenimi rečmi. Goršega pa pri cirkvi ne najdeš in ne slišiš, kakor so u cirkvi ubrane orglje, in zvunaj cirkve glasni zvonovi, ki mehčijo naše serce, in ga povzdigujejo u sveto nebo, z nami veselo pojo in milo žalujejo. Pač res lepe in drage reči, ki jih sveta mati katoliška cirkev k službi božji posvečuje, ter so vsake cirkve lepota, pa tudi slava kersčanske soseske, ki jih omisli. U starih časih so le male zvone imeli, ker je bilo le malo ljudij! Sedanje dni je pri fari veliko več ljudij; in tudi več zvene si pripravljajo, kakor so jih u Vuzenici za Dravo kupili, in prečestiti prošt Lavantinske stolne cirkve, gospod Franc Friedrich 13. kozoperska leta 1839 blagoslovili. Bila je tista nedelja prav vesela ne le za Vuzeničane, ampak tudi za vse Dravljane, ki u tem tihem, po svetu malo znanem kraju živijo; za tega del jo u spomin vzememo.

Štiri nove zvone, čedno ovenčane so ravno saboto večer iz Celovca čez Dravo pripeljali. Veselo sta jih dva stara zvona iz visokega zvonika pozdravila, svoje nove tovarše, ki bodo u glasni družbi zanaprej božjo čast oznanovali, in tudi klicali u sili na pomoč, u veselju pa k pobožnosti. Ker se je bilo že zmračilo, so teržani po vseh oknih luči prižgali, memo katerih so nove zvone peljali, ki so se od luči svetili, kakor čisto zlato.

Nedeljo jutro so pod visokim zvonikom zvonovi posvečenja čakali, kakor ženin na nevesto, čedno ozalšani. Ob devetih so se zbrali botri in drugi svatje, pa tudi duhovskih sosedov veliko k temu svetemu opravilu. Največi zvon za Vuzeniško cirkev ima sloveči napis: Slava Bogu! Mir ljudem! Pokoj mertvim! Lepa pesem, ki jo zvonijo pojejo; in ravno od te mile pesmi so nadžupnik k začetku nemško pridigo naredili. Po pridigi so po sveti cirkveni šegi vse štiri zvone posvetili, enega za Terbonje, ki so ga častivredni g. župnik Franc Lipold za svojo farno cirkev s pomočjo svojih farmanov omislili, drugega za podružnico sv. Vida vuzeniške fare, ki ga je soseska preliti dala, dva pa za domačo višo vuzeniško cirkev, ki sta bila tudi prelita in večja napravljena.

K dokončanju posvečenja se je sv. evangelijski zapel; in vsi štirje zvonovi so se pervokrat oglasili, kakor bi hoteli na znanje dati, da bojo u prihodnje glasno klicali poslušat besedo božjo. Z velikim veseljem so dva domača zvana u zvonik potegnili, in pri velikem opravilu je pervokrat nov veliki zvon po Vuzenici zapel; in ko so po opravilu hvalno pesem u cirkvi zapeli, so tudi zvonovi skupaj dva stara in nova dva iz visoke line lepo pesem povzdigovali! slava Bogu, mir ljudem in pokoj mertvim!

Ko so u stolpu nove zvone na stol posajali, so pred opravilom nadžupnik u cirkvi slovesno pridigo imeli, ki se naj u spomin tega slavnega opravila bere.*

* Pride pozneje med pridigami na versto.

34. Usmiljene sestre svetega Vincencija Paveljana.

(Drobt. 1848.)

Nekoliko dve sto let je že tega, kar je bil pravični Bog Francosko deželo s svojo ostro šibo obiskal. Huda vojska je terpela celih trideset let, in kakor snopje so ranjeni vojaki za cesto brez pomoči, mrtvi pa po polju ležali, ker jih ni bilo, ki bi jih bili pokopavali. Za hudo vojsko je prišla strašna lakota, ker je vojska ljudem živež pobrala. Tolik glad je bil med ljudmi, da so gladovni dečaki malega otroka, ki se je bilo iz materne bajte zašlo, raztergali in snedli. Za vojsko in lakoto so hodile bolezni in morije, in ni bilo dobiti ljudij za plačilo, ki bi bolnikom stregli.

U teh žalostnih časih je sam Bog svetega Vincencija Paveljana poslal kakor svojega angela ljudem u pomoč. Osnoval je lepo kerščansko sesterno bogaboječih devic, ki se jim *usmiljene sestre* ali sestre ljubezni pravi, in jim izročil vse revne na duši kakor na telesu u oskerbovanje. Premožna gospôda je Vincenciju rada obilno pomagala in u kratkem so se z božjo pomočjo usmiljene sestre tako pomnožile, da skoraj po vsem Francoskem mesta ni bilo, kder bi usmiljenih sester u šolah in u bolnišnicah našel ne bil. Ubogim pomagati in pa bolnikom streči bilo je usmiljenih sester vsakdajno delo — pa tudi težavno; one so bile skerbne dekile milosti, ki so delile miloščine premožnih ljudij, da so bili lačni nasičeni, žejni napojeni, goli oblečeni, bolniki preskerbljeni. Kder je bila kaka sila, je pritekla sestra mila u pomoč. Hudobni Francozi, ki so se spuntali, svojega kralja umorili, vero terli, so tudi usmiljene sestre razpodili, kakor dereči volki drago čredo. Izdihovali so boleniki po njih; toda puntarji so jim pomočnice vzeli, pa dati jim drugih

niso imeli. — Tako človek še le spozna, kar je imel, kadar dobrote več nima.

Kakor hitro je cesar Napoleon vražjo puntarijo za-terl, in je sveta vera med Francozi spet oživila, so se tudi usmiljene sestre lepo prikazale, kakor pomladansko cvetje, bolenikom u tolaž; in kakor za hudim vremenom rože toliko lepše pricvetijo, se tudi mili red usmiljenih sester po vseh krajih sveta množi. Imamo jih tudi u naši Štajerski, u Gradcu in u Mariboru¹, imajo jih u Zagrebu na Hervaškem in kderkoli jih imajo, tam jih hvallijo, da so skerbne, varčne, bogaboječe, bolenikom pomočnice, da ni gorših, ker ne skerbijo samo za telo, ampak tudi za dušo.

Skerbne prijateljice bolenih usmiljene sestre biti morajo, zakaj u imenu božjem za uboge skerbijo. Ne za posveten dobiček, temveč ubogaime bolenikom strežejo. In dekle, ki u to težavno službo stopi, ne išče posvetnih dobrot, ne življenja lehkega, ampak išče ljubezni Jezusove, in le iz ljubezni Jezusove za bolenike skerbi. Da se pa deklica ne goljufa, ki u red usmiljenih sester stopiti hoče, jo cele tri leta poskušajo, ali bo u tej hudi službi obstala. Samo hčeri poštenih starišev in pa lepega zadržanja, od katerih nikoli kaj hudega slišati ni, od 18. do 24. leta starosti med usmiljene sestre jemljejo.

Velika in močna mora biti ljubezen dekleta do Boga in do bližnjega, ki u teh letih svet zapusti, kadar se ji vse najlepše ponuja, ter ne porajta snubcev, ne posvetnih prilizovavcev, temveč si Jezusa svojega ženina izvoli, le Jezusu in namestu Jezusa bližnjemu u revah in težavaah zvesto služi. Dekleta, ki hočejo usmiljene sestre biti, morajo tudi terdnega zdravja in prebrisane glave biti, zakaj boleniki so gostokrat neugodni,

¹ Sedaj že tudi u Ptujju, Celju, Brežicah naše škofije, ter u premnogih krajih nemškega Štajera, in sploh po avstrijskih deželah.

rane strašne, smrad velik, da se človeku že pogledati gabi, in blizu priti je človeka strah. Usmiljene sestre pa jih morajo čediti, jih prevzdigovati, jim prestiljati in jih prati in to od svita do mraka, pa še celo noč. Boleniki so sitni in režoči, nočejo radi ubogati in so svoje terme, in ni lahko pri njih ostati. Usmiljena sestra jih mora tolažiti, jih prigovarjati in kročati tako dolgo, da ubogajo in se u božjo voljo podajo.

Kdor to zna, veliko velja, in le taka deklina se na poskušnjo vzeme, če hoče biti usmiljena sestra, ter se tri leta poskuša, ali bo obstala, ali ne. Pervo leto nosi svoje oblačilo, kakoršno ga prinese seboj, pa najteža opravila ji nalagajo. Po zimi na vse zgodaj na perišču stati, da ji noge primerznejšo, gerde cunje, polne najsmerdljivše gnjusobe ožemati, pa bolnika, ki vsega živega prineso, očediti, mu raztergano srajco, in kar oblačila ima pozašiti, gnjile rane obvezovati, pa bolenika deržati, ki mu roko, zdaj nogo odrežejo, potem pa umirajočim smertni put, ki se mu po lici vliva, brisati, ni za posvetna dekleta, ampak je za device, ki Boga iz celega serca ljubijo. Da novinko poskusijo, ji ukažejo merliča preobleči, po noči čuti, vse mostovže, kleti in domače kote samej prehoditi, u izbo, kder mertvi ležijo, pogledati. Katera terdnega serca ni, hitro zbeži. Jo poskusiti, kako kaj rada uboga, ji prepovejo storiti, kar najrajši ima, pa ukažejo delati, kar ji najhujše merzi. Verh vsega tega mora znati na vertu delati, u kuhinji kuhati, šivati in vsa opravila, ki jih je toliko pri taki hiši, voljno in čedno brez vsega godernanja u roke vzeti.¹

Tudi za molitev ima nekoliko časa vsaki dan; pa dolgo moliti in premišljevati usmiljena sestra ne utegne; njena najmenitniša služba božja je, bolenim streči, ki so brati in sestre Jezusove. Po vsem tem med štirimi,

¹ Ta popis skorej da nekoliko preoster, kakor iz lastnega opazovanja vemo.

ki pridejo, teško ena usmiljena sestra ostane¹; druge odstopijo, ki niso zdrave, ali nimajo prave glave, ter hude poskušnje prestati ne morejo in grejo na svoj dom ali pa u druge samostane, u katerih tako hudo služiti ni. Katera pa obstoji, očitno pokaže, da le božja ljubezen in do bližnjega u njej živi, ter je pripravljena vse — tudi življenje iz ljubezni do Boga in bližnjega dati. Večega daru iz ljubezni do Boga bližnjemu težko kdo prinese, kakor dekle, ki svet, premoženje in lahko življenje zapustivši se k usmiljenim sestram poda, vse svoje žive dni z največim terpljenjem za bolenike skerbeti.

Zato niso boleniki nikder bolje oskerbljeni, kakor pri usmiljenih sestrah, posebno u hudih kužnih boleznih. Ko je strašna kolera po Bavarskem morila, je bolnikov najmanj pri usmiljenih sestrah pomerlo. In da si je ravno u poglavitnem mestu Monakovem u štirinajstih dneh jih pet umerlo, ki so kolerskim bolenikom stregle, je bilo že drugih šest pripravljenih se u to službo usmiljenih sester zaobljubiti.

Teško je bilo pravih ljudij dobiti, ki bi bili bolenikom za plačo stregli, potem ko so slabi kristjani samostane po derli in toliko prijatlic bolenikov razgnali. Dali so strežbo bolenikov po Francoskem takim ljudem, ki brez vere, brez poštenja in brez vsega usmiljenja so le samo zato bolenikom stregli, da niso gladu zboleli, — piše nek zdravnik. Taki pijanci in pijanke so bili tisti strežaji, da so tisto žganje, ki je za rane izpirati bilo, popili, če jim ga niso kako premešali in ogabili. Ako so čutili, da bolenik kako mošnjo ima, ali pa kako uro, so sicer lepo ž njim ravnali, pa tudi gledali, da je bilo prej ali slej po njem; ako pa niso pri boleniku denarja spoznali, so ga sila gerdo imeli, pa pogosto k njegovi sreči, zakaj ubogih je manj pomerlo kakor premožnih. Čeravno po bolenišnicah

¹ Tudi ne velja, vsaj pri naših verlih Slovenkah ne. Da bi se katera povernila domov, se le redko prigodi. Ured.

sedanje dni taka ni, kakor je bila svoje dni na Francoskem in se najde poštenih ljudij, ki bolenikom čeravno za plačilo pošteno strežejo, vendar posvetna dekla, ki je plačana, bolenikom nikoli tako stregla ne bo, kakor usmiljena sestra streže, ker je redka ženska, da bi tako streči znala, kakor se u to usmiljene sestre izučijo. Starejše sestre vse lepo mlajšim povejo in pokažejo, kar jim je vedeti treba.

Bolezen vsakega, ki jim u roke pride, vejo dobro presoditi in zdravniku dopovedati, kako mu je, kar bolenik sam od sebe pogosto ne ve. Poznajo vsako reč, ki bi boleniku škodovala in mu preskerbijo, karkoli mu služi, da poprej ozdravi. Naj si ravno popotnik zboli, ki nima starišev, da bi zanj skerbili, pri usmiljenih sestrah najde matere. In rokodel, ki daleč od svojih ljudij zboli, najde pri usmiljenih sestrah lepšo postrežbo, kakor pri lastnej žlahti.

In ozdravljeni, ki po svetu pridejo, pripovedujejo usmiljenje, ki ga usmiljene sestre z boleniki imajo, in kdor zboli, si k usmiljenim sestram želi, zaupaje, da bo ozdravel pri tolikanj skerbnih materah zapuščenih bolenikov.

Pa ne samo skerbne postrežnice bolenikov so usmiljene sestre, ampak tudi dobre, varčne gospodinje so, ki s vsakim darom vejo tako dobro obrniti, da njim in revnim bolenikom tekne. Njih preužitek in obleka ne stane toliko, kakor plača drugih strežajev in strežajk, ki si dajo dobro plačati. Njih miza je le po domače delavnih ljudij pokrita, kar se jim za bolenike da, to tudi njih živi, in kar zaostane, se za bolnišnico oberne, in kapital, ki bolnišnico oskerbljuje, leto na leto pod njih gospodinjstvom raste. U bolnišnicah, ki so bile pred nekimi leti, ko še usmiljenih sester bilo ni, največe ubožnice, imajo zdaj vsega dovolj, in toliko u roke vzeti, da lahko še enkrat več bolenikov oskerbijo, kakor poprej.

U mestu Nanci na Francoskem so usmiljene sestre

leta 1807 hišo neozdravljivih bolenikov prevzele. Bila je polna človeške revščine, za drugo pa cela pušča. Ni bilo nobene ustanove, nobene potrebne hišne priprave, pa vsaki dan 400 bolenikov preskerbeti; le za vsakega je mesto na dan po 12 krajcarjev plačalo. U hudih letih vojske in dragine so 10.000 goldinarjev dolga morale narediti. Zdaj je ves dolg poplačan, in vsega zadosti pri hiši. Polna je bolenišnica gobovih, hrastovih, kruljevih betežnikov, in tudi takih, ki imajo neznane bolezni, da človeku, ki vajen ni, težava pride, jih le videti, ali serce se veseli, gledati vse polno za uboge pripravljenega blaga, belega platna, čednih mehkih vajšnic, odej in vsakatero preobleke lepo oprane in popravljene, kupe žita, bažole, lenenih povesmij, konoplenskega prediva, volne in žime in vsake potrebne robe, posodve sadja in zelja in vsake reči, ki se boleniku poljubi; po hiši pa usmiljene sestre vse vesele, da imajo bolenikom s čem postreči. Hlevi so polni govedine, kurniki perutnine, verti čedno nasajeni, za potokom 50 bal lepega platna, ki so ga pridne sestre preteklo zimo napredle. Pa tudi njih cirkev najdeš čedno ozaljšano, draga mašna oblačila, ki po cirkvenih omarah visijo. In kdo je vse to pripravil? Pridne roke usmiljenih sester, ki nikoli ne praznujejo, ki dan na dan okoli 500 bolenikom postrežejo, kuhajo, vert obdelujejo, šivajo in pometajo, ter po 500 postelj vsaki dan posteljejo, pa tudi vsaki dan najmanj poldrugo uro molijo, ob nedeljah in praznikih za kaj drugega ne sežejo, kakor za to, kar je za živež in vsakdanjo potrebo bolenikom potreba.

Za kratek čas pa, posebno na večer, kadar vse počiva, grejo usmiljene sestre altarje zaljšat in svojega ženina častit, kateremu u ljubezen vse to storijo in veselo prestopijo; za to pa jim tudi ljubi Bog vse blagoslovi.

Še u veči revščini so usmiljene sestre hišo vertoglavih ali norih u mestu Morville u svojo skerb dobile.

Poprejšni oskerbniki jim niso celih okenj, ne vrat zapustili; še cele strehe bilo ni, ker je pol hiše poprej pogorelo; in hudi vihar je po pogorišču pihal. Obdivjani so do vrata na gnjili slami ležali po svojih vôzah, z nekimi umazanimi cunjami na pol pokriti, vsi zapuščeni, da ni bilo ločiti moških od ženskega spola. Od same živadi so bili vsi u krastah in oglodani. Ki so bili priklenjeni, so si z železjem velike rane razbili, nekaterim so bile noge ozeble, drugim spet zažgane, da jih več čutili niso. Merličem so lačne podgane oči izkopale in nose odjedle. Taka se godi, kder se ubogim ne iz ljubezni, ampak le za golo plačilo služi. Bilo je tristo obdivjanih bolenikov u tej žalostnej hiši. Sestre usmiljenja niso našle mize, da bi se k jedi usedle, morale so na tleh jesti. Niso imele ubogih u kaj preobleči, u slamo so jih zakopale in jih s starimi odejami tako dolgo pokrivalo, da so obleko, vso živo merčesa, u peč djale in počedile. Kako hudo delo je bilo to! Kako nevarno obdivjane ljudi oblačiti, koliko poterpežljivosti je bilo treba! Neprenehoma so u nevarnosti bile, da bi eno pa drugo obdivjani zadavili, ali ubili.

Sestra je morala sestri blizu biti in u sili na pomoč priteči; pomalem so jih pa ukrotile, da se jim bati ni bilo več tako hudo. Varno hodijo med siroteji, kakor strežaji med zverino, ki svoje dobrotnike dobro pozna in jim ne stori žalega.

Kako malo pomoči so imele usmiljene sestre, in koliko so tudi tej hiši prigospodinile! Za vsakega divjana poslužbo se jim je na dan po 15 kr. plačalo in s tem niso le samo divjane živile in oblačile, ampak tudi zdravnika so plačale, in zdravila oskerbele, hišo popravile, dolgove poplačale in u 10. letih 90.000 gold. prigospodinile. Le 18 usmiljenih sester je, pa 500 divjakov, in vendar je vsake priprave u njih cirkvi in doma zadosti. Kdo ne bo spoštoval pridne sestre, ki kakor marljive

bučelice, neprenehoma delajo, dokler se marsikaterim gospodičnam, ki se praznih kvant brati naveličajo, od samega dolgega časa zeha; in še dolžijo gerdi ljudje, da po samostanih drugega ni, ko lenoba. Vsaka usmiljena sestra se mora vseh domačih opravil naučiti, in kar ji najbolj od rok gre, tisto poslovanje se ji odkaže. Po tem jim pa tudi premoženje vedno le raste.

Kakor po Francoskem se tudi po Bavarskem, posebno u Monakovem, poglavitnem mestu hvalijo, da usmiljene sestre imajo. Posebne hvale vredna pa je njih pobožnost, s katero bolenike Bogu pridobijo, ki bi se težko kdaj k svojemu stvarniku spreobrnili bili. Boleniki, kateri vsaki dan gledajo, kako usmiljene sestre živijo, kako za srečno večnost skerbijo, začno tudi sami premišljevati, kako bo nekaj za njih, ki niso tako pridni in bogaboječi, ko one. Začne jih u boleznih skerbeti, kako bi se prav k Bogu povernili in prav spokorili. Bolenik, ki veliko dobroto občuti, ki se mu zavoljo Boga stori, sveto vero spoštuje, ki usmiljene sestre uči in priganja, toliko dobrih del milosti opravljati, in če še celo zaveržen ni, se začne tudi on po lepih vzgledih svojih dobrotnic ravnati. Pobožni hišni red po katerim usmiljene sestre u svojih bolenišnicah ravnajo, tudi bolenike poboljša in pobožne stori. Vsaki bolenik se po njih postavah z Bogom spravi in svete zakramente prejme, kakor hitro k usmiljenim sestram pride, da ni potrebno slednjo uro duše loviti, in se pred večnostjo tresti, kakor se le prepogosto posvetnim bolenikom godi. In kadar bolenik svojo dušo očisti, mir svoje vesti dobi in se z Bogom spravi, tudi telesne bolečine veliko leže preterpi, ter se u sveto voljo božjo poda. Usmiljene sestre so u kerščanskem nauku dobro podučene, vejo lepe molitve, in znajo bolenike tako čedno tolažiti in svariti, da ni bolenikom lahko, njih ljubezni do Boga in do njih ustavljati se. Kdo bi bil toliko terdega serca, se dobrim dušam

braniti, ki ne iščejo drugega plačila, ne druge hvale, kakor vse te revne na duši in na telesu ozdraviti, in na sodni dan ž njimi na desnici nebeškega ženina stati in zaslišati veseli glas: Pridite, izvoljene mojega Očeta; bil sem bolan in obiskale ste me. Usmiljene sestre so pa tudi ponižne, in bolenikom nobene sile ne delajo, tudi sitnosti ne predajajo, ampak le to storijo, kar lepa beseda izda in pa čeden vzgled premore.

Kakor je Kristus učil, da moramo vse ljubiti in jim dobro storiti, naj bo domač ali ptuj, tudi pri usmiljenih sestrah najde pomoč, naj bo jud ali kristijan, zakona katerega hoče; in naj si jih ravno krivoverci tega sveta zaničujejo, in mnogokrat namestu zahvale gerdo imajo, usmiljena sestra vse voljno preterpi in za sovražnike moli, in ne porajta, naj si jo kdo hvali, ali graja. In ta lepa, ljubezniva kerščanska noša je najmočnejša pridiga, ki največ grešnikov spreoberne in poboljša; in zato so vse strahovavnice za ženski spol usmiljenim sestram izročili.

Pa ne le samo kristjani — tudi neverni Turki usmiljene sestre veliko spoštujejo, kakor se u poglavitnih mestih Carigradu in u Smirni na jutrovem očitno vidi. Na Turškem ne sme noben kristjan u hišo kakega Turčina, le usmiljeni sestri svojo prebivavnico odpre, in za čast ima, da ga obišče. Turki imajo te pomočnice bolenikov kakor da bi jim bile od Boga iz nebes poslane, jim rane obvezovat in u hudih težavah jim pomagat, in marsikateri Turčin je eno ali drugo pobaral, ali ni iz nebes prišla? Turška vera nima usmiljenih sester. Z veseljem so u Carigradu Turki lepo procesijo na božjega Telesa l. 1842 gledali, pri kateri so usmiljene sestre 80 belo oblečenih zapuščenih sirot peljale, katere one redijo in učijo; in neki turški paša je svojo muziko poslal, ta lepi praznik povelečevat.

Luterani, ki nimajo Bogu posvečenih devic, ki bi se iz ljubezni do Jezusa kakor usmiljene sestre za vse svoje žive dni zavezale, bolenikom streči, so vendar po-

skusili tudi usmiljene sestre po svoji veri naravnati, naj bi bolenim revežem stregle; in to priča, koliko krivo-verci usmiljene sestre obrajtajo.

Kakor pa te device kerščanske ljubezni revnemu truplu strežejo in obvezujejo njegove rane, še lepše skerbijo za duše ubogih; in najdejo priložnosti veliko, ker je telesna bolezen večidel kazen dušne bolezni, ki je greh, posebno pri bolenicah, ki so se z razuzdanim življenjem nečistosti izdelale.

Ako prideš u bolenišnico takih nesrečnih vlačug, ki neznane bolezni imajo, jih najdeš ležati, ali pa krog sedeti in nogovice plesti. Groza te obide, ko ti usmiljena sestra vrata odpre in pohlevno pove: „Te so nesrečne sirote, ki jih je razuzdano življenje take napravilo.“ Hitro ti bodo nesrečne stvari herbet obernile, in po dve in dve smehljaje pošepetale. Ali usmiljena sestra te bo peljala k postelji, ki prazna stoji; na steni podoba križanega Jezusa, nekoliko podob svetnikov in pa škropivnik z blagoslovljeno vodo in poreče: „Poglejte gospod, ta hiša žalosti ima tudi svoje veselje. Tudi tukaj dobri pastir svoje izgubljene ovce išče, in tiste najde, ki hočejo njegov glas zaslišati, in se božji gnadi ne ustavljajo. Vidite, iz te postelje je pred kratkim ena duša kakor zaupam u nebesa odletela. Umerla je uboga izgubljena ženska, ki pa se ni pogubila. Preobernila se je, objokala toliko serčno svoje poprejšne pregrehe, in je u pokori po Jezusu toliko želela in s svetimi zakramenti poterjena, tako mirno vsa u voljo božjo udana sklenila, da me vse želimo tudi enkrat tako srečno umreti.“

Tako usmiljena sestra govori, in nesrečne bolenice si solze iz oči brišejo.

Taka je smertna postelj za uboge izgubljene grešnice Bogu posvečen altar prave pokore in resnične sprave z Bogom.

Kdo ne pozna veliko sitnobo, zavid ali nevoščljivost tistih starih ljudij, kateri po ubožnicah svoje smerti čakajo, sebi in drugim na potu, ter drugega ne vejo, kakor gosposko opravljati in eden drugega zavidati, toževati in brez poterpežljivosti u pekel ruvati. Strah je za kerščansko serce med take ljudi priti. Ali kder jih usmiljene sestre u svojo skerb prevzamejo, jih toliko lepo čedijo, jim prijazno strežejo, jesti in piti o pravem času dajejo, da po malem vso sitnost opustijo, od ljubezni prijazni prihajajo, lepo Bogu služijo, se na srečno smert pripravljajo, svete zakramente vredno prejemajo in večidel svoje življenje srečno sklenejo.

35. Oglej, prva zibel sv. kerščanske vere za Slovence.

(Drobt. 1851.)

Lepo piše častiti Slovenec g. Matija Vertovec u svojem slovesnem ogovoru na visokem Nanosu*: „Stopi na cirkveni prag in videl boš pod Krasom na desni, toliko da ne u samem morju, černo cirkev z zlo visokim zvonikom, to je Oglej. O prijatel! — Kadar ga boš koli s te gore videl, pokloni se mu — spoštuj ga — zakaj iz Ogleja je po sv. Mohorju, ki je u njem prvi škof bil, in po sv. Fortunatu, njegovem pomočniku — tvojim starim in nevednim sprednikom sv. vera, in po njih tudi tebi zasvetila se; iz Ogleja tedaj, tega záte sv. mesta, ti je zveličanje došlo; ali ne bo ta lepa misel na Nanosu, Oglej zagledavšemu tvoje serce s hvaležnostjo unela, in ga

* Beri: Shodnih ogovorov stran 57. V Ljubljani 1850.

proti Bogu visoko povzdignila? — ki te je brez tvojega zasluženja in le po svojem neskončnem usmiljenju k spoznanju sv. vere poklical!“ Gotovo da! Ravno teh mislij sem tudi jaz l. 1835 stari častitljivi Oglej obiskal, drago zibel kerščanstva za vse Slovence, ki od Jadranskega morja do Blatnega jezera za sijajno Savo in derečo Dravo prebivajo, sem u družbi rajnega iskrenega Slovenca *Valentina Staniča* na častitem altarju sv. Mohorja in sv. Fortunata sv. mašo služil, na pokopališču toliko svetih mučencev in spoznovavcev izveličanske vere naše.

Velicastna stara cirkev, katero je patriarh *Popo* sozidal, in l. 1031 Bogu, devici Mariji, svetima *Mohorju* in *Fortunatu* u čast posvetil, zelo globoko u zemlji tiči, kakor bi iz pokopališča rajnih časov žalostno gledala. Cirkveni strop, ki jo na široko krije, nosi na vsaki strani po ednajst kamenitih, čedno rezanih stebrov. Veliki altar visoko nad pokopališčem stoji, do kojega se po belih stopnicah iz široke cirkve pride. Krog altarja cirkvene stolice po nekdanjih korarjih žalujejo, in u kotu za altarjem se kameniti prestol nekdanjih patriarhov vzdiguje. Po naslombah okrog se zgodovina sv. Mohorja gleda, in med posameznimi dogodki najdeš staro častito podobo pervega škofa sv. Mohorja in sv. Fortunata, njegovega pomočnika, katero posneto u letošnjih Drobtinceh gledaš.

Pod velikim altarjem je podzemeljsko svetišče, ali pokopališče svetnikov oglejske cirkve, kapela lepo okrašena, u sredi velika štirioglata škrinja, močno kovana shramba svetih ostankov, kojih so l. 1753 nekoliko u Gorico, nekoliko pa u Videm častito prenesli.

Pripoveduje se, da sta sv. Mohor in Fortunat na ravno tem mestu u ječi bila in prelila za sveto vero svojo kri. Sveta groza me je obhajala na tem častitem kraju, na kojem je prvi škof naših krajev svoje življenje dal, nam izveličanski nauk stanovito izporočiti. Zasluži nja zgodovina našega hvaležnega spomina.

Ko je sv. *Marko* evangelist, tovariš in učenec sv. Petra iz Rima u Oglej okoli l. 46 po Kristusovem rojstvu pričel, je Oglej veliko, bogato in imenitno mesto bilo, prvo za Rimom u zahodnih deželah, na zglavju Jadranskega morja, kojega so prag laških dežel imenovali. Sv. Mohor je bil u Ogleju pošten in moder mestjan, kojega za Nemca po rodu imajo; ali okoliščine tistih časov kažejo, da je bil berž ko ne rojen Slovenec. Naj si bo roda katerega rad, saj to je gotovo, da je bil sv. Mohor prvi apostol Slovencem, ki so krog Ogleja bivali, mnogotero imenovani.

Slišati sv. Marka božje nauke se da sv. Mohor kerstiti, ter je njemu najzvestejši učenec. Spremlja sv. Marka u veliko pglavitno mesto Rim, u kojem ga je sv. Peter posvetil, in za apostolskega škofa Ogleju in vsem okrajnim deželam poslal. Neutrudno je učil in svoje nauke s čudeži poterjeval, ter veliko Oglejanov pokristjanil. Iz Ogleja se je po ptujcih, kojih je u tergovskem mestu vse gomeznelo, kerščanska vera na vse kraje razoznanila, in steza apostolskim možem napravila. Po njih se je sv. evangelij po sedanjem Primorskem, Kranjskem, Koroškem, Štajerskem, noter u Hervaško in Ogersko zemljo razglasil. Ko sta sv. Mohor in Fortunat veliko serčnih spoznovavcev Kristusu pridobila, začne malikovanje onemagovati, in svetu po svetem evangeliju daniti se.

Blizu dvajset let je sv. Mohor u vinogradu Gospodovem marljivo delal, tersje vernih se je lepo ozelenelo in jela sveta vera mogočno cveteti, kar kervolok cesar *Nero*, po vseh rimskih deželah in tudi nad srečno Oglejsko cirkev hud vihar našene. U Rimu da sv. Petra križati, sv. Pavla ob glavo djati, veliko vernih s smolo politi in sožgati, mnogo jih drugotero neusmiljeno pomoriti, pa tudi po deželah kristjane kervavo preganjati, česar so malikovavski rabeljni že težko čakali.

U Ogleju gospodaril je tisti čas *Sebast*, človek hudoben, kakor Nero, njegov gospod. Več se je bal ljudij kakor Boga; in se cesarju uslužiti, začel je kristjane gerdo preganjati in zatirati sv. vere nauk. Bile so u Ogleju štiri bogaboječe device, *Evfemija*, *Rotija*, *Tekla* in *Erazma*, hčere terdega malikovavca Valencija, katere je sv. Mohor u pravi veri podučil, kerstil, in Jezusu neveste posvetil. Oče hoče stareji dve omožiti, pa oni odgovorite, da ste že svojemu nebeškemu ženinu zaročene kristjane. Jadu bi jih bil serditi porodnik mahom umoril, če bi mu ne bile hčeri h kerščanskemu stricu *Valentinianu* utekle. Oče z rabeljni jih dohiti, ter jih z bratovimi hčerami, koje so tudi kristjane bile, zgrabi in pred sodnika tira. Ker Kristusa zatajile niso, so jih kervavo raztepli, z železnimi grebeni raztergali, jim persi odrezali in na povelje sodnika tako razmesarjene po mestu gonili. Jezus svojim služabnicam pomočnika pošlje, ki jih čudno ozdravi in zasramovanja obvarje. Ljudstvo to čudo videti, Boga hvali in veselo device spremlja. Terdovratni sodnik jih poslednjič u smert obsodi in lastnemu porodniku umoriti da. Grozovitni oče jih u svoj stolp pelja, jim z lastno roko glave poseka, trupla pa skoz lino u vodo *Natiso* pomeče, ki je mimo zidovja tekla. Na to grozovitost huda ura nastane, strela u kervavi stolp trešči, ubije neusmiljenega očeta in z njim tudi rabeljne upepeli. Sv. Mohor in Valentinjan, mučenicam stric, gresta po noči sveta trupla iskat. Mladenča dva jih u čolniču jima nasproti pripeljata in izročivši jih zgigneta; ona jih spodobno u poslopje Valentinjanovo pokopljeta, in na njih grobu altar postavita, na kojem se je potem sveta maša služila. Še kažejo na tem mestu čedno kapelico svetim devicam in mučenicam posvečeno.

Častita smert Oglejskih devic je daleč okrog zaslovela; njih prelita kerv je bila seme kristijanov. Število vernih je rastlo, pa tudi ljutost terdovratnih malikovavcev.

Tretjina Oglejanov se je pokristjanila; malike so overgli, in malikovavske tempeljne popustili. Sebast, Oglejski poglavar, od malikovavcev podpihan, ukaže sv. Mohorja u vozo djati, potem pa pred svoj sodni stol prignati. Brez tajbe sv. Mohor pove, da že nad dvajset let pravemu Bogu služi, potem ko je slepoto malikovanja spoznavši zmoto in hudobijo malikov zavergel. To očitno pričanje kerščanstva sodnika toliko razkači, da ukaže apostolskega moža kervavo raztepsi, z železnimi grebeni tezati in z gorečimi bakljami po malem žgati, na to ga konju na rep privezati in po mestu vlačiti. Sv. Mohor pa stanovitno Kristusa hvali in Sebastu naravnost pove, da ž njim kaj opravil ne bo, kajti je njegova živa vera in pa goreča ljubezen do Jezusa močnejša od njegovih še tako grozovitih muk.

Oglejanom se sv. mož usmili; zagrozijo se sodniku in on reče sv. Mohorja *Poncijanu*, jetničarju zapreti. Sv. škof u ječi Boga hvali, moli, in vsa ječa se osvetli; rane mu toliko čudno pocelijo se, da jetničar pred njega poklekne, ter ga za poduk u kerščanski veri in pa za sveti kerst prosi. Z veseljem ga sv. Mohor podučil in kersti. Poncijan potem po vsem mestu serčno oznanuje, da je kerščanska vera edino prava, katero toliko čudežev priča. Ječa se svetemu Mohorju u živo cirkev spremeni, vse se krog njega ljudij tare, koje uči in nad njimi čudeže dela. Preoberne *Grogorija*, silovitega Oglejena, kateremu je sina ozdravil, in pa *Alesandrino*, žlahno gospo, kateri je pogled izprosil; pa tudi veliko drugih vsakega stanu, vsake starosti. Kar jih je sv. Mohor podučil, jih je sv. Fortunat njegov pomočnik kerstil, in sveta vera je toliko lepše rastla, kolikor več je sv. Mohor za njo terpel. Temna voza je bila služabniku božjemu redovito polje.

Malikovavec Sebast izve, da je sv. Mohor svojega dijakona Fortunata za nastopnika vernim odločil, ukaže

torej tudi njega u železje djati in k svetemu Mohorju uječiti; pa še več ljudij se je k svetima jetnikoma zbiralo, da sta jih učila, ter u pravi veri poterdila. Malikovavci zdaj smert služabnikov božjih sklenejo in Sebastasta prisilijo, da ukaže sv. Mohorja in Fortunata obglaviti. Po noči pošlje trinoga u ječo, ki svetima spoznovavcema Kristusovima glave odseka, in jima diko nebeško odpre. Nju sveta trupla Poncijan hrani, in žlahna gospa Alesandrina ju s pomočjo Gregorija u svojo bližnjo njivo častito pokoplje. Veliko lepih cirkvij stoji zdaj njima u čast pozidanih u visokih planinah in na veselih gričih po vseh slovenskih krajih na desni strani bistre Drave; posebno pa Kranjska dežela sv. Mohorja in Fortunata za svoja perva priporočnika ima.

Ves u pobožnih mislih ta sveti kraj zapustim in se krog stare cirkve ogledam. Pred velikimi dvermi u posebni lopi stari kerstni kamen neznabogov (baptisterium gentium) stoji, po stari cirkveni šegi na stopnice iz rezanega kamna čedno udelan, velika kopel kerščanstva, u kateri jih je bilo na milijone kerščenih in prerokenih za večno življenje. Pa to častito znamenje nima strehe; lopa je le na pol razsuto zidovje. Na solnčnem kraju velike cirkve je svoje dni verlo *poslopje patriarhov* stalo; zdaj na tem prostoru koruza raste, le dva bela kamena še iz zemlje glave vzdigujeta, kder je nekda j krasno podvoje poslopja stalo. Na solnčni strani od cirkve nekoliko stopinj visok zvonik stoji, in svojo staro glavo iz groblje nekdanjega veličastva moli, ki je minilo. Po stopnicah, kojih je nad sto, pridem u zvonik, in se skoz široke line na vse kraje sveta ogledujem. Krog in krog vidim podertijo; staro zidovje gleda iz močarij. Koder so svoje dni gladke ceste ležale, zdaj voda sega, in ves kraj zelo nezdrav dela. *Grozovitni Atila*, šiba božja imenovan, je l. 452 to imenitno mesto oblegal, tri mesce neusmiljeno stiskal, ga premagal in požgal. Od tiste dobe

se je vzdigalo iz svojega groba, je u sedmem stoletju po svojih patriarhih obogatelo in kovalo svoj imenitni denar; po malem se je pa spet pogreznilo. Bližnje morje ga zaliva; zginila je vsa njegova čast in oblast, le velika cirkev je še ostala in pa visoki zvonik, svete vere častito znamenje.

Milo se mi je storilo gledati preteklih časov toliko pokopališče, videti imenitnega Ogleja veliki posip. Vidim na jutro globoko morje in plavati barke po njem. Na desni roki mestice Grado na otoku iz morja prijazno gleda, kder so nekoliko sto let patriarhi prebivali. Jugu nasproti se Laške planine odpirajo kakor daleč oko donese. Za večerom se mesto Videm kaže, sedež nadškofije, ki je starega Ogleja hčer. Proti severu terdni tabor Palmanova leži, više Gradiška, in za Sočo golega Krasa sive glave u nebó šterlijo. Pred sebo vidim verlo mesto Terst, ki je bogati naslednik nekdanjega Ogleja.

Še enkrat iz te edine ostale visokosti starega Ogleja povzdignem u svoje domače kraje solzne oči, premišljevaje, kako so hiteli svoje dni apostolski možje prek bistre Soče za Dravo med Slovence svete vere luč prižigat in postavljat po mojih krajih izveličansko znamenje svetega križa. Bila je u Gorotanu na lepi ravnini za Dravo nad sedajnim Špitalom *Tiburnija*, slovito mesto, in njena škofija Oglejska hčer. Dobila je stara *Emona*, prednica bele Ljubljane, iz Ogleja svoje škofe; ravno tako staro *Celje* in *Ptuj*. Vsem škofijam po Primorskem, gornjem Laškem in Tirolskem, po južnih deržavah za široko Donavo globoko u ogersko zemljo je stara velika škofija Oglejska mati. In ko so divja ljudstva ob svojem velikem preseljevanju vsa stara mesta zaterla, škofije in perve kerščanske cirkve požerla, u Ogleju svete vere luč celo ugasnila ni, ter je iz Ogleja zopet po naših zasutih krajih sijati jela, kakor prijazno solnce po hudem vremenu.

U sedmem stoletju po Kristusu je *sv. Rupert* u Solnogradu novo škofijo utemeljil, je kraje za Savo in Dravo prehodil sveto kerščansko vero oživljat. Njegovi nasledniki so si vinograd Gospodov po levi strani Drave svojili, in cesar *Karol veliki* je Dravo med Oglejsko in Solnograško višo škofijo kot mejo postavil. Po levi strani Drave je bila Solnograška škofija, po desni so pa vsi kraji Koroške in Štajerske doli do Hervaškega Oglejski nadškofiji ostali.

Cesar *Miroslav III.* je, u gornjem Celju od sovražnikov oblegan, oblubo storil u Ljubljani novo škofijo ustanoviti, kar je l. 1461 dopolnil. Nova ljubljanska škofija dobi nekoliko far na Koroškem, Kranjskem in Štajerskem; večidel jih je še Ogleju ostalo. Pa Oglejsko mesto je čedalje bolj ginilo, patriarhi niso imeli stanovitnega sela, ter so prišli Benečanom u oblast. Velika škofija bila je preširoka in predolga toliko čed prav oskerbovati. Papež Benedikt XIV. so Oglejsko škofijo l. 1751 razdelili, u Videmsko in pa Goriško. Po tej razdelitvi se je Ogleju poslednja zvezda uternila; ostane mu le nekdanje slovitosti žalostni spomin, ki nam minljivost vseh posvetnih rečij očitno priča. Oglej je potonil, in Gorica se omladila. Tudi jaz vzemem od starega Ogleja slovo, zahvalim Boga za vse duhovne dobrote, koje smo Slovenci iz častitega Ogleja toliko sto in jezer let prejemale, ter se u prijazno laško Gorico podam, pogledat, kaj smo od tod po duhovsko dobrega užili.

Gorica, koje po jutrovih krajih Slovenci laško u razloček drugih gorie kličejo, čedno mesto za Sočo, je sredi vinskih gorie prijeten božji ograd. Perva goriška nadškofa sta velika dobrotnika Slovencem po vseh onih krajih, ki so iz Ogleja prišli Gorici u višo pastirsko oblast. Veliko lepega sem slišal u svojih mladih letih od nju govoriti stare ljudi; naj tudi jaz kaj malega povem u zahvale spomin.

Karl Mihael, Goriški nadškof, bil je mož po volji božji, neutrujen dušni pastir. Njegova prislovica bila je: „Vsi pervinski škofi kerščanstva so bili sveti; tudi jaz moram po svetosti hrepeneti.“ L. 1750 je pastirstvo Avstrijskih krajev prevzel in to veliko škofijo na novo oživil. Z Dunaja prvič prek Drave k svoji čedi u Ruše pride, posveti veliko mladih duhovnov in birma veliko jezer ljudij. Potem prehodi vse kraje svoje prostorne škofije, in obiskuje fare, kder še nikoli višega pastirja videli niso. Veliko novih cirkvij posveti mnogo novih župnij utemelji, koder so stare prevelike bile, in ljudje predaleč u cirkev imeli. U Gorici napravi veliko duhovnico ali semenišče za mlade duhovne svoje škofije, in jih kakor skerben oče u vseh potrebnih rečeh podučí, poprej ko jih na delo pošlje u Gospodov vinograd. Pa tudi u daljnih krajih svojih delavcev ne pozabi, jim apostolske liste pošilja in jih vsako leto u vsaki obsegi zbere, da se u duhovskem shodu posvetujejo, kaj bi služilo in potrebno bilo u duhovnih rečeh in pastirskih skerbeh. Imeniten cirkveni shod je nadškof Karl Mihael za svojo nadškofijo, in za svoje podružne škofije jeseni l. 1768 u Gorici obhajal, pri kojem shodu je bilo okoli tri sto dušnih pastirjev zbranih. Cirkvene postave, ki so se na tem zboru dale in presodile, pričajo višega pastirja učenost in svetoželjnost.

Kakor je pa bila prosveta duhovnikov serčnemu nadškofu na skerbi, ravno tako si je tudi za poduk in pobožnost vernega ljudstva vse prizadel. Na njega ukaz pri ranem ali zjutrajnem opraviu vsako nedeljo in zapovedani praznik podučenje imeti, kar poprej ni bilo u navadi, je spisal rajni *Franc Sav. Gorjup*, župnik in komisar pri Novicirkvi *Cirkveno leto* ali *evangeljske nauke* za vse nedelje in praznike celega leta, u Ljubljani natisnene l. 1770: perve kratke pridige u našem slovenskem jeziku. Vsak veliki teden so bile pri vsaki fari

duhovne vaje za ljudstvo ukazane; in tako se je po vseh krajih Goriške nadškofije duhovno življenje lepo ogrevalo. Po pravici so imenovali Karola Mihaela drago iglo viših pastirjev, kojega je Bog 18. svečana 1774 na plačilo zaklical.

Drugi Goriški nadškof *Rudolf Jožef* je Slovencem ravno tako u lepem, hvalnem spominu. Skerbni in neutrudljivi viši pastir je l. 1778 in 1779 vse kraje svoje nadškofije po Koroškem in Štajerskem obhodil, vernim pridigoval in jih svetih pesnij učil, katerih ene še zdaj po Koroškem in Štajerskem pojó. Pri vsaki cirkvi je pridši prijazno svoje ovčice u slovenskem jeziku pozdravil, po tem se u spovednico vsedel, na večer poslednji vstal, in drugo jutro prvi zopet u spovednici bil. U procesiji je nadškof sveto pesen od verste do verste zapel, in tovariši so gladko za njim potegnili. Ljudstvo je zalo petje na uho vleklo in hitro za svojim ljubim pastirjem zapelo. Od vsake župnije je nadškof slovo vzel, in jokaje ga je verno ljudstvo spremljalo svojega dušnega očeta. Minulo je že nad osemdeset let, in še pripovedujejo stari ljudje od Goriškega škofa, kako so svoje dni pridgovali in svete pesni učili, kakor so jim njih stariši pripovedovali.

Za cesarja Jožefa II. so se škofije skrožile in veliko pre naredile. Kar je Goriške škofije na Štajerskem bilo, je tri dekanije Sekovska, osem jih je pa Labudska škofija prejela. Na Koroškem je Podjunska dolina Labudski — Rožna in Siljska pa, in kar je više za Dravo Kerški škofiji pripalo. Celó Kranjsko zdaj Ljubljana ima; le Goriško in pa Furlanije nekoliko je Goriški nadškofiji ostalo.

Tako se po svetu vse spreminja, le sveta kato-liška cirkev neprenehoma ena in ravno tista ostaja, kakoršna je bila za sv. Mohorja. Starega Ogleja ni kamen na kamenu ostal, resnica Gospodova pa ostane vekomaj.

36. Solnograd, kerščanstva slavni svetilnik Slovincem.

(Drobt. 1852.)

Kakor nam na jasnem dnevu zvezda zatone, in se od jutra druga zasvetli, tako se po svetu ljudem in narodom, mestom in kraljestvom godi; ene zginejo in jih ni, druge vstanejo, in njih ime po širokem zaslovi; kakor *Solnograd*, slovito mesto za Turjaškimi snežniki na Nemškem o bregu bistre *Salce*.

Oglej, za Slovence prvo zibel kerščanstva je siloviti Atila ukončal; Solnograd, drugi svetilnik sv. vere za naše kraje, je sv. *Rupert* častito postavil, kateri je tudi Slovincem nebeške soli kerščanske modrosti prinesel. Spodobi se toraj največega dobrotnika u hvalnem spominu — pa tudi mesto u časti imeti, od katerega je Slovincem časna sreča omike, in luč večnega izveličanja došla.

Slovanski rodovi so u starodavnih časih, že pred Kristusovim rojstvom od črnega do jadranskega morja po Donavi, Muri, Dravi in Savi svoja stanovališča imeli, kar nam imena starih mest in ljudstev svedočijo. Mnogótero jih stari pisatelji imenujejo; najimenitnejši so bili *Iliri* ob jadranskem morju, koji so se s starimi Rimljani hrabro bojevali, u kratkem pa njim u oblast zapali. — Po svetem Pavlu in Marku, in po njih učencih se je evangeljski glas vere Jezusove med te slovenske narode raznesel, in lepo je sejanje besede božje začelo po naših krajih že u prvih stoletjih zeleneti, s kervijo svetih mučenikov polito. Kerščanske cirkve so ustajale, in

perve škofije u Ogleju, Terstu, Emoni ali sedanji Ljubljani, u Liburniji na Koroškem, u Celju in Ptuju so zaslovele. Toda priderli so u petem stoletju kakor hrumea povodenj divji narodi od severa in izhoda, ter zaterli drago setev keršćanstva. U tem preseljevanju narodov so stara mesta Ptuj, Celje, Liburnijo in Oglej l. 412 razsuli, kristjanske srenje razgnali, in pokončali svete vere sad; le po stranskih gorah in skritih kotih so še redki prebivavci zaostali u naših neusmiljeno pomandranih deželah.

Ob obćenem preseljevanju so došli med drugimi narodi poprej nepoznani Slovenci od spodne Donave u šestem stoletju za Dravo in Savo do jadranskega morja. Izvolili so si *Samona*, mogočnega vojvoda (623) za kralja, so premagali svoje sosede Bojarje, in so po imenu *Goratani* ali Karatanci močno sloveli, pa terdi malikovavci so bili, keršćanstvo sovražili in vse pokončali, kar je keršćanskega bilo.

Slovence pokristjaniti so poskušali apostolski možje, *sv. Lucio*, *sv. Kolumban* (590), *sv. Amand* in več drugih; pa najbolje se je *sv. Rupert* obnesel, in našim krajem luč svete vere z novega prižgal, ter u Solnogradu svetilnik keršćanstva postavil, ki nam že nad 13 stolet sveti.

Kraljeve rodovine Frankov je apostolski škof Rupert iz svoje poprejšne Bormačke škofije od hudobnih krivovercev iztiran na Bojarsko prišel, je vojvoda *Teoda*, njegovoga sina u keršćanski veri podučil, in veliko Bojarjev kerstil. Po tej srečni žetvi Gospodovi se svetoželjni Rupert, kraljestvo božje po vsem svetu razširit, na Donavi, po sedajnem Austrijanskem u spodnje *Panonske kraje*, u sedajno Ogersko poda *sv. evangelij* oznanovaje. Obiskal je grede stari Ptuj in Celje, u kojem mestu je svetemu Maksimilijanu prvo cirkvico postavil, in njega sveto truplo u Loreak prenesel, kder je *sv.*

mučenik škof bil, ter je po naših krajih seme božje besede sejal in neizrečeno veliko dobrega storil. Po njem je Slovincem začelo kerščanstvo svitati; in po pravici veliko cerkvij po Slovenskem njemu u čast stoji, naj bi tolikega dobrotnika svojega ne pozabili.

Povernivši se u Bojarske kraje si sv. Rupert sedež za škofijo izbere in si podertijo starega mesta *Juvavije* poleg reke Salce izvoli, in vojvoda Teoda mu celo okolico daruje. Pozidal je stolno cirkev sv. Petru na čast, pozidal samostan, semenišče duhovnih služetov, in je to svoje novo selo Solnograd poimenoval, kajti je u tistih krajih veliko soli po podzemeljskih jamah, katero kuhati mu je vojvoda Teoda mnogo pečnic dovolil, da je svoje ljudi z ljubo soljo obilno previdel; zavoljo tega tudi sv. Rupert na svoji podobi solnjak u roki derži. Krog cirkve in samostana je mlado mesto veselo ustajati začelo, umnosti in učenosti so se ondi naselile in se s svetimi čednostmi kerščanstva družile; pa tudi od ondod po stranskih krajih razširjale se, ter prenovile zemlje obraz tudi po Slovenskem.

Po svojih apostolskih hojah je sv. mož u Pongavi, med gorami blizu koroške meje zlato rudo našel, rudnik ustanovil in poleg rudnika svetemu Maksimilijanu cirkvico in poleg nje tudi prebivališče duhovnikom postavil, koje kerščansko stališče je vojvoda Teoda z mnogimi lastinami obdaril; pa ravno to so potlej neverni Slovenci iz Goratana napali in raznesli. — Bila je žetev velika, pa premalo delavcev; toraj se poda sv. Rupert u svojo domovino pomočnikov prosit. Pripeljal je dvanajst duhovnikov in svojo bogoljubno sestro *Erintrudo*, kateri je nad Solnogradom samostan postavil, in ji ga u materno oskerb izročil.

Vse svoje žive dni se je Rupert u oznanovanju svete vere trudil, bližnje in daljne kraje prehodil, ter je ravno na veliko nedeljo l. 623 po svetem opraviu u

Solnogradu med svojimi učenci 80 let star u Gospodu zaspal, kder u veliki cirkvi od svojega truda počiva, poln zaslug, tudi za Slovence velike časti in hvale vreden, ker je semenišče utemeljil, iz kojega so pozneji učitelji k Slovincem prihajali.

Gorotanski Slovani, od sovražnih Abarov stiskani so se s kerščanskimi Bojarji spoprijaznili in jih u pomoč prosili. Gorotanski vojvoda *Borut* je Bojarjem roko podal, in svojega sina *Karasta* in unuka *Hotimarja* u Solnograd u kerščansko šolo poslal, kder je sv. Virgilij cirkev vladal in mlada slovenska vojvoda kerstil. Po smerti Boruta je njegov sin *Karast* Gorotansko vladal, pa le tri leta, in za njim je *Hotimar* ali *Kotimar* vojvodino prevzel, pripeljal iz Solnograda dva duhovnika *Lupa* in *Majorana*, da sta mu službo božjo opravljala. Po Gorotanu ni bilo cirkvij, ne kerščanskih učiteljev in Slovenci so sploh malikovali.

Svetoželjni vojvoda *Hotimar* prosi sv. Virgilija, naj pride u Gorotan sv. evangelij oznanovat; ker pa on sam ni utegnil, pošlje svojega pomagavca, pobožnega škofa *Modesta*, mašnike *Bata*, *Reginberta*, *Kocara* in *Latina*, pa dijakona *Ekarta*, kojim da oblast cirkve staviti, in duhovnike po pravilih sv. cirkve posvečevati.

Sv. škof *Modest* je postavil prvo cirkev na čast Mariji u *Gospej-sveti*, blizu sedeža Gorotanskega vojvoda, katerega stol še dan današnji na ravnini pod Gospoj-svetoj stoji, kder je svoje dni Rimsko mesto *Virunum* stalo. Vse kraje Gorotana je apostolski mož s svojimi tovariši prehodil, učil in kerščeval, pa tudi nove cirkve posvečeval; med njimi je bila ona sv. Petra u Liburniji, in kakor terdijo tudi ona sv. Jakoba u Beljaku, in več drugih, ki so bile sicer borne in maličke, pa za toliko bolj od prvih kerščanskih Slovencev obrajtane. Sv. *Modest*, poln božjega duha in želj vse Slovence u božje kraljestvo pripeljati je okoli l. 770 umerl.

U Gospej-sveti se njegov častiti grob kaže, in Slovenci svojega apostola, svetnika spodobno časté.

Po smerti Modesta prosi svetoželjni kerščanski vojvoda Hotimar zopet sv. Virgilija, naj u Gorotan pride, mlade kristijane poterdit in oveselit. Virgilij pa pošlje mašnika Latina in več drugih duhovskih pomočnikov, kerščansko vero po Gorotanu razširjat. Ali po smerti Hotimara so se neverni plemenitaši grozovito vzdignili, mašnike izpodili, cirkve poderli, in veliko kristijanov pomorili, ki se niso hoteli u malikovanje poverniti. Velika žalost je bila po deželi, nobene prave gosposke, ne službe božje. Bog se je usmilil Slovencev, da so dobili zopet kerščanskega vojvoda *Balduha*, kateri je malikovavce ukrotil in sveto kerščansko vero povzdignil.

Tasilo, Bojarski vojvoda mu je z mogočno vojsko u pomoč pritekkel, je na Ljurskem polju zgor Špitala za Dravo puntarske malikovavce kervavo nasekal, in Balduha na vojvodski prestol posadil.

Od te dobe, pravijo, upraša se vsak novi vojvoda na oblastni stol posajen pred vsem, ali *ima sveto vero*? kakor se še sedaj u kamen vsekano bere. Ljudstvo namreč je sklenilo, le kerščanskemu vojvodu pokorščino priseči.

Kerščanski vojvoda Balduh je zopet sv. Virgilija kerščanskih učenikov prosil in prišli so mašniki *Hajmo*, *Reginbert* in dijakon *Majoran*, potem pa tudi več drugih duhovnikov, kateri so kerščansko vero po deželi zopet obudili in malikovanje zopet premagali. Ravno u teh letih pravijo, so se tudi u Blekovcu pri svetem Rupertu zvnaj mesta duhovniki naselili, ter po vseh okrajinah učili in kerščevali. So, ki terdijo, da je sv. Virgilij še na svoje stare dni u Gorotan prišel, po vseh svojih potih pridigoval in kristjane u sveti veri poterjeval. Na potu k domu ga je srečna smert preselila u nebesa (784) za

plačilo tolikanj dobrih del, kojih je posebno Gorotanskim Slovincem storil, da jih je veči del pokristijanal.

Tisti čas je *Karl veliki*, mogočni cesar zahodnih krajev Evrope, žeslo nosil, si je Bojarsko vojvodino osvojil, Abare in Hune premagal, in si vse dežele po Donavi, Dravi in Savi spravil u svojo oblast. Tudi Slovinci morali so se njemu udati, in on jim je okrajne kneze za oblastnike postavil, Nemce med Slovence naselil, si kraljestva pozvestit; pa tudi kerščanstvo je močno podpiral, da je po vseh njegovih deržavah prav lepo oživelo. Pošlje Solnograškega škofa *Arnona* u Panonsko-slovensko zemljo sveto vero povzdignit, in vse potrebno preskerbet — za poveičanje katoliške cerkve.

Bogoljubni Arno, prvi nadškof u Solnogradu, obišče Panonske in Gorotanske kraje, in povernivši se na svoj sedež odpravi *Teodorika*, svojega pomočnega škofa, kateri se je u Gospej-sveti na mestu rajnega Modesta naselil, ter je odtod Slovence po Gorotanu in po nekdamnem Panonskem do iztoka Drave u Donavo učil in kerščeval. Teodorik se za to u starih pismih škof Slovanov imenuje in po pravici, kajti je množine njih u kraljestvo Kristusovo pripeljal.

U tem času se je stari Oglej zopet iz svojih razvalin povzdignil; Oglejski škofi so tudi pošiljali svoje duhovne od juga, kakor Solnograški od severa po naših krajih zbirat razškropljene ovčice Kristusove, in nove kerščanske srenje ustanovljat.

Prepir je nastal med Oglejsko in Solnograško nadškofijo za duhovsko mejo. Oglejani so terdili, da so oni prvi bili, kateri so po teh krajih kerščansko cirkvo utemeljili; Solnogračani so djali, da so oni zatreno kerščanstvo po Gorotanu oživili in si duhovsko pravico do teh krajev zaslužili. To pravdo je cesar Karol veliki l. 810 ali 811 razsodil, in Dravo za mejo postavil, naj bo desna stran Oglejskim patriarhom, leva stran Drave

pa Solnograškim nadškofom u oblasti. Tako so Slovenci severni Zadravljani svoje dušne pastirje iz Solnograda dobivali, južni Podravljani pa iz Ogleja.

Po smerti škofa Teodorika je poslal Solnograški nadškof *Luipram* Slovencem škofa *Otona* in ž njim sta došla posebno svetoželjna mašnika *Suarmagal* in *Altfriid* na Slovensko, kateri so pri Gospej-sveti stanovali, in po vseh krajih oznanovali božje kraljestvo. Za Otonom je prišel u Gospo-sveto škof *Ožbald*, in on je bil poslednji škof u Gospej-sveti. Tisti čas je imenitni vojvoda *Privina* u spodnjih krajih *Gorotana*, u sedanjih Štajerjih svojo vojvodino dobil, je u *Blatogradu* (*Mosburgu*) gospodaril, in si za kerščansko cirkev veliko prizadel, je nove cirkve pozidal, in duhovnikom prevžitek oskerbel. K njemu je prišel nadškof *Luipram* in je veliko cirkvij posvetil (843); kakor u *Ptuju*, u *Vuzenici* in več drugih, katerih sela se pa sedaj ne dajo lahko najti, kajti so od tiste dobe svoja imena premenila.

Nastopil je prestol svetega Ruperta za rajnim *Lui-
pramom* (859) skerbni nadškof *Adalbin*, kateri je za Slovence posebno skerbel, jih obiskal, učil, jim nove cirkve posvetil in duhovne pastirje poslal, pa *Gorotanom* ni po smerti *Ožbalda* nobenega škofa u *Gospo-sveto pomagayca* dal, ker je hotel sam svojo, čeravno sila široko in dolgo škofijo oskerbovati.

U dnevih nadškofa *Adalbina* sta prišla učena brata *sv. Ciril in Metod* iz *Carigrada* u *Moravsko* in *Panon-*
ske zemljo od slovenskih knezov naprošena, Slovence učit, ter sta jim pismo in kerščansko omiko u domačem maternem jeziku prinesla.

Slovenci so se njih nankov močno razveselili, pa *Solnograškim* škofom udani ostali, kar jih je med *Donavo* in *Dravo* prebivalo. Iz *Solnograda* so dobivali umetne rokodelce, zidarje in tesarje, kateri so jim cirkve in

prebivališča stavili; pa tudi nove škofije so Solnograški nadškofje u naslednih časih utemeljili, skerbni očetje svojih duhovnih otrok.

Sv. Gebhard, Solnograški nadškof je ustanovil novo škofijo na Kerki (1071), zraven samostana sv. Heme. Rajni nadškof *Eberhard II.*, rojen u Trušnji na Koroškem, je bil teh krajev poseben dobrotnik. Utemeljil je Sekovsko (1219) in Lavantinsko škofijo (1228), nastavil korarje u Blekovcu in pri sv. Andreju u Labudski dolini, ter jim potrebni prevžitek preskerbel. In kdo bi popisal vsa dobra dela Solnograških nadškofov za bolnike, za semenišča in šole mladih duhovnov, za cirkve in sela po Koroškem in Štajerskem?

Malo boš našel starih tergov in mest, u kojih bi ne bral Solnograških nadškofov dobrotnikov hvaljeno ime. Solnograda nekdanja posvetna oblast je sicer minila, pa nja duhovna čast je ostala. Iz Solnograda dobivajo Slovenci treh škofij, Kerški, Sekovski in Lavantinski svoje više pastirje, škofe.

Slovelo je svoje dni Solnograško zlato, pa najdraža Slovencem sveta vera naj bo, katero smo iz Solnograda prejeli. So stari rodovi svoje očake visoko častili, malikovavci svoje osrečitelje tudi molili, kako bi pozabili kristjani svojih duhovnih očakov in največih dobrotnikov, kateri so našo zemljo s svojim potom in kervijo porosili, naj bi nam rastel nebeški sad večnega izveličanja? In vendar je rada taka nehvaležnost med nami! Sv. Maksimilijana rojaka domači malokdaj obrajtajo, sv. Mohorja in sv. Ruperta sedajni rod malo pozna; le malokdo njih sveto ime ima, ter se najdejo kojim po volji ni, da so stari prededi iz hvaležnosti jim domače cirkve pozidali in jim u čast posvetili. Sedajni celo u pozemeljsko zatelebani ljudje bi le radi živinske patrone u svojih cirkvah — za se pa neznana prav gosposka imena imeli, kojih malokdo pozna. Žalosten dokaz je to, ki nam priča,

da živa vera med nami umira, kakor se nje prvi sveti oznanovavci pozablajo. In kar še vere med nami živi, se upira le na posvetne, minljive reči. — Bratje! Slovenci! iščimo pred vsem nebeško kraljestvo in njega pravico; vse drugo nam bo priverženo. Hvalimo pa tudi slovite može, očete naše, po kojih je Gospod veliko časti in čudna dela od začetka nad njimi storil. Njih trupla u miru počivajo, in njih ime od roda do roda živi. (Sir. 44)

37. Selitev sedeža Lavantinskega škofijstva u Maribor.

(Drobt. 1861.)

Vse se pod solncem spreminjuje; ni stanovitne ostaje na svetu. Kamen se preloži, drevo se presadi in človek seli od zibeli do pokopališča; mesta in kraji se premenjajo, tudi sedeži škofijstva preseljujejo, kakor stolica Lavantinskega škofa iz šent-Andraža u Maribor, iz rajske Lavantinske doline na Koroškem u Slovenske gorice na Štajerskem. Naj povejo naše Drobtinice Slovincem to važno dogodbo, naj jo pravijo stariši svojim otrokom, dedeki svojim unukom u vedni spomin, kdaj in kako se je stolica Lavantinskega škofa u sredo drage domače zemlje preselila.

U starodavnih časih so imeli Slovenci na desni strani Drave svoje više pastirje (nadškofe) u starem slavnem mestu Ogleja, iz kojega jim je bila prva luč svete vere prisijala — po levi strani pa u Solnemgradu, iz kterega mesta so po občnem preseljevanju narodov svoje dušne pastirje dobivali. Težavno je bilo tako daljo svoje ovčice obiskovati; lagodno za Slovence u tujih

deželah svoje škofe imeti. Veliko naših rojakov se je postaralo in pomerlo, ki niso videli svojega škofa. Da bi se tej potrebi u okom prišlo, so si prizadevali u šestnajstem stoletju u Celju za Slovence novo škofijo ustanoviti, kar se pa ni dogotoviti dalo; le u Ljubljani so l. 1461 svojega škofa dobili, katerim so bile štiri dekanije na Kranjskem, in več duhovnij na Koroškem u oblasti. Večidel Kranjskih in Štajerskih, pa tudi Koroških Slovencev na desni strani Drave so prišli Goriškim nadškofom u oskerb, kajti se je viša stolica nadškofov iz pogreznjenega Ogleja u laško Gorico l. 1751 preselila.

Perva dva Goriška nadškofa Karol Mihael in pa Jožef sta Slovincem še vedno u hvalnem spominu, ki sta svoje ovčice pridno obiskovala, mnogo lepih cirkvij jim posvetila, službo božjo omladila in lepo uredila, besedo božjo oznanovala in jih učila svete pesmi, med kterimi je stara, mila popevka: Pred tvojimi nogami jaz grešnik klečim; itd. — Za cesarja Jožefa II. so krog l. 1784 vse škofije naših krajev na novo premejničili in preselili njih sedeže, kakor Kerškega škofa u Celovec, Sekovskega u Gradec. Tudi Lavantinski škof so bili namenjeni se u Celje preseliti, ker so dobili ves tedanji Celjski krog u svojo duhovsko skerb. Slovenci Hočke, Slivniške, Zaverške, Marenberške, Mariborske, Jareninske, Ptujске, št. Lenardske, Ljutomerske in veliko-Nedeljske dekanije so pali Sekovskim škofom u oblast. Preselitev Lavantinskega škofa je bila zaostala, če se je ravno skoraj vsakih deset let vnovič ponamenila, zdaj u Celje, zdaj u Maribor, zdaj u Ptuj in celo u Slovensko Bistrico. Leta 1809 je bilo terdno sklenjeno, Ljubensko škofijo u gornjih Štajerjih, katera je samo ednega škofa imela, ovreči, sedež Lavantinskega škofa pa u Maribor prestaviti, naj bi vsi Štajerski Slovenci ednega škofa imeli; nesrečna francoska vojska je selitev pomudila in ustavila; vse je pri starem ostalo.

Slovenci so se svoje dni potoževali, da svojih škofov Nemcev ne razumejo, ter želijo višega pastirja, kojega glas bi umeli. Gornji Štajerci so tirjali svojega škofa Ljubenskega, in če bi to mogoče ne bilo, naj jih spet Sekovskemu škofu izročijo, kojemu so svoje dni večidel podložni bili, katere želje so se posebno l. 1848 — 1849 glasile. Sekovska škofija z Ljubensko združena je bila preširoka in premnožna, Kerška in Lavantinska pa premali, in njeni dve stolici u mali Koroški kronovini. Spoznavši to potrebo so Solnograški nadškof Maksimilijan Jožef prošnjo Štajerskih Slovencev poprijeli, in jo l. 1853 svitlemu cesarju Francu Jožefu I. priporočili, ter svetovali, naj bi se škofijske meje na Koroškem in Štajerskem tako osnovale, da bo Kerška škofija celo Koroško, Lavantinska Slovensko, Sekovska pa Nemško zemljo na Štajerskem obsegla, in naj se stolica Lavantinskega škofa u Maribor ali u Celje preseli, kakor bo eno ali drugo mesto u pomoč svojo roko podalo. Celjani in sosedne okolice so obljubile veliko radodarnih serc, toda nijene dosti prostorne cirkve, ne poslopja za škofa, za semenišče in za prebivališče stolnim kanonikom; Mariborčani in njihovi sosedje so ponudili prostorne, čeravno močno zapuščeno mestno farno cirkev sv. Janeza Kerstnika, hišo škofu u prebivalnico, in semenišče mladim duhovnom poleg cirkve sv. Alojzija, verh tega pa tudi lepo pomoč u denarjih za vse potrebne priprave. Slavni župnik *Glazer Marko* in pa verli mestni župan Mariborski, *Reizer Otmar*, sta vse to djanje za preselitev hvalevredno pospeševala, in si zaslužila pri Slovencih na Štajerskem vedno u lepem spominu ostati. Tudi deželskim oblastnikom, posebno okrajnim predstojnikom smo hvalo dolžni, kateri so si za preselitev škofijstva veliko prizadeli; kajti velike reči potrebujejo veliko skerbi in krepkih močij.

Kadar je bilo za preselitev vse čedno naravnano,

so se prečastiti nadškof Solnograški Maksimilijan u Rim podali, naj bi to preselitev sveti oče papež, kot najviši namestnik Kristusov in poglavar svete kat. cirkve poterdili. Papež Pij IX. so 20. maja 1857 določili, naj se ljubenska škofija overže, stolica lavantinskega škofa na Štajersko preseli, Slovenci lavantinskemu, Nemci sekovskemu škofu izročijo, celo Koroško pa kerškega škofa viša pastirska palica vodi. Žalost velika polastila se je Korošcevm o tej selitvi, lahko da večja od veselja, kojega so Štajerci občutili; pa je že tako na tem revnem svetu da, kar enega razveseli, pogosto drugega zaboli. Pač nam je zatorej u takih zadevah zlati nauk svetega Paula potreben, ki veli: „Veselite se z veselimi, pa tudi žalujte z žalostnimi.“

Veselo novico so prečastiti Solnograški nadškof in metropolit Mariborčanom iz Rima gredé prinesli, jim pa tudi ostro naročili, naj dopolnijo, kar so obljubili, in pridšemu škofu spodobni sedež pripravijo. Bilo je te naročbe močno potreba. Kupili so Mariborčani iz občinske denarnice lavantinskemu škofu hišo na severni strani stolne cirkve za 20.000 gl., so jo za eno nadstropje povzdignili in na severno stran nategnili, za koju stavbo so mestjani iz lastnega premoženja 11.000 gl. določili. Velika cirkev je bila l. 1520 pozidana, ima 13 altarjev, visok zvonik in mogočno zvonenje, pa je bila znotraj tako uborna in zapuščena, da se ni spodobilo, jo za prvo in stolno cirkev vse lavantinske škofije povzdigniti; velikega popravila in ponovila ji je bilo potreba. L. 1858 so jo popravili, nove orglje za 5000 gl. omislili, in jo toliko ozaljšali, da je igla domačih cirkvij. To popravilo je nad 10.000 gl. veljalo. Za novo duhovsko semenišče se je odločila hiša nekdanjih Jezuitov in cirkev sv. Alojzija, katera je pa celo prazna puša bila. Dobrotniki so pomagali, da se je l. 1860 verli novi altar postavil, in se potrebno cirkveno orodje omislilo. Potroški za vse to

napravo in popravo u duhovščnici in cirkvi so iznesli že dosihmal nad 7000 gl. Ako poprašaš, kdo je toliko dal, lahko slišiš in zapisano najdeš, da je vse to ljubezen dobrotnikov storila, ki so hoteli škofa u svoji sredi imeti. Najobilnejše darove je duhovščina dala; je pa tudi škofija tri dotične hrame dokupila, naj bi stolni kanoniki blizu stolne cirkve prebivališče imeli.

Kadar je bilo u Mariboru vse kolikor toliko pripravljeno, se je škofova selitev poletju 1859 začela. Deloma se je vozilo po veliki cesti, deloma po Dravi. Na veliko Gospojnico so škof od svojega starega sela u šent-Andrežu slovo uzeli, kder so Lavantinski škofje nad 600 let prebivali in so se 16. augusta 1859 na svoje novo selo Mariborsko odpeljali, kamor so 19. augusta prišli, ter spoznali, da je popotovanje celo naše življenje.

„Na angelsko nedeljo (4. septembra) so milostljivi škof Anton Martin slovesno svoj novi škofijski sedež u posest uzeli. U soboto poprej so se prvokrat u novi stolni cirkvi slovesno cirkvene večernice pele, na večer od 7 do 8 je zvonjenje vseh zvonov po vseh cirkvah novo pridruženega dela škofije vernim oznanjevalo, da so novi viši pastir, od sv. Očeta jim poslani, k njim prišli in pastirsko palico, katero so jim sekovski knez in škof Otokar Marija izročili, u svoje roke uzeli. Po pravici so se vernikom in duhovnikom goste solze utrinjale, ko so nedeljo poprej pastirski list u cirkvah brali, u katerem so sekovski škof od svojih slovenskih ovčic slovo uzeli, katere so vsikdar po očetovo ljubili, še u tem listu njih pobožnost in gorečnost pohvalili in jim enako pokorščino in ljubezen do novega višega pastirja priporočali, kakoršno so Slovenci tudi njim vsikdar skazovali. Ali ne u manjšem veselju so se jim serca topila, ko so jim tisti večer zvonovi prihod novega višega pastirja oznanjevali, kateri bodo zamogli za naprej u slovenski besedi s svojimi duhovnimi otroki govoriti, kar do zdaj

nemškim višim pastirjem sekovskim ni bilo mogoče. Priča tega veselja so bile množice ljudstva, ki so že prednji večer u mesto prihajale; priča obilni duhovni, katerih je bilo okoli 100 od vseh, tudi prav daljnih krajev skupaj prihitelo; priča Mariborsko mesto, ki je z veliko marljivostjo višemu pastirju častiti obhod pripravljalo; priča pa še zlasti nova stolna cirkev, katera se je zares u začudenje vseh u presilni lepoti lesketala, in na znanje dajala tisto preveliko hrepenenje svoje, s katerim je že toliko let želela čakati dne, ob katerem bi se kakor vredna nevesta zaročila na veke in veke z uzvišenimi škofi lavantinske cirkve. Sobota je slovo vzela u spevanju milih pesmij, katere je mestna pevska družba o poznem mraku še pred knežjo dvorano prepevala in mogočni strel in slovesna godba sta zopet zlato zarijo angelske nedelje napovedala. U semeniški cirkvi svetega Alojzija so pričakovali zbrani duhovni, mestna gospôda in truma ljudstva, milostljivega kneza, kateri so ob osmi uri tukaj tiho sv. mašo poslušali, in poprej še lepo podobo sv. Alojzija blagosloveli, katera zdaj veliki altar lepša, in ki jo je častito predstojništvo tukajšne gimnazije s podporo mestnih dobrotnikov za blizu 1400 gl. omislilo. Še preden se je ta sv. maša pričela, ste jele obhod blizomestni fari: Kamška in šent-Peterska, in predmestni fari sv. Magdalene in Matere Božje, katerim se je potem pridružila presilno dolga versta mestnih prebivavcev, po stanu in rokodelstvu razločenih, duhovnov, cesarskih in mestnih uradnikov in cesarskega vojništva. Sredi te častite procesije so stopali milostljivi knez, od treh infuliranih prelatov in prečastitih korarjev spremljani, s pastirsko palico u roki, in so grede s svojim spremstvom vred pobožno sv. rožni venec molili. U cirkev prišedši so opravili najpoprej molitve, ki so navadne ob škofjem obiskovanju farnih cirkva. Na to so nagovorili namestnik Mariborske dekanije, preč. gospod Jožef

Kostanjevec, predmestni župnik, u latinskem nagovoru milostljivega kneza, sebe in duhovne brate Njih milosti priporočaje. Ko so poslednjič u svojem in vseh pričujočih imenu u znamenje duhovne poroke in zaveze z novim škofom, njih roko in perstan poljubili, so povzeli besedo milostljivi knez, so u preizverstem latinskem nagovoru svoje nove duhovne sine nagovorili, ter jim razložili, po katerih načelih da hočejo svojo težko službo med njimi opravljati in h kakošnemu delu da jih u teh težavnih časih zlasti povabijo in opominjajo. Stopijo potem na prižnico in so u svojem prvem pozdravu vernikom na tri prašanja odgovor dali: *Kaj želite vi od nas? — kaj želimo mi od vas? — in kaj želi Bog od nas vseh?* Po pridigi so peli slovesno sveto mašo in po maši zahvalno pesem, s katero je bila lepa cirkvena slovesnost dokončana. Mestjani so svoje veselje nad tem dnevom še posebno lepo s tem na znanje dali, da so vse bolnike u občni mestni bolnišnici s prav dobrim obedom itd. razveselili. Zaupamo, da bo spomin tega dneva u tem mestu u blagoslovu ostal, in da bodo njegov sad še uživali pozni rodovi.“ (Glej Danica 1859. Štev. 19.)

Mariborsko mesto, u rodovitih vinskih goricah in pa u lepem, premožnem kraju je svoje dni na desnem bregu dve cirkvi imelo, sv. Marije Magdalene in pa sv. Jožefa, kateri še stojita; na levem bregu jih je bilo pa sedem, katerih le tri posvečene stojijo, pa le sama stolna cirkev visok zvonik ima. Dobrotniki so jih u dveh letih ozaljšali in za cirkev več storili, kakor dva roda prednamcev. Pa cirkve ozaljšane bi malo veljale, ako bi serca vernikov umazana ostala. Mariborčani so zatorej leta 1860 u postnem času u stolni cirkvi nemški — u cirkvi sv. Alojzija pa slovenski misijon imeli. Poslušatelj je bilo dosti, jih, ki so se z Bogom spravili, tudi lepo število; Bog le tudi stanovitnih delavcev daj!

Tako se u kratkem zgodi, kar se veliko let dočakuje in želi, kakor nam ta selitev lavantinskega sedeža kaže; naj bi le vse k večji božji časti in pa u svoje izveličanje obrnili. Štajerskih Slovencev sveta dolžnost je zatorej Boga ne le u besedah zahvaliti, da jim je višega pastirja u sredo postavil, marveč tudi u djanju kazati, da so tolike milosti božje vredni. Iz Mariborske škofove stolice se bodo glasili Slovencem apostolski nauki in opomini; jih zvesto slušati je Slovencev sveta dolžnost. Iz semenišča Mariborskega se bodo pošiljali mladi duhovniki po slovenskih hribih in dolinah, kot namestniki božji in delivci božjih skrivnostij; jih spošтовaje sprejemati jih imajo vsi verni in jim udani biti, kakor svojim dušnim pastirjem, kateri bodo na sodbi za nje odgovor dajali; da bodo z veseljem pasli ovčice Kristusove, ne pa jokaje, kar bi bilo Slovencem gorje. U Maribor na častito stolico svojega višega pastirja se imajo ozirati vsi pošteni verni Slovenci, svojega škofa u molitvah podpirati, jim pošiljati u šolo verle mladenče, ki so prebrisane glave in dobrega serca, da bojo imeli poslati dobrih duhovnikov, ki bodo dušni očetje svojim rojakom Slovencem. Častiti sedež lavantinskega škofa in njihovo mesto Mariborsko bodi serce vse domače škofije; želeti je zatorej in skrbeti, pa tudi prositi Boga, naj mu dobrega duha da. U ta namen podajejo Drobtince letošnje čedno podobo svetega Janeza Kerstnika, stolne cirkve mogočnega priprošnika, naj bi prosil za nas; pod podobo se pa vidi Mariborskega škofijskega mesta obraz. Naj bi pa tudi vsa draga čreda lavantinska živo pomnila svojega višega pastirja tako dolgo, da se srečno u nebesih snidemo, kder bo en hlev in eden pastir, pa nobene ločitve, ne selitve več.

Drugi oddelek.

Narodna politika

in pa

narodno gospodarstvo.

„Pustite Slovencem dve reči, ki ste nam dragi,
kakor svetle oči: sveto **katoliško vero**, in pa
besedo materno!“

Slomšek l. 1862.

A.

1. Ljubezen do domovine.

(Ponovilo l. 1854.)

I. Spoštuj cesarja!

1. Pri vsaki hiši in vsaki soseski mora nekdo biti, ki ima ukazovati, kdaj in kako da naj se kaj opravi ali stori, kar je potrebnega za hišo ali sosesko; mora nekdo biti, ki ima zapovedovati, kaj da naj vsakteri stori ali opusti, da se red, mir in jedinstvo ohrani. Ko bi vsakteri, kar bi hotel, smel storiti, ko bi nikogar ne bilo, po čigar volji se morajo vsi združeni ravnati, bi bila nerodnost, nepokoj in razpertija, in hiša ali soseska bi ne mogla obstati.

2. Ravno tako, in še veliko bolj je za vso deželo, kder toliko družin, toliko sosesk in toliko tisuč ljudij prebiva, potrebno, da je kdo, ki zapovedi in povelja vsem prebivavcem dežele daje, in ki potrebne naprave stori, da red, pokoj in jedinstvo povsod prebiva, in da se življenje in lastine vsem prebivavcem branijo.

Tistega, kateri ima pravico u vsej deželi ali pri celem ljudstvu, za vse deželne prebivavce zapovedi dajati, in splošne naprave za red, pokoj, jedinstvo in varnost življenja in lastine, imenujemo najvišjo deželno gosposko, vladarja, deželnega oblastnika, samovladarja, ki po različnosti, kakor svojo deželo vlada, ima predimek: cesar, kralj, veliki vojvoda itd.

Udje državnega društva se imenujejo med seboj državljani, in vsi u obziru deželnega oblastnika se

imenujejo podložni. Da je deželni oblastnik od Boga postavljen, uči razločno sveto pismo: Rim. 13. 1. 2. „Vsaki človek bodi viši oblasti podložen; ni namreč oblasti od drugod, kakor od Boga; katere pa so postavljene, so od Boga.“ Ker je deželni oblastnik od Boga postavljen, in je oče svojim podložnim, tedaj je tudi vsaki podložnik dolžen, svojemu oblastniku pred vsemi drugimi ljudmi čast in spoštovanje skazovati. To nam zapoveduje sveto pismo rekoč: I. Petr. 2. 17. „Bojte se Boga, in častite kralja!“ Ker je deželni oblastnik od Boga postavljen, in je oče in dobrotnik svojim podložnim, smo mu tedaj tudi posebno ljubezen in zvestobo dolžni. Kakor pa otrok ljubezen do svojih starišev le tedaj skazuje, ako zvesto in radovoljno spolnuje njih zapovedi, ravno tako naj tudi podložni svojo ljubezen deželnemu oblastniku z zvesto in radovoljno pokorščino do vseh njegovih postav in ukazov skazujejo.

3. Postave in ukazi, ki jih cesar, deželni oblastnik, svojim podložnim dajo, imajo le ta namen, srečo vse dežele in vseh udov države povikšati. Le vladar sam more prevideti, kako bi naj vladal svoja ljudstva, in tedaj najbolj zamore vedeti, katere postave in naredbe so k sreči vse dežele potrebne in koristne. Posamezni deželan ne more potreb vseh podložnih prevideti; tedaj tudi velikokrat ne more vedeti, zakaj te ali une postave in ukaze deželni oblastnik dajo. Zatoraj je vsak podložnik dolžen, postave in ukaze deželnega oblastnika radovoljno, natanko in vselej, tudi takrat spolnovati, kadar ne ve in ne sprevidi, zakaj da so dane.

4. Sveto pismo nam očitno zapoveduje gosposkine ukaze zavolj vesti spolnovati: Rim. 13. 1—5. „Vsaki človek bodi viši oblasti podložen; ni namreč oblasti od drugod, kakor od Boga; katere pa so, postavljene so od Boga. Zatorej, kdor se ustavlja oblasti, božji naredbi se ustavlja. Kateri pa se ustavljajo, sami sebi

pogubljenje nakopavajo. Zakaj oblast je služabnica božja tebi k dobremu. Ako pa si hudo storil, boj se; ne nosi namreč meča zastonj. Zakaj služabnica božja je, maščevavka k strahovanju taistega, kateri hudo dela. Zatorej morate podložni biti, ne samo zavoljo strahovanja, ampak zavoljo vesti.“

Sveto pismo tedaj z različnimi besedami uči: „Kdor se oblasti ustavlja, ustavlja se božji naredbi, in sam sebi pogubljenje nakopava.“

I. Petr. 2. 18—24. „Bodite svojim gospodom podložni, ne samo dobrim in tihim, ampak tudi ostrim; ker to je prijetno Bogu, ako kdo zavolj njega, ki za vse ve, žalost prenaša, in po krivici terpi.“

5. Ker je oblastnik od Boga postavljeni oče dežele, in velik dobrotnik svojim podložnim, smo mu tedaj zato veliko *hvalo* dolžni, katero mu posebno s tem skazujemo, da mu dolgo življenje, zdravje in božji blagodar pri vseh njegovih delih želimo in njegove postave in naredbe natančno in radovoljno spolnujemo.

Ker je pa le Bog, kateri zamore vse naše želje uslišati in spolniti: pošiljamo svoje prošnje za svojega deželnega oblastnika k Bogu in *zanj Boga prosimo*. To nam zapoveduje sv. pismo: I. Tim. 2. 1. „Sosebno vas opominjam, da opravljate prošnje, molitve, priporočevanja in zahvale za vse ljudi, zlasti pa za kralje in za vse gosposke, da mirno in pokojno živite u vsej pobožnosti in čistosti.“

II. Spoštuj gosposko!

6. Deželni oblastnik skerbi za red in pokoj po vsem svojem vlastvu, za varnost življenja in premoženja svojih podložnih; on oskerbi vse, kar je k njih sreči potrebnega in koristnega. Tega vsega on sam ne more storiti; pomoči drugih ljudij mu je treba, da srečo svojih podložnih, ki za njo skerbijo, tudi res dosežejo. Zato

izročča nekaterim podložnim nekoliko svoje oblasti in pravice, da u njegovem imenu k spolnovanju postav in naredeb priganjajo, za red in pokoj čujejo, podložnemu po nedolžnem okrivljenemu pravico delijo, preprirom konec napravljajo, nepokorne strahujejo in srečo prebivavcem povišujejo. Podložni, katerim deželni oblastnik nekoliko svoje oblasti k vladanju države izroči, se imenujejo državni opravniki, uradniki, sodniki, gosposke.

7. Gosposke so od deželnega oblastnika cesarja postavljene, imajo od njih potrebno oblast; namestniki so tedaj cesarjevi pri podložnih. Torej je vsak podložnik dolžen gosposko s ponižnim spoštovanjem poslušati. Sveto pismo pravi: *„Dajte vsakemu, kar ste dolžni; čast, komur ste čast, spoštovanje, komur ste spoštovanje dolžni.“* Rim. 13, 7.

8. Ker gosposke u imenu deželnega oblastnika ukaze delajo, in povelja dajejo, tedaj je vsak podložnik dolžen gosposkine ukaze in povelja radovoljno, natanko in vselej spolnovati. Sveto pismo nam zapoveduje rekoč: I. Petr. 2, 13, 14. *„Bodite vsaki gosposki zavolj Boga pokorni, ne samo kralju, kakor najvišjemu gospodu; ampak tudi njegovim u hvalo pravičnih in u maščevanje hudodelnikov od njega postavljenim namestnikom.“* Jezus sam se je udal sodbi rimskega deželnega poglavarja Poncija Pilata, in mu je rekel: *„Ti bi ne imel oblasti do mene, ko bi ti ne bila od zgorej dana.“*

9. Gosposke čujejo za red, pokoj in slogo, za življenje in premoženje podložnih. Naj tedaj vsak podložnik svoji gosposki vse dobro želi, in naj svoje želje k Bogu pošilja; naj za njo moli, pa gosposke nikdar ne kolne. Sv. Duh pravi: *„Moj sin! boj se Boga in spoštuj kralja, in se s puntarji nikoli ne pečaj.“* Prip. 14. 20.

III. Skerbi za domovino!

10. Tista dežela, u kateri je kdo bil rojen ali izrejen, ali u kateri stanovitno prebiva, se imenuje rojstna ali domača dežela, *domovina*, očestvo ali očevina. U domovini dobi vsakateri prebivavec potrebni živež, nauk u potrebnih in koristnih znanostih, dobi brambo in varnost svojega življenja in premoženja, in marsikatere druge dobrote, katere mu pomagajo življenje in zdravje ohraniti, in svoj visoki večni namen doseči. Vsakdo tedaj dobiva od svoje domovine mnogotere in velike dobrote. Zato je vsak prebivavec svoji domači deželi hvalo, ljubezen in pomoč dolžen. To hvaležnost, ljubezen in pomoč imenujemo sploh *domovinsko ljubezen*. Domovinska ljubezen ali *domoljubje* je tedaj dolžnost vsakaterega podložnika.

11. Kaj ima tedaj storiti, kdor domovino ljubi? Kdor svojo domovino ljubi, se bo vsega veselil, kar srečo domovine povišuje; serce ga bo bolelo, če jo nadloga in nesreča zadene; vse njene prigodke bo u sercu občutil. Prerok Jeremija je u sercu občutil vse nadloge svoje domovine, in je žaloval nad njenim razdjanjem, u svojih žalostnih pesmih. Jezus se je jokal nad Jeruzalemom.

Kdor svojo domovino ljubi, ji iz serca vse želi, kar je za njo dobrega in koristnega. Svojo domovinsko ljubezen tedaj tudi s tem skazujemo, da ji vse dobro in koristno iz serca želimo.

12. Ali ne bilo bi dosti, vse vesele in žalostne prigodke svoje domovine u sercu čutiti, in ji vse dobro in koristno iz serca želeči; dober deželan je tudi pripravljen, z besedo in z djanjem u potrebi svoji domovini po svoji moči pomagati in skerbi, da se odverne vse in obvaruje vsega, kar bi ji bilo škodljivo in nevarno. Tudi s tem tedaj skazujemo domovinsko ljubezen, da radi

in radovoljno vse storimo, kar srečo domovine povišuje, in si prizadevamo, vso škodo od nje odverniti.

13. Kaj je domovini res koristno ali škodljivo, kaj njeno srečo poviša ali pomanjša, to najbolje tisti razsoditi ve, ki potrebe vse dežele pozna, in za srečo vseh podložnih skerbi, in ta je deželni oblastnik, cesar. Deželni oblastnik daje tedaj postave in povelja u spolnovanje vsem podložnim, in ukazuje s tem vsakateremu, kaj da naj stori ali opusti, da se sreča po domovini ohrani in poviša. Kdor tedaj svojo domovino ljubi, postave in povelja deželnega oblastnika rad, natanko in vselej spolnuje.

14. U božjo čast in za povišanje kreposti in pobožnosti morajo cirkve ali božje hiše, šole ali učilnice biti; k temu je treba duhovskih in deželskih učenikov in prednikov, treba je cirkve in učilnice zidati in popravljati. Da se ohrani red in pokoj, varnost življenja in premoženja, in se postave in povelja deželnega oblastnika spolnujejo, so uradi, sodniki in drugi predstojniki potrebni, katere mora domovina živiti. — Da se kupčija olajša in poviša, da se obilni domači pridelki drugam pošiljajo, in druge potrebne reči od drugod vozijo, se morajo ceste in mostovi narejeti in u dobrem stanu obraniti. — Za oskerbljenje ubogih, udov in sirot, bolnikov in hromcev so posebne oskerbne hiše ali naredbe potrebne. — Da se unanji sovražniki domovini odvrčajo, so potrebni vojaki in vojskine trume. Ti morajo preživljeni, oskerbljeni, in s potrebnim orodjem prevideni biti, in še druge branivne naredbe se morajo narediti.

15. Da se vse to, kar je k sreči domovine potrebnega, zadobi, da se potrebni učeniki, uradniki in vojaki plačujejo in oskerbé, da se vse potrebne državne naredbe ohranijo, potrebuje domovina denarjev in marsikaterih drugih rečij. Denarje in druge reči, katere so domovini potrebne, se imenujejo nje potrebe. Ker so

vse te naredbe vsej deželi k pridu in vsakteremu podložnemu potrebne in koristne, naj tedaj vsak, kateri svojo domovino ljubi, rad in z dobro voljo njenim potrebam pomaga. Sveto pismo nas k temu opominja: Rim. 12. 5—11. „*Mi, ki smo kristjani, kolikor nas je, smo jedno telo, in tako je jeden drugemu ud. Vsak skerbi vsem drugim k pridu biti.*“ I. Petr. 4, 8—10. „*Pred vsemi drugimi reči imejte bratovsko ljubezen med seboj. Služite eden drugemu z darovi, ki jih je vsakteri prejel.*“

16. Naredbe u korist in blagostan domovine zavživa vsak deržavljan; dolžen je tedaj tudi k občnim potrebam svoje domovine pomagati. Ko so pa stan, premoženje in unanje okoliščine podložnih mnogotere, tedaj gosposka napove, koliko ima vsakteri podložnik po meri svojega stanu in premoženja k potrebam domovine pomagati. To, kar ima vsak podložnik k potrebam domovine pomagati se imenuje *dača* ali *davek*. Kdor svojo domovino ljubi, bo tudi davke radovoljno in po svoji vesti natanko opravljal. Ljubezen proti domovini pa tudi s tem skazujemo, da dolžne davke vestno poplačamo. Sveto pismo to razločno zapoveduje: Mat. 22. 21. „*Dajte cesarju, kar je cesarjevega,*“ to je, opravljajte zvesto njemu dolžne davke. Rim. 13, 6, 7. „*Dajte tedaj vsakemu, kar ste dolžni; davek, komur ste davek, col, komur col; strah, komur strah; čast, komur čast.*“

17. U vsaki deželi morajo nekateri taka dela in službe opravljati, ki so k pridu vse domovine, in za vsakega deržavljana potrebne. Taka dela se imenujejo *vzajemna* ali *javna opravila* in *službe*, in ker jih mora, komur so izročena, sam u svoji osebi oskerbovati, in storiti, se jim pravi *osebne službe*; kakor postavim opravila učenika, sodnika, uradnika, vojaka. Ko bi nihče takih javnih opravil in osebnih služeb ne hotel prevzeti, bi domovina ne mogla obstati. Kdor svojo domovino

ljubi, bo tudi rad, če je poklican, ali iz svoje dobre volje osebne službe opravljal, tudi celo takrat, kadar mora svoje življenje u nevarnost postaviti, kakor postavim vojak, zdravnik. Tudi s tem tedaj svojo domovinsko ljubezen skazujemo, da radi k njenemu pridu javne službe opravljamo. To nam ukazuje sveto pismo: Rim. 12, 4—11. „*Vsi smo jedno telo, in tako jeden drugega udje.*“ Slepemu bodimo oko, gluhemu uho, mutastemu usta, hromemu noga. To je, jeden drugemu ljubeznivo pristopimo, in u potrebah svojemu bližnjemu radi pomagajmo. „*Po milosti nam dodeljeni imamo mnogotere dari. Če ima kdo službo, naj zvesto oskerbuje njena opravila. Če je kdo učenik postavljen, naj se peča z učenjem. Če je kdo predstojnik, bodi s vso unetostjo in vestjo. U tem, kar imate delati, ne bodite leni; gospodu služite.*“ I. Joan. 3, 16. „*Kako velika je bila Jezusova ljubezen do nas, smo u tem spoznali, ker je svoje življenje za nas dal; tedaj moramo tudi mi pripravljeni biti, življenje za brate dati.*“

18. Če pa tudi prigodbe svoje domovine u sercu čutimo, ji dobro želimo in smo pripravljeni, k pridu domovine po svoji moči pomagati, je vendar le sam ljubi Bog, kateri zamore domovini vse, kar ji k časti in sreči služi, dati, vse hudo in nesreče od nje odverniti, jo blagodariti in osrečiti. Kdor svojo domovino resnično ljubi, bo tedaj tudi svoje želje za srečo domovine k Bogu pošiljal, večkrat *bo preserčno za njo molil*. Molimo tudi mi večkrat za svojo ljubo domovino in prosimo Boga, od katerega vse dobro pride, naj blagoslovi njo in njene prebivavce.

IV. Brani svojo domovino!

19. Vsaka dežela svoje brambe potrebuje, in vsaka država mora svoje vojščake imeti, kateri domovino zvunanjih sovražnikov branijo, in domačih hudodelnikov

varujejo. Kdor svojo domovino ljubi, se tudi vojaščine ne boji, temveč pokorno stopi u vojaštvo, pogumno tudi u vojsko gre, kadar versta na njega pride, in je božja volja tako. Saj je tudi vojaški stan Bog postavil, ter se Gospod vojnih trum imenuje. Tudi veliko svetnikov u nebesih imamo, koji so serčni vojščaki bili, zvesti Bogu, pa tudi svojemu cesarju. Imeniten vojščak je bil *Jozue*, *David* in *Makabejski bratje*; *sv. Jurij*, *sv. Boštjan*, *sv. Florijan*, *sv. Ahacij* in veliko jezer mučnikov je bilo hvalevrednega vojaškega stanu. Kdo bi se torej vojske bal, kdo bi se bele sukne sramoval? Vojak je varh pravice in resnice, varje sveto vero in ljubo materno zemljo, služi Bogu, ako zvesto služi, in je dobrotnik svojega kraja, vreden, da se spoštuje.

20. Ne umikaj se, mladeneč, kadar te na izbiro zakličejo. Ne išči si z velikimi dolgi zemljišča; bolj lahko in mirno vojak živi, kakor pa ves zadolžen kmet. Nikar se u zakon ne sili, kadar ti ni za kerščenico, ampak le za to, da bi vojaškemu stanu odletel; boljše je vse svoje žive dni puško nositi, kakor pa s hudobno ženo u nesrečnem zakonu živeti. Ne uhajaj k dervarjem u planine, in se ne skrivaj po gošah; Bogu se skriti ne moreš. Tudi prerok Jona je mislil uiti in po morju pobegniti; na božje povelje ga je burja došla, in morska riba požerla; tudi tebe bo šiba božja zadela. Mladeneč, ki se vojaški službi odmika, ima na vešala le pet stopinj: prva je k dervarjem, druga k tabakarjem, tretja k tatom, četerta k razbojnikom, peta pa rabeljnu u roke.

21. Ne daj Bog, da bi si perste sekal, zobe si izbijal, ali zdrave ude kvaril zato, da bi vojak ne bil! Strašen greh je to pred Bogom, ki je človeku zdrave ude dal, da jih skerbno ohrani in u dobro rabi sebi in drugim. Tako hudobo tudi deželska gosposka ostro strahuje.

Namestu takega krivičnika mora drugi nedolžen na vojsko iti; pojde pa tudi namestu njega u nebesa.

22. Si za vojščaka svoje matrne dežele spoznan, ne bodi žalosten, temveč vesel korenjak, da te je Bog brez vsake pokvare ohranil. Velik božji dar so ravni udje, pa zdravo, čerstvo telo. Boljši si ti izvoljen junak, kakor pa odveržene smeti. Priseži voljno in serčno na vojno bandero, kakor je tvoja sveta dolžnost. Tvoja služba bo slayna in srečna, dokler boš priden in zvest. Nikoli in nikder ne pozabi svoje prisege, dokler svojih let ne doslužiš. Rajši smert, kakor bandero zgubiti ali zapustiti. Kdor iz vojske uhaja, svojo prisego prelomi, in dušo hudemu izda. Begun ne sme na svetlo, se po berlogih potika, in je kakor volk u svoji domovini. Cena za njega stoji; kdor ga vlovi, jo prejme. Ga ulovijo, pojde skoz šibe; ga ne dobé, bo peklu u šako došel; kajti krivi prisegavec pogubljenju težko odide.

23. Bogaboječa mati je dala sinu, ki je na vojsko šel, tri zlate nauke, koje si vsak mladeneč naj dobro zapomni: Boga se boj, in njemu zvesto služi; kadar ne utegneš očitno, pa natihoma. Kdor Bogu ne služi, tudi cesarju zvest ne bo, kadar pride huda skušnja ali pa velika sila. Vojščak brez vere in pa ptič brez perut. — Varuj se greha; greh je dežele najhujši sovražnik; kdor je grehu prijatelj, bo svojo deželo le slabo nesreče branil. Bodi pokoren svojim poglavarjem; pokorščina in pa zvestoba sta perva tabra vsake vojne. Nezvestoba samo jednega celo vojsko u nesrečo spravi, ali celo pokonča. Izdajavec, ki svoje tovarše proda, je Iškarjotov brat. Naj si ga ravno sovražnik podkupi, ga vendar zametuje. Ne najde pokoja na svetu, verv ga čaka tukaj, pekel pa tamo. Puntarje in izdajavee čaka žalostna smert.

24. Bodi na vojski (u bitki) serčen ko lev, doma pa ko jagnje pohleven, hraber in pogumen, pa tudi

usmiljen. Ne boj se krogel, ki krog tebe švigajo; umreti za deželo materno je srečna smert, ako si u gnadi božji. Tudi Kristus je umerl za nas. Krogla te ne bo zadela, če božja volja ni; u božjih rokah si. Padali bodo na tvoji desnici, umirali na tvoji levici, ti pa boš prišel zopet zdrav nazaj. Bog te obvari! — To je modre matere lepo slovo, kadar blagi sin na vojsko gre.

25. Prideš u vojaškem stanu daleč po svetu, vidiš in slišiš veliko dobrih pa tudi pohujšljivih rečij, varuj se hudega, uči le dobrega in nikdar ne praznuj. Postopanje nauči vojaka pijančevati in kvartati, krasti in goljufati, da si je ravno vse to ostro prepovedano. Tak vojščak je svojemu kraju velika sramota, in kadar nazaj pride, svoji domovini dušna kuga. Naj še tako visoko glavo nosi, nja razuzdano življenje je smrad. Se pa pošteno izslužiš in prideš modrejši nazaj, boš vedel svojim rojakom dober svet dati in s svojimi rokami kruh služiti, te bo vse rado imelo, in tudi na stare dni zapuščen ne boš.

26. Kdor svojo domovino ljubi, ne brani dežele materne samo zvunajnih sovražnikov, kateri z orožjem u deželo planejo, plenit in palit; on mora tudi svoj kraj skrivnih zapeljivcev in podpihovavcev varovati, koji na tihoma ljudstvo puntajo, kralje in cesarje, duhovsko in deželsko gosposko zaničujejo, nove pravice oznanujejo in ogenj strašnega razboja u streho nosijo. Taki sleparji so dežele najhujši sovražniki. Slajša ko je njih beseda, večja je sleparija; lepša ko je njih obljuba, grozovitneja bo nesreča, katera njim za petami hodi. U ognju pogori srečno stanovališče, u prekuciji pa srečna domovina. Kdor je u resnici domoljub, naj domovino vsake take nesreče varuje.

V. *Bodi pravi domorodec, verli domoljub.*

27. Kdor svojemu deželnemu oblastniku dolžno čast, ljubezen in pripomoč, podajnost in voljno pokorščino skazuje, in zanj moli, kdor gosposkam od deželnega oblastnika postavljenim čast in pokorščino skazuje, in za nje moli; kdor ima pravo domovinsko ljubezen, in jo s tem na znanje daje, da vse prigodke svoje domovine priserčno občuti, in ji vse dobro resnično želi; kdor je pri volji, ji k sreči pridno u djanju pomagati; kdor vsem postavam in poveljem deželnega oblastnika voljno pokorščino skazuje; kdor potrebam domovine rad in ročno pomaga in vestno dolžne davke plačuje; kdor je pripravljen, domovini javne in osebne službe opravljati, in za njeno srečo in božjo pomoč velikokrat moli; kdor vse dolžnosti opravlja: je zvest podložnik in dober domorodec.

28. U vsakem, tudi u najnižem in najrevnišem stanu, u useh prigodkih okoliščinah življenja je mogoče in treba, te velike dolžnosti natanko, radovoljno spolnovati. Tak državlján zasluži dopadenje božje, si zadobi dobro ime pri ljudeh, in najde svoje plačilo u tem in u prihodnjem življenju.

29. Tem dolžnostim pa tisti nasproti ravna, kateri z besedo ali djanjem zaničevanje, merzloto ali celo sovražstvo do svojega cesarja, deželnega oblastnika, kaže; kateri čez njih postave ali povelja godernja, jih graja, ali jim celo morebiti nasproti dela. Zoper te dolžnosti se pregreši tisti, kateri gosposke od deželnega oblastnika postavljene zaničuje, jim nepokorščino ali upornost kaže in se punta.

30. Ravno tako se tisti pregreši, kateri je pri vseh prigodkih svoje domovine neobčutljiv, kateri ji vsega dobrega iz serca ne želi, ali kaj takega počenja, kar je za red, mir in pokoj domovine nevarno in škodljivo.

Tudi greši, kdor od naredb in naprav domovine zaničljivo govori, jim korist in dobroto odrekuje, in jih graja, kdor k potrebam domovine noče pomagati, in koristnih očitnih naredb noče podpirati; kdor celo samopašno, goljufno in odertno svoje in svojih sosedov potrebe množi, ali sebi in bližnjemu pravice ne da, svojim deželanom srečo podkopava in podira; kdor se dolžnim davkom odteguje ali manj plača, kakor je plačati dolžen; kdor postavljene cestovine in mostovine ne odrajta. Zadnjič greši tisti, kateri postopače živi, in domovini z delom in pridnostjo celo nič ne pomaga; kdor se u očitni službi goljufije in nezvestobe dolžnega stori; kdor noče domovine, kadar je sila, tudi z nevarnostjo svojega življenja braniti, in na vojsko iti, ako ga versta zadene.

31. Človek, kateri te dolžnosti do svoje domovine u nemar pušča, kaže gerdo nehvaležnost do Boga, k nam živeti da u soseskini družbi, da jeden drugemu ljubeznivo pomagamo, učiti in boljšati se, potrebni živež si pridobivati, življenje si zljajševati, in k pridu biti jeden drugemu. — Tak človek je nehvaležen in brez ljubezni do drugih ljudij, kateri si prizadevajo in pomagajo, da lepo mirno, složno in veselo ž njimi živi. Tak škoduje zadnjič sam sebi, in se nesrečnega stori, ker se kakor malopriden in škodljiv ud ob dobro ime pripravi, in pomoči drugih ljudij nevrednega stori; s tem tedaj da k splošni sreči domovine ne pomaga, sam svojo srečo podira. Tako se tak človek že tukaj na zemlji Bogu in vsem dobrim ljudem zopernega in šibe vrednega stori in tam u prihodnjem življenju ga čaka ostra sodba.

32. Da naj vse dolžnosti do svetlega cesarja, deželnega oblastnika, do gosposk in domovine spolnujemo, nam je u četerti božji zapovedi zapovedano, katera se tako glasi: „*Spoštuj očeta in mater, da dolgo živiš in se ti dobro godi na zemlji.*“ Domovina je tudi naša ljuba mati,

svetli cesar so naš deželni oče. Spolnujmo tedaj vse dolžnosti do svojega deželnega očeta in do gosposk od njega postavljenih radi, natanko in vselej. Cesar so postavljeni od Boga, da nas vladajo in varujejo; oni skerbé z modrimi in dobrotnimi naredbami z neutrudnim prizadevanjem za podučenje in odgojo mladine, za lepo vedenje in božji strah, za srečo vse države in vseh podložnih; oni imajo zategavoljo veliko skerbi, dela in težav prenašati za nas.

33. Tudi svojo domovino in ž njo vred vse njene prebivavce ljubimo, kakor svoje brate; bodimo si med seboj kakor dobri otroci jedne matere, jednega očeta in pomagajmo pošteno iz vseh močij k sreči cele domovine in vsakega prebivavca! — Le tako bodemo Bogu, nebeškemu Očetu dopali, kateri tudi nas vse ljubi in nam je ljubezen do bližnjega kot drugo veliko zapoved naročil rekoč: „*Ljubi svojega bližnjega, kakor sam sebe.*“ In usmiljeni Jezus nam je prelep nauk za občinsko srečo zapustil, rekoč: „*Vse karkoli hočete, naj bi vam ljudje storili, tudi vi njim storite.*“ Mat. 7, 12.

2. Narodnost, znamenje naše dobe.

(Laib. Kirch. zeit. I. 1848.)

Najčistejših čuvstev človeških in najlepših eno je naklonjenost do jezika maternega, čigar mili glasovi so zemljana k zavesti spravili. Spomin na zibel otroških dnij, na ljubljeno domačijo nam je milo tolažilo na potu življenja našega *in ljubezen do svojega naroda* more in mora biti eden najdragocenejših biserov u čednostnem vencu vsakega moža.

Toda leti blagi čuti narodnostni tergajo se s pretiravanjem iz naravne zveze z drugimi narodi, krivijo in pačijo se, stavljajo na laž, gonijo do krivičnega prenapetega narodnega ponosa, ter so ljudje pripravljani temu maliku darovati celo svojo vero in vest, ker ga imajo za najvišo postavo vsega mišljenja in čutenja, vsega djanja in nehanja svojega.

Nigdar še se ni ta narodnostna ideja med narodi tolikanj probudila, kakor ravno u naših dnevih. Žal, da puntarska stranka le pregosto njene strasti izbuja, ter se je za svoje posebne namene poslužuje in jo zlorabi. Važno in primerno prašanje za katoličana (duhovnika) je torej: *Kako se imamo vesti*, da bi nam ne bilo treba teh najblažih čutov svojih zatajiti in svojemu narodu izneveriti se, pa tudi da u pagansko mišljenje in ravnanje ne zagazimo?

Edino pravi razloček med resnično, kerščansko ljubeznijo do svojega naroda in med puntarskim, paganskim nacijonalizmom je tale, da vsaka istinita ljubav *onoisto čuvstvo tudi pri drugih narodih dopušča*, jih

spoštuje in časti; krivi nacijonalizem pa, sam u sebi popačen in ostrupljen, u protislovju s svojim lastnim narodnim sanjarstvom, le sovraštvo in zaničevanje drugih ljudskih narodnostij ali naravnost oznanuje, ali vsaj na tihem na njihov pogin meri.

Načela izveličavnega kerščanstva so splošna, za vsa ljudstva, ter ne delajo razločka po narodnosti: po njih ni barbarja ne Scita, ni hlapca ne svobodnika, marveč vse in u vsem Kristus. Narodi so kakor veje enega drevesa, ter ne smejo eden drugega rasti ovirati. Vsaki narod naj ima oni prostor, na katerem se od drevesa hranjen najlepše razvija in največ sadu prave omike resničnega nebeškega napredka prinaša. Le ta sad ostane. Nihče dal nam ni k temu lepšega ravnila, kakor naš božji Izveličar u zlatavrednih besedah: *Ljubi svojega bližnjega kakor sam sebe! — Kar nočeš, da bi drugi tebi storil, tudi ti drugemu ne stori!* —

Naj bi vendar vsi navdušeni rodoljubi nigdar ne zabili biti vselej tudi goreči in odkritoserčni kristijani!

3. Dve tabli zapovedij.

(Laib. Kirch. zeit. l. 1848.)

Med mnogimi načeli našega časa, katerih nasledki so neizmerne važnosti, da nepreračunljivi, stojita u prvi versti ravno nasprotna si dva poglobitna nauka: 1. *vsa oblast izvira od Boga*; 2. *vsa oblast izhaja iz ljudstva*.

Učitelj pervega načela je Duh božji sam, ki ga je u sv. pismu očitno in zastopno izgovoril, ter ga že tisuč in tisuč let vselej in povsod oznanuje; iznajdnik drugega načela pa je duh časa, duh posvetni, duh novošegnega stoletja. Oba nauka sta podobna *dvema tablama* zapovedij, postavljenima u očigled ljudstvom zemeljskim, na katerih berejo svoje dolžnosti in pravice, iz katerih izhaja kletev ali blagoslov za vse družbinske razmere. Beseda o teh dveh načelih k času izgovorjena je za vsakega Avstrijanca največe važnosti, ker se u osnovnem načertu naše nove ustave ravno oni drugi kerščanstvu popolnoma neznani nauk: „*vsa oblast izhaja iz ljudstva*“ kot temeljni zakon proglašuje.

I.

Kerščanska vera uči: *Vsa oblast izvira od Boga!* Svetovni apostol sv. Pavel piše u svojem listu do Rimljanov 13, 1—7. „*Vsaki človek bodi viši oblasti podložen; ni namreč oblasti od drugod, kakor od Boga; katere pa so, postavljene so od Boga. Zatorej kdor se ustavlja oblasti, božji naredbi se ustavlja. Kateri pa se ustavljajo, sami sebi pogubljenje nakopavajo. Zakaj oblastniki niso k strahu dobrega, ampak hudobnega djanja. Hočeš pa, da se oblasti ne bi bal? Stori*

dobro, in imel boš hvalo od nje. Zakaj božja služabnica je, tebi k dobremu. Ako pa si hudo storil, boj se; ne nosi namreč zastonj meča. Zakaj božja služabnica je, maščevavka k strahovanju taistega, kateri hudo dela. Zatorej morate podložni biti, ne samo zavoljo strahovanja, ampak tudi zavoljo vesti. Zato namreč tudi davke dajete; ker božji služabniki so, in ravno to je njih služba. Dajte tedaj vsakemu, kar ste dolžni: davek, komur davek; col, komur col; strah, komur strah; čast, komur čast.“

S tem od človeške pameti same pripoznanim naukom kerščanstva uterjuje se najbolj, kakor vladarjen, isto tako tudi vladancem, varna medsebojna razmera, določene so obojnim dolžnosti, zagotovljena čast; sužnosti, divjanju, nepokorščini pa so vrata zaperta. Po tem ravnilu postavljena je deržava pod varstvo sv. vere, vladar stoji pred nami kot namestnik večnega Boga, kateremu bo nekdan od svojega vladanja dajal račun.

To je zakon pisan ni od človeške roke, marveč s samim perstom božjim — postava, ki napolnuje trinoga s strahom in trepetom zavoljo ostre odgovornosti, ki mu kaže meje njegove oblasti, ki pa tudi podložnim zapoveduje, naj vladarja kot moža božje milosti, kot oblastnika božjega spoštujejo, ter jih mogočno svari, svari s čreznaturno močjo pred nepokorščino in puntarijo.

Pokažite nam in povejte drugo takošno načelo, ki bi bilo sposobno blagor družbinskega reda na zemlji toliko krepko in modro utemeljiti, pospeševati, ohraniti, kakor je ta priprosti, pa vender velikanski božji nauk: Vsa oblast je od Boga!

Edino le ta resnica, ta božji nauk, bode pretežavni nalogi kos, da se kerščanskim narodom oskerbijo povoljne ustave, ter se ovarujejo, kakor pogubljenih puntarij, istotako tudi prehudega nasilstva vladarjev svojih.

Od nekdanj že prizadevala si je sv. katoliška cirkev, naj bi se to edino pravo načelo družbinskega življenja na svetu med kerščanskimi narodi uterjevalo in ohranilo; je pa tudi na zatajbe tega načela vselej pazko imela, ter vsako trinoštvo pri vladarjih in vsako puntarijo pri podložnih, kot *socijalno krivoverstvo*, od kerščanskih ljudstev skerbno odvracevala, kakor to kaj lepo spričuje cirkvena, pa tudi svetna zgodovina.

Dandanašnjih neredov po katoliških državah gotovo ni sv. cirkev kriva! vsaj to vsi dobro vemo, da je baklja puntarska drugod se prižgala in od ljudij brezvernikov u katoliške države zanešena goreti začela, ter da se nalezljivi revolucijarni strup pri kerščanskih narodih Europe, kakor divjega raka bolezen, čedalje hujše razširja.

Pervi začetek tega družbinskega zla je ločitev od Boga — ljudje so Boga zapustili; kdor pa se je ločil od Boga, ter njemu noče več podložen biti, kaj bo tak podložen človeku! Nespametna, neumna se mu dozdeva vsaka podložnost. Takošne nauke oznanujejo tudi naši umazani časniki vsaki dan; brez števila hudobnih sleparjev in podpihovavcev ljudstva pa u djanju razkazujejo da:

II. vsa oblast izhaja le iz ljudstva.

Učitelj tega dandanašnji toliko priljubljenega in slavljenega načela je duh popačenega časa, je ravnilo pokvečenega človeštva naše dobe, ki je, kar zadeva socijalne družbinske razmere, popolnoma zmedeno.

Da to načelo ne more obveljati, lahko se prepričamo. Deržava postavljena na ljudsko verhovništvo zrušila se bo u kratkem s vsem obilnim orodjem svojih ustanovnih pisem in priseg na kup, ker je na pesek zidana. Berite časnike naših dnij, pa se bodete z grozo

prepričali, kam da takov nauk vodi! Žal, da se na mnogih straneh po njem ravnaajo, in da se bolj in bolj usiljuje.

Izšla je resnično u naših dnevih oblast tu in tam od ljudstva, toda oblast strasti in hudobe, oblast krutosti in maščevanja, katera kraljeve prestole podira, vladarje mori, ministre ubija in odganja; oblast, ki vse zmede in zmeša, vse z grozo in strahom napolnjuje!

Takov nauk, da vsa oblast le iz ljudstva izhaja, plodi in izgojuje ljudsko druhal polno gizdosti in baharije, druhal vedno modrovajočo, nezadovoljno, nemirno, prepirljivo, bojaželjno, ki se kakor peklenska pošast vlačí od dežele do dežele in povsod razširja grozno kugo strašnih puntarij.

Iz strupnega semena tega brezbožnega nauka pri-rašča grozoviti caromor, katerega niso učili Jezuiti nikdar, pač pa njih smertni sovražniki, antikristi naših dnij, to strašno hudobijo glasno oznanujejo. Potem postane seveda kraljeva krona le krona ternjeva, katero bode rad vsak modri kraljevi sin s tihim in mirnim življenjem na kaki priprosti pristavi zamenil.

Kolikanj visoko pa je vsled prvega načela veličanstvo vsakega vladarja, bodi cesar, bodi kralj, bodi kakoršnegakoli si imena! Namestnik je živega Boga, maziljenec Gospodov; sveta je njegova oseba! Podložnim nasproti pa je ljubeznjivi oče, ki za njihovo blagostanje skerbi in korist države pospešuje, red in pravico varuje, da po njegovih deželah za zmešnjave in nemire, za prekucije in nasilstvo prostora ni, veliko več posvod kraljuje lepa varnost osebe in premoženja.

Vsa oblast izvira od Boga; le po Njem, po Njegovi milosti, po Njegovem pripuščenju vladarijo kralji in cesarji in vsi drugi oblastniki! To načelo je edino pravo, edino kerščansko; ono edino nam zamore dati

varnost, le ono samo prinašati ljudstvom zemeljskim mir in blagoslov!

Ta nauk spada k apostolski pravovernosti in k naši sv. verski zalogi (depositum fidei), ter je u socijalnem družbinskem oziru eden poglavitnih delov vesoljne kerščanske vere.

Naj reče ali piše kdo, karkoli hoče, načelo ljudskega verhovništva pravemu kerščanstvu očitno nasprotuje, ter je javna *socijalna*, ali bolje rečeno antisocijalna *krivovera*, s katero se verni kristjan z dobro vestjo nikdar sprijaznil ne bo! Pred tem lažnjivim, hinavskim načelom ljudskega verhovništva naj se vsak razumni, kerščanski podložnik prekriža, kakor pred samim peklenščakom; ker veljavo ima le pri paganih, nevernikih, ali pa pri ljudeh, ki so sv. vero Gospoda našega Jezusa Kristusa zaverгли, ter ji dali slovo. Pri nas pa, bratje moji, nikar ne bodi taka!

„*Preljubljeni! ne verujte vsakemu duhu, temveč skušajte duhove, ali so iz Boga; zakaj veliko lažnjivih prerokov izšlo je na svet!*“ I. Jan. 4, 1.

4. Kaj pred vsem storiti dušnim pastirjem u naših dneh?

(Theol. Zeitschr. I. 1849.)

Odpad od Boga in njegovega razodetja bil je že izperva začetek in poglavitni razlog vseh verskih pa tudi socialnih nadlog na zemlji, je toisto še dandanes, pa bode ostalo tako dokler bo ljudij kaj na svetu. *Povernitev* zmotenih nazaj k Bogu po Kristusu Gospodu, to je edini pot do zboljšanja vseh teh žalostnih razmer našega časa. Žal, da dandanašnji svet te besede ne zastopi, hoče se osrečiti brez Boga, prosvetiti in posvetiti se po svojem lastnem kopitu! Sin Božji, izveličanje sveta, postal je nespamet našim ljudem; zato pa tudi vsa posvetna modrost, ki išče nadlogam naše dobe u okom priti, na sramoti ostane in vsi pripomočki, te socialne težave odstraniti ne bodo nič izdali. Prave bolezní nočejo pripoznati, rabijo naopačna zdravila, ter le samo še shušujejo revščino, ki tare človeški rod. Od zvonaj rešitev za nadloge naše prišla ne bo; zastonj pričakujemo od *preosnove zakonov*, od *zboljševanja deržavnih naprav* lepše bodočnosti; temeljito ozdravljenje priti mora od znotraj, po sv. veri in po sv. cirkvi. Barajte zgodovino!

Bil je čas, ko je človeški rod pod mnogo hujšim jarmom ječal, kakor dandanes. Prišel je izveličar, usmililo se mu je ljudstvo, začel je oznanjevati ubogim *veselo oznanilo odrešenja*; pa ni začel svojega zveličavnega delovanja s preobratom rimskega nasilstva, marveč klical je ljudstva k pokori in poboljšanju, naj bi jim tako pred

vsem notranjo *slobodo duha in serca* podelil, ter jih sužnosti zmote in greha oprostil. Brez te notranje slobode zvonanja politična druga ni kot prazna domišljava, kakor smo to u teku zadnjega leta videli, pa žali Bog le premalo razumeli.

Nesrečna, poguborodna mati vseh socijalnih nadlog je povsod vladajoča *samopašnost*. Nje čuvaji so lažnjivci, opravljevci, zvijačni postavodajavci, nemirneži, prepirljivci, zapeljivci, razuzdanci, terdoserčniki, oderuhi, goljufi, sleparji in vsa brezštevilna tropa hudobnikov, kateri vse najlepše naprave spodkopavljajo, najboljše naredbe spodbijajo in vsako blagonosno početje pokončujejo.

Dokler se tej samopašni tropi krepka jez ne postavi, trudijo se zidarji, ki zidajo novo državno poslopje, zastonj. Majhene zvirke zadelujejo, silni povodnji pa puščajo širen tok. Naši politični zdravniki ozdravljajo male rane, poglavitnega zla se pa nič ne dotaknejo; velikoveč z odlaganjem in napačnimi zdravili bolezen le shujšujejo in morda celo neozdravljivo napravljajo. Lehko da se že bode u kratkem socijalnoboleni Europi poreklo:
Prepozno je!

Prevrat vsega obstoječega reda toliko hujše proti, kolikor bolj prekucuhi zdrave pojmove kvarijo, ljudsko mišljenje kalijo in vsako višo oblast spodkopavajo. Njih poslanci so umazani časniki in časopisi, ki do najbolj samotnih bajt zahajajo in najpogubniše nauke trosijo, in to brez vsake opovire. *Svobodno tiskarstvo*, na takov sramotni način zlorabljeno in ognjušeno, postalo je smradljiva luža, u kateri se, nalik kaplji čiste vode vse, kar je še kaj dobrega, pogubi. Ta svobodni tisk ni državi, niti cirkvi kaj prida prinesel ne bode, tem manj ker so čitatelji naši posvetnega duha pijani, ter za tiskovine, u katerih se branijo resnica, pravica in čednost, dosti več ne marajo.

Odkod naj pride *pomoč*? Priti zamore le *od zgoraj*, od *Očeta luči*; prišla bo edino le po sv. cirkvi, katero je postavil Bog za podlago resnice in jo dal človeškemu rodu kot edini izvirek izveličanja časnega in večnega. Po njej morajo se zapeljana ljudstva k Bogu nazaj poveriti, ali pa divjemu paganstvu zapasti, drugega izhoda več ni.

In čigar opravilo bode, zgubljene ovce hiše Izraelove iskati? Mar ne *duhovnikov*? teh oznanovavcev resnice, katere je postavil Gospod, ne da bi molčali, marveč da naj kličejo kakor trobenta, in naštevajo ljudstvu njegove zmote, bodi si priležno ali nepriležno.

Kakor čuvaji na visokem zvoniku katoliške cirkve postavljeni naj bi dušni pastirji, ne oziraje se na predodke našedobnih nazorov, znamenja časa dobro umevali in po tem glas svoj povzdigovali z apostolsko neplašljivostjo, pa tudi z evangeljsko modrostjo, edino le materske ljubezni naše sv. katoliške cirkve zavzeti.

Zmaga resnice podeljena je živi besedi. Le-ta živa beseda bodi torej poglavitno orodje našemu katoliškemu duhovništvu u hudem boju s temo splošnih zmešnjav.

Pred vsem drugim bodi prva skerb učeče cirkve, da se poravna *krivi razumek slobode*, ter pokaže, da prava istinita sloboda brez verhovne nadoblasti duha čez poželjenje meseno in posvetno mogoča ni.

Dušnega pastirja dolžnost je, da z ozirom na potrebe in zastopnost svoje črede dokazuje, da je resnična *zvunanja sloboda* le sad notranje; da državljanska sloboda moralno za svojo podlago imeti mora, ker una brez tote druga ni kakor le najgerša samovolja, dokler ostane človek sužnik svojih strastij. Kaj bo neki branilo slabejega pred zlovoljo močnejšega, če je vsakemu prosto storiti, kar se mu spoljubi? Mar ne bode nasilnik, gnan od svoje strasti, slabotneža podjarmil pod svojo oholost, pohotnost in skopuštvu? Sloboda, kakoršna navadno po

možganih naših ljudij roji, in kakoršno tolikrat po svojih zborih, pa tudi po gostivnicah oznanujejo, če bi se uresničila, druga ni kakor samovolja, grozno nasilstvo, divjanje ljudstva, odperti grob vse prave omike in prosvete, zatorej pa tudi že zadnji čas, da se ljudje odločno pred njo svarijo, ter da se jim pové: *Le tisti je sloboden, katerega je Sin božji (greha) oprostil. Koder Duh božji vlada, le tam je prava sloboda doma!*

Ravno tako zmeden je *pojem enakosti socialne*, če razumevamo s tem popolno poenačbo vseh ljudij. Kdo si bode izsilil popolno enakost dušnih darov? Kdo bo zahteval enakost vseh stanov, vseh služeb in oblastij u človeški družbi, če je zdrave pameti? Ali mar hočete človeško družbo razrušiti? Doklerkoli so in morajo biti darovi narave in poklica različni, je brezpogojna enakost prazna sanja. Le kerščanstvo samo določuje resnično enakost s tolažljivim naukom, da smo vsi po podobi božji ustvarjeni, vsi po Jezusu Kristusu odrešeni, k enoistemu poklicu posvečeni, podložniki enoistega božjega zakona, odgovorni vsi pred enim ter istim vsevednim sodnikom, vsi otroci enega Očeta, bratje in sestre Jezusa Kristusa in vsi sodediči njegovi.

Pa tudi le kerščanstvo samo zamore zavid in nevošljivost nižega nasproti višemu, po stanu in zmožnosti odličnejšemu, krotiti pri potrebni neenakosti, s tem da uči, da stvarnik svoje talente raznoverstno deli, pa tudi na sodbi o njih porabi oster račun zahteva, ter da se bo od njega, ki mu je bilo več dano, tudi več tirjalo; da po tem takem se ne bode gledalo na množino darov, ne na prednost veljave in službe, velikoveč le na izkazano zvestobo. O tem edino zdravem in pravem nauku glede socialne enakosti treba je dandanes posebno odločno govoriti in ne prenehati, da se ljudstvo pred zapeljivo godbo naših krivih prerokov svari, preden se pogrezne u prepad naglo razširjajočega se *komunizma*.

Enako pogubljev nauk naše dobe je tisti o tako imenovanem *verhovenstvu ljudstva*, ko učijo, da vsa oblast izhaja le iz ljudstva. To krivo načelo druga ni, ko izvirek vednovečne nezadovoljnosti in prekucije. Vsled tega načela izgubiva se pri podložnikih bolj in bolj vse spoštovanje in vsa pokorščina do višje oblasti — pri gosposki pa vsaka navdušenost do težavnih služeb.

Primerna se nam tukaj vidi dogodba, ki se je nekdam prigodila s podobo sv. Nikolaja Flijenskega. Švicarski kmetič imel je do tega svojega sv. rojaka posebno zaupanje. Ker pa je bila podoba svetnikova, katero je imel u svoji izbi k počeščenju postavljeno, že precej stara in oglodana, dal si je napraviti iz črešnje novo, ter jo lepo pozlati. Letó je potem na tisto mesto postavil, kder je poprej stara podoba stala. Toda glejte, priprosti kmetič do te nove podobe ni zamogel nobenega pravega zaupanja u svojem sereu obuditi; kadarkoli jo je pogledal, usilila se mu je misel: „ej, saj pa venderle druga nisi, kakor moja črešnja — kako bi do tebe zaupanje imel!“ Odstranil je novega Miklavža in nazaj postavil starega domačega patrona.

Enaka se godi vsaki oblasti od ljudske milosti. Kdo pa bode ubogal pri kaki nepovoljni naredbi taistemu, kateremu je, kakor meni, sam k oblasti pripomogel, in katerega po svojih mislih lahko tudi zopet odpravi?

Le sam nauk kerščanski, da vsaka postavna oblast izhaja od Boga, da je gosposka namestnica božja na zemlji, pripravil ji bode potrebno veljavo in spoštovanje, ter jo navduševal k zvestemu spolnovanju sprejetih dolžnostij. Bodi si u ostalem deržavne vlade oblika ta ali una, samovladarstvo ali ustavno carstvo; naj si tudi ljudstvo gosposko svojo samo voli, veljavnost, čast, oblast — to pride le samo od Boga. Nauk o prihodnem ostrem računu pred božjim sodnikom posvečuje gosposko k ime-

nitni službi, posvečuje pa tudi podložnikov pokorščino, ter nas izdatniše ko vsaka ustava varuje pred samovoljo, nasilstvom in prekucijo.

K verskim zmotam naše dobe šteti se mora tudi posebno med izobraženo gospodo priljubljena terditev, da je *človek ustvarjen le za toti svet, da si naj nebesa išče le tukaj na zemlji*, nebesa posvetnega veselja in posvetnih dobrot, boljše ko more, boljše zanj. To je bil nauk starih Epikurejcev in je u dandanašnji podobi svoji začetek vsega komunističnega rovanja, in bolj ko se med raznimi ljudstvi razširja, hujše spodjeda terdno podlago človeške družbe. U kolikem nasprotju stoji takov nauk s vsakdanjim življenjem, ki je polno reve in solz, polno težav in terpljenja — pač žalostna nebesa, če svojim učencem boljših dati ne veste! U kolikem nasprotju z od Boga razodetimi resnicami naše sv. vere! in glejte, vender se jih obilno nahaja, ki ga radi poslušajo in verujejo, in še rajši izpolnjujejo. Tu je silna potreba, da se oko in serce vernega ljudstva kvišku obrača, navzgor proti naši pravi domovini, ter da se pogosto izbuja sv. hrepenenje po obljubljenem nam veselju nebeškem.

Vsem takim zmotam morajo se dušni pastirji u svojih pridigah in kerščanskih naukih krepko ustavljati, ter mogočno in odločno sv. kerščanske resnice razlagati; kazati nevarnost in škodljivost takih sleparij in neprenehoma svojo čredo pred njimi svariti. Te verste hudobe ne bodo se drugače premagale in iztrebile, kakor le samo z orodjem sv. cirkve; le po njej obudil se bo zopet boljši duh u zapeljanih in zmešanih glavah.

Tudi to je obžalovanja vredno zlo, da boljše misleči del naših ljudij, tem rovarjem in prekucuhom nasproti *roke križem derži*, da se je doslej le malo, ali pa *celo nič* storilo ni u krepko obrambo resnice in pravice. Eni mirno gledajo in skerbijo le za svojo domačo

peč; sicer tožijo in žalujejo o zmedenih razmerah našega družbinskega življenja, pa sami persta ne ganejo, temveč vse delo za red in mir le vladi prepuščajo. Drugi so strahu tako rekoč oterpnjeni in samopridni le svojo kožo varujejo. Vse te ljudi je treba iz njih malomarnosti predramiti, pokazati jim veliko nevarščino, da pri splošnem prevratu lahko pridejo ob vse, kar gleštajo; dobro misleče pa priganjati, naj se sovražnim strankam z neprestrašenim pogumom u bran postavijo — vse to je druga važna naloga dušnih pastirjev naše sedanje dobe. Rovarji ne mirujejo, marveč kažejo čudovitno pozornost in delavnost pri dosegu svojih zlobnih nakan. In če tudi nas je strah na to misliti, vender le ni neverjetno, da bode rovarska stranka prej ali slej dosegla svoje namene, če se množina poštenjakov še o pravem času s previdnim pogumom ne poda u boj in u njem stanovitna ne ostane.

„In vender — tako piše razumni dr. Hiršer u svoji najnovejši jako pomenljivi knjižici: *socijalne razmere naše dobe in cirkev* — bila bi strašna in grozna nesreča, ko bi ta rovarska stranka dospela do zmage. Le mislimo si, da bi ta ropa- in kervi-željna divja derhal, ki le po neizmernem živalskem uživanju hlepi, da bi si če tudi le za kratek čas, priborila oblast! Nihče naj ne misli, da bodo vladarji, ki so divjo zver izpustili, u stanu krotiti jo in na uzdah obderžati! Nigdar! besna svojat bode kričala: enakost! to se pravi: dosti dolgo bili smo mi revni in smo ubijali se s težkim delom; zdaj pa naj to poskusijo bogatini, dobroživci in imenitniki. Versta k dobremu in prijetnemu življenju prišla je zdaj na nas!

Kaj bodo ti divjaki potem napravili z znanostjo in umetnostjo, kaj z vero in poštenostjo? Koliko si bodo obderžali od vsega onega, kar človeka pripravi k temu, da še le prav za prav človek postane in ga požlahnuje?

Oh pač lahko je družbinsko poslopje, s stoletnim razvitkom uterjeno, razdreti, pa kdo ima moč, ga kmalu zopet vsaj za silo popraviti? Kar bi znalo u teku časa iz vsega tega razviti se, o tem ne govorim, pa prvi gotovi nasledek splošnega prevrata bode divje paganstvo.“

Najhujše zlo naše dobe je popačeno in *zlorabljeno časnikarstvo* in njega sad razširjanje zlobnih knjižur in pohujšljivih dnevnikov. Duhovenstva težka naloga je, da se ustavi razširjanju hudobnih tiskovin s podporo dobrih časopisov in s primernim opominjevanjem hudobni sad zapeljivih beril ukončuje; ob enem naj vsakdo, ki ima sposobnost pisateljsko, ta dar marljivo rabi u hudi vojski naših dnij. Če tudi rešitve za vero in čedno obnašanje od tega toliko onesnaženega tiskarstva pričakovati ne moremo, vendar pa je ono vsaj primeren pripomoček, da sovražnika z njegovim lastnim orodjem pobijamo.

Duša urejenega socijalnega življenja je verstvo. Deržava brez vere je mrtvo truplo, ki ima cimo gnjilobe u sebi. Sv. katoliška vera je edina pomoč za boleno Europo. Žal, da po vseh stanovih naših žive goreče vere najti ni, ne pravega verskega prepričanja. Duhovstvo naj torej pred vsem skerbi, da se verstvo zopet oživi in to s vsemi od katoliške cirkve poterjenimi pripomočki, s snovanjem katoliških društev, z oživljanjem primernih bratovščin, s spodbudljivimi govori itd. Takim pobožnim drušbam obljubil je Gospod svoj blagoslov rekoč: „Kder sta dva, ali so trije zbrani u mojem imenu, sredi sem med njimi.“

Če so u dveh velikih drušbah cirkve in deržave neverni udje bojne verste zapustili in pretergali, potem je potrebno, da se tisti, ki so še zvesti ostali, bliže eden drugemu pomaknejo, to se pravi, da si začno *snovati društva*. Kolikanj blagodejno razvijajo se *Pijeve drušbe* na Nemškem, ali *katoliška drušba* na Tirolskem! Cvet

sicer še ni sad; toda kder cvetja ni, tam boš na sadje čakal zastonj. Pomenljivo je, kar je rekel Gospod k svojim poslancem, in kar jim pravi še posebno dandanašnji: „Postavil sem vas, da greste in prinesete sad, in da vaš sad obstane.“

Gorjé tistim dušnim pastirjem, ki so u tem nevarnem času zbeganemu ljudstvu le samo slepi vodniki in mutasti čuvaji, bodi si iz nemarščine, bodi iz krive bojazljivosti! Svojega velevažnega poklica ne umejo! Bojni kanoni uženejo divji upor; iskre, ki u pepelu tlijejo, pogasila bode le samo beseda resnice, govorjena od modrih učencikov iz navdušenega serca!

Vojaške sablje sekajo dostikrat globoke skeleče rane; zaceliti jih zamore le kerščanstvo samo. *Kde so zdravniki? Mar ni več mazila u Galaadu?* (Jerem. 8.)

5. Dobri pastir ob času nevarnosti.

(Laib. Kirch. Zeitg. l. 1848.)

Burnega leta 1809, ob času razširjajoče se prekucije povabil je neki sodnik na deželi dušne pastirje svojega okraja na posvetovanje. Bilo je 24. aprila.

Med povabljeni nahajal se je mlad jako nadarjeni župnik, mož okoli 30 let. Še precej za dneva povernil se je domov. U nekem klancu sreča tropo s puškami oboroženih kmetov; spozna, da so njegovi župljani.

„Kam ste se podali?“ jih vpraša župnik. „Pozdravljat gremo sodnika,“ mu naglo odgovorijo.

Župnik je zapazil, da so bili večinoma precej vjnjeni, toraj od pijače razburjeni, ter se je in to po pravici zbal, da bi se znalo kaj strašno hudega prigoditi. Strahu in groze ni zamogel stati; usedel se je na zemljo.

„Možje! nadaljuje župnik, mnogokrat ste me že poslušali — poslušnite me še tudi zdaj. Vaša namera ni kerščanska, ni dopuščena — spravilo vas bo to u gotovo nesrečo!“

Začelo se je besedovanje; nekateri so godernjali, drugi glasno kričali: „Kaj bote poslušali farja! Tudi on ne gleda na drugo, kakor le na svoj žep.“

„Možje! prosim vas lepo — kateri pa mi ve, kaj krivega očitati? Nigdar nisem storil med vami, kar bi se duhovniku ne spodobilo.“

Zastonj je bilo; zadnji so porinili naprej, ter so hoteli svoj pot nadaljevati.

Svete gorečnosti poln skoči župnik pred nje, se jim sredi pota ustavi, odgerne svojo suktnjo in glasno zaupije: „Dobro! le pojdite vi morivci svoje od Boga postavljene gosposke. Toda ustrelite najpoprej mene! Izderite mi jezik in pribijte si ga na pridižnico! Opo-minja vas naj, kolikokrat da sem vam oznanjeval evangelij miru — da sem vas še tudi umirajoč svaril pred nesrečo. Odsekajte tudi moje roke, pa si jih pribijte na obhajilno mizo u opomin, kolikokrat da vam je ta roka delila presv. božji kruh življenja.“

Pogumne besede gorečega pastirja pretresle so kmete. Nekateri so djali: „Oh gospod župnik, kaj govorite?“ „Saj mi je moja žena koj rekla, da iz tega kaj prida ne bo“ — oglasil se je eden bolj od zadi.

Pomirili so se, obernili se domov.

Sodnik častil je gospoda župnika kot svojega rešnika.

Velika je besede moč. Blagor mu, ki u nevarnosti dušnega miru ne izgubi, in pravo besedo o pravem času povedati ve — blagor mu!

6. Novi časi, novi grehi.

(Zg. Danica l. 1848.)

Novih časov smo Austrijanci čakali, pa tudi novih grehov doživeli, od katerih se našim rajnim svoje dni sanjalo ni. Vse hoče novo biti, vse stare pravice polomiti; vsi stanovi za svojo novo srečo letajo, kakor otroci za kresno muho, in pregreha prida nima. Kdor ternje seje, ne bode pšenice žel.

Sedem naglavnih grehov smo u starih časih imeli, sedem grozovitnih glav pregrešnih del; sedanji novi časi so nam med dobrimi darovi tudi troje novih naglavnih grehov prinesli, od katerih še za mojega vedenja nobeden katekizem ne govori. Glave veliko drugih grehov so rogati očetje neizrečenih nesreč. Potreba je kristjane podučiti in posvariti, da se novih grehov skerbno varujejo, zakaj veliki poglavitni grehi so:

1. *Novih naglavnih grehov prvi je: zbornih poslancev kriva volitev.* Naš mili cesar Ferdinand so svojim Austrijanom pravico dali, nove deželske postave ustanoviti, novo ustavo (konstitucijo) narediti, na katere postave se ima sreča vseh Austrijanov uterditi, naj bi vsi svoje sreče veseli lahko živeli. Delati nove postave ni lahko delo; za polič vina pravice ni; potreba je modrih in pravičnih možev za prave nove postave. Svetli cesar so naročili, naj bi prebivavci vseh austrijanskih dežel možev izvolili prav prebrisane glave, pa poštenega djanja, ter jih na Dunaj poslali u deželsko ustavo, novo hišo sreči in mladi svobodi austrijanskega cesarstva utemeljiti ali postaviti. Kaj so pa ljudje storili? Po enih

krajih so izvolili modre in poštene može, ki so vredni vse hvale in časti. Po drugih krajih so pa izbrali prav za prav pasje može, neumne, abotne glave; pa še več hudobnega serca in slabega slutja, same take vreščake, kateri veliko govorijo, pa malo ali celo nič dobrega ne storijo; veliko obetajo, pa malo dajo; na jeziku nosijo sterd, u sercu pa strup. Taki slabi možje so slabi delavci novih pravic; kder pa dobrih delavcev ni, tudi delo ne gre od rok, in še kar se stori, kaj ne velja. Kdo je vsega tega kriv? Vi volivci, ki ste take mojstreskaze izbrali in na Dunaj poslali. In to je velik naglavni greh, oče velko družih krivic in nadlog, katerih toliko še zdaj občutimo.

Veselo smo čakali vsi Austrijani, Slovenci in Nemci nove pravice, srečne družice naše mlade neveste svobode, smo željno gledali na veliki deržavni zbor Dunajski, smo brali in tenko na uho vlekli, kaj bojo naši izvoljeni poslanci, kakor naši očetje spoznali. Dolgo smo čakali, pa boljšega učakali nismo. Strašno vojsko doma so nam podkurili, sosede nad sosede nadražiti pomogli, veliko bratov je nedolžno smert storilo, zadosti domače kervi se je prelilo zavoľjo neumnosti ali pa hudobije mnogih deželnih poslancev, kateri so scer poklicani, pa po pravici izvoljeni niso. Enokoliko takih, čeravno veliko ne, pa še teh preveč, se je dalo sovražnikom našega cesarstva, kakor pravijo, podkupiti, enokoliko goljufati in zapeljati. Namestu nove pravice sklepati, so se prepirali in kregali za prazne reči; namestu punte utolažiti, so jih le unemali, namestu grozovitne morije strahovati, so jih celo hvalili in zakrivali najgrozovitneje morivece. Namestu zidati novo ustavo naši sreči, so le podirali in strašno pogorišče naredili, da se Bogu usmili. „Gorje vam pravi gospod Bog po Izaiju 5, 20 — gorje vam, ki hudo dobro, dobro pa hudo imenujete, ki imate luč za temo, temo pa za luč. Zategadel se je unel Go-

spodov serd nad njegovo ljudstvo, svojo roko je Bog nad nja iztegnil in ga udaril. Gore so se tresle in merliči so kakor blato po cestah ležali. Pa nja serd še ni jenjal, nja roka je še iztegnjena.“ — Poglejmo na poglavitno mesto vseh Avstrijanov, berimo, kaj strašnega se je ob vseh Svetih letošnjega leta na Dunaju godilo, koliko hiš požgalo, koliko kervi prelilo, koliko udovic za rajnimi moži — koliko sirotic za očeti joka in zdihuje, katerih kri je zemlja popila, in bomo spoznali, da stari Bog še neprenehoma dopolnuje, kar žuga in svojih starih pravic novim modrijanom zasmehovati ne da, dasiravno u velikem zboru sedijo in u imenu svojega ljudstva hudo govorijo, katero večidel vsega tega noče in ne ve, pa vendar vse te krivice in nesreče deležno postane, ker take figemože za očete nove pravice voli, ki nimajo prave glave, ali pa ne poštenega serca, brez dušne moči, kateri nimajo Boga, ne vere. In takih mož so tudi Slovenci na Dunaj poslali. Barali so enega takih poslancev, kaj bo za nje govoril? Velika usta je naredil, rekoč: „En Bog je, en cesar, druga pa nič! vse je proč.“ Kdor hoče nove pravice delati, mora kaj več vedeti, kakor za enega cesarja, pa za enega Boga. Kdor hoče vse proč imeti, tudi Boga in cesarja za okrogel denar proda. —

Eden takih malopridnih poslancev se je k domu grede u Gradcu na gostivnici očitno hvalil, da u državnem zboru najbolj na levici sedi (na sodni dan bojo na levici pogubljeni stali), da ne more razumeti neumnosti svojih sosedov, ki še leta 1848 na vojsko svoje sinove pošiljajo, da mu je serce od veselja poskakovalo, ko so puntarji cesarskega ministra Latourja na kol obesili in nja mertvo truplo gerdo razmesarili; — da bo prelita kri puntarskih Dunajčanov, kateri so se zoper cesarja in njih vojsko vzdignili, pravo svobodo prinesla itd., da hoče svoje sosede, kateri so ga izvolili, za to

obiskati, da jih bo še le podučil, kaj se pravi sam svoj ali prost biti.

In take kervave duše nam bojo u velikem držav-nem zboru nove postave za novo srečo delale? Ali kdaj na ternju grozdje priraste? Kakoršno drevo, takošen je tudi sad. Bog nas obvaruj takih slepih postavodajalcev; ako slepec slepca vodi, oba u jamo padeta. Bog postrahuj pa tudi vse tiste neumne ali pa hudoumne voliyce, Nemce kakor Slovence, kateri so zavoljo svojega práz-nega dobička take može na Dunaj poslali, kateri so celo cesarstvo u toliko neizrečeno škodo in nevarščino djali, pa se tudi vsega tega greha deležni storili! Pa vendar, Oče nebeški! prizanesi in odpusti jim; zakaj naši deželani, nove svobode pijani, niso vedeli, kaj delajo. Razsveti jih pa u prihodnje, kadar zopet na volitev pridejo, da ne bojo po svoji spačeni, ampak može po svoji sveti volji izvolili, varovajé se novega naglavnega greha, brezdušne volitve poslancev.

2. *Novih naglavnih grehov drugi je: branje škodljivih bukvic in zapeljivih novin ali časnikov.* Do letošnjega posta 1848 so svetli cesar varovali, da se niso po naših domačih deželah gerde, nesramne, lažnjive knjige in novine delale, prodajale, pa tudi ne brale. Austrijani so pa cesarju djali: Modri smo zadosti, da se bomo sami škodljivih pisem varovali; cesarski zaklep najjenja! Dobrotljivi cesar so nam to svobodo dali, naj bukve delajo, novine po svoji volji pišejo in beró; le naj se slabih, zapeljivih pisarij in berij sami varujejo. Hudobni ljudje so pa to svobodo u hudo obernili, toliko gerdih rečij popisali, natisnili in poprodali, da je groza. Kar je žganje za truplo, to je škodljivo branje za dušo; več ko žganja popiješ, huje te bo žejalo; več ko zape-ljivih bukev in lažnjivih novin prebereš, manj boš vedel, kaj je resnica in prav. Na duši pijan, dušo umoril in ob pamet boš. „Taka pijača (žganje) in tako branje

zelo milo teče, poslednjič pa pikne ko gad, in rani, ko strupena kača. Podoben je človek potem spijočemu mornarju, kateri je u sredi morja veslo zgubil.“ Prip. 23, 29—34. Gerde lažnjive knjige Boga tajé, nesramna pisma mladino nečistih rečij učé, lažnjive novine ljudi u hudo šuntajo, cela mesta in dežele razdražijo, hudo zagovarjajo, in pravico karajo, ter človeka tako dolgo sleparijo, da ga oslepijo, če se jih ne varuje. Po grošu in po krajcarju take sleparije prodajajo, pa tudi zastonj po deželi razpošiljajo jih, naj bi ljudje brali in se zapeljali; nekaj se ljudij le prime, sleparji mislijo. Žalostne prigodbe so nam tega priča. Mladenčev veliko je krivo branje zapeljivih knjig zmotilo, veliko nedolžnih devic je po takem branju svojo nedolžnost zgubilo; veliko ljudij je vero, pa tudi pamet zapravilo, se jih obesilo in potopilo. Sleparska pisma in novine so tudi večidel krive, da se je Dunajsko mesto toliko pohujšalo, zoper cesarja puntalo in strašno kervavo vojsko unelo. Vse to nam kaže, kako škodljive in zapeljive so take bukve in lažnjive novine, in kakov naglavni greh ima, kdor se jih ne varuje, jih prodaja ali posojuje, jih sam bere ali pa svojim ljudem brati da. Peklu služi, kdor jih ne pokonča, kadar bi lahko.

3. *Novih naglavnih grehov tretji je: prekucija starih, dobro spoznanih pravic*, da ljudje mislijo in govorijo, pa tudi delajo, kakor bi bile vse stare pravice brez vsega povernila proč, ter takih hudobnih mislij in krivičnega djanja še za greh nimajo. Taka nova svoboda bi bila gola krivica, krivice pa Bog poterdil ne bo, da bi ostala, naj sedajni ljudje rečejo in terdijo kar radi. — Ko so Tirolci zvedeli, kako samopašni, denarja ali pa časti lakomni možje na Dunaju sleparijo desetino in druge davke brez vsega plačila ovreči, in tako ne le gospodi ampak tudi cirkvam in cirkvenim služabnikom lastino po sili vzeti, katero so jim rajni dobrotniki za

božjo čast in za izveličanje duš izporočili, so Tirolski kmetje djali: „Taka pravica bi bila krivica; mi hočemo rešiti, mi želimo pošteno plačati, pa ne ukrasti.“ Taka beseda je poštena, pa ne besedovanje: vse je proč. Taki možje so pošteni možje, pa ne slabi farmani, ki še župnikom toliko ne dajo, da bi imeli sebe in svoje kaplane živeti, pa še kaplanom povsod ne odrajtajo, kar jim gre. Delavcem zaslužen plačilo tergati, ali pa porderževati, je greh, kateri u nebo vpije; vsak delavec je svojega plačila vreden, in duhovni, ki dobro vodijo, zaslužijo dvojno čast, sosebno oni, ki delajo u besedi in u podučanju. I. Tim. 5, 17. Navaden izgovor: Počakajmo, kaj bojo na Dunaju sklenili — je prazen izgovor. Še hlapec ti ne bo delal, ako ga boš s takim plačilom pasel. Duhovniki službo božjo opravljajo, ker vejo, da Bogu služijo, pa tudi nad takimi nehvaležnimi ovčicami po pravici izdihujejo; in to za nje nikoli dobro ne bo.

Kar je Bog svojim služabnikom u starem testamentu odločil, jim je tudi u novi zavezi poterdil; in sveta mati katoliška cirkev je u vesoljnem Tridentinskem zboru sej. 25. pogl. 12. sklenila rekoč: „Ne sme se terpeti, da bi ljudje po raznih zvijačah desetine, katere cirkvam slišijo kratili (odrajtovati ustavljali se), ali si jih po krivici svojili in u svojo reč obračali, dokler se desetina Bogu dolžna odrajtuje; in kateri je dajati nočejo, ali pa drugim branijo, se ptujih rečij lotijo. Zapove toraj sveti cirkveni zbor vsem, naj bodo stana ali dela kakovega radi, kateri desetine dajati imajo, naj jih tudi u prihodnje, kakor so po pravici dolžni, bodisi stolnim ali drugim cirkvam ali osebam, katerim po postavi slišijo, popolnoma odrajtajo. Kateri pa desetine kratijo, ali dajati branijo, naj se prekličejo in nimajo te krivice poprej odvezani biti, dokler se popolnoma zamestilo ne odrajta.

Kder desetina neha, se mora zamestilo začeti; kdor pa hoče brez povračila desetino vzeti, in vse stare pra-

vice zatreti, u greh zabrede, ki se pred Bogom s puntarijami poravnati ne da. Tako imajo kerščanski učeniki učiti in spovedniki soditi. „Kdor pa cirkve ne posluša, naj ti bo kakor nevernik in očiten grešnik.“ Mat. 18, 17. To resnico in pravico spoznajo vsi modri in pošteni ljudjé; le samopašnim posvetnjakom u glavo ne gre, kateri se zlobijo tudi brez duhovskih pastirjev živeti. Vem, da takim moj nauk ne dopade; pa gorje meni, ako molčim. Nas ni bilo, nas ne bo, resnica Gospodova ostane vekomaj. Nad pravičnega Boga se s koli ne gre, večnemu Sodniku se okna ne potruplejo, njega divji hrup ne premaga; Gospod je pravičen, in ljubi pravico za vse; jih pa tudi najde, kateri krivico delajo.

Veliko abotnih kmetov in posvetnih ljudij se novih časov in nove svobode veseli, je dobre volje, za velike denarje igra, in brez skerbi pije, rekoč: Le pijmo ga, vse je proč! — pa ne pomisli, da Bog novih krivičnih postav poterdil ne bo, naj bi si jih ravno poslani zborniki na Dunaju sklenili, kar zaupamo, da se zgodilo ne bo. Potreba je le Boga prositi, da bi se dalo vse po pravici skleniti; le pravica in resnica je ljuba Bogu in vsem poštenim ljudem, — potreba je modre in poštene može voliti in na Dunaj u državni zbor pošiljati, da govorijo kar je resnično in prav — potreba se je goljufnih ljudij, knjig in novin varovati, ki ljudi sleparijo. Kdor pa tega ne stori, se novih naglavnih grehov udeleži. „Moje ljudstvo, kliče gospod Bog, tisti, kateri te srečno (po laži in krivici) imenujejo, te goljufajo, in ti pot podirajo, po kateri bi imelo hoditi.“ Izaija 3, 12. Kar se po svetu narobe godi, nikoli prav ni. Pravica je mati miru, mir pa oče prave sreče, in mati resnične svobode je dobra vest.

7. Milo potožilo.

(Žg. Danica 1. 1848.)

Pisano je: „*Bom udaril pastirja, in razškropile se bojo ovce čede.*“ To žalostno prerokovanje se hoče sedanje dni tudi med Slovenci po mnogoterih krajih ponavljati. Milo tožuje sveta mati katoliška cirkev in ožaluje svoje zaslepljene otroke, kateri ne vejo, kaj hudega delajo, zaničevaje namestnike božje.

Kaj so vam storili, Slovenci vi, *vaši dušni pastirji*? Vam niso skerbno večne resnice u cirкви in u šoli razlagali? Vas niso mlade in stare lepo učili? — Vi jim pa zdaj ušesa zapirate, kadar vam kaj oznaniti morajo, kar ni po vaših posvetnih željah. Ali ne veste, da so tudi Judje ravno tako delali, ko jim je usmiljeni Jezus resnico pravil? Ako vam resnice ne povedó, prepričajte jih; vam pa resnico pravijo, zakaj jih ne poslušate? Ali ne veste, da vam jih je Kristus poslal, ki govori: „*Kdor Vas (namestnike moje) posluša, mene posluša; kdor vas zaničuje, mene zaničuje.*“

Kaj so vam storili, Slovenci vi, posvečeni mašniki vaši, da jih veliko vas tako slabo spoštuje in se nad njimi povzdiguje od sovražnikov svete vere nadraženi?

Recite, ali vam niso božje službe čedno opravljali, vam svetih zakramentov ne pridno delili? Niso vaši duhovski očetje otrokom prvi, pa tudi bolnikom na smertni postelji poslednji dobrotniki — pomočniki tudi vašim rajnim po smerti bili? — Vsak delavec je pa svojega plačila vreden, in sv. Pavel pravi: Mašniki, kateri dobro vodijo (svoje verne ovčice), imajo dvojne časti (spoštovanja in spoznanja u plačilu) vredni deržani biti, zlasti

pa oni, kateri delajo u besedi in u podučevanju. Vi pa mašnike svoje za to sovražite, ker od vas imeti hočejo, kar jim gre, naj si bo desetina ali pa bernja. Ali je prav, njega čerteti, ki hoče svoje — ne vaše imeti? Bog je mašnikom svojim to pravico dal, kakor se bere u svetem pisnu. Kdor vas uči, da ta resnična ni, on je lažnjivec in pa goljuf. Kdor pa mašnikom pravice ne da, če ne u desetini, pa u pravični odkupnini, on se Boga ne boji. Delavcem zasluženno plačilo kratiti ali pa tretji, je velik greh, ki u nebo upije. Tudi mašniki svoje zaslužijo. Dajte služabnikom božjim, kar jim gre, dajte z dobrim srcem, bo pa tudi Bog vam dal; saj je Kristus djal: „Kar ste enemu mojih storili, ste meni storili.“

Kaj so vam storili žalega, Slovenci vi, vaši duhovski očetje? Vam niso neprenehoma dobre svete dajali? Vas niso po svoji moči škode varovali? Vam niso skerbili za vašo pravo časno in večno srečo? Vi se pa ravno zdaj svojih očetov izogiblujete, ker vam je modrih svetovavcev in pa zvestih prijatlov najbolj treba, da bi si nove sreče, ki se vam kaže in obeta, u svojo nesrečo ne spremenili. Glejte, Slovenci, na bervi smo, iz starega u novo črez nevarne globočine gremo. Veliko jih bo na sredi omahnilo in utonilo. Potreba vam je prijatla, da vam roko podá. Imate jih sicer veliko, ki vam roke podajajo, ki so vas poprej kleli in zaničevali, zdaj vas pa hvalijo in se vam sladkajo. Glejte, da vas ne goljufajo, kakor so vas prepogosto goljufali poprej. Varite se posvetnih sleparjev, da ne bodo oslepili tudi vas. „*Ako slepec slepca vodi, u jamo padeta obadva.*“ Prava luč le od zgoraj pride, ne iz tega sveta; kdor nima vere, nima Boga, tudi vam zvest prijatelj ni bil in ne bo.

Poglejte bogaboječe Tirolce, kako zvesto se u sedanjih nevarnih časih svojih dušnih pastirjev deržijo, da jih sovražniki ne razškropé, vi Slovenci pa svoje pastirje zapuščate in vam ni mar za njihovo čast? Vidite

kako katoliški Nemci svoje župnike in škofe u veliki zbor pošiljajo, ker se nove pravice ne le za desetino in kazen, ampak za sveto cirkev in za šolo stavijo, da govorijo in sodijo, kar je prav Bogu in pravičnim ljudem. Vi Slovenci pa po enih krajih svojih duhovskih še blizu videti nočete, kadar može odbirate, katere za svoje besednike pošljete, da bojo nove pravice dajali! Vam se velikousten kmet bolj moder zdi, ki vam obeta, da bo vse dal, kakor pa učeniki, katere vam je Bog dal. Vi sladkim besedunom u gosposki suknji rajši verjamete, kakor pa oznanovavcem večne resnice! Ubogo ljudstvo, ki zapeljano in gerdo nalagano tako ravnaš; varuj se, da te ne bo prepozno serce bolelo, in te červ neusmiljeno grizel, kadar tebi pomagati više ne bo!

Slovensko ljudstvo, kaj te je tako omamilo, da jih sovražiš, ki tebe ljubijo, in ljubiš one, ki te pogosto le sovražijo? — Sovražen človek je to storil. Ljudje spijo nove sreče pijani, sovražnik pa bedi in med pšenico gerdo, škodljivo ljuško seje. Bilo si do zdaj lepo čisto polje prave katoliške, edino izveličanske vere, snedi krivoverstva pri nas rastlo ni. Skerbni namestniki božji so sjali in polivali, Bog je dobremu svojo rast dajal. Zdaj pa zdravega nauka ne terpiš, ako tvojim posvetnim željam ne ustreza, in si po svojih željah učenike in besednike izbiraš, kateri tvoja ušesa gladijo in te od resnice in pravice odvrčajo. Glej, ta je ravna pot pravo vero izgubiti. „Kaj pa človeku pomaga, naj si ves svet pridobi, na svoji duši pa škodo terpi?“ Bojo prišli žalostni časi in tvojih sedanjih besednikov med tabo ne bo. Tistikrat se boš oziralo ubogo ljudstvo po svojih dobrih pastirjih, katere zdaj zaničuješ, oni pa tebe u nesreči zapustili ne bojo, kakor jih ti u svoji sreči zapuščaš. Dober pastir da življenje za svoje ovčice, le slepe ovce zapuščajo svojega pastirja.

8. Kaj delajo šolski gospodje po Štajerskem?

(Novice l. 1848.)

Čitalo se je u Graških novinah, da bojo šolski gospodje (učitelji) mnogoterih rečij prosili. Želijo boljši kos kruha dobiti. Tega jim vsaki iz serca želi, in pa po pravici. Hočejo cirkveno službo pustiti; zvoniti se jim pretežavno, mašnikom streči pa preporedno zdi. Posebno pa hrepenijo iz oblasti duhovske gosposke priti. — Čuje se, da po sekovski in lavantinski škofiji pisma nosijo, u katera se prošniki za te in druge reči podpisujejo, da bojo svojo prošnjo vesoljnemu deržavnemu zboru na Dunaju izročili.

Kar človek sprosi, slobodno nosi; pa pogosto prosi, da ne ve kaj. Pogovorimo se: ali so te ravno rečene prošnje vse pametne in hasnovite? Mislim, da ne.

Cirkvena služba, akoravno včasih težavna, pa poredna ali zaničljiva ni. Svoje dni so le duhovni pervih 4 redov cirkve odpirali in zapirali, zvonili, za večno luč skerbeli, sveče prižigali in mašnikom stregli. Velika čast je, u hiši božji služiti, in te časti se le sramuje, kdor božje reči zaničuje. Bog nas varuj takih učiteljev! — Cirkvena služba pa tudi svojim služabnikom, če ne obilnega kruha, saj kruha da, in kdor potreben kruha ne najde, hvaležen drobtinice pobere. Zametuje jih le, kdor je kruha pijan. Možje! cirkvi nikar slovesa ne dajajte; ona le dobra mati ostane. Sveta katoliška cirkvev je od nekdej ljudstva učila in jih odgojevala; ona je prav za prav šola od Boga postavljena za vse ljudi,

za vse kraje in čase. Katoliška cirkev je učila Boga spoznavati in njemu služiti, pa tudi pisati in brati. *Šola brez cirkve je ledenici podobna, u kateri prave svetlobe in nobene toplote ni.*

Berite novice, kaj vam povedó od polnočne Amerike? Tudi krivoverci svoje otroke po mnogih krajih u katoliške šole pošiljajo. Pobarajte Francozko, kako šole izhajajo, katere hočejo sveti cirkvi vzeti? Čujete, kako se po Nemških krajih godi, kder šolskih gospodov sveta katoliška cirkev ne vodi? Šola, katera katoliški cirkvi u skerbi ni, tudi prav za prav katoliška ni. U taki šoli se godi, kakor pri hiši, kder mati otrok učiti in svariti ne sme. Oče je le za strah, mati za nauk in posvarjenje. Najbolje otroci storijo, ako oče poterdi, kar mati veli. Vi se pa hočete duhovne gosposke otresti, ter mislite svobodnejši biti, če zopet, kakor za rajnega cesarja Jožefa celó u deželsko oblast pridete? Možje! varujte se, da ne pridete z deža pod kap.

Kdo je vas dozdej najpervi in najpogosteje k svoji mizi povabil, kadar ste prišli na suho službo, in še niste žlice svoje imeli? — Kdo je za vas po hišah prosil, da ste se pri dobrotnikih preživili, kadar niste ničesar živeti imeli? Ali ni duhovski stan bil, ki vas je prvi pod streho vzel, in svoj kruh z vami delil, vam dal pri cirkvi kaj zaslužiti. Če ravno ne vsi — povejte, ali niso bili duhovski gospodje dozdej vaši najpervi prijatli? Kdo vam je pomagal otroke u šolo spravljati? Kdo se je za vas ponašal, kadar so vas nehvaležni stariši gerdo imeli in toževali? Zdaj se pa posvetujete, kako bi svojim dobrotnikom utekli, se potemtakem svoji materi katoliški cirkvi odrekli, ki prvih šol iz svoje skerbi pustiti ne smé. Bote vi svoje šole brez duhovske gosposke imeli, bo katoliška cirkev prisiljena tudi svoje šole začeti. Kaj se vam zdi, kam bojo katoliški stariši svoje otroke u

šolo dajali? Šola ljudska le tam cvete, kder duhovski pastirji čez šolo svojo roko skerbno deržé.

Brali smo velikokrat u ljubljanskih novicah, da so se šole po deželah začele; pa povsodi so bili duhovski gospodje šole očetje, da so ravno tudi deželski pošteno pomagali. Bojimo se, da se bo vašim šolam brez duhovske gosposke — brez katoliške cirkve — godilo, kakor mladikam, katere se svoji terti odrežejo. Posušijo se, in sadú ne prinesó. Tako jaz mislim, pa tudi drugi so teh mislij.

U Biberah na Nemškem so šolski gospodje ravno tako gnati jeli, in šole cirkvi jemati začenjali. Budili so daljne in bližnje sosede, naj se vsedejo in podpišejo, da ne bodo više cirkvi (duhovski gosposki) u strahu. Modri in pametni šolski možje so pa to nevarno reč bolj na tanko prevdarili, spoznali, da bi kaj takega ne bilo prav, in so se svojim tovaršem dobro ustavili. Svojo mater zapustiti — so djali — bi bila gerda nehvaležnost; šola je hči svete matere katoliške cirkve; naj dobra mati za svojo hčer skerbi. Svojost, katero poželujemo, bi lahko za nas žgeča kopriva bila. Po koprivah se pa kar ne valjamo. Nismo otroci; saj smo možje in pa katoliški učitelji!

9. Svetla resnica za zmešani svet.

(Iz past. lista izd. za veliko noč l. 1848.)

Veliko let ste *kmetje vi želeli*, naj bi se vam *davki preložili in polajšali*. Slišali ste in tudi lahko brali, da so naš svetli cesar sklenili, nam *ново ustavo* ali *konstitucijo* dati, in vam kolikor mogoče stan polajšati. Namestu da bi po kerščansko Boga zahvalili in pa kakor pametni možje lepo poterpeli, da se jim obljuba bi spolnila, pa po enih krajih sila gerdo delajo kakor razuzdani otroci, kateri staro obleko naravnost tergajo in teptajo, kadar jim skerbni oče novo oblačilo omisliti obljubi. Ali je to prav?

Boste rekli: kaj pa je? — Sreča vaša, ako še ne veste, kako so nekateri *Zadrvljani*, planinci in teržani (tudi od nekoliko Kranjcev se ta žalost sliši) na veselo cesarjevo oznanilo po gradih razbijali, razsajali, se grozili in svojo gosposko hudobneži lasali. — Tako gerdi otroci znajo, ki tudi ubogo mater lasajo, ki jih u strahu ima, kadar očeta s šibo blizu ni. Ali je to prav? To ni po kerščansko, tudi moder človek tega ne stori, le razbojniki tako delajo, in pa ljudje, katere je hudi duh obsedel. Bog nas tega varji! To je strašna praska ali kervavi punt. Puntarjem se pa ni dobro godilo in se ne bo.

Kmetje pravijo: *Gospoda nas dere in goljufá*; mi nismo dolžni tolikih davkov plačevati, ne tlake delati, ne desetine dajati. Tako so tudi svoje dni *terdovratni judje* terdili in Jezusa prašali, rekoč: „Učenik! vémo da si resničen in ne gledaš na stan ljudij; povej nam, kako se tebi zdi, ali je prav, cesarju dajati?“ Oni

so le Bogu darovnjjo tempeljna dajati pri volji bili. Na to jim Jezus reče: „*Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega.*“ Ta božja resnica ni bila Judom po glavi; Jezusa križajo. Tako tudi sedanje dni terdovratni kmetje tiste sovražijo, ki jih prav učijo, kar je resnica in pravica. Kar daste deželski gosposki, cesarju daste; kar dajate duhovski gosposki, dajate tudi Bogu. Sv. apostol Pavel pravi: „*Podložni morate biti, ne samo zavolj strahu, ampak tudi zavolj vesti. Zato tudi davke dajate; namreč hlapci božji so, in ravno to je njih služba. Dajte tedaj vsakemu, kar ste dolžni; davek komur davek; col komur col; čast komur čast.*“ Sv. Pavel bo saj vedel, kaj je prav? Brez davkov ni bilo, kar svet stoji, in ne bo, dokler bo svet stal. Da se vam dacija polajša, kolikor je mogoče, je pa tudi prav.

Kmetje se grozijo: „*Tlake ne bomo delali!*“ Bog vam srečo daj; tlaka je po enih krajih res velika in težavna. Ali ste pa že slišali, kako je svoje dni tlaka huda bila? Ko so stare grade po skalah zidali, je kmet vole napregel in na tlako vozit šel, in je tako dolgo vozil, da je kožo volov na herbtu domu prinesel. Take grozne tlake zdaj med nami ni; pa tudi ta bo po malem nehala; samo poterpite, da bo viša gosposka na povelje svetlega cesarja čedno poravnala, kar je prav. Ali pa tudi veste, kaj Kristus od tlake govori: „*Ako te kdo eno miljo daleč ž njim na tlako sili, pojdi rajši dve miljji ž njim, kakor bi se ustavljal.*“ Brez vse tlake pa ni bilo in ne bo. Svoje dni so kmetje hude tlake služili, pa vender pravijo, da so veliko srečnejši bili. Zdaj se nekateri kmetje tudi u kočijah vozijo, ali veliko jih u pogubo zavozijo. Ali ni u resnici taka?

Kmetje pravijo: „*Brez desetine hočemo biti!*“ Bog vam srečo daj! Veliko desetine je že nehala; svoje dni so tudi od janeža in mete desetino dajali, od vsega, kar so pridelali, kakor se u svetem pismu bere. Veliko

desetine že ni med nami več; in tako kar je še desetine, bo tudi nehala, kakor se vidi, in po svetu godi. Ali bo pa kmetom brez desetine teža manjša in sreča večja, to sam Bog vé. Ni davka tako starega, kakor je desetina. Že je blizu pol šterto tisoč let, kar je večni Bog po Mojzesu zapovedal desetino odrajtovati, in obljubil po preroku veliko srečo dati njim, ki desetino radi in zvesto dajejo. „*Ali je prav, da človek Boga oropa, kakor vi mene oropate?*“ prša gospod Bog. „*U čem smo te oropali?*“ prašajo Izraelci. Bog jim po preroku odgovori: „*Pri desetinah in pervinah (katere ne odrajtujete). Zato vam pomanjkuje, kar mene oropate. Odrajtujte desetino, da bo živež moji hiši, in poskusite me potem, pravi Gospod, al vam ne bom oken nebeških odperl in vam obilno svojih darov dal.*“ (Mal. 3, 8—11.) Tako sv. Duh govori.

Lepo pa tudi sv. Auguštín uči: „Ako desetino daješ, ne boš samo obilno pridelal, ampak tudi zdravje trupla in duše imel. Dobri Bog se je usmilil nam vse dati, in le desetino obderžati, ne sebi, ampak gotovo nam k pridu. Ako je greh *nevoljno* dajati, koliko večí greh je *celo* ne dati? Ker si lahko z desetino pozemeljsko in nebeško plačilo služiš, zakaj se z lakomnostjo ob dvojni blagoslov spravljaš? Pravična je ta božja šega, da če ti desetine ne daješ, boš ti u desetino obsojen. Izvoli si eno ali drugo. Ali dajaj Bogu desetino, in on bo tebi devet delov pustil; če pa ne boš deseti del odrajtal, hoče Bog tebi devet delov vzeti, in le desetega pustiti. Dajal boš groznemu vojaku, kar nočeš dajati duhovniku; dobil bo fiškus (država), kar ne dobi Kristus. Desetine so dari potrebnih duš,“ pravi sv. Auguštín. Se vé, da se je zdaj veliko premenilo, kar ni prav; zato se vam bo tudi popravilo. Le poterpite, da vam bo desetino cesarska oblast preložila, in bojo svetli cesar poprej oskerbeli, kako bojo duhovniki in drugi gospodje

u prihodnje živeli, ki so dozdaj desetine imeli. Ne bo vam sreče prineslo, da bi vaši pastirji stradali, ker bi jim vi ne odrajtali, kar jim desetine gre, dokler desetina preklicana ne bo. Do zdaj še ni; zaupamo pa u kratkem, da bo preložena. Kdor si pa sam pravico dela, on je razbojnik, ali pa tat. Bog nas tega varji!

Kmetje pravijo: „*Gospoda nas goljufa in nam krivico dela. Krivica pa ni bila prav in nikoli ne bo.*“ Tudi jaz pravim tako: pravica mora biti; če na tem svetu ne, kar je ni lahko mogoče, bo pa za toliko lepša enkrat u nebesih tam. Res je med gospodo goljufov kakor med kmeti. Ali ni bil med dvanajsterimi apostoli tudi Judež tat in izdajavec? — Lehko da vas je eden ali drugi oderl; pa križal vas saj ni. Našega ljubega Jezusa je pa krivični oblastnik na križ pribiti dal. Vendar *ni Jezus klel, se ni grozil, ampak je pokoren bil do smerti, do smerti križa.* In poglejte! s svojo pokorščino je Kristus svet odrešil. Naj bi bil Kristus delal, kakor hudobni kmetje delajo, mi vsi bi še sužnji hudičevi — pogubljeni bili. Zato nam je zapustil lep zgled poterpežljivosti in pokorščine, da ga posnemamo. In sv. Pavel pravi: „*Ni oblasti od drugod, kakor od Boga; katera pa je, je od Boga postavljena. Kdor se oblasti ustavlja, se božji volji ustavlja, in si pogubljenje nakopava. Kdor vas drugač uči, bodi preklet; naj bi se vam ravno angela delal.*“ Tako sv. Pavel pravi. Ali mu ne verjamete?

Boste rekli: *Škof lahko govorijo*, ker pri nadevani mizi sedijo, se u kočiji vozijo, in ne vejo, kako nam ubogim kmetom je. Oh preljubi, če to mislite, mene, svojega škofa ne poznate. Tudi mene je kmetiška mati povila in na slamo položila. Do trinajstega leta sem ubog hlapčič bil. Prešibek za plužiti sem oraču gonil, sem mlatil in kosil, ter sem si kakor vi zmesnega kruha užil. Pa vam povem, da sem bil bolj zdrav in vesel, kakor sem zdaj na škofovem sedežu. Dobro vem za

težave vaše, pa tudi za svoje. Peljam se res z dvema konjema; ali ne za me, ampak za vas, da prehitro ne oslabim in vas leže obiščem, ker vas imam veliko obiskovati. In čeravno konjev nimam, bom pa ob palci prišel, dokler bom mogel; in če opešam, boste vi po mene prišli, in me od fare do fare nesli. Tega se ne bojim. — Res da imam gosposko mizo, pa ne samo za se, ampak več za druge gospode, ki mi pomagajo in me biskujejo, ter morajo po svojem stanu živeti, kakor vi po svojem. In čeravno to zgubim, in bom moral kakor vi zmesni kruh zopet jesti, se tudi tega ne bojim, ampak le *samo enega se najhujše bojim*: da *bo mojih dragih ovčic veliko pogubljenih*, posebno zdaj u teh nevarnih časih, kadar hudi duh svojo obilno žetev ima. Toliko ljudij svoje gosposke več ne spozna, toliko kristijanov svojim duhovskim pastirjem ne verjame. Ljudstva se puntajo in kmetje se zoper svojo lastno gosposko hudobno vzdigujejo. To ne more nikdar dobro biti. Ste slišali *hudobnih puntarjev žalostni konec*?

Leta 1515, pred 333 leti, se je na Dolenjskem nad 80.000 kmetov spuntalo, ki so jih zapeljivi šuntarji nadražili, da so *Breško mesto* oblegli, gosposko morili, grade razbijali, pa tudi božjim cirkvam niso prizanesli, kakor stekla zverina. Cesar pošlje vojščakov, ki jih veliko pobijejo, veliko povjamejo in poobesijo. — Spet 58 let po tem se jih krog *Klanjca*, u *Podsusedu na Hervaškem* in po *Bizeljskem* 20.000 vzdigne, rekoč, da hočejo rajši stokrat umreti, kakor tlake delati. Celu svojega cesarja so si hudobei izbrali *Ilija* po imenu. Viši tedanji vojvoda Karl II. je poslal tri vojske, ki so puntarje razpodile. Puntarskega cesarja so pri Pilštajni ulovili, u Celje prignali, in u Zagrebu na žarečem sedežu z žarečo krono ugonobili. — Črez 62 let so se krog *Celja*, *Maribora* in *Radgone* zopet kmetje puntali, veliko graščin, in tudi Novi-kloster požgali; celo Šent-

Jurskega župnika so umorili, ki so jih po nauku Kristusovemu učili: Dajte cesarju, kar je cesarjevega. Cesarski vojščaki so nad nje udarili, in jih pokončali. Pogledajte trojnega punta sila žalostni konec. Tudi za rajnega cesarja Leopolda so se na spodnjem Kranjskem in Štajerskem vzdigovali! pa vselej je nad puntarje še večja nesreča prišla. Kmetje so obožali in ob svoje kmetije prišli; veliko jih je na borišču, veliko po ječah pomerlo. Veliko hiš je brez gospodarjev, veliko žen udovic, veliko otrok je sirotic postalo. Bog nas tega varji!

Pravica mora biti, pa mora od Boga po viši gosposki priti. Vsi pa, ki hudo delajo, ostri pravici božji ubežali ne bodo. Bog odlaga, ali gotovo zadene. Ne motite se, če se hudodelcem hitro po zaslugi ne plača; njim šiba božja raste. Bog ne daj, da bi sedanjim upornikom taka pravica obstala, kakor si jo sami delajo, ter hočejo gosposki po sili vso pravico potreti. Po tem takem ne bo dolgo, da bo tudi sin očeta črez prag vergel, in hlapec svojega gospodarja od hiše pregnal. Ali bo to pravica? Ljudje ne pomislijo, kaj strašnega počenjajo.

Šuntarji in puntarji bojo ob vse svoje — ob dobro vest in ob svojo dušo, ako se ne poboljšajo in ne spokorijo. „*Kaj pa človeku hasne, če si ves svet pridobi, svojo dušo pa zgubi!*“ — *Pravica mora biti* za hudobne in dobre. Poterpežljivim dobro — razbojnikom pa bo gorjé. Stara pravica je, da viši zapovedujejo, podložniki pa ubogajo; Bog je tako pravico napravil. Zdaj pa hočejo podložni zapovedovati, in gosposko posiliti, vse po njih volji storiti. To je narobe svet. Kdaj pa je bilo na robe prav? — *Pravica mora biti*, da božji namestniki vernim božje resnice oznanujejo, kristjani pa nauke besede božje lepo ohranijo. Zdaj so pa začeli posvetneži brez vere in Boga bogaboječe mašnike čerteti, jih preganjati, jim celo prepovedovati pridige in nauke, ki jim

po volji niso. Ali ne spoznate, da nam za sveto vero gre? Kder se pa tere sveta vera, in prava kerščanska ljubezen umira, tam tudi pravice ni. Oh molite in prosite, preljube moje duše, da nam ne ugasne svete kato-liške vere luč! — Huda se nam kaže.

Kdo vas se še spomni rajnih hudih let, ko so strašno dolge vojske bile, za vojsko pa nerodovitne letine in draginje nastopile? Ljudje so lakote merli, in vender ni od punta nobenega slišati bilo. Lepo so Bogu služili in voljno poterpeli,* dokler je usmiljeni Bog ob pravem času boljše dal. Do zdaj smo veliko let ljubi mir uživali, dobre letine imeli, dovolj je bilo kruha in po večem denarja. Tudi popravilo deželskih postav, polajšanje davkov se nam obeta in že daja. In za vse tolike dobrote božje pa gerdi ljudje razsajajo, se u hudo šuntajo, puntarjem piti kupujejo, da kerščanske učenike zaničujejo, in po graščinah razbijajo. Recite vi sami, ali je to pravica? Niso taki ljudje (imajo si gosposko ali kmetiško suknjo) nehvaležni, razuzdani otroci, ostre šibe vredni? Pravični Bog nam kaže *ostre šibe tri: vojsko, lakoto in kugo*, ki se nam bližajo. Oh bojim se, bojim, da jih bomo skoraj skušali tudi mi!

Pa še ene velike nesreče se ob veliki noči pri vas bojim. — Katoliški kristjani grejo u tem svetem času *k spovedi in k sveti božji mizi*, ter krivico poravnajo, sovraštvo opustijo, se lepo z Bogom spravijo in tako s svojim ljubim Jezusom veliko noč čedno obhajajo. Kako bo pa letos za vse tiste, ki so svojo gosposko kleli, jo zaničevali, ali celo lasali? — za take, ki so od hudega duha kakor obsedeni, in se ne dajo posvariti, ne podučiti? — Ali pojdejo kaj taki razbojniki k spovedi? — se bojo svoje hudobe kaj obtožili? — jih bojo mogli spovednik odvezati, če se ne poboljšajo, s svojo razžaljeno gosposko lepo ne spravijo in krivice ne poravnajo? — In če se tega ne obtožijo, z gerdim srcem in hudo vestjo pre-

sveto rešno Telo Jezusovo prejmejo, ali se ni bati, da bi se jim godilo kakor Judežu Iškarjotu na posledni večerji, u katerega je satan šel, kakor hitro je bil od Jezusa pomočeni grižljaj vzela. Sv. Pavel tako uči: „*Kdor po nevedno zaužije, si sodbo je in pije, ker ne razloči Telesa Gospodovega.*“ In te največje nesreče u svetem velikonočnem času se pri vas najhujše bojim. Močno močno me serce boli, ker me u teh nevarnih časih za vas skerbi. *Ne iščem kar je vašega, temveč vas.* Ako vaše duše zgubim, je za mené in za vas vse izgubljeno.

Preljube duše! veselo veliko noč vam želim in za pet kervavih ran Jezusovih vas prosim, uslišite me tri reči, če hočete srečni biti:

1. *Poterpite*, in sami sebi pravice nikar ne delajte. S krivico, ki bi jo storili, si prave pravice nikoli ne boste naredili; in kar si posilite, Bog ne bo poblagoslovil. Ne sovražite gosposke, ne maščujte se; sovraštvo in maščevanje nista od Boga, ampak sta hudičeva. — Ne pozabite, da brez terpljenja na tem svetu ni bilo, in ne bo; zakaj: „*Težek jarem tišči Adamove otroke od dne, ko se rodijo, do dne, ko se pokopljejo u zemljo, katera je nam vsem mati. In taka se godi vsakemu, naj si na veličastnem sedežu sedi, ali pa u prahu nizkega rodu.*“ Sirah. 40.

2. *Prenesite se* in dopolnite svoje dolžnosti, naj bo tlaka ali desetina, ali druga dacija le do tiste dobe, da vam cesar po pravici preložijo rekoč: *od tega dne ne boste več tega davka imeli*, ampak namestu tega vam polajšane dacije odrajovali. In to zaupam, boste skoraj slišali. Ste stare davke že toliko let nosili, še boste časek tudi prebili, da med vami zmešnjave in boja ne bo.

3. *Ne dajte se* hudobnim šuntarjem, podpihovavcem in zapeljivcem *nalegati, ne zapeljati*, naj vam ravno piti kupujejo, ali še tako sladko govorijo. Slepci so in pa hudobci. — Ali niso slepci, ki pravijo, da gosposke

in davkov več ne bo? Ali niso slepi, ki take laži verjamejo? če *pa slepec slepca vodi, obadva u jamo padeta*. To so tri moje prošnje do vas. Viši pastir svoje ovčice prosim, ker me za vas skerbi. — Še enkrat prosim vas, zaslišite moj glas. *Sv. Duh je nas škofo postavil, da učimo in svarimo, ter sveto božjo cirkev vladamo. Kdor nas posluša, Kristusa posluša, kdor zaničuje nas, zaničuje Kristusa.*

Oh kerščanske duše! poslušajte svoje pastirje in jih lepo ubogajte, tako bo vas ljubi Bog vesel, veseli vas bojo svetli cesar, in tudi jaz vas bom vesel. Žalost se nam bo u veselje spremenila, in naše sreče — našega veselja nam ne bo nihče odvzel. To vam iz serca želim za veselo alelujo.

10. Tužno ogledalo za našo dobo.

(Laib. Kirchz. I. 1848.)

Človeštva največi sovražniki so hudobni ljudje in pa zlobne tiskovine. Gorjé deržavi, u kateri si ti hudourniki pridobijo prosto pot; grozna nevihta razdora ne bo dolgo izostajala. Oni oznanujejo razuzdano življenje pod krinko krive svobode in pripravljajo tako odpad od Boga. Ljudstvo se od Boga odverne, začenja vero zaničevati in z vero vred duhovnike preganjati. To nam poterjuje s kervjo pisana zgodovina prekucije francoske, dežele, ki se je imenovala najbolj kerščanska. Bogotaj Voltér in samomorec Rusó delovala sta s svojimi hudobnimi pomagači po svojih brezbožnih spisih naravnost na razdjanje prestola in altarjev. Ljudstvo so pohujševali z vsakoverstnimi umazanimi spisi in ga celo popačili ter sv. vero očitno zaničevali in smešili. Duhovnike so naj-

pervo oropali vsega posestva in jim odkazali plačo, pozneje jih pa odpodili, kakor hitro so se zlobnim nameram prekucuhov ustavljati začeli.

Puntarji so duhovnikom zapovedovali prisego, katere oni po svoji vesti nikakor storiti niso zamogli. Blizu 50.000 mašnikov in 134 škofov branilo se je stanovitno takošne prisege. Odstavljeni so bili od svojih služeb, iz dežele pregnani ali pomorjeni in na njihova mesta povzdigneni najostudnejši ljudje. Tako na primer postal je neki lasarski mladinec škof u mestu Nim. Med tisuč pomorjenimi duhovniki poklala in razkosala je razdivjana uliška druhal u Parizu samem 160 mašnikov, med njimi 4 škofe, in to u enem tednu! Enaka godila se je duhovnikom po mestih Verzail, Rem in Lijon.

U tem na zadnje imenovanem mestu izvlekli so med drugim iz ječe tudi duhovna Plenji, ki je bil zaradi svoje dobrotljivosti daleč okoli znan; njemu je nadraženo ljudstvo perste odsekalo, črevesa iztergalo in slednjič glavo odbilo. U Remu so drugega duhovnika, verlega in pobožnega starca Aleksandra, dekana stolne cirkve, pričo mestnega starešinstva in narodne straže celo uro na ognju po malem pekli. Njegov stričnik donašati je moral derva.

Pa tudi tistim nevernim duhovnikom, ki so hudobno prisego opravili in sami preganjali zveste katoličane, tudi njim se ni prizanašalo. Narodni konvent (prekucijski deržavni zbor) naročil je zloglasnemu Gobélu, katerega so bili postavili za nadškofa Pariškega, in drugim duhovnikom njegove baže, da če se hočejo rešiti in si življenje ohraniti, drugega pomočka ni, kakor le to, da se javno in slovesno veri odpovejo, in očitno spoznajo, da so doslej s svojimi nauki ljudstvo le samo slepili. Ti gerdi najemniki bili so koj pripravljani; stopijo u narodni konvent, ter javno izpovejo, da so dosihdob ljudstvo prazno vero učili, na katero sami ne verujejo.

Stergajo si očitno vsa znamenja duhovske službe in stana raz sebe, ter jih med splošnim ploskanjem z nogami teptajo.

Ta odpoved imela je postati za vsa mesta in za celi narod sijajna zmaga črez vero in cirkev. Priredili so si u Parizu to le slovesnost. Osla odetega s škofovo kapo in mašnim plaščem peljejo u narodni zbor, spremljanega seveda od nepreštete besne druhal; u zboru veseli vrisk in plosk! *Obrí*, slaboznana že doslužena prešestnica in igravka, sledila je kot *boginja uma* za tem sprevodom, s sulico u eni in z Meduzinim* ščitom u drugi roki. Ko je stopila u zborovališče, vstal je predsednik in ž njim povzdignil se je ves zbor, da se u osebi te kurve upodobljenemu umu, kot svojemu novemu božanstvu poklonijo, ter ga na prestol posadijo.

Procesija podala se je k nadškofijski cirkvi, z rabeljnom na čelu cele trope kervoločnikov, ki so imeli rudeče kapice na glavah. Kot škof preoblečeni osel vlekel je po uliškem blatu mnogo duhovskih oblačil in svetih posod, katere so po cirkvah naropali. Sredi nepreštete verste novih malikovavcev nahajal se je zmagovoz, na katerem je sedela nesramnica Obri s sv. razpelom pod nogami. Zastopniki velikega svobodnega naroda spremljali so jo peš z globoko ponižnostjo. Dospevši u cirkev postavijo ostudno vlačugo na veliki altar, naj jo ljudstvo moli rekoč: „*Glejte boginjo Francozov! Zana-prej bodi vse naše verstvo u tem, da svobodo u tempeljnu uma častimo!*“ Nji u počeščenje popevali so pesni, žgali kadila, in uganjali najostudniše gnjusobe in nesramnosti u sv. tempeljnu božjem. Enake hudobije godile so se po Lijonu, Štrasburgu in mnogih drugih mestih; po

* Meduza gerška polboginja, ki je imela na glavi namesto lasov same jare kače; kdor je pogledal to strašno glavo, okamnel je pričema. Tako pripoveduje stara pravljica. Ured.

nekaterih krajih zažigali so očitno biblije, mašne bukve, moleke, razpela itd. Cirkve so oropali, prodajali ali jih pa u tempeljne uma prekerščevali ugonobivši u njih slehernu znamenje kerščanstva. Nedeljo so odpravili. Kdor je kazal le količkaj verstva, izgubil je glavo. Gospo 60 let staro so umorili zato, ker je molila; 60 kmetov vlekli so u Pariz, ter jih u ječe pometali zato, ker so se derzili pri sv. maši biti.

Dne 3. septembra 1792 stopil je neki Filip z velikim zabojem u zbirališče Jakobincev (to so bili najljutější glavači prekucijški!). Začne govoriti, ter od navzočih zahteva, naj svoje lastne sorodnike pomorijo, če niso narodni; nato odpre zaboj, in privleče iz njega kervaveče glave svojega lastnega očeta in matere, katere je ubil zavoljo tega, ker nista hotela ostati pri maši nekega duhovnika neverneža. To nezaslišano zločinstvo našlo je splošno pohvalo in sklenili so, naj se te glave za predsednikovim stolom zakopljejo.

Javna oblast prevzela je morije u svoj posel. Glavo-sekanja, utapljanja in raznih moritvij ni bilo konca. Zanesljiv svedok, ki je bil sam med uporniki, ceni število umorjenih na en milijon in dve sto tisoč! Grozovitneži pasli so se radovoljno na mukah nesrečnih žrtev. U Parizu pomerlo je dan na dan po 75 ljudij same revščine po raznih ječah. Jetnikom dajali so ukajeno meso obglavljenih za živež. Kože so slačili pobitim, ter napravili posebno tovarno človeških kož. Divjad nosila je človeške glave na kolih okrog, žerla človeško meso, sekala ga, ter si delala iz njega pečenjake. Iz čreves pleli so si trakove in jih na klobukih nosili. Rabeljnu na veselje obsodili so sodniki kervoločniki ob enem 14 priletnih „farjev“ kakor se je djalo, k obglavljenju. Sodniki zbrali so se u hiši, iz katere se je ravno na morišče videlo. Donesti so si dali vina in sladkarij, in kolikorkrat je

pala mašnikova glava, napivali so si kričaje: Proč s farji! Republika naj živi! Ko je bil obglavljen zadnji, vzdignil je rabelj odsekano glavo in izkriknil rekoč: „Glejte glavo zadnjega farja! Živela republika!“ Brezbožniki odgovorijo mu z divjim tulenjem!

Kaj se je vse godilo u Avinjonu pri grozovitem obglavljenju Jordana! Kaj s premaganimi Lijonci, kate-tere so s kanoni pokončali! da ne omenimo tistih 30.000 republikanskih ženiteb (utopili so toliko devic) u Nantu, ali strahovitega požiganja u Vandeji, ali grozovitosti u Oranžu, kder so žene žive pokopali, ter jim roke odsekavali, če so se branile pred smertjo objeti svoje može. — To je sad razudane svobode, ki prihaja iz pekla.

Skrivno delovanje začetnikov vseh teh hudodelstev traja še vedno naprej; po vsej Europi imajo raztegnene svoje mreže in rovarijo skrivno in očitno, kar se lahko po njih sadu spozna. Prepodili so Jezuite iz Francoskega, iz Švice, iz Austrije, iz Italije, ter odvzeli mladini najbolj goreče učenike in odgojitelje. Na vso moč si prizadevajo, da bi odtergali šolo od cirkve, katero bi radi spravili ob ves upliv na odgojo, ter ji žile podvezali. Saj sta poslanca nemškega narodnega zbora u Frankobrodu Jordan iz nemškega Maribora in Vogt iz Gisna očitno izgovorila besedo, da je po njunem mnenju čas dotekel, da se cirkev popolnoma potepta in z zemlje odpravi. Ta skrivna družba zagovarja in razširja najzlobnejša načela po vsej Europi z besedo in djanjem in to z izvanredno previdnostjo in neumorno delavnostjo pod krinko svobode. Poslužuje se raznih tiskovin, najrajši židovskih časopisov, u katerih duhovnike, cirkev, vero, samega Boga in vse, kar je svetega najgerje zasramujejo, mladino z nespo- dobnimi slikami pačijo in kvarijo, in tako ljudstvu vse spoštovanje do vere in poštenosti iz serca tergajo. „Pravica in oblast ne prihajate od Boga, marveč od ljudstva

samega“; „upor je ena najsvetejših dolžnostij vsakega državljana“ — to so nauki in načela te hudobne družbe. Prevrat vsega obstoječega, razdor vsakega posestva je njih namera. Sad njihovega delovanja je oropanje cirkve, spodkopavanje pravice in poštenosti, pregojbnbe in morija. Namestu enega vladarja dobiva potem ljudstvo toliko grozovitnih nasilnikov, kolikor se najde pogumnih sebič-nežev. Zlorabljeni svoboda postane kruto suženjstvo. Puntarski in oblegani Dunaj nam to spričuje.

Ah vi očetje in matere, ki tako slabo pazite na verstvo in pošteno obnašanje pri svojih otrokih, ki tavate okrog pijani krive svobode, ter sami dajete mladini slabe zgleda, pomislite vendar na konec takošnega ravnanja!

Vaši otroci postali bodo ali žalostno orodje brez-božnosti in pogube, ali pa če jih Bog posebno obvaruje, mučeniki resnične svobode, mučeniki pravice in čednosti. Z blagim pogumom stopali bodo morebiti na kervavo morišče, katero jim vi sami postavljate s svojimi napačnimi načeli in krivimi nauki. Dati bodo morali glave svoje za vero, katero ste vi ali na tihem u sereu ali pa očitno z jezikom zaničevali. Kri vaših otrok pa vas bo nekdam tožila pred sodnim stolom božjim.

In vi učeniki krive svobode, vi podpihovavci upora, kaj pa hočete s svojim rovarstvom doseči? Nasledek nepostavnega prevrata je, kakor izkušnja spričuje, vselej le ta, da se nekateri povzdignejo do služeb, katerih bi drugače nikoli dosegli ne bili; da nekateri svoje dolgove poplačajo iz žepov vsega ljudstva, drugi pa pravico tep-tajo in tisuč in tisuč jih u uboštvu pride. To nam dokazujejo zgodbe naših dnij.

Dragoceno blago je prava resnična svoboda; pravica do svobode je sveta; nikdo naj je ljudem siloma ne jemlje, najmanj pa ljudje sami eden drugemu. Najzanes-

ljivši varh prave svobode je sv. vera; kdor nam njo odvzeti si prizadeva, je naš najhujši sovražnik. Začetnik in pokrovitelj naše prave svobode je Gospod Jezus Kristus. „Kder je duh Gospodov, tam je svoboda.“ II. Kor. 3. 17.

11. Odperto pismo vsem srenjskim poglavarjem.

(Drobt. 1852.)

Vzemite in berite!

Vsako posebno delo ima svoj težavni začetek, dokler se ga človek prav ne loti in ne privadi. Vsa težava pa neha, kakor hitro se človek u svojem opraviilu izšola; šola je vsakemu po svojem stanu potrebna, zlata reč, — tudi srenjskim predstojnikom in poglavarjem.

Eno celo leto ste se že šolali, nekateri prav dobro, drugi pa slabo svojo skušnjo obstali, kakor se pač po svetu godi; torej ne zamerite mi, da vas s tem pismom lepo pozdravim, in se od srenjskih rečij z Vami prijazno pogovorim.

1. Bog je dal prostim srenjam priložnost, in cesar pravico, za svojo srečo skerbeti. Hočejo srenje pravo srečo imeti, se imajo svoje sreče zvesto prijeti, in dopolniti nove dolžnosti, katere so jih s srenjsko ustanovo zadele; le iz zvestobe raste blagor, iz nezvestobe pa srenjam gorjé. *Svoje dolžnosti dobro spoznati je prvo*; in svoje dolžnosti *zvesto dopolniti* je drugo najpotrebneje delo za župana, ravno kakor svoje dni za tlačana; le zvestoba oba srečna stori.

Srečo svoje srenje so dolžni pred vsem srenjski predstojniki u svoji skerbi imeti, za blagovno soseske duhovska in deželjska gosposka skerbeti, da se blagostan dobro pozida. Srenjski župani, svetovavci in odborniki so zidarji, vsi srenjčani, sosedje in sosede, pa strežaiči in strežajke, ki morajo pridno pomagati, da se pravi sreči stan pozida, ne na pesek časne posvetne modrice, marveč na terdno skalo večne resnice in pravice, koje nam je Izveličar naš iz svetih nebes na zemljo prinesel, in svoji nevesti, naši materi sv. katoliški cirkvi, izročil. Hočejo torej srenje pravo, stanovitno srečo imeti, morajo pred vsem poštene hčeri sv. matere katoliške cirkve biti, med seboj pa dobre in blagovoljne sestre. Kdor svoje matere ne spoštuje, in svojih bratov in sester prav ne ljubi, bo vselej na zgubi, in sreča mu roke podala ne bo — tudi celi srenji ne!

2. Vse čaka in si boljših časov obeta, tudi vsaka ustanovljena srenja; ali soseska, katera boljih časov učkati hoče, naj skerbi za bolje ljudi. Ljudje storijo hude, pa tudi dobre čase. *Mladina bo prihodnih časov vesela rodovina*, ako jo srenja u trojno šolo pošilja, *trojno šolo*, katero je usmiljeni Jezus, božji mladeneč otrokom u svojem dvanajstem letu posvetil, jim zgled zapustivši, da ga posnemajo. Jezus je rastel u majhni bajtici *svojih ljubih starišev* ne le na letih, temveč tudi na modrosti in ljubeznjivosti pri Bogu in ljudeh. Ko je bil mladeneč Jezus dvanajst let star, je šel s svojimi starši *u tempelj*, iz tempeljna pa *u šolo med učenike*, kder jih je poslušal, jim odgovarjal in jih popraševal, da so se vsi njegovi modrosti čudili. Iz šole je šel Jezus zopet ž njimi domu, in je bil svojim starišem pokoren.

Poglejte otrokoreje lepoživo ogledalo! Pridne otroke izpodrediti, jih je potreba doma skerbno učiti, u šolo in cirkev prav pridno pošiljati po zgledu Jezusovem, pa tudi po njegovem povelju, ki ga očetom in materam,

gospodarjem in gospodinjam, kakor vsem srenjskim poglavarjem daja, rekoč: „Najte otročičem k meni priti, in ne branite jim; zakaj takih je božje kraljestvo.“ Stariši, kateri otrok u šolo in cirkev ne pošiljajo, otroke Jezusu jemljejo, da jih ne blagoslovi. Kaj pa bode iz dece, ki ni Jezusova? Po imenu kristijani, po djanju pa bodo pagani ali hajdi. Starišem, ki bolj za svojo živino, kakor za svoje otroke skerbé, se bodo otroci tudi poživinili. Taki stariši so očitni sovražniki svoji srenji, deržavi in cirkvi. Oni soseski ostro ternje sadijo, katero jo bo kervavo pikalo; potreba bi jih bilo strahovati in varovati soseske najhuje nesreče: hudobnih, slabo izgojenih ljudij.

So u soseski zanikerni stariši, ki svojih otrok doma ne učé, in u šolo ne pošiljajo; marveč jim dajo svojevoljno vasovati, se potepati, vse sadunosnike iztikati in po ledinah valjati se, da so vsi blatni, capasti in od nesnage krastovi, ne zamudite poglavarji poštene srenje se na noge vstopiti, malopridnega očeta, zanikerno mater prav resno posvariti in podučiti, kako naj čerstve, zdrave in poštene otroke redi, ne pa kilavih, bolenih in razuzdanih, ki bi danes ali jutre soseski nadloga bili. Je pa u srenji ubogo, zapuščeno dete, katero nima ne očeta, ne matere, ali se rabeljske matere za predpert derži, katera ga namestu molitve, le beračiti, namestu dela, ležati, potem pa krasti uči, naj bode srenja otroku usmiljena mati, in ga dobrim ljudem u rejenstvo da. Lepše službe božje ni, in večega dara Bogu ne prinesemo, kakor tako ubožče u imenu Jezusovem u oskerb prevzeti. „Kdor tako dete u mojem imenu sprejme, govori Jezus, mene sprejme.“ — Volja Očeta nebeškega ni, da bi se eno teh malih pogubilo, in vender srečamo toliko nesrečnih otrok, posebno nezakonskih po svetu, ki naravnost u pogubo gredó, ako jih srenjski poglavarji, duhovski in deželski, časne in večne nesreče ne

rešijo! Kaj bi Jezusu ne storili, naj bi kakor zapuščeno sirotle k nam prišel! Ravno to pa njemu storimo, kadar zapuščenega otroka sprejmemo, če nas ljubezen Jezusova k temu žene.

3. Ni skoro soseske, u koji bi kakega *pijanca*, *igravca* in *zapravljivca* ne bilo, ki pravi, da za svoje denarje igra, in če pije, svoje zapije. Po njih djanju se lahko sodi, da bodo u kratkem premoženje pognali, ubogi ženi in otrokom pa beraško palico podali in zapustili svojo nesrečno družino srenji na skerb. Povabite take malopridne možake, srenjski poglavarji, pred svoj pošteni zbor! U pričo zbranih srenjskih očetov naj takega malopridneža ali častiti g. župnik, ali oče župan, ali kdo drugi zbranih prav ostro posvari in pokrega. Ako tudi taka posvaritev pri njem ne izda, ga okrajni gosposki zatožite, naj ga po cesarskih postavah okovari, in njegovi družini potrebno premoženje zavaruje. Prepozno bi bilo ga kregati, kadar je že na bobnu, in še le po dokončani dražbi prašati, kdo bo njegovo ženo in otroke redil?

4. So u soseski *razpuščeni dečaki*, ki celi soseski nepokoj delajo, se radi tepejo, cele noči voglarijo, in vsakemu posvaru odgovoré: Kaj je komu zato? Meni nihče kaj reči nima itd. pozovite take zrele ptiče pred svoj srenjski zbor, in strah jim dajte pričo starišev, če jih še imajo. Ako vaše postrahovanje kaj ne pomaga, viši gosposki izročite takega, in bote mir u soseski imeli.

Ima mladina gerdo zverinsko razvado, cele noči prevukati in dreti se, hitro ljudje rečejo: „Naš župan in njegovi pomočniki nimajo za mir u svoji srenji nobene skerbi.“ Pa tudi župan lahko po pravici reče: „Vi očetje in gospodarji ste pervi, zanikerni zaniči. Dajte vi svoji mladini in družini potrebni strah, in nihče nam ne bo nepokoja delal.“ Dosti leže je divjo zverino zapi-

rati, kakor loviti, kadar iz svojega hleva uide; ravno taka je tudi z divjimi ljudmi. Pervi strah naj se jim doma, drugi še le u srenjskem zboru da.

5. *Gostilnice in kerčme* so dobre in potrebne hiše, da se lačni nahranijo, žejni napojijo in popotni prenočé. dokler jih ni preveč, in so kerčmarji pošteni, kerščanski ljudje, lahko veliko dobrega storijo; so pa kerčmarji samopašni, sami razuzdani ljudje, kojim denar več ko Bog velja, bodo gostilnice srenji roparski panji, jame pregrehe, gnezda prihodnih tatov in razbojnikov. Vsakdanja skušnja uči, da kolikor več je u srenji ali u vasi pivnic, toliko več uboštva. Hočete torej sosedje, srenjčane obožati, le prav veliko kerčem dovolite. U kratkem bojo vaši sinovi pijanci in igravci, vaše hčeri pa pijanke in plesavke brez poštenja in premoženja, kojega u kerčmo znosijo. — Branite ponočnim dobrovoljam, vi srenjski očetje, ne dovolite plesov po gostilnicah, in ne dajajte hudiču prostora; na ponočnem raju pekel svoj lov ima! Hoče mladina dobre volje biti, naj se veseli, pa u Gospodu, ne po hajdovsko, ampak po kerščansko, kakor sv. Pavel uči, rekoč: „Kakor po dnevi pošteni hodimo; ne u pežrešnosti in pijanosti, ne u nečistosti in nesramnosti, ne u kregu in zavidnosti, ampak oblecite Gospoda Jezusa Kristusa!“

6. Najdejo se tudi po srenjah *slabe hiše*, kamor noroglava mladina ob jesenskih večerih kožuhat in na metvo hodi, in večidel slabša domu pride, kakor od doma gre. Na take je treba paziti. So po samotnih krajih zlodjeve kočure, u koje se raudane osebe obojnega spola ob nedeljah in praznikih shajajo, na citre plešejo, pa žganje in rozolij pijejo, zapravijo zdravje in poštenje, in so celi soseski velika spodtika. Zastonj duhovski pastirji svariyo; razudanci in razuzdanke se jim očitno smejiyo; za take likebe in dobrovoljce je srenjskega strahu potreba. Takim gostačem se ima kerčmarstvo odvzeti, še poprej ko

jim svinja pipo odnese. Poštenje ljudij se hitro zgubi, pa težko težko poverne; in vender je poštenje vsake srenje najdraže premoženje.

7. Da bo srenja ali *soseska dobro slovela*, pri vseh pravičnih imela dobro ime, za to skerbeti, mora biti srenjskih poglavarjev sveta dolžnost. Poštenje je srenji, kar je roži dober, žlahni duh. Bo vaša *soseska dobro slovela*, se bodo radi po vaše hčere ženili, izmed vaših sinov si zete volili, poštenu hlapci in dekle se bojo u službo ponujali vam; hudobnežev pa je bolje da jih k vam ni.

Da vaša srenja poštenja ne izgubi, naj bo sosedom *zakon svet*, neoskrunjena zakonska postelj. Divjih zakonov za Boga svetega po *soseski* ne terpite, vlačuge in vlačugarje izmed sebe potrebite; oni sejejo strupno zel na polje vašega poštenja, in za takih ljudij del pride jeza božja nad cele *soseske*, dežele in deržave!

8. Posebno pazko imejte na *podpihovavce*, ki ogenj nepokoja in černe vojske vihar med priprostimi ljudmi unemajo; šuntarjev med seboj ne terpite. Sv. apostol Pavel vam jih očividno popisuje, rekoč: „Bodo ljudje, kateri bodo le sebe ljubili, lakomneži, bahači, prevzetneži, preklinjavci, starišem nepokorni, nehvaležni, hudobni, neusmiljeni, nepokojni, opravljevci, nečistniki, terdoserčniki, nedobrotljivi, izdajavci, razposajenci, napihnenci in bodo več ljubili sladnosti kakor Boga. Podobo pobožnosti bodo sicer imeli, u resnici pa bojo brez nje.“ Taki so *podpihovavci*, šuntarji; in takih, veli sv. Pavel, varujte se, da vam srenjčanov ne pohujšajo in vaš kraj u gnezdo živih kač ne spremené.

9. Posebno piko imejte na *lenuhe in potepuhe*, naj bodo mali ali veliki, domači ali ptuji; oni so pivole vsake *soseske*. Sosebno otrokom beračiti ne dajte; berač mlad, bo star tat, in kdor samo ene podplate na beračiji razdere, tega dela vse svoje žive dni ne opusti.

Potepenih beračev in pohajačev ne terpeti, sv. Pavel ukazuje, rekoč: „Opominjamo vas, bratje u imenu Gospoda našega Jezusa Kristusa, da se odtegnete vsem takim, kateri razuzdano živé, in ne po naročilu, katero so od nas prejeli. Zakaj vi veste, kako se imate po nas ravnati, kajti nismo bili razuzdani med vami, tudi nismo nikogar kruh zastonj jedli, ampak u delu in trudu, ker smo noč in dan poslovali, da bi nikomur vas ne bili nedležni. Kdor noče delati, naj tudi ne jé. Zakaj slišali smo, da se eni med vami nepokojno vedejo, nič ne delajo, ampak prazne skerbi imajo. Takošnim zapovedujemo, in jih prosimo po Gospodu Jezusu Kristusu, naj u pokoju delajo in svoj kruh jedó.“

10. *Ptuji, neznani ljudje* radi posebno u gorate, stranske kraje zahajajo in se med gorjance zaselé; takim dajte o pravem času slovo, da vas potem užugali in strahovali ne bodo. Vlačuge si dobijo svoje kočé, po kojih se s svojimi pankerti valjajo, ter slabe ljudi zaredijo.

Pokličite srenjski poglavarji, gospodarje takih koč pred se, ter jim zaterdite takih malovrednih ljudij ne pod streho jemati, jih ne obderžati, če posebne sile ni, da ne bote vi zaroda pregrehe redili. Bi toliko prihajačev in osebnic po srenjah ne bilo, bi se nesrečnih hotivčetov po svetu toliko ne rodilo, ki so srenjam groza in strah.

11. *Vsaka srenja svoje uboge oskerbeti ima*; to je vsake soseske kerščanska dolžnost; ali mnogo ljudij le skerbi, da se ubožci množijo; in kadar so pomoči potrebni, jih po svetu prisilijo. Ubogim brez razločka u denarjih deliti, se pravi ubožce množiti, kajti večidel ubogih zapravljanje oboža. Tudi miloščino zapravijo po svoji stari navadi. Ubožniji se mora u okom priti, in tista špranja zamašiti, skoz koje ubožstvo prihaja. Kdor srenjčane sedem let pozna, lahko tiste s perstom pokaže,

ki po beraški palici segajo. Mlad junak se bele suknje boji, si kmetijo kupi, pa je plačati nima s čem. Kar je kmet, gre vsako nedeljo u kerčmo pit in igrat, malo-kdaj pred pondeljkom jutro domu pride. Drugi rad po strelu ali lovu hodi, naj bi doma sejati še taka sila bila. Tretji na vsak sejem gre, akoravno nima kaj kupiti ne prodati, ter se gredé pri vsaki zeleni smreki oglasi. Rokodel iz bližnjega mesta pripotva, si kako sobo najme, se na rokodelstvo oženi, pa ne priženi drugega kakor dvoje otrok in pa blede žensko, ki dela vajena ni. Vsako večerko gre po navadi pit in rad dolgo u noč pri poliču poseda, u jutro pa rad leži, da ga solnce na postelji posije, zna dobro rajtati, delati pa slabo. — Potepen hlapec se služiti naveliča, vzeme za cesto ali na križnem potu kočo u najem, se oženi s kako točajko in začne žganje ali pa vino točiti, kojega je brez denarjev kupil. Vse malopridno in potepeno u to novo kerčmo zahaja, kar kdo ukrade, lahko tam proda in zapije. Vsi toliki in taki so gotovega uboštva rojaki, srenji večja nesreča ko toča, sosedom nevarnejši, ko tatje in razbojniki. Take ljudi, srenjski očetje vi, zakličite pa jim naravnost povejte, rekoč: „Tega mi ne terpimo! Ako pohajkovanja in pijančevanja ne opustiš, svojih ljudij pošteno ne rediš, hočemo ti gospodarja poiskati, da ne bomo tebe in tvojih na skledo dobili. — Tudi matere, ki svoje odraščene hčeri, in hčeri zopet svoje dvoje ali troje nezakonskih otrok doma imajo, je potreba razgnati, jim strah dati, pa tudi službo. Le bolenikom, ubogim sercem in babelam, ki si ne premorejo kaj prislužiti, naj se miloščina za potrebo deli, bolje u potrebnih rečeh, kakor u gotovih denarjih. Plačajte streho ali prebivališče gospodarju, peku kruh, sol solarju itd. Oskerbite pa tudi dela onim, kateri si še sami kruha saj nekoliko prislužiti zamorejo. Omislite zapuščenim otrokom potrebne obleke, pa tudi službe, in jim ne dajte hoditi od

praga do praga. Otrok beračija je hudobija, katera ž njimi raste. —

Dokler se beraštvo ne bo po svetu poravnalo, se tudi ljudstvo ne bo popravilo. Iz navadne beračije domačih in ptujih ciganov rastejo laži, krive — in praznevere, nam tatje in roparji zoré, kojim je komunisti ime.

12. Ne najdemo lahko srenje ali vasi, u kateri bi trope otrok ne srečali, ki rastejo brez vsake pravične odgoje, kakor divje, samorastno drevje. Posebno za take *samorastnike* poskerbeti je srenjskih očetov dolžnost. Naprosite kako pametno staro ženko, naj po dnevi vaščanov otroke varuje, dokler grejo matere na delo, da otroci sami ne bodo; in če jo ravno drago plačate, vam predrago ne bo, ako vam otroke dobro oskerbi in sosesko nesreče varuje. Pač je žalost pomisliti, da srenja svoji živini pastirja in varha najme in dobro plača, da živino škode varuje, četa otrok pa okrog leta brez vsakega čuvaja, kakor ovce brez pastirja. —

Ni neumna živina mnogim ljudem bolj na sercu, kakor otroci po božji podobi ustvarjeni? Oh izprideno ljudstvo in tvoj rogati zarod! Vam ni mogoče otrokom varha dobiti in je za tako napravo srenja prerastresena, pomagajte zapuščenim otrokom dobrim ljudem u rejenstvo, potem pa u službo. Ta oskerb vam u resnici ne bo tako draga hodila, kakor za zrele hudodelce ječe in kervave sodbe plačevati.

13. Je potreba *cirkev ali pa šolo pripraviti*; ceste in moste delati itd., ne zanašajte se na druge, ne čakajte, da bi vas vaša gosposka priganjala; dvakrat tako drago bi vam hodilo. Le sami se posvetujte, česar je treba, in kar ste sklenili, ne odlagajte o pravem času storiti. Lehko in dober kup bodete zgotovili, ako ne bote drugi druge mudili, temveč pridno skupaj segli, se ne odmikali, ampak poskušali, kdor bo prvi in pa

več storil za domače srenje srečo in blagostan. Združena moč veliko premore.

14. Hočete, pošteni sosedje, srečno in veselo živeti, imate *enega serca, enega duha* biti, kakor je bila prva kerščanska srenja u Jeruzalemu, kerščanske vere prelepi cvet. Vsaki naj za dobro vsem skerbi, kolikor mu je mogoče, pa tudi vse naj za pravico vsakega skerbi, naj se nikomur krivica ne godi, in vsakemu po moči pomaga. Ne dajajte svedočbe zaderžanja nikomur boljše, kakor jo zasluži, da ne bo javna goljufija in laž; pa tudi u svojo srenjo človeka ne jemljite brez gotovo dobre priče poštenja! Gerdega znanja in vlačuganja ne terpite, zapeljivih dobrihvolj ne dovolite! Še enkrat vam povem gotovo resnico: *Več ko je kerčem, več je uboštva; več ko je plesa, več bo joka!*

15. Mož, ki novo hišo zida ali nanovo polje orje in si veselo gorico sadi, si priserčno ljubi mir želi; vojske in prekucije podirajo, kar se u zlatem miru dobrega in berhkega postavi. *Ljubega miru, si tudi mi želimo*; kervavih bojev se le on veseli, ki po ptujem blagu roko iztega. Hočemo pa ljubi mir imeti, imamo po svoji soseski za pravico skerbeti; pravica je sladkega mira mati, oče pa božji strah, sestra pa prava kerščanska ljubezen. Za to trojno vsak po svoji moči skerbimo, pa tudi lepo Boga prosimo, naj nam ljubi mir podeli, da bomo novo *oživelili za Boga in sveto vero, za cesarja in za deržavo, srečni in veseli u božji milosti*. Brez Boga ni sreče doma, je ni bilo in je ne bo! To, o srenjski poglavarji, postavodaji in vladarji — to si globoko u seree zapišite! — Z Bogom!

12. Graja nemškutarjev.

(Drobt. 1862.)

„*Kaj mi hočete dati, in jaz vam ga izdam?*“ tako je govoril Judež Iškarijot kervoželjnim sovražnikom Kristusovim. Oni mu obljubijo trideset srebernikov; in odsehal je iskal priložnosti, da bi ga jim brez hrupa izdal. —

Kaj nam hočete dati, in vam hočemo prodati svoj národ, svoj materni jezik in vso narodno blago? tako govorijo naši *nemškutarji*, svojega naroda zatajevavci, po nemški strani Nemcem, po ogerski strani *madjaroni* Madjarom, *lahoni* po laški strani pa Italijanom. Trideset srebernikov ravno ne iščejo; zadosti jim je nekoliko pohvale, nekaj posvetne časti, pa tudi časnega dobička prazna obljuba, da taki mešetarji svoj rod z veseljem zatajijo in ptujščini izdajo, kakor nas Slovence stoletna žalostna skušnja uči. Ni se potemtakem čuditi, da ubogo slovenščino od vseh krajev pokončevalna povodenj zaliva, ter našo slavo podvaluje in blati tako, da se je lastni otroci sramujejo in svojo národnost toliko gerdo zaničujejo, da se že stranskim prijatlom usmili. Jeli bi rodoljub te britke osode ne omiloval!? —

Kdo je ponemčil *Gorotana* visoke planine in doline zelene, častite koroške dežele, u koji so svoje dni mogočni Gorotanski knezi gospodovali, kakor nam priča jezer let stari kamniti prestol na starodavni ravnini poleg Gospe-svete? Na grobu stare slave knezov prestol u zemljo leze na meji nemščine, in na bližnjem homu častita stolica Gospa-sveta že u nemčiji medlí;

ali visoke gore *Grebenca* in *Kačji verh*, *Golovica* in *Svinja* so u nebo kipeče priče, da so svoje dni Slovenci po njih košatih livadah svoje čede pasli, in z njih višin u sosedno Tirolsko, Solnograško in Avstrijansko gledali in popevali gorske popevke, kder sedaj ni slovenskega glasu več čuti. *Bistrice* po vseh krajih nemščine po slovensko rožljajo, se u *Dravo*, *Muro* in *Murico* odmevajo, pa po njih bregovih ni več Slovencev, ki bi razumeli, kaj jim velijo potoki in reke u starodavnih časih po slovensko kerščene. Koroško *Brezje* in Štajerski nemški *Gradec* nam pripovedujeta, u množini veliko varožev, tergov in vasi po nemških krajih, da so jih nekdamni Slovenci stavili, in u njih prebivali, u kojih so zdaj le Nemci domá. — Kaj so očitni sovražniki nekdamne Slovence po vseh teh krajih pobili, in po kervavem boju si osvojili vse te slovenske lastine? —

Nemškutarji so jih po malem Nemcem prodali, ter so sebe in svojo deco ponemčili.

Kdo je zaselil rajnih očetov naših nekdamne *silnike*, kojim so morali po visokem hribovju in po stermem skalovju mogočne grade zidati, da so jih krog svojih gradov večidel kervavo žulili? Kdo je dal u slovenski zemlji gradovom in posestnikom nemška imena? Nemškutarji so to storili, se Nemcem prikupit, so zatajili svoja slovenska imena, ter so sebe in svoje selo nemško prekerstili. Tako je postal Kačnik — Schlangenberg, njegov Kačji grad pa Schlangenburg, Ojstroverhar pa Schärferberg. Taka je šega nemškutarije starodavnih in naših časov.

Kdo je ponemčil naša *slovenska mesta*, u katerih so stari častitljivi mestjani sicer nemško besedo znali, pa tudi poleg nemške radi lepo slovenski govorili, do sedajnega roda po slovensko molili in poslušali božjo besedo? Sedajna mladina se uči poleg nemške gostokrat tudi francoske besede, svojega domačega jezika pa

ne zna, kakor da bi bil vseh poštovanih jezikov zaveržek. — Kdo ponemčuje še neprenehoma naše *slovenske terge* in *sela*, ter po nemščini zeva, kakor klopotec po vetru, rekoč: *le nemško! le nemško!* Vse to nemškutarji delajo, ki slovenske zemlje kruh zavživajo, in pijejo vince slovenskih goric, slovenski národ pa zasramujejo, in napeljujejo proste Slovence nemškovati in nemško saj na pol hrustati. Tako se ponemčijo *posli* slovenskih roditeljev, ki se k nemškutarjem u službo podajo. Svoje dni so se od takih pestern in hišinj gosposki otroci slovenske besede igraje naučili; ako pa zdaj tako srako slovenski nagovoriš, ti bo nemški odgovor dala. Takim nemškunam božja beseda po slovensko dalje ne dopade, ne veselijo jih pesmi slovenske; celo moliti po slovensko je takih sram. Slovensko Bogu služiti pozabijo, nemškega se dosti ne naučijo, in gostokrat z besedo materno tudi *živo vero* zgubijo, da se usmili Bogu!

Kdo so pa tisti nemškutarji, katerim moja graja velja? Po njih delih jih bomo spoznali; saj se drevo tudi po sadju spozná. — *Nemškutarjev* ne skerbi, naj bi se naša draga mladina u šoli kerščanskega nauka prav živo naučila, se privadila Bogu lepo služiti, očeta in mater za ljubo imeti, ljubiti svojo domovino, spoštovati cesarja in slušati svojo postavno gosposko, naj bi prirasla mladež naše bistre glave in pa žlahnega serca. *Le nemško! le nemško!* naši nemškutarji na ves glas upijejo, pa ne pomislijo, da je *slovensko mladež po nemško šolati ravno toliko, kakor prazno slamo mlatiti*; veliko ropotanje, malo pa čerstvega zernja. Otroci se naučijo po nemško kleti, svoje rojake za zijake imeti, se domačega blaga sramovati, in se le s ptujim bahati.

Tako izšolana mladina je na pol sirova jed; ni Slovenec, in ne pravi Nemeč; vsakega pol ploda, malo malo pridnega.

Nemškutarji pošiljajo svoje sine in hčeri med Nemce služiti, naj bi se nemške besede prav dober kup lotili. Slovenski mladenči in deklina med neznane Nemce zajdejo, ne razumijo nemške pridige, ne kerščanskega nauka, opuščajo spoved in presveto obhajilo, pozabijo po domače moliti, in angel varih jih u nemčiji zapusti. Zgubijo svojo nedolžnost, zatajijo sveto vero, in pridejo tako ponemčeni u žalostnem stanu domov. Pač so predrago kupili nemško besedo in so pregostokrat kuga domačega kraja! Poglejte nemškutarije žalostni sad!

Nemškutarji u naših domačih šolah, školniki terdi Nemci ali ponemčeni Slovenci, ostudijo deci materni jezik, ter otrokom le po nemško svoje nauke u glavó utepajo, domači jezik jim pa je pasterk. Za del slovenske besede otroke psujejo, jim zasmehljivo znamenje obešajo, pometajo mladini materni jezik iz glave, in ji iztergajo iz serca ljubezen materno. Tako se šolajo pogosto naši otroci u narodnih šolah! Nemščina se na častitem mestu košati, slovenščina pa zanemarjena tako dolgo za vrati čepi, da jo u kratkih letih čez prag sunejo in u smet veržejo. Glejte nemškutarije žalostni sad!

Nemškutarji u naših uradnijah in pisarnicah Slovence po nemško nagovarjajo, nočejo slovenske besede dajati, ne slovensko pisariti, ter tako sredi Slovencev slovensko besedo pozabijo, če so jo znali. Česar slovenskega brati jim merzí, se slovenščine učiti jih grozi; po njihovih željah naj bi le vsi Slovenci nemški znali, naj bi le jim slovenščine se učiti potreba ne bilo. Takim pisarjem, nemškutarjem se godi, da se jim Slovenci le tako dolgo priklanjajo, dokler jih potrebujejo; so jim spred oči, jih Slovenec ne ceni, in jim po meri vračuje, kakor so mu posojevali. Zaupanje in odkritoserčnost pri gosposki in podložnih nista doma, kder u pisarnicah beseda materna ne velja; ptujki se ne zaupa.

Nemškutarji so na polovico ponemčeni ljudski starašineti in kotni pisarji, ki na dveh ramah nosijo, naj bi obilnejše u svoj mlin nanosili. Kakor seršeni na mehko sadovje, na vse slovenske skupščine letajo, in govorijo na pol slovenski na pol nemški, pa tako sladko in priljudno, da jih predrago kupi, kdor jih prav ne pozná. Tako dolgo se Slovincem sladkajo, da jih u svoji šaki imajo; potem pa delajo u imenu Slovencev po svoji volji, ne po mnenju Slovencev, rekoč: Tako je misel in dobro premišljena volja našega ljudstva, čeravno ljudstvo tega ne misli in ne želi. U imenu ljudstva svoje *nemškutarske prošnje* ali peticije kujejo, jih od hiše do hiše, od srenje do srenje nosijo, naj jih podpišejo ali se podkrižajo ubogi nalagani in goljufani Slovinci. Sleparki so, in slepce vodijo po gosti temi nemškutarije.

Nemškutarji so, ki slovenščino opravljajo, rekoč: *Slovenska beseda je presirova in preuboga*, da bi se po uradnijah slovenski pisalo, naj so po starem le u nemškem jeziku uradnije. Kdor to veli, priča, da slovenščine prav ne pozná; kar pa človek ne zna, se naj uči, če hoče verli delavec biti. Slovenski jezik ni rogat, razun nemškutarjem.

Drugi nemškutarji spet govorijo: *Mi smo rojeni Slovenci, in govorimo slovenski od mladih dnij, pa nove slovenščine le ne zastopimo!* Tudi nemščine bi ne zastopili, ako bi se ne bili učili; kako bi pa slovenščino veliko pomnoženo razumevali, dokler ste jo zanemarili, in veliko pozabili, česar vas je vaša mati učila. Nemške „caitinge“, Slovincem sovražnice željno prebirate, slovenskih Novic še po imenu ne poznate. Tako je nemščina slovenščino zadušila, in ni se čuditi, da je tako malo znate.

Tretji pravijo, da morajo *Slovinci nemške* postave u roke vzeti, če hočejo slovenske razumeti. U resnici;

pa tako se le tistim nemškutarjem godi, kateri več nemščine znajo, kakor slovenščine; kdor bi kaj takega od terdih Slovencev rekel, bi bil na pameti slep.

Kaj pa hočejo nemškutarji slovenskemu rodu storiti? Derhal, želijo u dušni temi pustiti, svojim izvoljenim pa *nemško* kulturo ali *omiko* usiliti, naj bi ubogo ljudstvo za nos vodili; *hočejo*, naj bi Slovenci tiho djali, da bi jim lahko domače blago jemali in jih ponemčili. Tako so svoje dni sovražni Turčini kristjanom djali: „Ne boj se, ne boj se; berzo hoče bolje biti,“ ter so jim glave porezali. Glave sicer nemškutarji Slovincem ne jemljejo, pa besedo materno, domačo nošo in slovensko narodnost. Le predolgo so miroljubni Slovenci tiho djali, in tako daleč zaostali, da bi nam sosedov ne bilo mogoče doiti, ako prav pridno ne stopamo. Dosti je dremanja, preveč je zgube, toda zamujeno nam še ni, stopiti u kolo omike. Slovenci nočemo nobene vojske, in prepira ne iščemo, ampak le svoje pravice, svojim sosedom rekoč: „*Kar ne želite, da bi vam drugi storili, ne želite storiti tudi vi nam.* Pustite Slovincem *dve reči*, ki ste nam dragi, kakor svetle oči: *sveto katoliško vero* in pa *besedo materno!* Po nemščini se je svoje dni krivovera u naše kraje urinila, po nemščini se nam tudi u naših časih ponuja. *Pade naša prava vera, pade tudi naša sreča*, smo terdi Slovani, bomo tudi zvesti kristijani. In to nam Slovincem čez vse velja!

Jeli pa hočemo Slovenci *svoje sosedo*, poštene *Nemce* zametavati, u nemar pustiti *nemško omiko in učenost?* Tega nigdar! Pridno se hočemo nemške besede učiti, *pa slovenske še bolj*; — skerbno nemško omiko prevdarjati, pa le posnemati, kar je modro in prav, in poleg nemške omike pošteni Slovenci ostati, nigdar izdati svoje domače reči. Prijazno bomo Nemcem, svojim sosedom roko podajali u vseh poštenih rečeh, pa tudi slovenščino bomo krepko varovali; kajti naš resnični

pregovor uči, da kolikor jezikov kdo zna, toliko človekov veljá.

Ne zamerite, blagi Nemci, meni moje grajavke; ona le gerde nemškutarje zadeva, in kara naše izdajavce. Pravi Nemci so bili, so in bodo Slovencem dobri prijatli; slava jim! Slovenci in Nemci smo Austrijanci; *enakopravnost* naj bo naš pas in pa kerščanska ljubezen! Enake dolžnosti hočemo voljno nositi, pa tudi zavživati enake pravice, in ljubi mir bo med nami doma. Bomo vsi *austrijanski národi* u lepem kolu ravnopravnosti stali, se nas bodo naši sovražniki bali; *mogočna Austrija bo, kar je bila: Europe pravična vodilja*. Slava ji, enojni, veliki Austriji!

13. Ogovor Slovencev.

(Drobt. 1862.)

1. Prijatli! Mili stvarnik nam je brez števila veliko darov dodelil, ter nas je kot venec svojega stvarjenja okinčal; bodi mu slava na veke! Velik božji dar je naš *materni jezik*, s kojim stvarnika hvalimo in govorimo od nepreštevilnih čudežev božjih. Povéj, ako moreš, število zvezdic na jasnem nebu, in po njih dobre milosti božje preštej, katere zavživamo na ovem svetu: pa ne pozabimo, srečni otroci, da je *beseda materna* vseh dobrot največa dobrota,* jasno *ogledalo* vsa-

* Dosti jih je, ki so sila u skerbi, ter z glavo kimajo, ko slišijo, da se kdo za materni jezik poteguje. To se jim zdi, kakti posledica one zmešnjave, ki je nastala, ko je Bog ošabnemu rodu jezike zmešal (Gen. 11, 7.); zatorej zavračajo domorodeca rekoč: Kaj bi se toliko poganjali za jezik, ko nas sama vera uči, da je različnost jezikov očitna kazen božja, torej ponižno rajši kazen

kega ljudstva, mila *dojka* vsakega nauka in izobraženja národnega. Dokler beseda materna slovi, se narod časti in oživlja; kakor beseda materna umira, peša tudi národa slava in moč. Kdor ljubi torej svoj narod, njemu so dragi tudi matere mili glasovi; oni so živeci življenja dušnega. — Prijatli! ne pozabimo, da smo *Slovenci* in pa *Dolenci*!

2. Beseda materna je mati slave svojemu ljudstvu. U domačem jeziku se narod jame učiti, po materni besedi slovijo častiti možje, blagi dobrotniki svojega ljudstva; po njegovi besedi stranski narodi ljudstvo poštujejo, ali ga pa zasmehujejo. Kdor tedaj poštuje svoj narod, ima počtovati tudi besedo materno, ter skerbeti za njeno

terpimo, kakor da si za jezik toliko prizadevamo. — Temu ugovoru, ki je na videz, modro ubran, tako odgovarjamo: res je zmešanje jezikov kazen božja zavoljo presilne ošabnosti, u koji se je oni rod Bogu ustavljal. Ali prijatelj dragi, pomisli le, da vsaka kazen božja je zajedno tudi dobro zdravilo, po katerem božja modrost staro zlo popravlja in prihodno odvráča. Po zmešanih jezikih se je rod človeški, ki je doslej složen bil, pa tudi s složnimi močmi se Bogu upiral, u razne narode razdelil. Vsak narod se je razvijal, kakor je glavo imel; eden se je u tej, drugi spet u drugi stvari izkazal. Vidiš, tako je zbudil premodri Bog med narodi uzajemnost, posnemal je namreč eden drugega, česar pri enem ni bilo, tega je drugi obilno imel. Pa še nekaj druga dobrega izpeljuje Bog iz tega, da je različnih narodov po svetu. Ker namreč vsak narod kaj posebnega ima, dobrega kakor hudega, ni več mogoče, da bi ves človeški rod u eden rog trobil, in bi vsi ljudje na zemlji zdivjali in dobro zatreti mogli. Ko bi bili vsi prebivavci našega cesarstva Nemci, bi bili tudi beržkone leta 1848 vsi z drugimi Nemci deržali in Austrije bi morebiti ne bilo več. O pravem času so se pa bili tedaj zdramili Hervati, Slovenci in drugi austrijanski Slovani, ter so prestol cesarski ohranili; in branili ga bodo, ako Bog da, tudi zanaprej. — Dokler tedaj greh ljudem glave meša, je različnost narodov in jezikov velik dar božji, in skerbeti si za omiko materne jezika, braniti nja veljavnost proti krivičnemu tlačenju ptujcev, je sveta dolžnost vsakega, ki glavo in serce za to ima.

Opazka urednika Drobtinid,

čast, kakti za diko svoje neveste. — Prijatli! ne pozabimo, da smo *Slovenci* in pa *Dolenci*!

3. *Slovenščina*, beseda mila matere naše, bodi nam ravno tako blaga in draga, kakor *zemlja materna*, na kateri je naša zibel tekla. Beseda Slave naše matere gladko teče, kakor pohlevni potok, ki zelenje in cvetje rosi. Kratki in krepki so *slovenski pregovori* in *prislovice*, žlahnim jagodam u kiti govora podobne. Rodovita je slovenščina u svojih *oblikah* kakor naše slovenske gorice. Le spoznati si prizadevaj našo besedo, čedno olikano, in jo boš ljubil, kakor svoje očesce. — Prijatli! ne pozabimo, da smo *Slovenci* in pa *Dolenci*!

4. U čedni pesmici nam je rajni *Vodnik* blagor naše zemlje živo popisal in nam pokazal rodovitnost slovenskega, ne le telesnega, marveč duhovskega polja. Glasno kakor mogočna tromba nas *Vodnikova* pesem na delo budí; ne preslišimo, kar nam veli:

Slovenec! tvoja zemlja je zdrava,
Za pridne, nje lega najprava,
Polje, vinograd, gora, morjé,
Ruda, kupčija tebe redé.

Za uk si prebrisane glave,
Pa čedne in terdne postave;
Išče te sreča, um ti je dan,
Našel jo boš, če nisi zaspán.

Glej, stvarnica vse ti ponudi,
Le jemat od nje ne zamudi,
Lenega čaka stergan rokáv,
Palca beraška, prazen bokáv.“ —

Prijatli! ne pozabimo, da smo *Slovenci* in pa *Dolenci*!

Nas *Slovence* naj bistri glava prebrisana; nas *Dolence* naj greje žlahno sercé; glava in serce dajata možu poštenje in čast. Lepo naj bode cvetje našega uma, pa tudi našega djanja sad obilen; naj cvet brez sadu ne odpade! *Boga* in *cara*, Slovenci ne pozabimo, vse za *nebesa* in pa za *domovino* storimo! Tako bode naša *Slava* slovela, ki daje Slovencem toliko lepo imé. — Prijatli! nigdar ne pozabimo, da smo *pošteni Slovenci*, in pa *Dolenci*!

14. Dolžnost svoj jezik spoštovati.

(Drobt. 1849.)*

1.

Ves svet je velik tempelj božji, od sončnega izhoda do zapada se njemu čast in hvala poje, in vsaka stvar veličasti Vsegamogočnega sveto ime! Mala ptičica u zelenem germu, ki po noči milo žvergoli; velika postojna po planinah, ki visoko pod nebom leta in se po hribih in dolinah s svojim mogočnim krohotom glasi; mali pastirec, ki na paši na svojo stranšico piska, kakor grozovitni lev u puščavi, ki grozovitno rjovi; mili glas zvonov in orgelj sladko petje u sveti hiši božji, pa tudi strahoviti grom, pred katerim se zemlja trese in nebo maji; tudi červič mali, naj ga ravno ne slišimo, kakor grilče drobni po svojem jeziku stvarnika svojega veličasti; najlepše pa človek, kateremu je stvarnik jezik dal, da bi mu z jezikom čast in hvalo pel. Lepo je slišati glasne zvonove peti; še lepše veselo orglje žvergoleti;

* Odlomki iz dotične pridige, ki pride cela pozneje na versto. Uredn.

Nas *Slovence* naj bistri glava prebrisana; nas *Dolence* naj greje žlahno sercé; glava in serce dajata možu poštenje in čast. Lepo naj bode cvetje našega uma, pa tudi našega djanja sad obilen; naj cvet brez sadu ne odpade! *Boga* in *cara*, Slovenci ne pozabimo, vse za *nebesa* in pa za *domovino* storimo! Tako bode naša *Slava* slovela, ki daje Slovencem toliko lepo imé. — Prijatli! nigdar ne pozabimo, da smo *pošteni Slovenci*, in pa *Dolenci*!

14. Dolžnost svoj jezik spoštovati.

(Drobt. 1849.)*

1.

Ves svet je velik tempelj božji, od sončnega izhoda do zapada se njemu čast in hvala poje, in vsaka stvar veličasti Vsegamogočnega sveto ime! Mala ptičica u zelenem germu, ki po noči milo žvergoli; velika postojna po planinah, ki visoko pod nebom leta in se po hribih in dolinah s svojim mogočnim krohotom glasi; mali pastirec, ki na paši na svojo stranšico piska, kakor grozovitni lev u puščavi, ki grozovitno rjovi; mili glas zvonov in orgelj sladko petje u sveti hiši božji, pa tudi strahoviti grom, pred katerim se zemlja trese in nebo maji; tudi červič mali, naj ga ravno ne slišimo, kakor grilče drobni po svojem jeziku stvarnika svojega veličasti; najlepše pa človek, kateremu je stvarnik jezik dal, da bi mu z jezikom čast in hvalo pel. Lepo je slišati glasne zvonove peti; še lepše veselo orglje žvergoleti;

* Odlomki iz dotične pridige, ki pride cela pozneje na versto. Uredn.

U Europi, u najsrečnejem delu sveta, u katerem mi živimo, so najimenitnejši trije jeziki: *latinski, nemški in slovanski*.

Med vsemi jeziki mora Slovencem naš materni jezik najljubši biti.

Bratje in sestre moje! Slovenec bom Slovencem nove besede iz ljubezni materne govoril, u slovenskem jeziku, katerega je tudi sv. Duh apostolom govoriti dal.

2.

Dvanajst bornih ribičev je vsegamogočni Bog izvolil, ves svet spreobernit in izveličat; in preden jih je po široki zemlji poslal, jim ni dal posvetnega bogastva in pozemeljske oblasti, ampak dve najpotrebnejši nebeške reči jim je sv. Duh na binkoštno nedeljo prinesel: nebeško modrost božjega nauka, in posebno lastnost vse jezike na svetu govoriti.

Podal se je *sv. Peter* proti večeru, ter je Latincem sv. evangelij oznanoval; *sv. Jakob* po Judovskem in proti jutru; *sv. Janez* pa je Gerkom veseli glas nebeškega kraljestva prinesel. *Sv. Andrej* se je podal u polnočne kraje, ter je Slovencem, našim starim prednikom, kakor kravijo, prvi Jezusov nauk oznanoval, u našem starem slovenskem jeziku.

Ko so apostoli za sveto vero svojo kri prelili, in so za svojim gospodom Jezusom u večno zveličanje šli, po prišli drugi apostolski možje u naše kraje sveto kersčansko vero po teh deželah razširjat, in med Slovenci poterjevat. Med njimi je bil na Koroškem *sv. Modest*, prvi škof gosposvetski, kateri še u tej stari imenitni cirkvi počiva.

Slovenci, ki so tistokrat po celem Koroškem, Štajerskem, Kranjskem, Ogerskem, Češkem in Moravskem živeli, so tri imenitne kneze imeli, *Ratislava, Svetopolka* in *Kocela*, ki so, sami skerbni kristjani, tudi kakor dobri

očetje Slovincem kakor svojim otrokom za kerščansko podučenje skerbeli. Pošljejo nekoliko imenitnih možev u Carigrad in prosijo gerškega cesarja Mihela III., naj jim pošlje zastopnih učencov, ki bodo njihove podložne u kerščanski veri slovenski učili. Cesar odloči dva brata, modra in učena moža: svetega *Cirila* in *Metuda*, ki sta u slovenske dežele prišla, Slovence Boga prav spoznati, njega spodobno častiti, pa tudi pisati in brati učila, in sta tako Slovencev najimenitnejša učenika in apostola bila. In Slovenci so se veselili, ki so tolike božje reči u svojem slovenskem jeziku slišali. — Ali se ljubi bratje in sestre tudi vi veselite, svete božje nauke u slovenskem jeziku poslušati? — Oh veliko se najde nehvaležnih trepastih Slovencev, ki rajši nemško imajo, in se svojega maternega jezika celo sramujejo, in ne pomislijo, da je pregrešno se svojega jezika sramovati, ga zatajiti in celo pozabiti.

3.

1. Naš slovenski jezik je brat tistega gerškega jezika, u katerem so apostoli in evangelisti sveto pismo spisali; že več tisuč let pošteni ljudje slovenski marnovajo. Slovenski jezik je brat latinskega jezika, u katerem se še sploh sv. maša služi; in že pred tisuč leti so naši stari očetje sveto pismo u slovenskem jeziku brali, so po slovensko u hiši božji Bogu hvalo prepevali. — Za to se še zdaj pri vas sv. evangelij u treh jezikih u cirkvi bere: latinski, nemški in slovenski. Kdor se tedaj tako starega imenitnega jezika sramuje, je podoben trepu, ki lepo pošteno oblačilo s sebe sterga, ki mu ga je do bri oče dal, se po ptuje obleče, in misli, da bo lepši.

2. Naš imenitni slovenski jezik se ne govori samo po Koroškem; ni ga jezika na svetu, ki bi ga tako po širokem marnovali, kakor jezik slovenski. Pojdi za jugom do morja, našel boš po Hervaškem, Dalmatinskem ljudi,

ki slovenski govorijo, kakor ti. Prehodi Ogersko, Češko, Poljsko in Moravsko deželo, povsod boš našel svojo slovensko žlahto.

Slovenski jezik le tisti malo obrajšta, ki sveta ne pozna, in ne ve, kakošni ljudje po svetu živijo. Podoben je tak nevednemu otroku, ki tudi misli, da je Celovsko jezero največe morje na svetu, in da unkraj Lojbela je že konec sveta.

3. Je pa morebiti slovenski jezik tako gerd in nezarobljen, da bi nas moralo sram biti, slovenski govoriti?

Lepe so pridige u nemškem jeziku; pa nauki božji tudi u slovenskem jeziku lepo tekó, se lahko človeških serc primejo, in dober sad obrodijo. Prijetne so pesmi nemške, ali prijetnejše tudi pesmi slovenske, ki se lepo gladko zlagajo, in po nebeško naše serce razveselijo. Zategadel Slovenci po vseh krajih radi pojó.

Kdor svoj materni jezik zaverže, ter ga pozabi in zapusti je zmedenemu pijancu podoben, ki zlato u prah potepta, in ne vé, koliko škode si dela. Slovenski stariši, ki slovenski znajo, pa svojih otrok nič slovenskega jezika ne učijo, so nehvaležni hišniki, ki svojim otrokom drago domačo reč, slovenski jezik zapravijo, ki so jim ga njihovi dedi izročili. Podobni so taki očetje in matere slabim gospodarjem, ki svojo očetno gospodarstvo predajo, drugo pohišstvo kupujejo, poslednjič pa večidel beraško palico najdejo.

Kar je oče dobrega od svojih starih prejel, mora svojemu sinu zapustiti, in kar se je mati od svoje matere hvalevrednega naučila, bo tudi svoji hčeri zapustila. Materni jezik je najdraža dota, ki smo jo od svojih starih zadobili; skerbno smo ga dolžni ohraniti, olepšati in svojim mlajšim zapustiti. Človeški jezik je

talent, katerega nam je gospod nebes in zemlje izročil, da bi ž njim barantali, in veliko dobička storili.

Kdor svoj materni slovenski jezik pozabi, malo-pridno svoj talent zakoplje; Bog bo enkrat terjal, in vsi zaničevavci svojega poštenega jezika bodo u vunanjo temo potisnjeni. Oj ljubi, *lepi in pošteni slovenski materni jezik!* s katerim sem prvič svojo preljubeznivo mamu in dobrega ateja klical; u katerem so me moja mati učili Boga spoznavati; u katerem sem prvokrat svojega Stvarnika častil; tebe hočem kakor najdraži spomin svojih rajnih starišev hvaležno spoštovati in ohraniti, za tvojo čast in lepoto po pameti kolikor premorem, skerbeti; u slovenskem jeziku do svoje poslednje ure Boga najrajši hvaliti; u slovenskem jeziku moje ljube brate in sestre, Slovence najrajši učiti, in želim, kakor hvaležen sin moje ljube matere, da *kakor je moja prva beseda slovenska bila, naj tudi moja poslednja beseda slovenska bo!* — Tudi vsak pošteni Slovenec ravno to želi; mislim, da želite ravno to tudi vi?

4.

1. Usmiljeni Bog, vsegamogočni stvarnik je človeku dušo in telo dal. Telo potrebuje poštenega oblačila, duša zgovornega jezika; kar je za telo oblačilo, to je duhu jezik in beseda. Vi skerbite svoje telo lepo oblačiti; ali bote svoji duši pozabili pošteno govorjenje preskerbeti? Veliko starišev med vami novo šego ima, svoje otroke le po novi šegi učiti, svoj stari slovenski marn pa celo pozabiti. Oh to je hudo in velika zguba. Ravno u tem jeziku, ki so vas vaši ljubi stariši žebrati in lepo marnovati učili, ste dolžni tudi vi vaše otroke učiti; ako pa tega ne storite, niste vredni dobri sini in hčere svojih poštenih starišev biti; zakaj hudobec je, ki svojih starih ne spoštuje; tudi oni vas kdaj po ustajenju za svoje mlajše ne bodo hoteli spoznati.

Govorjenje, ki ste ga od svojih prednikov prejeli, ste dolžni svojim otrokom, kakor žlahte lastino (najdražje blago) zapustiti. Otroci, ki se slovenski marnovati od svojih slovenskih starišev ne naučijo, veliko premoženje zgubijo, ki se več povrniti ne da.*

Kolikor jezikov kdo marnovati zna, toliko človekov velja. Boljše je, da jih slovenski marnovati naučite, kakor da bi jim kapital zapustili; saj ne veste, kamo vaši otroci pridejo; ali si ne bojo še u slovenskem jeziku kruheja služili. Tudi učeni imenitni gospodje se slovenski marnovati učé; kako nemarno bi bilo, da bi stariši vi svojega maternega jezika svojih otrok ne učili, kakor so naučili vaši očetje in matere vas!

Slovenci, ki svoj jezik malopridno zatajijo, in hočejo Nemci biti, so podobni neumnemu kmetu, ki svojo kmetiško suktnjo sleče, in gosposko nositi začne, da potem ni gospod, ne kmet. Rojen Slovenec, ki svoj narod zataji, je podoben pregreti jedi, ki nobenemu zdrava ni; tak človek svojega rodu žlahne lastnosti pozabi, in se nemških slabostij privadi, in je kakor preoblečen vran od vseh zaničevan.

2. Ne bodi vas sram, da ste Slovenci; to naj bo naša čast; in naj nas naši sosedi le zaničujejo; oni ne vedó, kaj delajo. Ravno oni, ki nas zasramujejo, so bili tudi pred nekolikimi leti Slovenci, kakor smo mi; ponemčili so se, zapravili nebeški dar slovenskega jezika, in zdaj ravno toliko manj veljajo, kolikor manj jezikov znajo. Ravno tako bi tudi vi in vaši otroci u kratkih

* Tako nerodno delajo Slovenci, kateri za nemško mejo prebivajo; vsakih pet let se nekoliko hiš ponemči. Še malopridneje ravnavajo mestljani in teržani sredi med Slovenci; otrokom slovenskega učiti se ne dajo, in odraščeni otroci stariše kolnejo, kadar se morajo odraščeni slovenščine s težavo učiti, katere bi se bili kot otroci igraje lahko privadili.

letih za enega človeka manj veljali, ako bi slovenski marnovati nič več ne znali; kar bi bila za vašo žlahto velika zguba in greh.

3. Ne zaničujte ptujih jezikov, in se nemškega le skerbno učite; lepše bo za vas, ki znate jezika dva, kakor za Nemce, ki znajo samo enega. Leže bodete si vi in vaši otroci po svetu pomagali, ako slovenski in nemški zastopite in govorite. Tako bodete vi dobremu zvestemu hlapcu podobni, ki je od Boga dva talenta prejel, in je ž njima dva druga pridobil. Za to ga je Gospod pohvalil in črez veliko postavil. Toda kadar se vi nemškega učite, ali svoje otroke učite, nikarte, da bi svoje poštenje in dobro vest zapravili. Veliko jih je, da se hudobnega najprej naučijo, namreč nemški kleti, in pa gerdo marnovati. Od vsake take besede bo enkrat na sodbi odgovor.

Drugi slovenski stariši na gornjem Koroškem dajo svoje otroke na Nemško med luterane in ne porajtajo, da otroci mladi fantje in dekleta pri takih le prepogosto pravo vero zgubijo, in zapravijo dobro vest. Veliko mladenčev se na Nemškem navadi slabo živeti, predobro piti in jesti; veliko jih svojo nedolžnost zgubi. Oh to je slaba šola, u kateri se za nemški jezik nedolžnost, poštenost in večkrat celo prava kerščanska vera da. „Kaj pomaga človeku, naj si ves svet pridobi, naj bi vse angelske jezike govoril, ako prave kerščanske ljubezni nima in svojo dušo zgubi.“ — Skerbite poštene Slovenci, svojim otrokom za nemško besedo; toda skerbite jim tudi za poštene ljudi, za pošteno kerščansko hišo, u katero jih daste.

4. Prizadevajmo si, vsaki po svojem stanu pošteno in prav po kerščansko živeti, kakor so naši predniki, stari Slovenci živeli. Slovenci so bili od nekdej dobrega, usmiljenega serca; radi so potrebnim pomagali in sose-

dom dobro storili. Tako še tudi zdaj po nekaterih krajih drugi za drugega tako skerbijo, da med njimi nobenega ubožca ni. Nobeden ne pogori, da bi mu vsi ne pomogli. Slovenci so bili od nekdanj pridni delavci, ki so polje marljivo obdelovali in živino lepo redili; krivico komu storiti jih je bilo strah. Rajši so sami krivico terpeli.

Pokažimo tudi mi, da smo poštenih očetov pošteni sini, da naši nemški sosedi lažejo, ki nas Slovence dolžijo, da smo zaviti. Slovenci so od nekdanj radi Bogu služili, in so bili dobri kristijani; tudi mi ne pozabimo svojega Boga, in tudi on nas ne bo zapustil. „Vsi jeziki naj spoznajo, da je gospod Jezus Kristus u veličasti Boga Očeta.“ Fil. 2, 11.

Tako bomo mi dobri otroci Očeta nebeškega; bratje in sestre Jezusa Kristusa, tempelj sv. Duha, ki bo pri nas vsakem prebival, in nam svoje nebeške dare delil. To je vsakemu rodu največa hvala in čast!

5.

Ljubi Slovenci, bratje in sestre moje! dve reči med nami moje serce največ žalostite. Perva žalost moja je, da nas neki Nemci, naši sosedi dostikrat zaničujejo. Oh zadržimo se tako, da bomo vse časti in hvale vredni pred Bogom in pred ljudmi; tako bomo goreče oglje na glavo svojih nasprotnikov nakladali, in ne bojo imeli kaj zoper nas slabega govoriti naši sovražniki.

Druga žalost mojega serca, je slaba navada Slovencev, da se svojega rodu in jezika sramujejo, in še marnovati slovenski nočejo, ako jih u maternem jeziku ogovorim. O nikarte tega! Ljubite svoj rod, spoštujte svoj jezik! Za čast svojega jezika vsak pošteni mož bolj skerbi, kakor pošten ženin za čast in poštenje svoje

neveste. Pred Bogom ni nobenega razločka med Nemci ali Slovenci; vse za ljubo ima, ki njemu zvesto služijo.

Kakor se je sv. Duh u podobah velikoterih jezikov prikazal, ravno tako naj u vseh jezikih se Bog hvali in časti, u lepi zlogi, zastopnosti in kerščanski ljubezni. In kakor je Bog vse narode in jezike u svojo sveto cirkev poklical, ravno tako bo tudi enkrat vse zveste služabnike u svojem večnem kraljestvu združil.

Tamkaj bomo, kakor sv. Janez govori, iz vseh narodov in jezikov, ki jih nikdo šteti ne more, pred prestolom božjim stali, in pred jagnjetom novo pesem peli: Hvalo našemu Bogu in jagnjetu, ki nas je s svojo kervijo iz vseh narodov, jezikov in ljudstev prikupil. Skriv. raz. 7 — 9. Oh da bi tudi nas Slovencev, kakor nas je na zemlji med vsemi našimi sosedi največe število, tudi največ tam pri Očetu nebeskem bilo!

15. Povaba Slovencev u družbo svetega križa.

(Zg. Danica I. 1849.)

Vedna vojska je naše življenje na svetu; posebno u sedanjih časih za sv. vero naša vojska velja.

Dvojna vojska na borišču tega sveta stoji; vsaka mogočnega vojvoda u svoji sredi ima, Vsaki vojvoda svoje bandero visoko derži in vabi ljudi u svoje kardelo. Na desni je izvoljena truma pravovernih kristijanov, zvestih služabnikov božjih; med njimi nevidno nebeški pastir svoje veličastno bandero, *sveti križ* derži, in na križu je zapisano:

„U tem znamenju bodete zmagali!“

Na levi pa vojvoda tega sveta svojo veliko vojsko ima. Obeljena smreka je namestu bandera. Na tem banderu zapisano bereš:

„Vsi samisvoji, tvoje je moje!“

Pod to bandero hitijo posvetneži in dobrovoljci, krivoverniki in novoverci. Njih število je veliko.

Huda vojska na zveste vojščake Kristusove u sedanjih časih udarja, hoče katoliško vero poteptati, sveto cirkev ob staro čast in lepoto djati, vzeti namestnikom božjim poštenje, ločiti od matere ljube otroke, med pšenico zdravega nauka ljulko krive vere zasejati, in zasadi u vinograd Gospodov ternje drugih ver med žlahno tersje katoličanstva. U kratkem bo tudi nas Slovence ternje krivih ver kervavo pikalo, ako se ne bomo terdno poskusili za dragi vinograd naše svete katoliške cirkve. Ni nam potreba sovražnikov čakati; oni so že med

nami: slabi kristijani, ki malo verjejo ali pa celo nič, se kristijane imenujejo, kakor neverniki pa živé; u svojem sercu so Kristusu slovo dali, samo ime kristijana obderžali, dokler še kaj več pri ljudeh velja. Zato pa tudi težko čakajo in si vse prizadenejo, vzeti naši materi sveti katoliški cirkvi, staro pravico, lepoto in čast, naj bi onemagala, oni pa lahko brez vsake škode z judi kakor luterani, novimi pagani in neverniki se pobratili, in vsaki veroval, kakor mu rado. Neprenehoma sejejo krive nauke u mnogih zapeljivih nemških novinah; po vseh krajih lažnjive bukve delijo, polne krivover, zaničevanja katoliške cirkve in njenih služabnikov. Že veliko so jih omotili, da ne poštujejo več svete cirkve, ne poslušajo nje svetih naukov, pripravljene za časen dobiček pravo vero prodati, kakor je Judež Iškarjot Kristusa za trideset srebernikov prodal.

Kadar na vojski sovražne krogle med vojščaki verzele naredijo in tovarišev novih blizu ni, ki bi u versto stopili, vojščaki čerstvo eden k drugemu stopijo in terdno versto naredijo, ter se postavijo sovražniku u bran. U tako versto vojščakov Kristusovih so stopili tudi pretečeno leto po Nemškem zvesti katoliški kristijani, da se poskusijo za katoliške cirkve staro pravico in čast. — Kako slabo smo pa mi na to pripravljene! — Kaj nam ni potreba *katoliškega društva* narediti in se braniti krivover in hudobnih zmot, ki se tudi med nas tiščijo? — Velika sila in potreba je tudi že pri nas, se u *družbo svetega križa* zbrati, po žunpnijah in soseskah lepo versto serčnih katoličanov narediti, kateri si dajo mož - besedo eden drugemu pomagati, da katoliška vera med nami ne onemaga, sveta katoliška cerkev svoje pravice in časti pri nas ne zgubi, se ljudje ne pohujšajo in Bog ne žali, da ne pustimo krivih naukov, pa tudi ne krivih zapeljivih učenikov med se, ter sebe in svoje varjemo, da nas ne oslepijo sladke obljuje sedajnega sveta. Ta

naša katoliška družba naj lepo ime: Družba svetega križa ima. Le u tem znamenju bomo srečno premagali.

Kako orožje pa bomo imeli?

Pervo orožje združenih katoličanov naj bo *molitev*. Vsako jutro ali pa zvečer en oče naš za povišanje svetega križa in za ponižanje sovražnikov naše svete vere pomolimo. Združena molitev je mogočna. Kristijani u molitvi združeni so veliki vojski podobni, ki neprenehama nebesa oblega in terka na vrata milosti božje. Oni nekako Boga pomagati silijo; in taka sila, uči sv. Jeronim, Bogu dopade.

Drugo orožje bodi nam *božja beseda*; ona je na dva kraja brušeni meč, ki človeku do živega sega, serce otrebi divjih hudobij, in z gnado božjo ranjeno serce zaceli. — Po drugih krajih, kder že imajo katoliško društvo, se udje vsako nedeljo in praznik, po opraviu, pa tudi kadar je večkrat potreba, snidejo ali u šoli, ali u kaki drugi pošteni hiši, da se čedno pogovorijo in podučijo potrebnih rečij. Tovariš starašina, ali predsednik družbe pove tovaršem, kaj je po svetu novega, žalostnega in veselega. Potem se pogovorijo, česar bi bilo potreba storiti ali varovati se, in sklenejo pomagati, da se hudo ne razširja, dobro podpira, sveta vera in katoliško poštenje pa med ljudmi lepo ohrani. Ali ni taka družba sveta reč?

Tretje orožje katoliških družbenikov so *poštene bukve*, pisma in tudi novine, u duhu katoliške cirkve pisane. One se u katoliški družbi beró, posojujejo, pa tudi prodajejo, ako jih ima kdo kupiti za čem. Potrebne novine in časopise omisliti vlagajo premožni tovarši neko u denarjih, kakor se društvo za to pogodi. Taki darovi so gotovo za božjo čast in izveličanje duš, ter ne bojo pri Bogu brez povračila.

Zapeljivih posvetnih novin, pisem in tiskovin gerdo lažnjivih je zdaj toliko po svetu, da je groza! Od hiše

do hiše jih na prodaj nosijo, ž njimi ljudi silijo in jih zastonj pošiljajo, naj bi ljudje le brali gerde laži, ter se jim oslepiti in zapeljati dali. Take lažnjive tiskovine, prav strupno pa sladko pisane, so prava peklenska spaka, setev hudičeva. Kakor omotica ribe, take novine ljudi omotijo, upijanijo tako, da sami ne vedó, kaj delajo. Taka pijanost duha, ki cela mesta, pa tudi dežele podivja, se po takih zapeljivih časopisih in novinah med ljudi širi. — Vsak tovariš katoliške družbe ima takim škodljivim tiskarinam u svoj kraj braniti, ako jih najde, pobrati in zažgati kakor kužne smeti. Vsaki se za resnico in pravico poskuša, ljudem poštene bukvice, časopise in pravične novine ponuja, ter skerbi, da je u njegovem kraju katoliška resnica in pravica doma.

U svojih prijaznih shodih ali družbah se tovarši pogovorijo, kako se hočejo za pravo kerščansko svobodo ponašati, in jo braniti, če bi se je kdo lotil. Pomenijo se, kako bi otroke prav po kerščansko odgojevali, mladenče in deklice zapeljevanja varovali, za pridno družino skerbeli. Je kakemu pogoreleu pomagati treba, ali bolnika zapuščenega oskerbeti, čedno sklenejo, kako da se bode to najpripravniše zgodilo. Da se katoliškim cirkvam, srenjam in župnijam ponidama ne vzame, kar so jim rajni zapustili, duhovskim pastirjem šole ne izmaknejo, in šolski gospodje, ki za vere stran slabo slovijo, mladini za poduk in izrejo ne usilijo, je tovaršem katoliške družbe sveta skerb. Tako varujejo vojščaki svetega križa lastino svoje ljube matere, svete katoliške cirkve kakor hvaležni otroci, ne z mečem ali s strelom, marveč z duhovnim orodjem, ki jim ga sveta katoliška cirkev in pa pravica nove ustave da. Ali ni vsega tega potreba tudi pri nas? Naših nasprotnikov goste verste čedalje bolj rastejo; posamem nas lahko posilijo; kar bi nam bilo neizrečena škoda in pa tudi gerdo.

Bo kdo rekel: „Saj pri nas ni takih ljudij, ki bi

se naše svete vere in pa katoliške cirkve lotili.“ Če jih še ni, jih pa še bo, da bi tako ne! Že zdaj so na tihem med nami, pa se očitno oglasiti in prikazati še ne upajo. Leže je sovražniku u naše kraje ubraniti, če smo pripravljeni, kakor ga iz dežele potisniti, ako nas nepripravljene zaleze in se med nas useli. Kaj pojdeš še le soseda klicat, kadar ti bo že sovražnik na pragu? Prepozno bi bilo; še skoz vrata ti dal ne bo, in te deržal u svoji oblasti. Le združena srenja se lahko sovražniku ustavi, ga serčno pričakuje.

Marsikdo poreče: „Pokaj pa taka družba? bodo že drugi za to skerbeli, da se veri in katoliški cirkvi kaj žalega ne zgodi.“ Res da so do zdaj svetli cesar skerbeli, ali dali so ljudem svobodo, jim pa tudi dolžnost izročili, naj sami skerbijo, da jim svoboda malopridnih ljudij ne bo škodovala. Saj se tudi otroci, kadar odrastejo, na očeta in mater ne smejo tako zanašati, kakor poprej, temveč se morajo sami čajmati in nesreče varovati.

Zopet so, ki mislijo: koga bi se pa bali; kaj bi nam mogel kdo vero vzeti, ali pa naše cirkve podreti? Katoliška cirkev je na skalo zidana, in peklena vrata je ne bodo premogla. — Resnica je, da bo katoliška cirkev ostala do konca sveta; ali da je iz naših krajev u druge dežele ne preženó, jo imamo sami varovati, za njeno čast, pravico in oblast vsi katoličani združeni vstati kakor en mož. — Za njene izveličanske resnice so apostoli vse svoje popustili — so mučeniki kri prelili; za pravice svete katoliške cirkve so skerbeli in se potili vse svoje žive dni najimunitnejši učitelji, njo so odarovali največi dobrotniki ljudstva; gorjé nam, ako bi tega ovarovati ne zamogli, kar so naši spredniki nam u prid in izveličanje toliko sto let in pa tako lepo oskerbeli. Po pravici bi nas kleli naši nasledniki že u črni zemlji zakopane. — Če bi še koliko časa terpelo, kakor

je po enih krajih lansko leto bilo, in ljudje tako divjali, u kratkem bi se ne svetil več križ na visokih zvonikih, ne pelo več „sveto“ po naših cirkvah. — Ako sovražniki katoliške cirkve deželsko vlado prekucnejo, kakor svoje dni na Francoskem, bodo tudi duhovne pastirje iz naših krajev izgnali in cirkvi vse premoženje vzeli, ta je gotova!

Ali bo pa katoliška vera še kdaj potem med izdivjano ljudstvo prisvetila, ali še kdaj namestniki božji po naših lepih dolinah in vinskih gorica h u Bogu posvečenih belih cirkvah sveto mašo služili: to ni gotovo. Cirkev se lahko podere, pa pozidati jo je gorjé; in kar clo lahko zgubimo, bomo težko našli več; zatorej varujmo našo sveto vero in mater katoliško cirkev, kolikor največ zamoremo!

Toževati slabe čase po stari navadi ljudje dobro znajo; izdihovati, da so ljudje čedalje hujši, slišimo marsikoga; pa vse te in take tožbe so prazne, dokler roke križem deržimo, hudobi pa prosto med nami rasti damo, in nič kaj ne rečemo, čeravno vidimo, kako sovražniki u streho katoliške cirkve ogenj nosijo. S toževanjem ne poboljšamo sveta, ne sami sebe, marveč z djanjem. — Ko je Cir, mogočni perzijanski kralj svoje vojščake učil, kako se imajo nositi, če hočejo zmagati, jim je djal: „Vsaki vas se nosi tako, kakor bi vse le na njem stalo, in vaša zmaga bo gotova.“ Naj se torej tudi nas nobeden na druge ne zanaša, ampak vsak gospodar in gospodinja, vsak hlapec in dekla, vsak katoliški kristijan in kristijana naj ravno tako misli in stori po svojem stanu, kolikor premore, in hitro bo boljši svet. Kar pa ni eden kos, to zamoreta dva; kar eni soseski mogoče ni, cela katoliška družba lahko stori. Združene moči so mogočne!

Kadar u kaki sili še le sosed k sosedu gre, eden to reče, drugi spet drugo pové, poslednjič pa nobeden

ne ve, kaj je začeti: takim je lahko zamujeno. Debelo se jim škodoželjniki smeji, rekoč: glejte jih bebec, kako se dajo lajhati! Naj si zdaj pomagajo, če so si kos!“ — Tako bi se radi tudi katoličanom neverci in krivoverci smejali, ki že zdaj z rokami ploskajo, rekoč: „Tukaj le, prav nad nje!“ Torej nas velika nevarščina vabi, in sila uči u družbo svetega križa stopiti, terdno versto narediti, če hočemo vero zdravo, cirkev pravo, časno srečo in zveličanje večno sebi in svojim mlajšim lepo ohraniti. — U slednji katoliški soseski bo vsaj kak pošten in bogoslužen mož po volji božji, vnet za božjo čast in izveličanje duš. On se bo oglasil kakor starašina ali predsednik katoliške družbe u svoji soseski. Naprosil bo gospoda župnika ali pa gospoda kaplana, naj mu natanko nauk dajo, pa tudi pomorejo katoliško družbo, kakor jo po drugih krajih imajo, utemeljiti ali začeti. Bog bo srečo dal. Če je ravno u velikoterih krajih mnogo mlačnih in merzlih kristijanov, katerim je za Turka ravno toliko mar, kakor za papeža Pija, nekoliko dobrih duš bo le u vsaki srenji, ki se bojo z veseljem združili in si u roke segli, se za božje kraljestvo serčno poskušali — se ne sovražnikov naših bali, ne Balu sedanjega sveta priklanjali, marveč se veselili zavoljo Jezusa biti zasramovanim. In če je le kakih pet mož, pa mladih fantov deset, kakih sedem pobožnih žen, pa enajst bogoljubnih deklet saj za molitev, ki stopijo u družbo svetega križa, veselijo naj se! Ne bojo se sami poskušali, ne sami u boju stali; po drugih krajih je tovarišev katoliške družbe veliko več, u nebesih pa neizrečeno veliko, ki nas bojo mogočno podpirali, da srečno premagamo, in nam nihče prave vere in večne krone ne vzame. Saj nam je Kristus, vsemogočni vojvoda, lepo obljubo dal, rekoč: „Ne boj se, majhena čeda! ker je vašemu Očetu dopadlo vam dati kraljestvo (katoliške vere in večnega izveličanja).“ Luk. 12, 32. —

Bodi torej pozdravljen sveti križ, ti veličastno znamenje katoliške družbe in premage naše! Pod tvoje bandero hočemo stopiti, tebe se okleniti, in narediti katoliško družbo. U tem znamenju bomo premagali.

Načert pravil za družbo sv. križa.*

I. *Kaj je družba sv. križa?*

Čedna bratovščina svetoželjnih kristijanov, kateri si u roke sežejo za sveto katoliško vero skerbeti, jo oživetiti s kerščanskim podukom in dobrimi deli telesne in duhovne milosti; pa tudi poskusiti se za kerščansko resnico in pravico.

II. *Zakaj skerbi družba sv. križa?*

1. Da se ljudje u katoliški veri prav podučijo in po katoliško živijo, ter božje in cirkvene zapovedi zvesto dopolnujejo.

2. Da se braterno posvarijo, si pa tudi u telesnih potrebah pomorejo.

3. Da se otroci prav kerščansko izredijo, mladi ljudje u strahu božjem ohranijo in družina pošteno živi.

4. Da se ljudje podučijo svoje dolžnosti do države (cesarstva) dobro spoznati in dopolniti, kakor se katoliškim kristijanom spodobi, da se ovarujejo posvetnih zmot, krivice in nesreče. Kar eden posamem ne premore, mu u družbi drugi pomorejo; in kder sta dva, ali so trije zbrani u imenu križanega Jezusa, je on sredi med njimi.

III. *Kako družba sv. križa vse to stori?*

1. *Katoliška družba za kerščanski poduk skerbi u cirkvi in doma.* Tovarši in tovaršice se zavežejo vsako

* Povzet iz knjižice od Slomškega izdane: „Katoliška družba svetiga križa za kerščansko resnico in pravico. U Celju 1850. Natisnil J. K. Jeretin. 8°. str. 14. Uredn.

nedeljo če jim bo mogoče, kerščanski nauk obiskovati, svojo družino in otroke skerbno k uku pošiljati, pa tudi doma posebej, ali u soseski zbrane kerščanskega nauka učiti in izpraševati, kakor se bratu ali sestri naroči; oni so tudi udje bratovščine kerščanskega nauka.

2. *Družba moli.* Vsakdo, ki u to katoliško družbo stopi, moli vsak dan tri božje čednosti, ali pa Oče naš, Češčeno si Marijo in Vero za povišanje svete katoliške cirkve, za pokončanje zmot in hudobij; kdor pa že molitve kake druge bratovščine opravljati ima, se mu nove molitve ne naložijo. — Kdor teh molitvij ne opravi, greha ne stori, pa dobro delo zgubi. — O vseh Svetnikih, ali pa kak drugi praznik je družbe častiti god; dobro je iti k spovedi in k svetemu obhajilu saj tistih osem dnij. Se pa tudi bratom in sestram priporoča, pogosto in vredno sv. zakramente prejemati in u stanu posvečujoče gnade božje vedno živeti, ker ne vemo ure ne dne, kdaj Gospod po nas pride.

3. *Družba daje ubogaim.* Je potreba siroto obleči, zapuščenemu bolniku postreči, kake koristne bukve omisliti, za družbo kak čeden dnevnik naročiti, vložijo bratje in sestre kolikor vterpijo; in kdor sam ne glešta, pa druge poprosi. Po enih krajih vsako nedeljo ali pa vsak mesec vlagajo, kakor so prvi kristijani po naročilu sv. Pavla storili (I. Kor. 16. 1.) Po drugih krajih grejo vsako mlado nedeljo krog altarja k darovanju: kar darujejo se za potrebe katoliške družbe oberne. Kdor nima dati, pa moli naj. Vsako leto se o vseh Svetih račun naredi in tovarišem pove, koliko so celo leto vložili in kamo se je djalo.

4. *Družba svoje shode ali zборе ima.* Vsakega mesca enkrat, po navadi vsako mlado nedeljo ali kak drugi dan se snidejo možki posebej, ženske posebej; če je potreba, pa tudi večkrat. U družbi povejo, kar je novega potreba vedeti, in sklenejo, kar je storiti. Vsakdo

pove, kar za družbo veselega, ali žalostnega, koristnega in potrebnega vé, naj zadeva katoliško cirkev ali pa našo državo (cesarstvo). Tudi se družbi kaj lepega bere.

5. *Družba si svoje voditelje izvoli.* Moški izvolijo u prvem shodu po nasvetu duhovnega pastirja *očeta voditelja*, modrega, poštenega moža. On ima družbo voditi, da vse po redu gre; družbi napovedati kdaj se soide, in vse opravke oskerbeti. Voditelju se izvolita dva *namestnika*, tudi pravična moža; katerih eden po versti volitve namestu voditelja stopi, ako njega u družbi ni. Tudi eden namestnikov piše, drugi pa ubogaime hrani, kar tovarši vložijo, in ob letu račun naredi, kakor oče voditelj ukaže. Izvolijo se tudi *pomočniki*, na vsakih deset tovarišev eden pomočnik, ki voditelju pomagajo družbo prav oskerbovati.

Ravno tako izvolijo ženske *mater vodiljo*, prav pošteno pametno ženo, *dve namestnici in pomočnic* eno na vsakih deset tovaršic vodilji u pomoč, če je potreba ubogaime pobirati, bolnike obiskovati, shod ali zbor napovedati i. t. d.

Voditelj in vodilja se izvolita *le na eno leto*; sta svoje leto dostala, se kdo drugi izbere, ali pa poprejna poterdita. *Namestniki in pomočniki* se izvolijo na dve leti, pa vsako leto jih pol odstopi, in pol novo izvoljenih nastopi. Po prvem letu se po vadjli odločijo, kateri imajo odstopiti, potem pa odstopijo vselej stareji. Volitev se na vseh Svetnikov po navadi zgodi, pa tudi med letom, ako je potreba.

Ta premenitev se pa zato zgodi, da se družba z novo izvoljenimi pomladi, po starih pa u lepem redu ohrani. —

6. Družba sv. križa *deželsko in duhovsko gosposko spoštuje*, in se ne vtika med posvetne reči, ako ni kerščanska dolžnost. Duhovna gosposka ima za njo skerb, da se ne moti in ne peša, ampak za božjo čast, za

podučevanje in za poboljšanje ljudij, za ljubi mir in ljubezen domovine dela.

7. Kadar u družbi sv. križa *kdo umerje*, se po okolici vsem bratom in sestram napové, da ga spodobno k pogrebu spremijo. Ubogim bratom in sestram družba za častit pogreb skerbi. Na vseh Svetnikov se u družbi rajni pomnijo, ki so preteklo leto pomerli, in se molitvi tovaršev in tovaršic priporočijo.

IV. *Kako se pa u družbo pride?*

1. Kdor veselje ima u katoliški družbi, sv. križa za božje kraljestvo posebno skerbeti, se *voditelju* po moški strani — ali pa *vodilji* po ženski strani *oglasi*, in u družbo zapiše.

2. Vsak tovarš ali tovaršica *dobi podobo sv. križa*, ali pa svetinjo, u spomin, da svojih dolžnostij ne pozabi, katere se mu naročijo.

3. Kdor veselje zgubi, lahko družbo zapusti, kadar hoče, ter znamenje družbi odda.

4. *Kdor pol leta družbe ne obišče* in dolžnosti celo u nemar pusti, njega družba iz svoje verste izbriše.

5. Kakor se le pošteni možaki in ženske u družbo jemljejo, ne pijanci, ne prešestniki, ne pohujšljivci, tako družba vsakemu slovo da, kateri pohujšanje dela, sovraštvo derži ali se u krivične pravde zakoplje. Poštenje in lepo kerščansko življenje naj bo družbe dober sluh.

V. *Kako se družba do drugih nosi?*

1. Bratje in sestre družbe sv. križa se vsake svetohlinosti, sitnobe in poviševanja nad drugimi varujejo; le u tihi pohlevnosti iščejo dobrega po svoji moči storiti.

2. Deželski gosposki se u štirnajstih dneh po prvem shodu po voditelju ali kateremu tovaršu spodobno ogласi, in za blagovoljno brambo poprosi.

3. Družba se tudi postranskim družbam naglasi, jih pozdravlja in jim vedeti da, kar se dobrega pogovori, sklene in stori. *Podružbe* imajo *poglavitno družbo* pri škofiji ali u kakem mestu, katere se deržijo kot udje svoje glave, in ji pišejo, kar je treba. Vse družbe pa naj bojo enega duha in enih svetih želj.

4. Kar se u družbi posebnega sklene, ali komu naroči ali obljubi, se u zapisnik zapiše, če se potrebno zdi. Popis imajo ali duhovni ali pa šolski gospod, ali tovaršev kdo, ki se na pisma dobro razumi, u svoji skerbi.

5. Bratje in sestre sv. križa si prizadevajo po svoji moči pravo spoznanje božje med ljudmi razširjevati, kerščansko zaderžanje podpirati in pohujšanje pokončati. Za kerščansko resnico in pravico svete katoliške cirkve družba sv. križa živi in umerje.

6. Katoliška družba se poda u brambo sv. križa, ker nas samo to znamenje srečne stori in nebesom približa.

7. Družba sv. križa si Marijo devico izvoli za svojo kraljico, sv. Andreja pa za svojega priporočnika (patrona). —

Daj ji Bog rast in svojo pomoč!

Opravljeni red pri društvenih zborih.

I. Kako se družbe shod ali zbor začne?

Je tovaršev ali tovaršic dovolj zbranih, voditelj (vodilja) na mizo poterka, rekoč: *U imenu božjem se hočemo pogovoriti in skleniti, kar je potrebnega. Daj nam Bog spoznati, kar je prav in storiti, kar njemu dopade.*

1. Kako se je zgodilo, kar smo se poslednjič pogovorili? *Kdor kaj povedati ima, pošteno vstane in zastopno pové.*

2. Se je kaka nesreča pripetila? Je kaj veselega ali žalostnega čuti? Je komu u sili kake pomoči potreba? Kako bi se to ali uno zgodilo? itd.

II. Potem se iz kakih novin kaj lepega bere, tudi iz glave pové, kako se po svetu godi, posebno kar našo sveto vero in katoliško cirkev zadeva. Berilo se razloži, in na to popraša, kaj se imamo iz tega učiti? Kaj je storiti? Česar varovati se? itd. — *Dobro je tudi iz kakih bukvij kaj posebno koristnega brati. Gospod duhovski ali gospod šolski tudi družbi prav ustrežejo, ako ji kaj potrebnega povedó.*

III. Kadar nima nihče kaj povedati, se po katekizmu razloži sedem telesnih in sedem duhovnih dobrih del, ali kaj takega.

Opomin. Ni potreba vseh dobrih del na en pot razlagati, marveč le opomeniti, kar bi za tisti kraj in tiste dni ravno prav bilo, da se pogovori. Varovati se je opravljanja in obrekov, izogibati se je sovraštva, da kdo žaljen ne bo. Kerščanska ljubezen in modrost naj bodeti katoliške družbe vodilji!

IV. *Kako se družbe shod sklene?*

1. Je za misijone, ali za kaj drugega ubogaimo pobirati, pomočniki poberejo.

2. Je vse lepo čedno dokončano, voditelj zadnjič popraša: Kdo ima še kaj povedati? kaj poprašati? kaj opomniti?

3. Kar se je sklenilo, se brez odloga zapiše, ali zapomni.

4. Voditelj prihodnji shod napové, kdaj se tovarši zopet snidejo, potem na mizo poterka in sklene, rekoč:

Bodi Bogu k časti, nam pa k izveličanju, kar smo se pogovorili. Naj bi vse sklenjeno prav in srečno storili!

Božja pomoč ostani vselej pri nas!

16. Poslednje sporočilo.¹

Živa ljubezen do Boga naj vselej, kakor juterno solnce, vsa vaša dela obsija in ogreva; pa tudi na tem svetu imamo ljubiti posebno *tri stvari*, katerih ljubezen vam za slovo pred vsem drugim priporočam, kakor punčico svojih očes.

Perva je naša mati, sv. katoliška cirkev, katera nas je dojila in izredila, nas še živi in u svojem materinem krilu varuje. Poglejte, preljubi bratje! kako jo sovražni novičarji, judje in sedanji novi pagani stiskajo po svojih brezbožnih časnikih in neverskih knjižurah, po katerih svoj strup po svetu pljujejo in nevedno ljudstvo z upijanljivo pijačo svoje nevere napajajo. Radi bi našemu vernemu ljudstvu pravo katoliško vero iz serca iztergali, potem sv. cirkev med nami poderli, kojo po vražje čertijo ti pomagači satanovi, temna druhal Jakobinarjev (*qui constituunt ecclesiam satanae* t. j. ki so prava cirkev hudičeva). Pravo vero bi radi pomandrali ter vse druge vere pred ljudmi ji enake storili s svojim mogočnim vabom „*humanizma*“. Šolo bi radi cirkvi odvzeli, naj bi odgojo naše mladine u svojih brezbožnih rokah imeli in jo izredili brez vere in Boga.

Zato so se lotili s vso močjo naše Austrije, dose-daj katoliškega tabra, skovali protestantom enakopravnost in u živoverni Tirol krivovero po vsej sili tiščijo,

¹ Odlomek iz doslej še nenatisnenega rokopisa: „Slovo duhovnim vajam na Slatini 1861“, katerega je urednik dobil iz zapuščine r. prošta ptujskega dr. Jan. Vošnjaka.

naj bi povodenj nevere vse avstrijske ravnine in plnine zalila.

Tirolci, naši hrabri bratje molijo in pa nad svojimi čedami čujejo; ne bojijo se jeze nasprotnikov, tudi u ječo iti za svojo mater, sv. katoliško cirkev jih ne grozi. Moliti in pa zvesto čuti hočemo tudi mi, da ne bode sovražni človek, ko bi mi spali, ljuliko med dobro pšenico zasejal. Ljubimo, bratje, svojo mater sv. katoliško cirkev toliko bolj goreče, kolikor serditeje jo nasprotniki sovražijo in napadajo. Čujmo in pa molimo za njo!

Druga stvar naše posebne ljubezni bodi naše avstrijsko cesarstvo, toliko stiskano, toliko silno skušano! Ono je bilo od nekdanj že *mogočni tabor katoličanstva*, in tudi še u prihodnje bode prave vere mogočni varh; in če neha biti katoličanstvu steber, kakor hoteli vajo njegovi zvanji in znotranji skrivni sovražniki, razdrobilo se bode u šibre in konec ga bo — česar ne daj Bog!

Dve stranki sovražni ste, ki Avstriji veliko jamo kopljeti: prva ji hoče pravo vero, katoličanstvo podreti; druga pa raznim avstrijskim rodovom enakopravnost vzeti. Nemška stranka hoče vse ponemčiti in za seboj u veliko Nemčijo potegniti; Madjaroni hočejo gospodariti in vse druge narode sebi pod noge stlačiti, naj bi tako mogočno Avstrijo raztergali. Tudi tega Bog ne daj!

Ponašajmo se moško in krepko za katoliško vero in pa za enakopravnost; onidve ste dva terdna stebra našega lepega cesarstva! Ljubimo torej našo Avstrijo, ne dajmo, da bi se nje sovražniki med nami množili, in jo spodkopavali! Govorimo resnico in skerbimo za pravico; in če drugega storiti ne premoremo, saj molimo s svojo verno srenjo za našega preblagega cesarja, naj bi jim Bog modrih in pravičnih svetovavcev dal, da bo roka božja milo Avstrijo rešila, in nam jo ohranila kot mogočni tabor naše sv. katoliške cirkve!

Tretja stvar, ki nam naj draga in ljuba bo, kakor naše svetlo okó, je *naša slovenska domovina, naša beseda materna!*

Božja volja je bila, da se je mnogotero jezikov na svetu začelo; božja naredba je, da se še neprenehoma mnogoverstni jeziki po svetu govoré in se bodo govorili do konca sveta. Tudi naš *slovenski jezik je božji dar*, nam Slovencem izročen, ne zato, da bi ga zanemarjali, po nemarščini celo zgubili, in sebe s svojim narodom ponemčili, Lah ali pa Madjari postali. Božja volja je, naj bi svoj materni jezik čedili, lepo obogatili; naj bi tudi Slovenci u olikanem jeziku božja dela veselo pre-mišljevali in čedalje lepše in lepše u svojem nam od Boga danem jeziku hvalili tolikanj dobrega Gospoda, kateri je dober, katerega usmiljenje je večno.

Kakor je Bog binškoštni praznik vse jezike posvetil, tako želi tudi po vseh jezikih spoznovan in češčen biti. In kakor so o prihodu sv. Duha apostoli u vseh jezikih govorili u pozemeljskem Jeruzalemu, tako bomo u ne-beškem Jeruzalemu vsi narodi u svojih jezikih svojega Očeta in božje Jagnje hvalili, pa tudi ravno tako vse jezike razumeli, in ta božja slava u vseh jezikih, u lepem soglasju nebeškem, bo najslajša radost veselja nebeškega.

Iz teh resnic, katere so tako jasne, da jih priprosti človek, kakor tudi visoko učena glava lahko poterdita in zatajiti ne moreta, izhaja sosebnost za nas učnike Slovencev sv. dolžnost, svoj materni jezik spoštovati ga skerbno ohranjevati, skerbeti za njegovo omiko in čast, katera mu dostaja u kolu evropskih narodov, in pridno popravljati, kar smo, žalibog! dosedaj zamudili.

Lani sem o koncu duhovnih vaj svoje drage sodelavce u slovenskem vinogradu svaril, nikar previsoko narodnih perut ne povzdigati in ne dražiti leviatana narodnih preprirov, zakaj vsi smo bratje Kristusovi, vsi

narodi smo otroci Očeta, ki je u nebesih; letos pa opominjam in prosim vas, moji bratje Slovenci in učitelji našega rodu, ne dajmo nemškutarjem življa našega zatreti, ne dopustimo pogasiti iskre domače ljubezni, ne poteptati u smeti milega jezika maternega, kakor bi nemškutarji radi.

Naš materni jezik je varh prave vere; katoliška vera ravno u tej meri med nami omaguje, kakor se slovenski rod ponemčuje, to nam spričuje skušnja več kakor tristoletna. Ljubimo nemščino in pridno se je učimo, kakor doslej; toda ne pozabimo, da je slovenščina mati naša, nemščina pa le naša dobra soseda, a ne naša gospa, koji bi svojo mater slavo u sužnost prodali, kakor je pri nas navada!

Svoje dni je nemščina za mizo sedela in še sedi, slovenščina pa za vrati stala in ji služila. Zato je gospoda le nemški govorila in še govori, posli pa so slovenski golčali. Zdaj hlapci in dekle nemški govoriyo in se besede matrne sramujejo.

Evo bratje! tako pa mi slovenščino za mizo posadimo in jo počastimo, kakor svojo milo mater s tem, da se bomo radi u slovenski besedi pogovarjali, slovensko besedo u svojih shodih povzdigali; tako jo bodemo na noge spravili, da ji bo čast pričo njenih sester.

Veliko ima slovenščina prijatlov in tudi zagovornikov med nami, pa večidel le u besedi, ne u djanju! Mi smo Slovenci, pa se le nemški pogovarjamo; pridejo k nam Slovenci, jih nemški pozdravljamo, če jih častimo, kakor da bi bila slovenščina naša mačeha. Mačeha ni, pa vender mi ravnamo kakor njeni pasterki.

Ljubimo u prihodnje svojo domovino, ljubimo svojo besedo materno, pa ne le u besedi, temveč u djanju in resnici, iz čiste ljubezni do Boga in pa do svojega roda!

To *trojno ljubezen*: naše sv. katoliške cirkve, naše skušane Austrije in pa ljube domovine naše, vam preljubi bratje! posebno priporočam, ter Vas prosim, ne pozabite, da je to sporočilo lahko da *poslednje sporočilo* vašega starega škofa — *Slovenca!*

17. Milo izdihovanje po miru.

(Drobt. 1862.)

1. Pokaj hrumijo narodi, in si ljudstva umišljujejo praznih rečij? Kralji zemlje se vzdigujejo, se zbirajo ljudstva pervaki? Narodi čakajo nepokojno tega, kar ima priti, ljudje si boljših časov vedno obetajo, pa brez popoljšanja. Puntov šum se po svetu pomika, in proste ljudi podpihuje; za njim kervave vojske hrum doni in nam sladki mir podira. Ljudstva božji duh zapušča, naj si človek poskuša, kako hudo je, dati Gospodu slovó. Narodi se ravno s tisto šibo tepejo, katero so si sami spletli, dokler se ne povernejo zopet h Gospodu svojemu Bogu.

2. Milo so naši stari po ljubem miru izdihovali, ko jih je terla celih dvajset let kervava vojska; klicali so h Gospodu in bili so uslišani, kakor nam mila pesem koroškega peveca pripoveduje, ki strašne vojske žalostne nasledke popisuje, rekoč:

Sladki mir z nebes ti pridi,
Na nas žalostne poglej!
Kervolitje vse preidi,
Stori našim revam kraj!
Pridi, vsliši naše prošnje,
Razveseli naše dne;

Ostro vojskino orožje
Naj rujava rija sne.

Uči kralje to ljubiti,
Kar pravica jim veli,
Daj narodom bratom biti,
Naj pri nas tvoj sad cveti!
Poželjenje prazne česti,
Zmagovavcu ki se da,
S prahom se ima pomesti
V jamo smetja praznega.

Vsmili, vsmili se dežele,
Ktera dolgo že terpi,
Daj, da bojo konec 'mele
Reve, žalost in strahí.
Spravi v kraj to pokončanje,
Zveži vbijavca terdó,
Naj bo milo zdihovanje
V petje preobernjeno!

Kder bi 'mele rože rasti,
Tam se zdaj preлива kri,
Kder 'ma sad z drevesa pasti,
So mertvaške le kosti.
Kakor snopje tam po njivah
Merličí povsod ležé,
Kmetje v strahu ino revah
Preč od svojih hiš beže.

Glej, kak brater tam žaluje,
Ker je njemu brater vzet!
In nevesta izdihuje,
Ker je ženin v vojski vjet.
Čuj očeta toževati,
Sina mu je vmoril meč,

Mater črez hčeri jokati,
Njih poštenje, čast je preč.

Glej, kder to se pokončanje
Črez doline razvali,
Tam nehala žetev, branje,
V pašah tam živine ni.
Polje tam podobno cesti
Od konjev podirjani,
Dim poglej iz vesi lesti
Sliši vpitje žalostno.

Čuješ kako smertna štima
Se iz černih žrel glasi,
Polna ognja ino dima,
Ran iz tisuč teče kri!
Glej jih pasti, ki so stali,
Brata človek zamori;
Kam se bojo pokopali,
Kder pokopališča ni?

Ljubi mir! obišči vboge,
In nas žalostne poglej!
Reši nas vse te nadloge,
Nam zeleno oljko daj!
Vsi te bodemo častili,
Tebi vence spletali,
In Boga čez vse ljubili,
Njemu v miru služili!

3. To so pesnika mili glasovi, pa tudi izdihljeji našega serca. — O vi presrečni nebeški duhovi, kateri ste prvi ljudem nebeški mir oznanili, ki so poštenega serca, vi angeli božji, te mile glase naše nosite pred Očeta vsega usmiljenja, naj nam sladki mir ohrani! Nismo sicer tolike milosti vredni, pa smo ljubega miru potrebni. Le u mirnih časih cvetijo umnosti in vednosti,

le u lepem miru zorijo čednosti in dobra dela; kervava vojska jih pomandra in rajske kraje u žalostne puščave premeni.

4. Vi pa sini černe teme, rovarji, podpihovavci in prekucuhi, dosti je vašega vražjega djanja! Kervava šiba jeze božje ste vi ubogim narodom, katero so si sami spletali, kadar so vas slušali. Došel bo skorej dolgo zaželjeni čas, in Bog hoče šibo zdrobiti in zatreti hudobneže vas.

5. Oh Bože mili! usmili se nas, ter nam ohrani ljubljeni mir! Bodi nam dobri, ljubljeni Oče, mi pa tvoja dobra deca! Saj smo ovčice tvoje črede, ti pa naš dobri pastir. Ukaži vetrovom hudobnega sveta, reci valovom ljutega morja, in u lepem miru bodo tvoji narodi prebivali.

B.

18. Vsakdanji račun.

(Drobt. 1851.)

Naše najdraže blago je čas; in vender ga največ zgubimo, ker ne preračunimo, koliko zlatega časa ponidoma zamudimo.

Kdor vsaki dan eno minuto zamudi, koliko zamudi u enem tednu? koliko u enem letu?

Odgovor: Zapravi na teden sedem minut, na leto šest ur in pet minut.

Ako vsaki dan pol ure praznuješ, koliko u enem letu časa zgubiš?

Odgovor: Zamudim u mesecu petnajst ur, u celem letu pa sedem dni, štirinajst ur in trideset minut.

Če vsaki dan eno uro zamudimo, koliko zgubimo u petdesetih letih?

Odgovor: Zapravimo u petdesetih letih dve leti, trideset dnij in deset ur.

Resnično velika zguba zlatega časa!

Hočemo toraj zapeti:

Oj zlati čas!
 Minuta, ki minila,
 Se ne bo povernila;
 Kar časa zamudiš,
 Ga vekomaj zgubiš.

Oj zlati čas!
 Je v mladih letih setev,
 Bo v starih dobra žetev;

Če pridni bodemo,
Nam nigdar žal ne bo.

Oj zlati čas!
V mladosti kdor praznuje,
Na stare dni zdihuje;
Lenuha brat je glad,
In potepuha tat.

Oj zlati čas!
Le danes si pomagaj,
Na jutre ne odlagaj;
Ne veš, če doživiš,
Kar danes zamudiš.

Oj zlati čas!
Kdor čas svoj prav oberne,
Se s čednostjo ogerne;
Lepota sivih las
Je prav obernen čas.

Oj zlati čas!
Vse žive dni se trudi,
In časa ne zamudi;
Počivati sladko
Po tem v nebesih bo.

19. Potreben račun, katerega malo- kdo stori.

(Drobt. 1851.)

Ako dečko vsak dan po tri smodke pokadi, kakor je zdaj pri možkih slaba navada, vsaka smodka pa po dva krajcarja velja, koliko u enem letu na smodkah pokadi?

Odgovor: Eden in dvajset goldinarjev in pa devetdeset krajcarjev.

Ako dečko od desetega do petdesetega leta smodke kadi, koliko let kadi, in koliko denarjev zakadi?

Odgovor: U štiridesetih letih pokadi osem sto šest in sedemdeset goldinarjev.

Če pa dečaka modri oče u desetem letu starosti za tobak prav dobro otepe, ga odvadi tobaka in mu ukaže vsako leto tobačji denar na obresti položiti, koliko bi u štiridesetih letih dobička imel?

Odgovor: Imel bi obrestij in glavnice okoli 3600 gold. in bi si lahko s tem denarjem lepo kmetijo kupil.

Poglejte, mladenči, tako ima tobak svoj denar, kakor pravijo, pa ravno on ga zgubi, koji tobak kadi, kakor sedajni vertoglavi dečaki.

Pravijo, da je smod hujši uima ko toča; jaz pa pravim, da še hujša ko toča in smod je tobakaja, pravi vesoljni smod, posebno za možke; zato se malim tobačjim klobasicam po pravici smodke reče; zakaj one zasmodijo mladenčem pamet, premoženje in zdravje. Razvada smodke kaditi je tolika, da so jih do leta 1848 na Austrijanskem le okoli devet milijonov pokadili, leta

1850 pa že u devetih mesecih šest in trideset milijonov požgali, ker zdaj že vsaki šterkovec smodko u zobih ima, naj bo na potu ali doma, naj pije laško vino ali pa tepkovec.

Kakor je tobak mošnjam hud smod, je tudi ljubemu zdravju velika škoda. Surovi tobak je toliko strupen in omotičen, da z njegovo vodo uši in drugo žival morijo. Napravi surovega tobaka še tako vajenemu tobakajcu, slabo mu bo. Za to pravijo da je horvaški tobak bolj močen, ali prav za prav bolj strupen, ker je bolj surov. Kuhan in pripravljen toliko škodljivosti zgubi, da zastarani kadivci in nosljači škode ne občutijo; novince pa le glava boli in omotica prime; in nobena priprava tobaku škodljivosti ne odvzame, razun te, da ga na vselej opustiš; še boljši je, ako se ga nikoli ne lotiš.

Tobačji dim človeško kri kali, sline cedi, želodec slabi in persi suši, draži pljuče in oči, ter več ali manj življenje krajša. Tako zdravniki in učeni doktorji učé, čeravno, žalibog! večidel sami kadijo. Nekdo je sedemnajst pip eno za drugo izkadil, in na to mertev obležal. Imeniten doktor Meeger priča, da vsaki peti tobakajec na jetrah boleha in umerje. Duhan, tobačji prah možganom škoduje, preveliko mokrote po nosu iz glave potegne in nosljačem mnogoterih boleznij naredi. Še hujši ko tobak kaditi in šnopati, je tobak žvekati; taka navada je mati smrada in pa negode. Bog je tobak le za zdravilo stvaril, ne za potrato, ne za vsakdanji kruh, kakor je u naših časih škodljiva navada.

Je škodljivo tobak srebati in žvekati, je še toliko hujše, tobak žgati, kolikor nevarniše je po tobakaji pogoreti. Škricar gredé memo parne si svojo smodko prižge, in žareč ogorek za kako steno verže; žareči konec na slamo, dračje ali u kake smeti pade, po malem tli; in ko veter zapihne, se ogenj uplameni, stanovje pogori, dostikrat tudi živina in ljudje zgorijo. — Pijanec se iz

kerčme pozno po noči priziblje, gorečo pipo u zobih onemore, ter ves vinjen na pojato gre u slamo, ali pa na seno. Z gorečo pipo u kermi zaspi, ali če iskadi, žareči pepel po navadi na kako bruno ali pa na nohtu izterka in zatrosi, da ne ve, kdaj in kako. — Hlapci kermo spravljajo, mlatijo ali kožuhajo, in po navadi kadijo. Stan pogori in ljudje prašajo, kako je pogorelo? — Kdo bi bil le zažgal? Morajo kakega sovražnika imeti? Tobakajci so to storili; oni so gospodarstva očitni sovražniki, naj bojo ptuji ali domači, naj si bo sin ali oče, hlapec ali gospodar; ako tobak kadi, ni priden človek pri hiši.

Od leta do leta je za toliko več pogorelcev, kolikor več je tobakajcev. Uname se ogenj enkrat iz hudo-bije, uname se trikrat iz nemarščine, dvakrat gotovo po tobaku. Reče naj kdo, kar hoče, tobakaja je zdaj nava-den smod po svetu.

Ali ne stori oče prav, ki svojemu sinu šibo na-mestu pipe pokaže? — Mladeneč, koji se tobaka ne pri-vadi, bo zlata vreden mož; in kdor mladenču tobak za-brani, ali ga odvadi, bolje dobro delo stori, kakor ko bi mu kmetijo kupil; kar očitno zgornji račun dokazuje.

20. Žganje in tobak.

(Drobt. 1851.)

Slana in povodenj po ravninah največo škodo delati. Kalna voda poblati senožeti, huda slana polje požge, in pomori najžlahneje cvetje. — Kar blatna povodenj travnikom stori, to dela žganje človeškemu rodu. Iz žgavnega kotla vreje siva plamnjeva voda in se po svetu razliva, zaliva hiše in rodovine topi, polni ječe in bolnišnice, na unem svetu pa pekel, ki si ga žganjepivci sami prižigajo. Kaj tobak dela, lahko ovohamo, ako bi videti ne hoteli.

Po mnogih šolah učenci in učenke toliko gladko pojó, da jih je poslušati veselje; imajo gladko gerlo ko orglje, in pa žlahno pobožno serce. Kakor hitro odrastejo, se deró kakor divja zverina po noči, ali pa pivkajo kakor červiva piščal. Odkodi je to? Modri možje pričajo, da ste žganjepija in pa tobakaja vsega tega krivi. Žganje in pa tobak pokvarita naši mladini glavo, serce in glas, dušo in telo, ukadita um, poblatita serce z grešnimi strastmi, ter podereta, kar šola dobrega naredi.

Oholite se s šolami kolikor radi, obrekujte stare, hvalite nove, postavite jih kar premorete, priganjajte učitelje, poskušajte učence: boljih ljudij izpodredili ne bode, dokler dvojna uima: žganje in tobak, človeški rod gnjusi. Dokler mati hčerko po žganje pošilja, in ji kruh va-nj pomakati daja, dokler oče sinu pipo dovoli, in mu celo tobaka napravi, tako dolgo raste slab, červiv zarod betežnikov in pa hudodelcev. Mladenča, ki očetu denar vzeme in za tobak izda — hčer, ki rada žganje ima, nobena šola popravila ne bo. Bog pomagaj!

21. Prijatli pomagajte!

(Čujte, čujte, kaj žganje dela l. 1847.)

Strašen ogenj iz samega pekla doma po naših krajih sega. Ne prijema se strehe ne sten, ampak ljudij. Veliko tisoč in tisoč jih časno in večno gori; ter se jih od leta do leta več unema. Ako se ne združimo, ta kužni ogenj pogasit, nam hoče u kratkem naš zarod ugonobiti. — Usmilite se, usmilite se vi prijatli in pomagajte gasiti!

Kde pa je ogenj? — prašate. Pri tabernah in na polju po shodih in domačijah — *žganje* na mizi in po omarah, ki ga ljudje ne po kupicah ampak le po policih čedalje bolj pijejo; in več ko ga spijejo, hujši gorijo, pamet in zdravje — dušo in telo zgubijo. Povejte, ali ni žganje iz pekla doma — očitno delo satana? — peklerska pijača, ki se naše dni po svetu vozi in ljudi moti? —

Hudič je bil od nekdaj goljuf in lažnjivec in je še. Dandanašnji ljudi z žganjem goljufa — za premoženje in poštenje, ki se pri žganju zapravi; goljufa za zdravje in življenje, ki se z žganjem okrajšuje; goljufa za srečo zakonsko in otroško, ki se u žganju zgubi; goljufa za časno in večno veselje, — pa le taji, da žganje škodljivo ni. Oj peklerski lažnjivec, ki to govori in terdi, da žganje piti ni greh! — „Potem bi tudi greh ne bilo, strup jemati.“ Taka pijača milo teče, pravi sv. Duh, poslednjič pa opeče ko strupna kača.

Kristus je prišel na svet, dela hudičeva pokončevati; in mi vsi, ako smo pravi kristijani, si moramo pomagati in ne poprej nehati, dokler žganjepitje iz svoje

hiše in vesi, iz župnije in domačije ne odpravimo, naj velja, kar rado. Braterno sv. Janža hočemo pri nas začeti, kakor jo po drugih deželah imajo — družbo treznosti narediti in si mož beseda biti, žganja ne okusiti, ne kupiti, ne prodati, ne ponuditi; ne vzeti u službo hlapca ne dekle, ki žganje pijeta; ne težaka, ne rokodela najeti, ki brez žganja ne dela; tudi sedeti ne poleg žganjepivca ali pivke, zakaj kužna bolezen je to.

Naj reče kdo kar hoče: kdor je Kristusov, naj pomaga, kar je mogoče, da žganja med nami ne bo, kakor u apotekah zraven mišnice in pa po tovarnah poleg hudičevega olja — tamo naj žganje rabijo!

Kadar se bo poslednjemu žganjarju pečnica poderla, in kerčmarju, ki u kerčmi žganje toči, poslednja steklenica brinjevca sterla, bode še le naše delo dokončano. Poprej ne smemo nehati! — Bog nam pomagaj! Za to vas prosi vaš znani prijatelj Ljubomir.

22. Glas viši-pastirja,

s katerim želi ovarovati ljube Slovence

velike nesreče.

(Past. list 1. 1851.)

Poslušajte, preljubi Slovenci, žalostno pesen, katero je svoje dni prerok Izaja Izraelskemu ljudstvu zapel, rekoč: „Moj Ljubi je imel lep vinograd na visokem rodovitnem kraju. (Tako se žalostna pesen glasi.) Ogradil ga je, pognojil, okopal in je iz njega kamenje pobral, ter žlahne terte va-nj zasadil. Sredi vinograda je lep hram pozidal in točilo (prešo) postavil. Nadjal se je, da mu bo tersje grozdje rodilo, je pa le vinikov (strupnih, divjih jagod) prineslo. — Zdaj bom pa tudi jaz pokazal, pravi Gospod, kaj hočem z vinogradom storiti. Plot bom raznesel, da bo vinograd oropan, kamnito ograjo bom poderl, da bo vinograd poteptan. Ne bo obrezan, ne okopan, robidje in ternje bo u njem rastlo; oblaki ga ne bodo rosili, puša naj ostane.“ Izaja 5, 1—13.

Kdo pa je oni imenitni vinograd, od kojega božji mož govori? To ste poleg izraelskega ljudstva tudi vi, preljubi Slovenci, žlahne, drago kupljene mladike Jezusa Kristusa, katere je u svoj solnčni vinograd svete kato-liške cirkve zasadil. On čaka, da bi mu storili, kar je prav, da bi trezno in pošteno živeli; toda čujte toževanja glas, ki od vas po svetu gre zavoljo pijanščine. „Ako bo taka, bo deset oralov vinograda le eno vedro vina dalo, in semena trideset mer, le eno mero zernja. — Gorjé vam, ki zjutraj ustajate, da bi pijančevat hodili,

in do večera pijete od vina vroči! Za to bo pekel svoj trebuh odperl in brez mere široko zazijal, in vas požerl.“ Tako govori Gospod vojskinih trum; in njegova beseda je resnična.

Imenitni vinograd ste, Slovenci vi, drage terte Kristusove. Lepo vas je oskerbel in obdaril, dal vam rodovito zemljo in tudi veliko dobrih letin; in kar še veliko več velja, dal vam je pravo vero, in vse dobrote svoje svete cirkve. Sladkega grozdja kerščanske pravičnosti dobri Bog od vas želi, toda kakor se čuje, se čedalje več grenkih vinikov, strupenega grozdja pijanosti med vami najde — novega pijanstva, od kojega je na Štajerskem do sedaj še malokaj slišati bilo.

Bog je vam Slovencem na Štajerskem ljubo vinsko tertu dal, naj bi bila starim in mladim veselje; vam je pa tudi preteklo leto slabo letino poslal, da ste malo vina pridelali, naj bi ljudje božji dar bolj spoznali, se iztreznili in naučili ljubo vino po pameti piti. Ali kaj ljudje spočnejo? Namestu vina pijejo žganje, in pijani vdelujejo da se Bogu usmili! — Takov glas iz mnogih krajev prihaja, se po cesarskih sodnijah čuje in tudi u dnevnikih ali u novicah bere.

Oj Slovenci! tudi vam žalostna pesen velja, katero je prerok Izaja razuzdanim Judom pel. Bog vas je obiskal, da lansko leto u mnogoterem vinogradu še po vedru vina niste nabrali, ste po mernikih nasjali, namlatili pa malo; ali vi božje roke ne spoznate? Namestu se poboljšati in k Bogu poverniti, ki vam blagosloviti hoče vaša žitna polja in vinske gore, se vas veliko le pohujša, in draži Boga z novo pregreho žganjepivstva, ter novo kugo med ljudi spravlja! Oj moje ljudstvo! ti še strupa ne poznaš, katerega piješ; ti še nesreče ne vidiš, ki te čaka. — Gorjé meni, pastirju višemu, ako tebi nevarščino zamolčim, u koji se nahajaš, kadar se u žganje podaš.

Žganjica, naj si bo rozolij, brinjevec ali slivovec, ali kakoršna koli hoče sladčica, je *goreča smertna voda*, zdravju in življenju škodljiva; navadna žganopija je gladka cesta u časno in večno nesrečo. Kdor ne verjame, naj posluša.

1. *Žganje oboža ljudi, cele rodbine, stariše in otroke nesrečne stori*; žganje postane grob domačije, katere se prime. Le pogledjte pijanca, kako se njemu, njegovi ženi in otrokom godi, ki žganje pijejo! Pijanec ves bled ali pa rudeč ko kuhan rak, raztergan okolo hodi in zadnji pertič proda, da ga na žganju zapije: njegova žena nima kaj kuhati; njegovi otroci nimajo jesti, ne kaj obleči. Največ družin po pijanosti nesrečnih po svetu za kruhom hodi, največ kmetij po pijancih na boben pride. S pijančevanjem oboža pijanec, žena, otroci, in vsi kateri mu kaj posodijo, zgubijo; pri pijancu tudi kerčmar zgubi, ki mu preveč na up daja. Srenja mora poslednjič pijanca rediti in njegovim nesrečnim otrokom za kruh skerbeti.

Pijanec noče delati, in u kratkem tudi ne more, zakaj žganje mu ude oslabi in telesno moč sne, kakor kukec čerstvo drevo. Rokodel, žganjepivec se tako zlo trese, da ni delati u stanu, dokler ne pije. Po pitju časek komara, pa kmalu zopet oslabi. Gospodinja žganja vajena se tako zdela, da za drugo ni, kakor da pije. Dopolnijo se žganjepivcem besede sv. Duha, ki pravi: „Kdo kliče jojmeni? Kdo ječi in izdihuje? Kdo se prepira? Kdo ima zatekle oči? Tisti, ki cele noči kozarec za kozarcem poluskajo. Taka pijača zlo milo teče po gerlu, poslednjič pa pikne ko gad, in rani ko strupna kača.“

Ne rekajte: žganje nam daja novo moč, in nas za delo oživi. Ta beseda je goljufna in gerda laž. Žganopivcu se godi kakor bolniku u legru (vročinski bolezni). Tudi bolnik je u ognjenci močen, in po dva možka mu

večkrat nista kos. Pa hitro po taki nezdravi moči bolnik na smert oslabi, in po cele mesce dnij veliko slaboto občuti, ako ne umerje. Pogoje ko se človek žganja napije, poprej oslabi. Lenoba, uboštvo in pa kup dolgove je žganjepivcev navadno tovaruštvo. Njih časna sreča gre rakovo pot; pa tudi večna sreča jim umira.

2. *Žganje dela nepokoj, boj in morije*; kamor žganje pride, od ondod ljubi mir beži. Hodiš po svetu in čuješ u kerčmi neznano truščati kleti in rotiti se, prašaj, kaj imajo? Zvedel boš, da žganje pijejo. „Vino, pravi sv. pismo, človeku serce razveseli;“ žganje pa človeka le zdivjá. Hitro se žganjepivci spró in stepejo, kozarce trupljejo, mize terejo, noge iz stolov pipljejo in se koljejo, ter kervave glave domu nesó. Nesrečno žganje, ono je oče najstrašnejih hudobij in najgrozovitejših morij.¹ Na Angleškem se izmed petdeset hudodelnikov štirideset pijancev u železju po ječah našteje. U Novem Jorku, velikem mestu severne Amerike, najdeš veliko sto otrok zavoljo tatvine in drugih hudodelstev po ječah zapertih, pa večidel teh mladih hudobcev so otroci žganjepivcev. Na Nemškem je pred nekoliko leti žganjepivec svojo taščo u pijanosti ubil, ker mu je pijančevanje očitala.

Žgano vino je srečnih zakonov smert. Katera zakonska žena več solz prelije, ko ona, ki moža pijanca

¹ U ljubljanskih Novicah leta 1851 se bere, kako je J. J. 30 let star mladeneč na porotni sodbi stal, zatožen, da je svojega očeta ubil. Oče je prišel ves pijan na večer domu, je razsajal po izbi posebno zoper sina J., kateremu je poslednjič skledo u glavo zagnal, da se mu je kerv vlila. Čeravno je sin dolgo terpel, ga je poslednjič vendar jeza zmagala, da verže kol proti očetu, ki ga na glavo zadene, da okoli pade in umre. Drugo jutro zgodaj šel se je sin sam zatožit. Zdravnik je dokazal, da rana sama po sebi ne bi bila za smert; pa ker je bil stari mož pijan in togoten, so bili njegovi možgani vsi s kervjo zaliti, da je umrl.

ima? Preštej nesrečne zakone in boš našel, da več od pol nesrečnih zakonov pijanščina stori. Deca jokajo, mati izdihuje, oče pa u kerčmi pije. Ni druge pomoči za tako družino, ko pijanca smert, ki je celi hiši živa nesreča.¹

3. *Žganje človeku pamet jemlje, omami um, in glavo toliko oslabi, da sam ne ve, kaj dela.* Na dražbah po nekih krajih kupce z žganjem napojijo, da se prav poganjajo, ter sami ne vedó, koliko obljudijo, in pa za kaj. Žganjepivci učinijo u svoji pijanosti toliko bedarij in hudobij, da je groza. Kakor se dim z komna ali kurišča vzdiguje in oči nakadi, tako vstaja iz želodeca žganja čad (sopuh) človeku u glavo, možgane uname (vžge), ter gotovo, čeravno pomalem človeka ob pamet spravi. Najtenše živce, kojih duša k mišljenju in sojenju potrebuje, kakor oči za pogled, nesrečno žganje oslabi in strati. Žganjepivci prej ali slej, pa večidel ob pamet pridejo; kar jim danes poveš, jutri ne pomnijo; veliko jih celo grozovitno izdivja. Zračunjeno in dokazano je, da u zanemšnicah (hiši za nôre) se nad pol takih znajde, ki so od žganja obnoreli. Žganjepivcu ugasne vsako pošteno veselje; nekaka znotranja žalost ga začne kljati, kojo si išče z žganjem udušiti. Neka neznana groza ga obhaja in mu pamet meša, dokler gostokrat sam sebi življenje grozovitno ne konča.² Bolezen pijance najrajši poišče, in

¹ Že u mladih letih piše zdravnik, se je mož žganja privadil. Enkrat je pijan po noči domu šel, u globok jarek padel, in si roke, posebno pa glavo hudo ranil. Ko ozdravi, se zaobljudi žganja ne okusiti. U kratkem pa zopet začne žgano vino piti, tako da mu je večkrat ob pamet šlo. U svoji pijanosti se je prepiral, klel, tepel, in svojih najboljših prijatlov lotil. U taki pijanosti je eno noč svojo lastno ženo umoril. K smerti so ga obsədili, kajti je žganje svojevoljno pil, kojega si je že večkrat poskusil, da mu pamet oškoduje, pa je le pil.

² Na Koroškem, u nemškem kraju, se je premožen mož u žganje podal, in u kratkih letih se mu je na pameti mešati jelo.

smert žganjepivcev po največ pobere. Huda kolera je žganju dober kup naredila; zakaj med sto merličev je sedemdeset žganjepivcev pokosila.

4. *Žganje ljudi, ki ga navadno pijejo, hitro postara in jih pomori.* Ali poznaš pijanca žganjepivca prav zdravega? Dokler je trezen, je bolen; se napije, je pa pijanost njega bolest. Da žganje človeka krepkega stori, kakor pijanci in kerčmarji pravijo, ravno tako lažejo, kakor je kača u raju Evi lagala, ki je djala, da jima prepovedan sad škodoval ne bo, marveč bota od njega postala kakor Bog. Žgano vino je ognjena voda, kakor ga Indijanci zovejo. Žganje po vseh žilah šviga ko ogenj, in življenja moč požge, vsuši in skerči človeku želodec, da ne more uživati, kar mu je potreba; kerv žganjepivca je vžgana, oserčje in drob sta prisadna. Trese se kakor šiba na vodi, in kadar zboli, se ga nobeno zdravilo ne prime, in po njem je. Godi se žganjepivcu kakor mlinu, kateremu mlinar preveč vode napusti. Naglo se obrača in ropota, kakor goreč kolovrat gre, toda ne bo dolgo ropotal. Hitro se tak mlin potere, in težko popravi. Močnejše vino ko piješ in več ko ga naliješ, huje svojo kerv razgreješ, da ti po žilah vreje kakor u loncu krop. Pošlataj žganjepivcu žilo, boš čutil, kako mu serce močno kljuje, kakor da bi hotelo persi raznesti. Tako se pijanec kakor po železnici smerti bliža. — Količko jezer ljudij bi še po svetu lahko živelo zdravih in veselih, naj bi nesrečnega žganja pili ne bili! Gotova resnica je, da kdor žganje pije, poprej umerje, kakor mu je odločeno, sam sebi življenje krajša in zoper peto zapoved božjo greši, ki pravi: ne ubijaj! — Lepo sv. Duh

Od pekla je govoril, in ljudem pravil, kako u peklenskem brezdnu za-nj kurijo. Enekrati je u Dravo hotel, pa so ga srečno oteli, in mu varha dali. Enkrat varh iz sobe gre, in nesrečni žganjepivec se za robec obesi. Takih žalostnih prič ima žganje veliko.

opomina: Ne dražite smerti z grešnim življenjem, in ne skakajte svojimi deli (pijanosti) u pogubljenje.“¹

5. *Žganje človeku vest zaduši, in luč svete vere mu ugasne*; žgano vino vsaki pregrehi vrata široko odpira. Kdor se u žganje poda, njega ne veseli moliti, ne poslušati božje besede. Kadar sosedje u cirkev gredó, jo pijanec u kerčmo potegne. Ni kraja na svetu, kder bi gerše zoper sveto vero in zoper služabnike božje kramljali, kakor pri žganju. Angel dobre vesti pijance zapusti, žganje vsem hudim nagonom vrata odpre, da kakor iz pekla planejo, in dela doprinašajo, kojih nas sam večni Bog obvarji!² Zapeljivci dekletom žganje in rozolije kupujejo, da svoje nesramne želje spolnijo. Zato svari sv. Pavel kristijane rekoč: „Ne upijanite se z vinom, u kojem je nečistost.“

Šuntarji in goljufi postopače z žganjem napojijo, da jih potem kakor divjo živino nad gosposke in nad druge ljudi ženó, koje hudobni prekucuni sovražijo. Ubijavci in razbojniki se žganja nažró, poprej ko gredo plenit (ropat), ljudi mučit in kljat.³ Žganjepivci preše-

¹ Blizu Drave sta dva mesarja se u kerčmi poskušala, kateri bi več popil. „Tako ga piva, da bo surovo od naju šlo,“ sta djala. Kadar že nista več mogla, se domu spravljata. Bilo je po noči in pa huda zima. Na potu sta obležala in na pol zmerznila, poprej ko so jih ljudje našli. Eden pijancev je hitro umerl, drugemu so pa pomalem omerli udje odpadali, perst za perstom. Na vozuncu so ga od hiše do hiše vozili kruha prosit in siromaka preredit.

² Poglavitnemu žganjepivčetu je slab prijatel toliko žganja plačal, kolikor ga je hotel piti. Veliko ga je že polikal, pa še veselo čašico povzdigne — naglo se pa zverne, široko zine, in iz gerla mu gerd plamen černo-zelen šviga, ter žganje iz njega gori. Obraz se mu strašno premeni, in u treh urah je poginil. Prijatelj, ki mu je žganje kupoval, je na sodbo prišel.

³ Pred nekoliko leti je človek sam obstal, da je hotel svojo ženo usmertiti; pa ni imel serca in roke so se mu tresle, kaj takega storiti. Zato kupico žganja popije, pa še ni mogel. Zopet

stujejo, če ne u djanju, ker ni priložnosti, pa z nesramnim govorjenjem. Žganjepivci kradejo, ako ne ljudskim ljudem, pa sami sebi, svoji ženi in otrokom. Žganjepivci lažejo, se rotijo, in se ne bojé po krivem priseči, če se jim le žganja plača. Ako kdo meni ne verjame, naj bere pisma kervavih sodb, in bo našel, da se največ in najstrašnejših hudobij u pijanosti zgodi. Pijanec nedolžno ženo pretepa.¹ „Kdor pa za svoje ljudi, posebno za domače skerbi nima, je vero zatajil, in je hujši od nevernika,“ uči sv. Pavel.

6. *Žganje človeški rod kvari, in ljudi na duši in telesu sirote in siromake stori po tistih krajih, po kojih se ljudje u žganje zgubijo.* Otroci nosijo pregreho svojih starišev, in so červivemu sadju podobni, boletni na telesu, ubogi na duši. Skušnja uči, da je dete že maternega mleka pijano, kojemu žganjepivka persi da. Otroci, ki žganje pijejo, ostanejo paglovci, kakor kužeki drobni, kojim se za to žganje daja.² Otroci od žganja že u mla-

drugo kupico žganja zalije, pa še ni imel serca, se žene lotiti. Tretjo kupico popije, in kakor od hudiča obseden nad gospodinjo skoči in jo neusmiljeno zamori.

¹ Po Amerikanskem je na milijone bratov zmernosti bratovščine. Kdor se u to braterno zapiše, obljubo stori, se vsakega žganega vina varovati. Samo pivo ali pa surovo vino se pije, pa tudi to le pomalem. Vsak tovariš ima dolžnost svoje bližnje, kakor ve in zna, žganja odvaditi. U enem letu se je nad šest milijonov goldinarjev privarovalo, ki so jih poprej na žganju zapili. Ljudje rajši ubogajo, ki žganja ne pijó, zadovoljnejše živijo in so bolj zdravi. Žene se hvalijo, da imajo nebesa, kar možje žganja ne pijejo. Ljubi mir pri hiši prebiva, boljši živež in obleko imajo, pa tudi za otroke bolj skerbijo. — Se žganja celo varovati je pa veliko bolj lehko, kakor se ga pomalem odvaditi.

² Ni še dolgo, kar je mož umerl, kateri je več let žganje pil, pa tudi žena ga je rada pila. On je bil skoro vsak dan pijan, in se je pijanec u postelj ulegel. Imel je čvetero otrok. Pervo je bilo dekle na duši in telesu zdravo; ali to dekle sta imela, poprej ko sta žganje piti začela. Trije ostalih, dva fantiča in ena deklica,

dih letih bolehajo, so terde glave, termaste volje in se ne dajo učiti; nimajo veselja do molitve, ne do dela. Čujejo, kako oče hudo dela, kaj mati spočne, kako se kolneta, se vsega tega naučé. Strah božji take otroke zapusti, neki hudi duh jih obsede, izrastejo hudodelci brez vere in brez Boga.

7. *Žganje ljudi u železje hude navade zakuje, in jih po oglajeni cesti u pogubljenje pelja.* Resničen je pregovor: Pijanec se spreoberne, kadar se u jamo zverne, da ga pokopljejo. Največ žganjepivcev nagle smerti umerje, ali pa za plotom u kaki luži brez svetih zakramentov konec vzame.¹ Take pijance sveta cirkev po katoliško pokopati prepové in sv. Pavel pravi, da nobeden pijanec u nebeško kraljestvo ne pojde. In naj si ravno dobri Bog mnogoterega pijanca na postelj položi in mu dolgo bolezen pošlje, pijanec se tudi na smertni postelji ne poboljša; on prižgan pekel u sebi ima, ki poprej ne ugasne, dokler večni ogenj na unem svetu njemu goreti ne začne. Ako usmiljeni Bog pijancu zopet zdravje da, pije kakor poprej, in še hujše; žganje ima za svojega Boga, kateremu premoženje, poštenje, zdravje, življenje in tudi dušo proda. Kako bi bil tak človek izveličan?

Tako je žganje življenju strup, časne in večne sreče grob, in vseh hudobij je žganjica košata mati, najhujša

so bili trepi (bebci) ubogi na telesu in na duši. Teh troje pa sta dobila potem, ko je bil on vsak dan žganja pijan. Brez števila je po svetu otrok siromakov in sirot, koje so stariši od žganja pijani spočeli. Kako hudo, kako strašno je to za stariše!

¹ U Parizu so leta 1835 prebivavci neznan smrad iz čumnate ovohali, u kateri je priletna babela, znana žganjepivka prebivala. Sterejo u čumnato, vidijo smerdljiv dim, pa babele ne najdejo. Poslednjič zagledajo čern kup germade, iz koje se je kadilo. Zažgano truplo je bilo žganjepivke, katera je bila eno uro poprej vsa pijana domu prilezla. Slama, stoli in miza so bili ožgani, in oblačilo je na njej zgorelo. Taka strašna smert žganjepivcev in pivk je pogosta.

kuga za ljudi. Nesrečen kraj, kder je žganje doma, in ubogi ljudje, kateri se žganja privadijo. Drugi pijanci navadno popoldne začnejo, žganjepivci pa že u jutro zgodaj na tešče pijejo; žganje iz njih hahlja, kakor iz kotla, da ni blizu njih za obstati. Ljudje se od žganja poživinijo, in ni hujše uime, ne večje nesreče kakor je žganje, ako se ljudje u žganje podajo.

Ne motite se, preljubi, *ako več pijancev poznate, kojim se ni zgodilo vsega tega kaj*; njih ura še ni dotekla. Tudi veša se dolgo krog luči obeša in misli, da ji ogenj škodoval ne bo; ali ko bi trenil jo plamen zgrabi in požge. Tako pijanca huda navada le pomalem mika in vleče, ob svojem času ga pa mahoma zgrabi, in kakor goreč kolovrat z njim u pogubo leti; zvezan od hude navade si pomagati ne more, naj bi ravno rad.

Ne izgovarjajte se, *da le pomalem žganje pijete*; zmerno piti vam škodovalo ne bo. Pri malem človek začne, pri velikem pa nehati ne more, dokler pijančevanju smert konec ne stori. Vsak pijanec je pomalem začel. Če ti žganju, kakor vsaki hudi navadi, le mezinec podaš, te bo hitro huda navada za vso roko popadla, in te ne izpustila, dokler te ne pogubi. Samo las pregrehi pokažeš, in hitro bo iz lasa močna verv, na kateri te greh u pogubljenje popelja. Veliko bolj lahko je žganja celo ne okusiti, kakor odvaditi, ako se ga navadiš.

Ne recite: *Kaj pa hočemo piti, kaj dajati delavcem, ker nam Bog lansko leto ni vina dal?* Bog vam bo dal eno leto tudi brez vina prebaviti, in vam bo drugo leto vaše vinske gore za toliko bolj blagoslovil, da vam bodo rodile. Veste da veliko milijonov ljudij po svetu brez vina živi zdravih, močnih in veselih; kaj bi pa vi eno leto brez vina ne preživeli! Kaj bi pa jedli, če bi vam Bog tudi ljubi kruh vzel? — Ako si žejen, se dobre vode napij, in te glava bolela ne bo. Dajte ljudem boljšega živeža, in delavce rajši boljše plačujte.

Ne vprašajte, rekoč: *Zakaj pa je žganje na svetu, če bi ga piti ne smeli? Za zdravilo (vračstvo) je žganje, ne za vsakdanjo pijačo. Zdravo je žganja ene kaplje požreti, kadar se u kako nezdravo sapo podaš — za kaj posebno težavnega primeš, ali u kaki nalezljivi boleznì beteznikom strežeš. Za žejo in za vsakdanjo pijo pa žganje ni; je strup. Naši rajni so dobro vinsko žganje u omarico varno zaklepali kakor smodnik, in le po kapljici so ga dali, kadar je bilo komu slabo. U sedanjih časih pa iz koruna (krompirja), celo iz žita in iz drugih stvari žganje delajo, iz ljubega kruha strup napravljajo, in ga ne po žlicah, ampak po kupicah, in celo po poličih izpijajo, tako da začne iz človeka goreti. Ali ni to groza pregrehe? — Ali ni pravični Bog nam ravno zato podzemlje vzal, da nam gnjijejo, ker so žganjarji toliko koruna u žganje pokuhali? Kaj bodo ubogi jedli, ako podzemlje ne bo? Ali ne bo huda lakota tudi med nami ljudi morila, kakor jih je po Irskem in po Šleziji pretekla leta veliko jezer podavila, ko niso koruna, kruha ubogih, za potrebo pridelali! Gorjé nam, ako zavolj pijanščine zaslužimo, da nas Bog z lakoto pokoriti začne!*

Ne govorite: *Tega škof ne zastopijo, in pišejo, kar ne vedó.* Česiravno še nisem žganjepije sam poskusil, sem pa po svetu zadosti videl in zvedel, kaj nesreče in žalosti žganje naredi. Pač bi nam bilo gorjé, če bi si sami vse poskusili in se po nesreči drugih ne izmodrili! — Ako pa meni ne verjamete, prašajte zdravnike; vsi vam bodo poterdili, če le sami žganjepivci niso, da je žganje človeku strupna pijača, in vsak razvajan žganjepivec sam svoj morivec. Zdravniki vam bodo pričali, da je žganje prava človeška kuga, katera se loti tistega kraja ljudij, kder se žganje za navadno pijačo ima. Poslušajte popotnike, ki so po takih krajih hodili, kder je žganjepija doma; pravili vam bodo od strašnega

števila zdivjanih ljudij, kojih nobena druga skerb ni, kakor poslednji krajcar na žganju zapiti. Vi, preljubi Slovenci, posebno na Štajerskem, še ne veste, hvala Bogu! kaj nesrečno žganje zna; zatorej vas je potreba pred to nesrečo svariti in prositi za sveto božjo voljo: Varujte se žganja in po nobeni ceni ne vadite se ga! Varovati se je lahko, odvaditi gorjé.

Ne rekajte: *Kaj pa je škofu za to mar, ako mi žganje pijemo*; saj ga za svoje denarje pijemo. — Vi ne zapijete le svojega denarja, marveč tudi premoženje svoje žene in svojih otrok, ter celo rodbino nesrečno storite. Vi ne zapijete le svojega zdravja in življenja, temveč tudi svoje poštenje in dobro vest, ter cele soseske nesrečne učinite. Vi zapravljate tudi svojo neumerljivo dušo, praznite nebesa in pekel polnite, zatirate dragi vinograd Kristusov, in ste krivi, da namestu žlahnega tersja poštenih božjih otrok le robidje poživinjenih pošastij u njem raste; za sladko grozdje svetih čednostij le strupne vinike grehov in hudobij rodi. To, preljubi, tudi vašega škofa in vse duhovne pastirje močno zadeva, ki bodo enkrat za vas na sodbi stali. Gorjé nam, ako molčimo, kadar se sovražnik bliža. Sovražnik je nesrečno žganje, ki se hoče našega ljudstva lotiti. Povzdigati moramo kakor trobenta svoj glas, in oznanovati ljudstvu njegove pregrehe. Bog bode vaše duše iz naših rok tirjal.

Poslušajte torej, preljube moje ovčice, svojega višipastirja, kar vam u imenu božjem, in u imenu svete matere katoliške cirkve povem: *Sveta volja božja je, da se žganja varujete in ga ne pijete*, kakor le za zdravilo. „Varujte se, veli Kristus, da vaša serca ne bodo preobložena u požrešnosti in pijanosti, da dan sodbe nagloma nad vas ne pride.“

Sveta volja božja je, *da vi gospodarji svoji družini in delavcem žganja ne dajate*, in jih ne razvadite, da se vam u žganje ne zgubijo. Jim nimate dati vina, ne

piva, ne gruševca pri težkem delu, u živežu jim zboljšajte, da bo mir, ljubo zdravje in sreča pri vas ostala. Sovražnega žganja varujte med svoje ljudi, kakor največe nesreče!

Sveta volja božja je, *da se med seboj posvarite*, ako čutite, da se kdo u nesrečno žganje podaja. Vi njegovo dušo rešite; in to veliko velja! Le posvarite, prosite, naj nikar žganja sam ne pije, pa tudi drugim ne kupuje. Ne nehajte, dokler žganjepivca pravemu spovedniku u roke ne spravite; pa tudi molite in prosite Boga, naj mu da milost in pomoč, ne kaplje žganja okusiti. Obljuba, da se hoče pomalem žganja odvaditi, je prazna in goljufna obljuba. Grehu in pa hudi navadi se mora človek na enkrat odsekati, ali pa nikoli.

Koliko veselje človek ima, ki je rešil človeka iz smertne nevarščine ognja ali pa vode! Še večje veselje nam bodi rešiti pijanca časne in večne nesreče, dati zakonski ženi zopet moža, otrokom zopet skerbnega očeta. Pa ne zabimo, da je veliko leže človeka pred žganjem zavarovati, kakor odvaditi.

Kako bo pa za žganjarje, ki žganje iz koruna, iz zernja in iz drugih stvarij delajo, katere je dobri Bog ljudem u živež stvaril, ter na drugo ne gledajo, razun na svoj časni dobiček? Ne bo dobro za take na ostri božji sodbi. Naj bi oni preračunili, koliko hudega njihovo žganje po svetu stori, koliko kletve, boja in morij napravi, koliko nesrečnih rodbin in hiš žganje stori, koliko duš pogubi, kako malo pa ljudem prav za prav hasne, iz strahu in groze bi svoje kotle poprodali, pečnice razbili, in vse svoje žive dni kapljice žganja za pijačo ne žgali. Ali časni dobiček jih slepi, da sodbe ne vidijo, katera jih čaka.

Kakor pa ni le on hudobec, ki strupno pijačo vedoma ljudem napravlja, ampak tudi tisti, ki jo ljudem ponujajo in prodajajo, tako bo tudi kerčmarjem gorjé,

kateri škodljivo žganje ljudem točijo, ga po božjih potih in pri cirkvah na prodaj imajo, razun tega, kar je za zdravilo potreba. Kdor pijancem žganje nataka, se vseh grehov deležnega stori, katere pijanci učinijo; on za časn dobiček svojo dušo proda. In kaj pomaga človeku, če ves svet pridobi, na svoji duši pa škodo terpi? Vsi, ki žganje za pijačo kuhajo, sladkarijo prodajajo in ljudem ponujajo, naj bi ga pili, so pomagavci peklenškega sovražnika, in bodo z zapeljivci in pohujšljivci človeškega rodu svoj del imeli.

Ta beseda je ostra, boste djali; pa vam povem, da je resnična. Le samo to pristavim, kar je sv. Peter svoje dni Judom djal: „*Vem, bratje, da ste do sedaj iz nevednosti to storili.*“ Ali zdaj ste slišali, kako škodljiva je žganjepija; in moje besede vas hočejo enkrat soditi, ako jih zametujete. — Vem, da se bo veliko ljudij mojim besedam celo posmehovalo; ali take uprašam, jeli se bodo na smertni postelji — na sodbi tudi smejali? Njih smeh se jim hoče u jok spremeniti.

Vas, preljubi *očetje in matere* moje, prosim za pet kervavih ran Kristusovih, ne dajajte žganja okušati svojim otrokom. Vas *gospodarji in gospodinje* zarotim, ne vadite svoje družine na žganje. Žganjepivci vam ne bodo zvesti hlapci, ne žganjepivke pridne dekcle; žganje družino izpridi in podivja. *Vi pošteni srenjski poglavarji, župani, svetovalci in odborniki modri, posebno vam se priporočim; ne terpite žganjarjev, ne prodajavcev te nesrečne pijače u svoji soseski, da se vam vaša srenja u jamo razboja in nesreče spremenila ne bo.* Potrebite kerčme u kojih žganje točijo iz svoje srede, odpravite tabernače, ki žganje okoli nosijo, če hočete, da blagoslov božji pri vas ostane, in vas Bog ne zapusti. Varovati vam je lahko, če le prav hočete; ali ljudi žganja odvaditi vam bo gorjé.

Poslednjič se vam, *ve zakonske žene in hišne matere* priporočim, na vas svoje posebno zaupanje imam. Bodite ve angeli varhi svojih možev, svojih otrok in vse svoje družine. Varujte jih žganja, če nočete pekla že na tem svetu imeti. Bog je vam ženam trojno orožje dal, ki vse premore: lepe, mile besede, prošnje, in pa solze. Branite svojim na žganje hoditi; če lepa beseda ne zda, na kolena pokleknite, s povzdignenimi rokami prosite žganja ne piti; in če vas ne slušajo, jokajte se. Se vam vaši možje ali pa otroci te nadloge privadijo, bote sirote kervave solze pretakale, pa bo prepozno.

Varujte se zapeljive pijače pa *tudi ve žene*. Gerd je pijanec, da ni pod solncem geršega, pa še veliko gerša je pijanka, posebno pa žganjepivka; ona še svojega srama ne pokrije, pravi sveto pismo. Zato je bilo pri starih Rimljanih ženskemu spolu vino celo prepovedano.

Ta je vašega viši-pastirja glas, kateri se za vas, preljube moje verne ovčice, močno bojim, ker čujem, da se vas hoče žganje, ta neusmiljena kuga lotiti. Oh storite, da se moja žalostna pesen meni u veselje spremeni, ako se bote žganja varovali, in nikoli nikder čuti ne bo, da bi bili poštene, čedni Slovenci gerdi žganjepivci. Ne zaverzite moje priserčne prošnje, da tudi Kristus, naš Gospod in najviši Pastir nas zavergel ne bo. — Kateri se bodo pa po tem nauku ravnali, in žganja skerbno varovali, naj bode božji mir in milost ž njimi! Amen.

23. Černe bukve.

(Novice l. 1846.)

Nobena strast človeka toliko ne strati in ne pozivini, kakor pijanost. Pijanci zapijejo pamet in so svoji lastni, pogosto pa drugih ubijalci. Najsiravno takih ubijalcev ne obešajo, božji pravici saj ne bodo utekli. Le poslušajte!

Na Koroškem, blizu Kranjskega rudarji rudo kopljejo. Med njimi je delal priden mož, pa ž njimi pijančeval ni; potreba mu je bilo za ženko in otroke skrbeti. Rekli so mu, da je skopec; on pa vsega tega ni porajtal, tudi ne kervavo zasluženega denarja zapijal, kakor njegovi tovarši.

Izvejo preteklo zimo, da bo u drugo jamo delat šel, ter ga posiloma nagovorijo, da jim za odhodnico poliček žganja plača, naj bi židane volje bili. Pa kaj bo poliček žganja za ljudi, ki žganje kakor vodo pijó! — Uložijo in sklenejo tovariša prav hudo upijaniti. Siromak ga je preveč potegnil, rekoč: saj moje denarje velja! Pa hitro ga je žganje goljufalo. Ne deržijo ga noge, ne nosi mu glava; celo jezik se mu ne obrača. Uleže se, in hoče pijanščino prespati; hudobniki mu pa pokoja ne dajo, temveč ga posilem z žganjem tako nalijejo, da se više ne zavé. Na to ga s črnimi perti pokrijejo in se nad njim derejo, kakor bi nad merličem bile peli. — Oh, le prehitro se je šala u žalostno resnico spremenila!

Mož se izdrami, žene in otrok spomni, ki jih skerbi po očetu, ter pomalem, čeravno ves omočen, k domu koleha.

Uleže se in ne ustane več; u kratkih dneh ga pogreb-
niki na pokopališče nesó; uboga udova in pa dvoje za-
puščenih sirot za rajnim joka in stoka. Tako se vražji
smeh u žalost in jok spremeni, in vsem tistim ostro
šibo žuga, ki piti silijo, ter se jim dobro zdi, če tova-
riša upijanijo.

Goreče so gospod župnik na črnem grobu pove-
dali, da je vsem pogorela; pa kaj pomaga, ker se be-
seda še tako lepa in sveta takih brezdušnikov ne prime,
ki se otresejo in še hujše pijejo! pijanec se še le spre-
oberne, kadar se u jamo zverne.

U černe bukve pa zaslužijo, da jih zapišemo, naj
jih berejo, ki preradi piti dajajo, pa še rajši piti silijo.
Persiljena reč ne stori dobrega in Bog nas vari take
dobre volje!

24. Kruha, pa tudi nauka za uboge.

(Novice l. 1846.)

Leta 1749 bila je huda zima. Bogaboječi udovi
na Francoskem se je terda godila, ki je z veliko težavo
svojo ljubeznivo nedolžno družino redila. Svoje dni so jo
prijatli žlahno gospo Antonijo imenovali; odkar so pa
rajnega moža pokopali, ni prijatlov u hišo žalosti več.
Bila je še mlada in zala, modra in poštena gospa, ki se
je u nadlogah naučila Bogu lepo služiti, in to je bilo
njeno bogastvo.

Branila se je uboštva, dokler je mogla, tudi u naj-
veči sili serca izgubila ni; zdaj pa zboli in milo svojo
deco gleda, ki so nedolžni krog postelje stali in se jo-
kali. Po zdravnika pošljejo, ki pride in gospej zdravila
napiše; pa kaj pomaga! Čeravno zdravnik pota ne računi,

vender nimajo s čem zdravila plačati in zapuščena udova že čaka smerti.

„Kdo se bo neki te uboge reve usmilil, kdo tej ubogi materi pomagal?“ izdihuje kmetiška babela poleg bolenice, katero je obiskat prišla. „Bog bo pomagal,“ rahlo bolena gospa odgovori. „Pa tudi jaz bom mami pomagal,“ pristavi ves serčen najstarejši sin uboge udoe.

Tonej reče, in pobere napis zdravila, (bil je še le u dvanajstem letu) in gre rekoč: „Le počakajte mama, da nazaj pridem.“ Še ni pol ure minilo, že Tonej materi zdravilo prinese, natanko po napisu narejeno, ter ji ga smeje ponudi. Pija materi čudno dobro dé; bolezen se z božjo pomočjo na boljše oberne, kakor je zdravnik presodil, gospa ozdravlja na telesu in tudi nje serce je zopet veselo.

Mati zakliče Toneta k postelji in ga izprašuje rekoč: „Kdo pa je tebi to žlahno vraštvo dal, ki mi je tako hitro pomagalo, da mi je boljše, da lahko govorim, in bom, kakor zaupam, zopet ozdravela?“ Ne meni hvala, mama! ne meni hvala, da bote ozdraveli.“ „Komu pa?“ reče mati. „Ali mi boš pomočnika utajil?“ „Lehko vam ga povem,“ — pravi Tonej. „Ko sem vas videl, kako ste bili že slabi in blede ko smert, me je grozna žalost opekla, ter sem sam pri sebi djal: umreti u imenu božjem bi bilo prav, pa umreti od same revščine bi bilo saj prehudo in pregerdo. Sklenil sem iti, ne nad Boga, ampak nad ljudi. Pobral sem zdravnikov napis, dirjam in poterkam na zdravilčarjeva vrata, ki je u naši soseski, in poprosim za drago zdravilo, ki ga je materi moji potreba. Pa sosed hoče za zdravilo tudi plačilo. Ni se dal preprositi, dokler mi ni na misel padlo, da sem mu rekel: Gospod, pomagajte moji materi, da ne umerjejo, in če ozdravijo, pridem k vam služiti. Terden sem že koj, in tudi pravijo, da imam dobro glavo. Bodite vender tako

dobri, in vzemite mene za plačilo, naj že bom vaš strežaj ali pa zdravilski dečak. Le recite hitro; za vse sem pripravljen. Zdravilčarju sem se usmilil, ker so me solze polile. Dal mi je zdravilo za vašo ozdravo, mati; in jutri pojdem u lekarnico služiti.“ Mati se je od veselja jokala in ni vedela besede spregovoriti. U nekoliko letih se je Tonej pri tem lekarju izučil, se po svetu podal, in je l. 1747 svoji ubogi materi iz Pariza to-le pisal:

„Preljuba mati! Veliko sem preterpel, sem bil lačen, reven in truden, zdelo se mi je, da mi ni živeti, zaupanje do Boga in do ljudij me je zapuščalo; zdaj je pa Bog moje molitve uslišal, ljudjé so mi dobri, in kar sem se naučil, mi je pomagalo. Potolažena mati, oterite si solze! Dobro službo sem dobil, ter vam bom vaše stare dni polajšal in poslajšal. Kraljevo oblastvo me je za zdravilskega pomočnika postavilo pri svoji Hanoverski vojski na Nemškem. Kolika sreča za me.“

Anton se je na vojski dobro nosil. Serčen domorodec je bil u boju, pa tudi priden radovedec sebi za poduk in ljudem za pomoč. Nesreča je lekarja tudi na vojski lovila. Petkrat je predaleč med sovražnike zašel, svojim domačim tovarišem pomagat, ki so u boju po polju u svoji kervi ležali, in petkrat so ga sovražniki ujeli. Pa tudi ujet se je pridno učil, kamor je prišel, in kar je na Nemškem dobrega videl in slišal, vse si je skerbno zapomnil. Ko so ga u Frankfurt, imenitno mesto na reki Majn, prignali, so mu dali na voljo, naj si prebivališče poišče, kder mu je ušeč. Anton si je izvolil hišo, ali bolje reči, delavnico prvega slovitega lekarja u celem mestu, po imenu Majer, ki se je tisti čas na lečbo ali kemijo med Nemci najbolj zastopil. Kadar so Majerjevi k mizi sedli, dobro jedli in pili, je Anton u svoji čumnati svoj kruhek použil, in se vode napil. Enkrat ga gospod Majer na kosilo povabi. Med kosilom najde Anton na svojem okrožniku podzemljic, ali podzemeljskih

jabelk, katerih še okusil ni; pa samo videti jih, se mu že gabi, in hoče mu slabo prihajati. „Kaj pa vam je, gospod Anton?“ ga Majer pobara. „Groza me je pred tem, kar ste mi na okrožnik položili; — kakošna pa je ta jed, pred katero se mi toliko gnjusi?“ Lekar: „Podzemljice so ali pa korun (krompir) kakor mu pravijo.“ Anton: „Podzemljice! — po Francoskem le svinje ž njimi pitajo.“ Lekar: „Po Nemškem se ljudje ž njimi živijo; in veliko bolj jim tekne.“ Anton: „Ali pa ne veste gospod Majer, da so ljudje od teh nevarnih jabelk svoje dni gobe, neznano bolezen dobili?“ Lekar: „Bral sem, bral to basen u starih bukvah, pa vem, da je prazna, in da so podzemljice za ljudi prav tečen živež! — Anton! vi ste moder in visoko učen Francoz; nesite ta kruh na Francosko, in bodete svoje uboge ljudi lakote rešili.“ Anton: „Mislite, da bi veljalo?“ Majer: „Na mojo besedo, ker vam jaz za to dober stojim! Hvalo Bogu! dobro delo bo to, ter ga morate vi, Anton, u svoji domači deželi poskusiti!“

Še pol leta je Anton u Majerjevi hiši ostal, se skerbno lečbe učil, se je rad vsaki dan podzemljic najedel; pa ni gob, ne druge bolezni od žlahne jedi dobil.

Stari Majer ga je veliko obrajtal; njegova edina hči Marjeta ga je rada videla. Le besedo bi bil Anton rekel, in njegova žena bi bila, pa celo Majerjevo premoženje njegova dota. Ravno ob tistem času ga pa izpuštijo, naj zopet lahko u svoj kraj gre. Anton zapusti nevesto, bogastvo in vse dobrote, ki jih je na Nemškem imel, ter se domu poverne k svoji dragi materi, zopet delat in terpet za svojo žlahto, ki je na Francoskem na-nj čakala.

L. 1766 je Anton u Parizu živel in je kot viši lekar u kraljevem poslopju invalidov služil. Velika draginja in pa huda lakota je bila po Francoskem leta, ki se je pisalo 1771. Anton bere neko jutro slavno vpra-

šanje visoke šole u mestu Besanson, kako bi se gospodinjstvu pomagalo u tej hudi lakoti in draginji? „Kdo ve kako stvar najti, ki bi na mestu žitne moke, ravno tako močna, tečna in zdrava bila, njemu bo veliko plačilo.“ Anton ravno to domače vprašanje prebere, kar mož z ного vrata odpre in velik jerbas pa polno mavho na tla postavi, rekoč: „Nate zdravilske robe, iz Nemškega, ki so jih od severja včeraj vam pripeljali.“ Težko je bilo, da je nosaču od čela kapalo. Anton jerbas odkrije in u slami pismice najde, ki ga je roka pisala, njemu dobro znana, ter bere le-té besede: „Lehko, da ste Marjetke pozabili; jaz pa še pomnim, kar ste nam u Frankfurtu obljubili in u roke segli, da bote storiili iz ljubezni do ubogih ljudij. Pošljem vam mavho in pa poln jerbas podzemljic. Zasadite to drago seme u kako zapuščeno peščanico, naj si bo u pesek ali germovje, kakor vam rado. In kadar podzemljice dozoriijo, prijatelj! razdelite jih med znane uboge ljudi u spomin svoje Marjete.“

Od te dobe sklene Anton visoki šoli Besansonskega mesta odgovoriti, pa ne s praznimi besedami, ki naj ne zdajo, ampak u djanju pomagati. Zasadil je podzemeljskih jabelk, katerih se je pri Majerjevi mizi toliko ustrašil, na gredo u vertu pri invalidih. Od ravno te dobe je pa tudi dober prijatelj ubogih ljudi veliko težav in sovraštva prestal, kakor se vsakemu godi, ko si kaj novega še toliko dobrega umisli, kar neumnim ljudem po pameti ni. Nerodovito zemljo zasaditi, pa vsem potrebnim in lačnim celega kraljestva kruha prirediti — kako lepo, zlato dobro delo! Anton poprosi kraljevih namestnikov, naj mu pomagajo žlahni sad po deželi razposaditi; pa kraljevi oskerbniki niso utegnili se s podzemljicami pečati. Anton poterka na vrata učenih mož, gospodarjev in posvetnih modriijanov; pa vsi ti modri možje mu ne vejo dosti dopovedati, kako nezdrava,

škodljiva bi ta nova jed bila, na kateri bi ljudje trešliko, gobe, in Bog si vé, kaj vse dobili, kakor so vse te neumnosti brali, pa ne poskusili. Kaj čuda! tudi ubogi ljudje, ki so stradali in gladovali, ga zaničujejo, čertijo, ter ga imajo za bedaka, ki ljudem u koritih kruha ponuja.

Anton se zdaj k Francoskemu kralju poda. Milo ga Ljudevit XVI. posluša, kako mu Anton podzemljice hvali, ki nam jih je dobri Bog za uboge dal, kakor svoje dni nebeško mano Izraelcem u puščavi, da ž njimi kralj lahko vsem potrebnim celega kraljestva vsakdanjega kruha dá, kakor usmiljen in skerben hišnik božji. Kralj ukaže Antonu štiri in petdeset oralov celine na Šalonski ravnjavi odločiti, naj jo obdela in z laško repico nasadi. Čez nekoliko mesecev pride zopet Anton u kraljevo poslopje. Na povelje kralja se mu vsaki kraljeve družine prikloni, in Anton kralju višnjevo cvetlico z rumenimi popki podá, ki je ni bilo u kraljevih vertih najti, rekoč: „Kralj! tukaj je evet; tudi sad za njim pride, kakor zaupam, in uboščeki bojo vaši kraljevi skerbi hvalo vedeli, ko jim ne bo več potreba lakote umirati.“

„Gospod!“ mu kralj odgovori, „vam bo Francosko hvalo vedelo, ki ste mu dali kruha za uboge.“

Kralj Ljudevit XVI. je celi tisti dan cvetlico nosil, ki mu jo je Anton podal; tudi kraljeviči in žlahtniki, vsi kraljevi služabniki so storili, kar so kralja videli. Poslali so ljudi na Šalonsko polje, kder so podzemljice rastle, korunovih cvetlic nabirat; in repica je celi dan čast kraljeve svetinje na persih imela.

Po celem kraljestvu so govorili od gospoda Antona, Augusta Parmantira, in ga hvalili, ga častili in najimennitnejši možje so ga h kosilu vabili. Mnogo zdravico so mu napivali. Tudi pri mizi Franklina ustane gost in mu napije rekoč: „Na zdravje Antona in podzemljic!“

— „Ne takó, velí čestitljivi stari Franklin, ampak menda ste mislili napiti: na zdravje Antona, in lačnih, hvaležnih ljudij!“

Takó se še zdaj ljudje radi dobrot branijo, katerih ne poznajo, čertijo dobrotnike, ki jim dobro ponujajo, in jih modro ravnati učijo: kakor postavim občinske spašnike razdeliti in obdelati. Nočejo razumeti, kar jim sveti Pavel pravi: „Vse poskusite, in dobro ohranite!“ To je ljudstva prvi gerdi greh: „terdoglavnost“.

Kadar pa ljudje dobrote, ki se jim posilijo, lepo zavživajo, in se jim po njih dobro godí, radi radi svojih dobrotnikov pozabijo, ki so jim dobrote posiloma dali. Ljudje po mestih, kakor po deželi, vejo veliko povedati od imenitnih razbojnikov, od ponočnih strelcev in več takih kvant; kdo je pa u naše kraje ljube podzemljice prinesel, kdo je prvi kolovrat naredil in ženske presti učil, — tega nobeden povedati ne vé; in to je druga gerda pregreha ljudij: „nehvaležnost“.

Nauk. Učimo se radi dobrih novih rečij — pa tudi starih dobrotnikov ne pozabimo; in če jim druge zahvale ne damo, saj za nje pomolimo, naj jim Bog plati!

25. Kako se ob hudi uri obnašati?

(Novice l. 1844.)

Visoko pod nebom je čudna kovačnica; imajo ogenj in vodo, veter piha hujše ko kovaški meh; napravijo dež, sneg, točo in clo strelo izkujejo. Kdo pa tam dela? Babjeverci dolžijo čarovnice, ki so nedolžne, kakor mi, ker jih ni. On, ki zapoveduje morju in vetrovom, vsegamogočni Bog ima megle u svoji oblasti — vetri so njegovi delavci. Če je ravno previsoko, da bi kdo u to čudno kovačnico videl, kako se tam godi: nam je dobri Bog vender toliko pogledati dal, da se nam ni čara bati.

Poglejte pečatni vosek. Ako ga po suknu dergnem, da se ugreje, majhne listeke papirja na se potegne in spet izpusti. Tudi smola in svila to delate. Če pa stekleno kolo tako ugreješ, se toliko ognja nabere, da iskre od njega poketajo. Vse polno je takega ognja pod nebom; nebeški ogenj mu pravimo. Kakor na svili, smoli, steklu i. t. d. nebeški ogenj obudiš, da se nabere, tako ga po srebru, zlatu, železu i. t. d. zgubiš; ves skoz njega šine. Megle so ob hudi uri nebeškega ognja polne, ki se po vetru brusijo. Je ena megla prepolna, se ogenj k sosedu zažene in zablisne. So pa oblaki prepolni in blizu zemlje, nebeški ogenj na zemljo šine in strela udari; kar se po zimi malokdaj zgodi.

Strela je dvojna, kakor pravijo, vodena, ki ne uname, kadar kaj takega zadene, kar ne gori rado, in ognjena, za katero začne goreti. Pogosto pa dvakrat hitro zapored na ravno tisto mesto udari, in če pervokrat uname, drugokrat zaduši. Tako tudi u dimniku ogenj zadušiš, ako hitro vánj ustreliš.

Nekateri se blisku skrivajo, drugi noroglavci ga sponašajo; nobeno ni prav. U slovenskih goricah je na zglavju kapelica stala, kamor so ljudje ob hudi uri pod streho bežali. Neki noroglavec se spakuje, med vrati stoji, u megle zija, ter z očmi blisk oponaša. Rsk! se za-bliskne in vreže, ter noroglavca na priči ubije. Tovariši vsi plahi zbežijo.

Si ob hudi uri na polju, ne letaj, ne goni živine in ji blizu ne hodi; ne vedruj pod hrastom (dobom) ali orehom, ne pod košatim, visokim drevesom. Najvarneje se na zemljo vležeš, pa ne blizu vod ali močarij, ne zravno staveb, kupov snopja ali osterv, tudi na kozolec iti ni varno. Si pod streho, ne hodi pod kap, ne k oknu, ne blizu peči ali dimnika; ne pripusti, da bi skoz od-perta okna ali vrata veter vlekel. Eno okno odpreti je varno, da žvepljeni sopuh, ki se za strelo kadi, ljudij ne zaduši, ako bi udarilo. U cirkvi ne bodi blizu zvonika, orgel ali sten, najvarneje je po sredi. Ni varno veliko srebernine ali železnine ali kaj takega pri sebi nositi, po katerem strela rada potegne. Po noči raji ustani, ako nevarnost čutiš, da te u postelji ne dobi, ako bi udarilo. Nevarno je megli kaditi; po dimu rada strela švigne — še nevarniše megli zvoniti; zvonik najprej zadene. Leta 1783 je pri samem zvonenuju u treh mescih 96 ljudij strela ubila; zato je prepovedano.

Dalej ko udari, poznej zagermi; prej ko za bliskom trešči, bliže zadene. Je blisk in grom ob enem, udari pri nas. — Ne letaj prenašlo gledat; lahko bi drugokrat udarilo.

Če u kako prebivavnico trešči in ljudje omedlijo, hitro okna odpri, ljudi pa vun u zdravo sapo znosi. Razreži jim oblačila, posebno krog vrata in vse razprosti; polij jih z merzlo vodo ter jim u prav merzlo vodo pomočene perte okoli glave devaj. Pošlji po zdravnika, naj jim pušča, če so terdne nature. Dergni jih po vsem

životu s kertačami, katere u merzlo vodo pomakaj. Pihaj jim u lice, pa tudi s cevjo skoz usta, ko jim nos zatisneš. Dobro je tudi, take u rahlo zemljo za eno ped na debelo do lica zagerniti; glava in persi morajo nekoliko više biti. — Nekateremu roka, ali noga, ali pol života odreveni, pa se jim vender pomaga s skerbnim ribanjem, naj so ravno od strele očerneli. Večkrat je pa tudi nagla in neprevidena smert, pred katero nas Bog obvari!

Po polju ljudje strelo iščejo, neko sožgano kamenje, ki pravijo, da ga je blisk prinesel, in da ga je dobro u zernje djati, da zernja moli ne jedó. Pod nebom u meglah ni kamenja, strela pa, kamor udari, železo, srebro in druge take reči raztopi, tudi kamenje sožge in razdrobi; tako kamenje imajo za strelo.

Strašen je nebeški ogenj, pa tudi potreben in hasnovit za zdravje in rast. Zdravniki imajo kolovrate, ki na steklenih nogah stojijo; med svilo vertijo veliko stekleno kolo, da se ognja nabere. Ako se s perstom dotekneš, kerhko pokne in te po celem životu zmekini. Naj bi se prav veliko takega ognja nabralo, vola ubije. S tem se ozdravi protin, mertvi udi in več takih boleznij. Še večja dobrota je nebeški ogenj za zdrav zrak in rast. Po gromenju in bliskanju vse lepše raste, tudi gobe po dobravah.

Strelo lahko napeljamo, ako ji magnet nastavimo; toda mora biti u najviši kraj nasajen, drot pa dobro po strehi napeljan, sulice ne prereditko. Ako so prereditke, ali je drot rija snedla, je magnet tudi lahko nevaren. Strelo na se potegne, pa ji pota po drotu zmanjka; poverne se in u streho zakadí. Svoje dni so lepe visoke lipe, hojke in taka drevesa zraven hiš stavili, in marsiktero hišo nesreče ovarovali; pa vender je bilo nevarno ob hudem vremenu pod tako drevo stopiti.

Kadar se zvečer prav gosto brez gromenja bliska, pravijo, da se iz vic sveti; ali to so prazne besede. Je

huda megla daleč, vidimo blisk, pa gromenja ne slišimo. Je nebo megleno in mokrotno, se blisk po meglah blišči, kakor mesec, kadar skoz okno u kako vodo sije in na steno blišč dela. Se bliska po letu zvečer od severja, bo hitro dež, naj bi še tako vedro bilo; ako ne tisto noč, pravijo, gotovo drugi ali tretji dan: toda mi uganjamo, Bog pa ugane in stori, kakor njemu dopade.

26. O koleri nekaj. ¹⁾

Ker je bila naša vas u veliko nevarnost prišla, ne morem Boga vsegamogočnega dosti zahvaliti, da sem poskusil, in tako hitro za to strašno bolezen pomoč in zdravilo našel. Kolikor bolj je nevarna bolezen, toliko leže se da ozdraviti, in kakor bolezen — brez zdravil — smert pripelje, tako pusti bolnika, če se zdravila rabijo; in kakor gotovo umerje, katerega bolezen brez zdravil napade, ravno tako spričuje skušnja (kakor da je dvakrat dvoje štiri), da kar eden ne umre, če le moje lahko zdravilo rabi; vender je treba, da bolnik ne neha poterpežljiv biti, drugi pa, kateri mu strežejo, strežbe ne opustijo.

Ko so bili že trije na naglem umerli in je gosposka spoznala, da je nevarna bolezen že tukaj, sem precej

¹⁾ Po knjižici l. 1831 posebej izdani z naslovom: „Prepis eniga pisma gospod fajmoštra v' Babolni na Tisi na Ogerskim, v' kterim pišejo ta skerbni gospod, kako so srečno zdravili tiste, ktere je bolezen kolera prijela. 8°, str. 8.“ Na koncu se bere: Bobolna per Tisi 3. veliciga serpana 1831. Janez Morvaj, fajmošter. Primeri bibliografijo Slomš. I. str. 231, opazka 2. — Izvod te knjižice hrani se u bogoslovski knjižnici ljubljanski pod znamenjem F/65. Ured.

znamenje bolezní pri prvih treh mertvih preudaril. — Ker bolezen stori, da človek na naglem omerzne, sem pri dveh moških, ki sta spet s vsemi znamenji te bolezní zbolela, in ker sem mislil, da tako moreta umreti, in da jima škodovati ne morem, če jima tudi ne pomagam, skusil jih dobro ogreti. — Rekel sem tedaj oba bolnika u postelj djati, dobro odeti, jima gorke oblage in gorke pijače dati, vodo pa sem prepovedal. Ta moja skuzba je bila z božjo pomočjo toliko srečna, da sta oba moja moža ozdravela. (To je bilo dobro, da sta oba rada ubogala).

To mi je še večo serčnost dalo, svojim ubogim bratom pomagati, ker mi je kmalu po tem prepis pisma nekega nemškega zdravnika iz Rusovskega, ki ga je svojim ljudem pisal, u roke prišel, in sem u novicah bral, kako u Rigi bolnike zdravijo. Iz teh se je pokazalo, da sem prav začel zdraviti. Torej sem u cirkvi in zvonaj oznanil nevarne nastopke te bolezní in kako se je nasproti lahko obvarovati, če se pomočki zoper njo rabijo. Kako se mora bolezen zdraviti sem svoje župljane podučil. Tistih, kateri radi ubogajo kar eden ne umerje, tistih pa, kateri u svoji gerdi, slepi neumnosti terdovratni ostanejo, ali pa če bolnik, ker velikokrat pamet zgubi, iz neumnega usmiljenja tistih, ki mu strežejo, merzle vode dobí, kar eden ne bo smerti odšel. —

Vse zdravljenje obstoji u tem: Ljudje so bili, še preden je bolezen prišla, podučeni, kar se tudi še zdaj vsak dan zgodí, po katerih znamenjih se spozna, da se bolezen človeku bliža; če kdo začne u glavi vertinec, slabe roké in nogé, kakor da bi bile razbite, težave u želodcu ali grižo dobivati, se mora precej uleči. Bolnika rečem u gorko postelj djati, s kocami in kožuhi odeti tako, da nikder ne more kaka merzla sapa do njega, sam nos ostane odkrit, glavo pa rečem zakriti. — Kadar se bolnik vleže, pripravi se tudi oblaga takole: nekoliko bele mete, abrote,

šetraja, žajbeljna in papeljnov, ki po potih rastejo, se nareže, z vodo popari, ali pa se te na drobno zrezane reči med dve ruti denejo in na eni strani z gorkim vinom namočijo, in gorke naglo položijo na želodec bolniku, ki se pa mora precej spet dobro odeti. — Tudi pijača se hitro in lahko pripravi, namreč; bela meta, bezeg ali pa kamilice, se na vodi skuhajo in to bolniku gorko daja. Če ni bele mete dobiti, vzamem tudi polaj, kateri pri nas po travnikih raste. Če je bolnik žejen, se tudi ječmena na vodi skuha, in to gorko piti daja; če je lačen, dá se mu gorka juha, za pijačo pa ječmenove vode. Kadar bolnik vročino prestopi, katera bolezen prežene, ostati mora še pod odejo u vročini, katero pa rad poterpežljivo prenese, kakor sem velikokrat skusil, ko sem bil sam pričujoč. Dokler se bolnik še potí, mu rečem suho, čedno perilo preobleči. Če tudi začne bolniku boljše prihajati, vendar še ne pustim gorke oblage z želodca odvzeti, temveč znovič pogreto naložiti in bolnika do vratu z dvema rjuhama odeti, da se na naglem ne prehladí. Če se bolnik tudi pod rjuho vedno potí, je dobro znamenje, takrat mu pustim vstati, toda se mora po zimsko obleči, in kadar se gorke juhe najé, mu dovolim tudi malo vina. Tako že mnogi mojih bolnikov, ki so zjutraj zboleli, zvečer že po hiši hodijo.

Da se priprosti ljudje pripravijo, da se vležejo, jih je treba neprenehoma prositi, in opominjati. Mene že persi bolé, zakaj nepodučenim ljudem je komaj mogoče kaj pametnega dopovedati. — Tri tedne sem od jutra do večera od hiše do hiše hodil (zakaj bolenišnice tukaj ni bilo mogoče napraviti), sem pri bolnikih šlatal njih roke in noge, in se nisem nič bal, tako da sem od same velike hoje in od govorjenja ves oslabel; pa tisto veselje me je oživljalo, ki sem ga pri misli občutil, da nam je Bog, kateri nas po pravici tepe, vendar pomoč podal, gotovo pomoč, kako se zamoremo najhujše teže njegove

kazni, namreč smerti, obvarovati, in veselje, da sem s pomočjo božje milosti svojemu bratu življenje otel, me z novo močjo navdaja.

Zraven tega, da bi prederzen ne bil videti, in da, ker življenje drugih ljudij otevam, sam svojega ne zgubim (zakaj tega nisem vreden, da bi Bog zavoljo mene kak čudež storil), sem dve ženski najel, sem ju z gledanjem naučil, kako jaz zdravim, in sem jima obljubil, da bode obe za vsakega bolnika, katerega bote ozdravile, osem grošev dobile, če pa bolnik umerje, ne bote dobile nič. Poverh sem jima obljubil, če bode pridni, za njih pridnost dva starja pšenice. To je bilo mojim župljanom treba storiti, zakaj, ker se je od začetka hiša, u kateri je bil kak bolnik, zastavila in zaperla, se jih je veliko zavoljo straha skrilo, bolnika je bilo težko naglo najti, in zdravljenje je bilo zato silno težavno. Ti dve ženski pa ste prav pridno sledile vsakega bolnika. Da bi ljudi pripravil, da bi bolnika hitreje napovedali, ker je bolnikov čedalje več bilo, sem gosposko prosil, naj bi nič več hiš ne zapirali, ker je to več škodovalo, kakor koristilo. Pa tudi ljudi bi ne bilo dosti, ko bi bili hoteli vse hiše zastaviti. Dva groba sem tudi zapovedal izkopati, in sem oznanil, da bom rekel tiste bolnike, kateri se bodo skrivali, ali kateri pri zdravljenju ne bodo pokorni, precej pokopati, ko bodo komaj umerli. Le tako mi je bilo mogoče s priprostimi ljudmi kaj opraviti.

Nekatere bolnike pa bolezen tudi hujše prime; s temi ravno tako ravnam, kakor sem že povedal. Če pa tako ne morejo u pot priti, rečem nekatere pariti, nekatere pa kopati. Pariti se dá bolnik takole: Čeber se prinese in bolnik se u njem na stolček posadí, k nogam bolnikovim na dno čebra se denete dve ali tri vroče opeke ali kamni, na katere se jesih na pol z žganjem zmešan vlije, bolnik se hitro do vrata s kocami ali kožuhi zavije,

da soparica ne more nikod vun; razbeljene opeke pa se tako dolgo premenjujejo in znovič polivajo, da se bolnik začne potiti. Po tem se bolnik mora posušiti in obri-
sati, se preobleči in u postelj spraviti, in gorko oblago na želodec dobiti (kakor je bilo pred rečeno). S soparico se tudi takole lahko ravna: Naseka se akacijnih vej, te se u vodi pri ognju zavró in vroči krop u čeber vlije. Bolnik se vsede na stolček u čeber in pod noge se mu dene spet drug manjši stolček, da noge do kropa ne pridejo, tako se spet dobro zavije, da ga soparica spotí. Skuhane akacijne veje so po moji skušnji boljše, kakor pa dišeče zeli, katere sem poprej rekel kuhati in bolnike u njih kopati. U gorki kopeli je treba bolnika tudi okoli in okoli zaviti, — Če bolnika božjast lomi, rečem da mu s kafernim jesihom in žganjem roke, noge in celi život ribljejo. Tudi takim bolnikom rečem, gorke vode od kuhane mete dajati, tako dolgo, da nagnjenje do kozlanja ali griža preneha in ne maram, če tudi kuhano vodo bolnik iz sebe meče, da se le želodec ogréje, bo tudi rajši vse u sebi obderžal. Za žejo je tudi tukaj gorka ječmenova voda, in obloga čez želodec se ne sme pozabiti. Resnično s tem oskerbljevanjem sem tudi take ozdravil, katerih rešiti nisem nič več upanja imel.

U Babolni na Tisi se je bolezen začela 25. julija, in kar jaz vem, jih je do danes zbolelo 120; od teh jih je umerlo 21 domačih in en ptujec. Od teh, ki so umerli, prvi trije niso nobene pomoči imeli, drugi pa so bili zapuščeni otroci, ki so neskerbnim materam umerli, ali pa neubogljivi svojeglavni starci. Da so ti umerli, je bilo najbolj to krivo, da niso prave postrežbe imeli, ker so pustili bolnikom se razodevati, ali so jim na prošnjo vode, ali še celo leda dali. Po vsi pravici smem zaterditi, da bi še trije ne bili umerli, ko bi bili storili, kakor sem jih učil. Tako jih je ozdravelo 98. Nekteri so bili tudi, kateri niso nič hoteli povedati, da so zboleli; ker

so vedeli, kaj jim je storiti, so se mirno u postelj spravili, se spotili in vse drugo zapovedano storili in se ozdravili.

Jaz sem od začetka štiri žakljiče klora s seboj nosil, pozneje pa sem jih od sebe vergel ; zdaj si pa le včas roke z jesihom umijem, tako da ga malo na ruto vlijem. Dokler ni holezni bilo, po navadi zjutraj nisem nič jedel, zdaj pa vsak dan. Večkrat se zjutraj u postelji nalašč spotim, pa le malo. Če se po dnevu spotim, se tudi vselej preoblečem, včas se skopljem, zmerno jem in pijem, posebno se varujem, da želodca ne prehladim, in da pot u život nazaj ne stopi. Sicer pa nisem do zdaj nobenega zdravila rabil, da bi se zanaprej bolezni obvaroval.

Še zdaj obiskujem in sprašujem bolnike, in bodi Bog zahvaljen, še zdaj nič ne čutim bolezni. Prosim pa tudi vse, ki bodo to brali, da naj nikar ne mislijo, da svoje hvale iščem, le samo zaupanje in spoštovanje do visoko častitega, milostljivega gospoda nadškofa patrijarha, našega ljubega očeta, in ljubezen do bližnjega, s katero želim s svojim bratom pomagati, to mi je serčnost dalo, resnično in iz serca vse povedati, kar se pri nas godi.

27. Bog nas varuj samomora!

(Drobt. 1846.)

Kadar sv. vera umira, hudobija raste, množijo se tudi samomori, za človeka največa hudobija, nesreča zverhane mere, katero u misel vzeti naj nas bo strah, zakaj peta zapoved božja zapoveduje: „Ne ubijaj, ne drugih, ne sebe, ne polagoma, ne mahoma!“ Bog je človeku življenje dal, le Bog ga ima pravico vzeti. Kdor pa Bogu u pravico sega, njega bo Bog!

Pogosto se sliši u sedajnih časih tudi na kmetih, ako duhovni gospod slabim kristijanom po volji ne storijo, stariši razuzdanim otrokom volje ne dopolnijo, ali žena zapravljivega pijanca pokrega: Se bom pa obesil, ustrelil, pa u vodo skočil! i. t. d. Oj beseda grozovitna, oj misel iz samega pekla! Pokrižati se je pred tako besedo potreba, kakor pred najhujšo skušnjavo.

Marsikateri malovernež pravi: Ne morem prebaviti; nočem živeti več, se bom ob življenje djal? — Oj neumnost! Ako deži, in si ves moker, da ne moreš dalje prestati, mar porečeš: Me premaka, mi ni za obstati na dežu, bom pa u Dravo ali Savo šel? — Ako terpljenja časnega prestati ne moreš, kako pa boš vekomaj terpel?

Ako solnce prav vroče sije, da čelo kipi in tebi od čela kaplje, ti pa porečeš: Mi je prevroče; mi ni na solncu prestati; bom pa u gorečo apnenico skočil, da se bom ohladil; ali ne bo vsaki rekel, da si obnorel? — Tako skoči vsaki samomorec u grozovitno apnenico večnega ognja, ki si življenje prikrajša. — Le u senci usmiljenja božjega revež od vročine potivnih dnij življenja

našega dobro počije, ki živo vero in terdno zaupanje ima. Kdor pa kaj takega zine, ali premišljuje, daja hudiču las, iz katerega bo tolsto verv izpletel, na kateri ga u strašni pekel potegne. Bog nas ovarji takega!

Strah in groza je brati od izdajalca Judeža Iškarijota, kako je verv vzela, in se na verbo obesil, in se je po sredi razpočil, ter se mu je izsul ves njegov drob.

Po vsem Jeruzalemu se je ta samomor k strahu vsem naznanil. Dj. apost. 1. Koliko ima u sedajnih dneh samomorec Judež hudovernih tovarišev in tovaršic! — Tam se mladeneč ustrelil iz slepe ljubezni do svoje; njo ljubi, sam sebe pa sovraži; ali ni to vražja ljubezen, ki dušo pekel izda? — Tukaj se utopi nesrečna deklica zato, ker jo je njeni zapustil, hudoben človek zapustil, ki je nikdar prav ljubil ni. Druga je u vodo skočila, ker je svoje poštenje zgubila. Kaj tebi ni prva zguba zadosti, da še življenje in dušo po verhu daš? — Tamo se skopec obesi, ker mu u zgubo gre, in misli, da mu pri polnih žitnicah zernja, pri kupih denarja ni moči živeti, ker je žito in vino na ceni padlo, da bodo ubogi ljudje boljši kup živeli. Oj neumnost in hudobija! — Zdaj se žganjepivec ob življenje dene, ki si je sam u sebi živ pekel prižgal, ter misli, da ni znotranjega ognja drugači pogasiti, kakor da se u peklenški ogenj zakadi? — Oj hudobija!

Pa tudi marsikdo si krivo pobožnost izmisli, ki ni od Boga, ne od svete katoliške cirkve, ampak od krivih, zapeljivih prerokov, izmišljena, in od same neumne pobožnosti se po malem, ali pa naglo zamori, satan se mu pa smeji, da ga je zmotil, in s tako grozovitno smertjo veliko kristjanov pohujšal, da pravo pobožnost čertijo, ki je ne poznajo. Terpljenje samo tako Bogu dopade, ki nam ga Bog sam naloži, ne pa naša lastna nespamet. — Tako človek sam sebe umori, samo tak, u katerem prave vere, terdnega zaupanja, ali pa čiste kerščanske

ljubezni ni. Kder pa teh treh božjih čednostij ni, tudi izveličanja ne bo. — Ne puška, ne verv, ne voda, ne ogenj, ampak izveličansko znamenje sv. križa nam pomaga in nas k nebesom približa.

Praviš, da ne moreš dalje živeti; ali boš pa zamogel večno terpeti? Vsaka minuta časnega življenja je toliko vredna, da se z zlatom in srebrom vsega sveta poplačati ne dá; od nje visi milijonov let srečne ali nesrečne večnosti. Ne reci, da nisi za nič na svetu. Ako drugega ne moreš, pa terpi; tudi terpljenje Bogu dopade, pomaga tebi in drugim ljudem. Pri vsaki stopinji še najdeš kaj dobrega storiti, še kako slabost opustiti; le išči in boš našel, toliko da še umreti utegnil ne boš. — Ne kliči smerti, kakor bi bila na tebe pozabila. Smert pozabila ni, ampak le ti si pozabil za srečno smert pripravljati se. Kadar pride, bo še prehitro. „Čujte — Jezus opominja, — ker ne veste ure, ne dneva. Kar pa vam pravim, vsem pravim: čujte!“ (Mark 13.)

28. Bog daj zdravja!

(Novice l. 1846.)

Zdravja si voščimo, zdravja želimo sebi in drugim, zakaj pa tudi po pameti za-nj ne skerbimo?

Za zdravje so nam potrebne seosebno štiri reči:

I. Zdrav zrak.

Ni ga zdravila boljšega od zdravega zraka. Zdravi zrak daje telesu od zvonaj skozi kožo, od znotraj skozi pljuče neprenehoma življenje in moč, ako je čist, veder in hladen, kar je prav. Po takem zraku je človek vesel in krepek, za delo serčen; jesti in piti mu diši, pa tudi tekne, kar zaužije; njegovo spanje je sladko, povsodi se dobro počuti. Brez živeža človek nekoliko dnij preživi; brez zdravega zraka u enih minutah umerje, kakor riba brez vode. Škodljiv je zrak med zidovjem, u velikih mestih, u zapertih čumnatah, u katere malokdaj ljubo solnce posije. Ljudje so bledi, černi in slabotni, ki u njih prebivajo, nevečni ko muhe; in vsaka bolezen se jih lahko prime, kar nas skušnja uči.

Pošten kmet je imel dva sina, mlajšemu je bilo ime Štefan, starejemu pa France. Franceta dá u mestu krojaču u nauk, mlajšega pa doma za svoje delo ima. Ko se je France izučil in svoje leta dostál, pride očeta obiskovat. Oče se prestraši, ko vidi, kako je medel in bled. „Moj Bog! — mu pravi — kaj si bolén? Ali še moreš kaj delati?“ „Kaj pa, moj oče — France od-

govori — poslednje leto se nisem pri igli starih tovarišev ustrašil.“ — „Hočeva se poskusiti — mu Štefan reče — ali mi boš pri mlatvi kos. Pojutrem bomo nad pšenico segli,“ Zgodaj u jutru ga zbudijo, ko se je jelo daniti, in mlatiti začnó. Pa niso treh nasadov premlatili, in že je France pešati jel, rekoč: „Leže je iglo obračati, ko cepe sukati.“ Tudi prehladil se je in začel pokašljevati. Nevoljen mlatiče popusti in gre očetu tožit. „Sem si mislil — so oče djali — da Štefanovo delo ne bo za te. Vi mestjani preradi sedite u tesnih, sparčnih čumnatah, mi kmetje se pa pod milim nebom po zdravem zraku obračamo, in se terdega dela deržimo, zato smo lepo rudeči, terdni in zdravi.“ — „Pač škoda, da ste me u mesto dali — reče France — rajši bom pri vas terden kmet, kakor pa u mestu bolehen gospod.“ Kmetje ne vejo, koliko dobrot imajo.

Škodljiv je zrak po dimnicah in po zapertih kučah. Dimnice, ki dimnika nimajo, so hitro dima polne, ki človeka duši, ter se mu na persi vleže. Ako se pa dušnik odpré, se po zimi tako hitro izhladijo, da ljudje lahko ozebejo, ki niso zadosti dobro obuti. Ljudje, ki po dimnicah stanujejo, so okajeni, kakor stergarji, in celo dopoldne po zimi černo pljujejo. Kako bi to zdravo bilo?

Nezdrava je sapa u kočah, kder so okna zabita, da se odpreti ne dajo, za toliko bolj škodljiva, kolikor več ljudij u tesnobi živí. Še hujše nezdrava sapa je u hiši, u kateri živina z ljudmi prebiva, naj bodo kure, ali mladi prasci ali teleta.

Potreba je prebivavnicó vsaki dan pomesti, vsaki dan okna nekoliko časa odpreti, prah pobrisati, in vsako leto spomladi steno čedno pobeliti. Boljša je zdrava sapa ko denar.

Škodljiva sapa, pogosto smertna, je po izbah, ki jih s premogom kurijo, ako niso peči prav dobro zamazane; u kletih, u katerih se mošt ali novo vino hrani,

u dolgo zapertih dumpeljih,*) u štepih ali studencih, ki dolgo že niso bili odperti.

Ni davno, kar se je u nekem mestu na Nemškem mlad štepihar u globok štepih spustil, nekaj popravljat. Po lestvici leze in mahoma se u globočino zverne. Serčen vojščak, ki blizu stoji in nesrečo vidi, hitro puško na stran postavi, ter se za njim podá, ga smerti rešit; pa tudi on za njim pade. Huda sapa, ki se je u štepihu pokvarila, ga je omamila, da je omedlel. Ljudje začno od vseh krajev prihajati, in tudi stari štepihar, oče pervega, prisopiha, ter hoče za sinom, da bi ga rešil. Gosposka pa prepove in nobenemu več u nevarnost ne dá. Jeli so hudo sapa iz štepiha izpravljati; pa še drugi dan se jim ni dala pregnati. Moža, ki so ga do pol štepiha na vervi izspustili, so mogli na pol mertvega nazaj potegniti, mertva trupla pa z železnimi mački izvleči.

Vsa ta nesreča bi se ne bila pripetila, naj bi bil mladi štepihar sapa z lučjo poskusil. Poprej, ko se u take zaperte dumplje gre, se mora prižgana luč naprej nesti. Ako luč ugasne, tudi človek u taisto ne smé.

II. Zdrava jed.

Lampica potrebuje olja, da gori, človek pa hrane, da živi, naj že bo meso ali zelje, kruh ali pa sad. Najtečnejša hrana je kruh, ako je dobro pečen. Kruh stare peke je zdrav, novopečen škodljiv. Vsaka gospodinja naj skerbi, da bo za svoje ljudi še za dva dni stare peke kruha imela, kadar gre mesit. Otrokom toplih štručik ne dajaj. Ako so ravno zabeljene, želodec jih bo od njih bolet.

Pri neki hiši so maslenega kruha spekli, in hitro iz peči ptujemu možu na mizo prinesli, naj bi za malo

*) dumpelj, luknja, dupljina.

južno imel. Mož pravi, da toplega kruha ne jé, ter svoj del razlomi in ga na okno hladit položi. „Jez in otroci pa novopečen kruh najbolj štimamo, dokler se malo po njem cedi“, pravi gospodinja in z otroci topli kruh zaužije. Že tisti večer so otroci toževali, da jih črevo boli. Drugo jutro je najmlajše umerlo in dvoje drugih je močno zbolelo. Pogledali so, kaj je otroku bilo in kaj najdejo? Kepo terdega testa iz pretoplo užitega kruha. Ali se ne godi tudi pri vas taka?

Meso je zdravo, dokler se ne osmradi; najnevarniše so opolzle ribe, plesnive klobase in pa meso bolene živine.

Zelje in sočivje zabeljeno, kar je prav, človeku bolj tekne, kakor samo meso. Mesojedei ne čakajo starih let, ker se jim kerv pokvari.

Najboljši kuhar je glad, ali izstradan želodec; pa tudi kuharica mora dobro kuhati, naj si bo dekla ali gospodinja, kmetica ali gospá. Katera dobro kuhati zna, jo pametni ljudje več obrajtajo, kakor bi škrinjno denarjev imela.

Uživaj po meri in počasi, dobro prežvekuj in po malem požiraj. Volčjemu človeku kosilo, še toliko dobro, slabo tekne. Jenjaj poprej, ko se nadovoliš. — Hočeš prav in dolgo zdrav biti, vsaki mesec enkrat se prav izposti in izgadi. Pameten post je oče zdravja; zato so nekdanji puščavniki po sto let doživeli, ker so se radi postili.

Piskri, sklede in vsa posodva kuhinjska naj bo čista in čedno pomita. — Varovati se je kuprastih in kositarskih posod, če niso dobro s cinom oblite; pa tudi piskrov, ki dobro loščeni niso. Zeleni volk, ki se u njih naredi, je najhujši strup, od katerega je že veliko ljudij zbolelo in pomerlo. Kadar kdo na strupu zboli, hitro naj toplega mleka, olja, ali pa mlačne, z maslom zabe-

ljene, ali pa z milom (žajfo) zmešane vode popije, kolikor je največ more. Če pa kako strupno zel povžije, hitro naj kaj takega popije, da se bo izstergal in strup iz sebe zmetal.

III. Zdrava pija.

Hujša je žeja, ko glad; pa tudi pogoje človek čez mero pije, ko jé; kar je nezdravo in greh. Kar je za žejo ugasiti, je prav, dokler žeja bolezen ali pa huda razvada ni, kakor pri pijancih. Merzla, čista voda žejo najbolj ugasi, kri izčisti, in človeka pokrepča, da je čverst, ko riba.

Mlake se je pa varovati, kalne, stoječe vode ne piti; polna gnjilobe in merčesa je, da si ga ravno z očmi ne vidiš. Po letu, kadar je velika vročina, dobro pijo naredi u bokalu vode nekaj žlic dobrega jesiha, ki posebno ženjicam in senožeticam tekne.

Na vročino piti je zlo nevarno. Ohládi se, predenj posodvo nagneš; oblij si roke, in senci pomoči. Vodo od kraja u ustih poderži, prej ko jo požreš, ali pa kruha pogrizni. Boljši je žejo poterpeti, kakor zboleti, veliko let kašljati in sušice umreti. Ol ali pivo odraščeni služi, če je le dobro kuhano, ne prenovno, pa tudi preskisano ne. Kave in pa kuhanega vina prepogosto piti, želodec oslabi, in kri preveč ogreje. Le včasi za zdravilo naj bo. Vino, po meri pito, je za priletne ljudi, kar je mleko otrokom. Za mladino, ki še dvajset let nima, je vino škodljiva pokvara. — Vino s svincem sladkano, in popravljenno, je ravno tako škodljivo, kakor da bi po malem mišnico pil. Česar glava boli, zdravo ni; naj si bo žgaline ali zavrelka. Za take pije vodé ne daj. Najhujša in najnevarnejša pijača je žganjica, prava kača za sedanji človeški rod, ki od žganja čedalje hujše slabi.

Iz zernja in repice žganje delajo, in si tako ljubi kruhek u strup spreminjajo. Tudi divjaki u Ameriki škodljivo pijo spoznajo, ki so jim jo Evropejci donesli, da od žganja še le prav zdivjajo. Nekdo Indjanov je djal: „Žganje so nam dali, kdo ga je pa Evropejcem dal? — Hudi duh.“

Luka Projar je bil u svojih otročjih letih prebrisane glave, in pa dobrega serca, prav ljubeznjiv mladeneč. Prav dobro se je učil in rad ubogal. Vse ga je rado imelo, rekoč; „Luka bo še nekđaj prav verli mož!“ Lehko bi bil res prav verli človek izrastel, ako bi ne bilo gerde nesrečne navade u domači hiši bilo.

Stari Projar, njegov oče je rad žganje pil. Kadar se je upijanil, je gerdo govoril, klel, in otroke pretepal. Luka je moral pogosto u kerčmo po žganja. Gredé poskuša, žganje po dvakrat ali trikrat požré in se ga tako pomalem privadi. Ko Luka odraste, se z žganjepivci seznanil, večkrat, kar glešta, na žganju zapije, in celo dobro se mu zdi, da u pijanosti kolne in urezava toliko hujše, kolikor mlajši od drugih je bil.

Dobra mati spozna, da doma Luka ne bo prida storil. Z očetom se pogovorita, ter Luketa u neko mesto kupčevavcu dasta, naj bi se štacunarstva izučil. Luka je ubogal in se tako čedno nosil, da ga je njegov gospod prav hvalil.

Ko se je pa Luka izučil in sam svoj postal, hitro je zopet s slabimi tovarši znanje naredil. Začeli so žganje piti, in med njimi je Luka najhujše pil. Pride večkrat pijan domú, počenja z domačimi nepoštene reči, se svojemu gospodu zameri in službo zgubi.

Najde zopet drugo službo in njegov gospod ga od kraja veliko obrajšta. U kratkem pa začne zopet med stare tovaršije zahajati; in to je bila njegova nesreča. Neko nedeljo po zimi gre z dvema tovaršema pit u bližnjo ves zvonaj mesta. Bila je huda zima in pili so mnogotero vino, posebno pa žganje, da bi se na pot prav

ogreli, in vsi trije so bili pijani ko čepi. Še le o polnoči grejo iz kerčme, in zlo merzlo je bilo. Na pol pota eden tovaršev obleži, in onadva ga pustita ležati. Žganje po zimi sila veliko dremoto napravi. Mlad tovarš je u pijanosti zaspál in zmerznil. Drugo jutro kmetje mertvega u mesto prinesó. Luka in njegov drugi tovarš sta srečno do svojega praga prilezla, ali uni je na rokah in nogah ozebel. Luketu so se pa možgani užgali. Več tednov je ležal u smertni nevarnosti. Ko mu je boljše bilo, so prišli stariši po njega, da so mu domá bolj stregli, ker je poprej ozdravel.

Huda skušnja ga je izmodrila. Sklenil je žganje celo opustiti, kar je tudi storil nekoliko let. Stariši mu kupijo štacuno, Luketa oženijo, in nekoliko let Luka s svojo ženko prav srečno živi. Pomalem pa zopet u hudobne tovaršije zaide, ki niso boljega vedele, ko [piti. Zopet se je Luka žganja privadil. Žena ga ni mogla krotiti in vse prošnje so bile zastonj. Čedalje hujše je pil. Lice in pa noge so čudno otekale. Od žganja se mu je želodec in drobovina tako posušila in skerčila, da ni jesti več mogel. U kratkem je na sušici umerl, še le 30 let star, ter je stari prigovor poterdil, ki pravi: „Pijanec se spreoberne, kadar se u jamo zverne.“ Leže se je varovati, kakor odvaditi.

IV. Zdravo spanje.

Počitek je človeku najpotrebniši užitek, da po sladkem spanju clo novo moč zadobi. Kdor po dnevu pridno dela, se pod milim Bogom utruđi, pa dobro vest imá, ta mehko spi in si dobro počije. Vesel in zdrav u jutru vstane, in ves krepek lahko na svoje delo gre.

Le po noči je zdravo spati: po dnevu le bolniki počivajo, ki po noči spanja nimajo. Tudi otroci in pa zelo stari ljudje po dnevu zadremljejo. Grozno škodljivo

je cele noči prebedeti, po dnevu pa spati. Najboljše spanje boš imel pred polnočjo; in pravijo, da ena ura pred polnočjo spati več izda, kakor po polnoči tri.

Ni zdravo spati u tesnih čumnatah, kder je preveliko ljudij, kakor po planinah, kder po zimi toliko odrov*) u svoje dimnice nanosijo, da se eden drugega dotika. Ni zdravo u pretoplih spavnicah ležati in potreba je, vsako jutro okna in vrata odpreti, da jih veter prav prehladi. Nij zdravo na pernicah ležati; boljša je žima, slama ali pa plevnik. Večkrat se morajo na solncu presušiti, ako na pernicah spiš.

Gerdo in nezdravo je, se po peči valjati, za pečjo ali na komnu pariti, kakor imajo po nekaterih krajih navado. Slama se mora pogosto premeniti in pertiči po pranju pogerniti. Brez pertiča le s . . nja leži. Sram naj bo gospodinjo, ki postelje s čim pogerniti nima.

Po dvoje pod eno odejo — u eni postelji ležati, ni zdravo, posebno pa za odraščene otroke škodljivo na duši in na telesu. Sapa in pot se rada tovarša primeta, ki mu dobro ne dé. Posebno otrokom je škodljivo, ležati pri starih ljudeh. U ptujih posteljah lahko bolezen, ali pa merčesa nalezeš.

Predolgo spati ne hasne; sedem ur je zdravim celo dovolj. Ne vlezi se, dokler nisi truden, pa tudi vstani, kadar se prebudiš. Poležavati je gerda in grešna navada. „Hitro spat', pa zgodaj vstat', če hočeš biti zdrav in mlad!“

*) oder (vojder) = postelj za silo pripravljena. Ured.

29. Zlato ravnilo kerščanskega življenja.

(Drobt. 1861.)

Vse se naj pošteno in po redu godi.

(I. Kor. 14. 40.)

Dobra ura prav kaže in bije; lahko se na njo zaneseš in po njej ravnaš. Slaba ura vseskozi zastaja, gre zdaj prehitro, zdaj prepočasno in ljudi moti. Tako se človeku godi, kateri po pravem redu ne živi. Danes moli kakor svetnik, jutre molitve celo opusti; zdaj dela kakor črna živina, le toliko, da se ne ugonobi, zdaj roke križem derži in celó na delo pozabi. Danes se gosti in nima nijene mere, jutre pa strada in nima, da bi soli kupil. Tako nerodno življenje ni pravično, ampak od hudega pride in u hudo pelje, pravi sv. Avguštin. Zato velj sv. Pavel: „Vse naj se pošteno in po redu godi.“ In sv. Bernard opominja, rekoč: „Lepo vas prosim, stanovitni ostanite u Gospodu in neprenehoma skerbno ohraníte ravnilo, da vas bo ravnilo ohranilo.“ — Po kakošnem ravnilu pa imamo svoje življenje prav ravnati?

Kakor ura u zvoniku dva kazalca, pa čvetero kazal ima, tako mora ravnilo našega življenja dva dela človeka ravnati: *dušo in telo*; pa tudi čvetero potrebnih reči

dobro in modro kazati: 1. *Počitek*, 2. *molitev*, 3. *delo*, 4. *zaužitek*, to je: vse štiri vogle našega življenja na tem svetu.

I. Počitek.

1. Po storjenem delu je *počivati sladko*, pa tudi potrebno bolj, kakor jesti in piti: spati po noči, si odeniti po dné. Spati zdravim je sedem ur dosti, osem ur bolehnim in starim; po letu se šest ur naspiš. Dolgo spanje, kratko življenje.

2. *Hitro zvečer spat'*, pa zjutraj zgodaj vstat', če hočeš biti zdrav in mlad. Večerni potepuh, pa zjutranji zaležuh sta hudega najboljša hlapca, ki nosita u pekel u mlin.

3. *Ustani hitro* o pravem času, in ne obotavljaj se. Sir. 32. 15. Če te kdo izbudi, misli, da te angel kliče, kakor sv. Petra, rekoč: „Ustani hitro, in za meno pojdi!“ Djanje ap. 12, 7.; ne slušaj lenega telesa; premaga juterna je Bogu prva prijetna daritev.

4. Po *dné spavati* je le za bolnike in pa stare ljudi; zdravim pa škoduje. Po kosilu ali južini ležati, stori človeka puhlega na duši in na telesu. Po dnevu spati, po noči bedeti, je navada razuzdanih in pa hudobnih ljudij.

5. Ako od *dela pohenjaš*, si pot obrišeš, ali se u senci ohladiš, skerbi, da s praznim čenčanjem Bogu dneva, gospodarju pa plačila ne kradeš. Ne poskušaj, katera senca je bolja; lenoba ni počitek.

6. *Na večer* po klopeh ne posedaj u slabih tovaršijah; nepotrebni seji je skušnjava prijatljica. Ne vlačí

se po kerčmah, ne vogljari po tujih strehah, ne hodi na ples, ne u ves brez potrebe. Pošteni si doma počije in na prihodnje delo poživi. — Gospodar in gospodinja poglejta, jeli so možki doma, ali so ženske same? Sovražnik ne počiva in pride ob uri, kadar ljudje spijo. „Kdor za svoje ne skerbi, je vero zatajil.“ II. Tim. 5, 8.

7. Ako hočeš *mehko spati* in si sladko počiti, molči u postelji, kadar odmoliš. Sleci se spodobno, pokropi, in vlezi, kakor na mertvaški oder, da skušnjavec u spanju te motil ne bo. Varuj usta, roke, noge in celo telo, naj u pokoju počivalo bo. Pregrešno ponočno djanje je sejanje za pekel; ni počitek, ampak moritev duše in telesa. Tega Bog ne daj!

II. Molitev.

1. Kar je telesu sapa, to je *duši molitev*; telo mora dihati, duša pa moliti, da ne onemore. „Neprenehoma molite!“ I. Tes. 5, 17. „Kdor prav moli, tudi prav živi.“ Sv. Avguštin. Kako pa to?

2. Kadar se *zjutraj prebudiš*, izdihni: a) „O Bog, moj Bog! tebi se u svitu izbudim.“ Is. 62. — b) Pokrižaj se, rekoč: „U imenu Boga † Očeta, ki me je ustvaril, Sina †, ki me je odrešil in sv. Duha †, ki me je posvetil, hočem ustati, Bogu živeti in umreti. O Bog, oglej se u mojo pomoč, Gospod, hiti mi pomagat. Čast bodi Bogu itd. — c) Spodobno se obleci, rekoč: Obleci me, o Gospod, z oblačilom nedolžnosti; oskerbi mi svatovsko oblačilo tvoje milosti. — d) Umij se rekoč: Omij me bolj in bolj mojih madežev, in očisti me vsake pregrehe. — e) Opravi juterno molitev, rekoč: Oče nebeški! lepo te zahvalim, itd. — f) Obudi kratko tri božje čednosti,

rekoč: O Bog! jaz verjem, itd. — *g*) Priporoči se Mariji in angelu varhu, rekoč: O Marija! itd. Preljubi angel itd. Kakor molitev juterna, bo opravilo celega dneva, dobro ali slabo. Joan. Klimak.

3. Ko se na *svoje delo podaš, Boga ne pozabi*, Pri delu roke, pri Bogu serce! — *a*) Stori dober namén, rekoč: O moj Bog! vse k tvoji večji časti; vse iz ljubezni do tebe, moj Jezus! — *b*) Če je delo težavno, ali sitno, skleni ga s križem Kristusovim, rekoč: Pomagaj mi, usmiljeni Jezus, voljno svoj križ nositi, in srečno za tebo u nebesa priti. — *c*) U skušnjavi zoper sveto čistost, reci: O Jezus, Marija in sv. Jožef; vam izročim svojo dušo in telo. Rajši umreti, kakor grešiti. — *d*) Kadar te jeza prime, izdihni: O moj Jezus, ves pohleven in ponižen, daj mi voljno poterpeti. O Marija, prosi za me, da se ne razjezim. — *e*) Kadar koga srečaš, ne opusti kerščanskega pozdravljenja: Hvaljen bodi Jezus itd. — *f*) Kadar čuješ uro udariti, izdihni: Oh, kako hitro teče našega življenja čas: Spet eno uro bliže smerti, bliže večnosti! Sveta Marija, Mati božja, prosi za nas, zdaj in u naši smertni uri. Amen. — *g*) Kadar delo dokončaš, Bogu ga izroči, rekoč: Bodi Bogu k časti in moji duši u izveličanje! Amen.

4. Kadar čuješ juternico, opoldne in pa večno luč zvoniti, ne odlagaj angelskega počeščenja *moliti*, rekoč: Angel Gospodov itd. Pred jedjo moli: Oče naš itd. Češčenja si Marija itd. Blagoslovi, o Gospod! nas in te svoje darove, katere bomo od tvoje dobrote zaužili, ki živiš in kraljuješ vekomaj. Amen. — Če najdeš ljudi pri jedi, reci: Bog vam blagoslovi, kar zaužívate! Odgovori pa tudi, če tebi kdo blago želi, rekoč: Bog vam poverni in daj, kar nam dobrega želite! — Po jedi moli, rekoč: Zahvalimo te, vsegamogočni večni Bog,

za vse dobrote tvoje, po Jezusu Kristusu, Gospodu našem. Amen. Oče naš itd. Češčena si Marija itd. Čast bodi Bogu itd. Bolje bo, ako se pri mizi na glas moli. „Pri tisti mizi se ne bo stradalo, katera se z molitvo začne in konča.“ Sv. Kriz. „Ali že jeste, ali pijete, ali kaj drugega počenjate, vse storite k časti božji.“ I. Kor. 10, 31.

5. Ob *nedeljah in svetkih* veselo obiskuj službo božjo ponavadno u domači cirkvi, poslušaj pobožno sveto mašo, pa tudi besedo božjo. O Gospodovih dnevih pri sveti maši biti, je dolžnost, o delavnikih pa dobro delo. Če ne moreš u cirkev, pa doma dober namen obudi, da bi rad pri sv. maši bil, ter se u daritev sv. maše izroči. Večernic popoldne o zapovedanih praznikih ne opuščaj, naj si bo kerščanski nauk, rožnivenec, križev pot ali litanije. Skerbi o svetih dneh za pobožno branje; pa tudi kako sveto pesen zapoj! Dobra dela telesne in duhovne milosti pridno opravljaj; tako ti bo vsaka nedelja postaja bliže svetih nebes. — U saboto večer imajo gospodarji družini naročiti, kdaj in kam naj k službi božji gre, da ne bo prepira, ne zamude u cirkvi, ne doma.

6. Potreba je *sv. zakramente pogosto* in pa vredno prejemati. Izpovej se hitro po vsakem smertnem grehu, in čez prvo nedeljo spovedi ne odlagaj. Pa tudi malih grehov se vsakega mesca, ali saj vsake kvatre s spovedjo očisti; o sv. velikonočnem času se pa posebno zvesto izpovej in prejmi vredno presv. rešno Telo. „Jaz sem vinska terta, vi mladike; brez mene ničesa ne morete storiti“ itd. Jan. 15, 1—5. „Kdor zauživa moje meso itd. ostane u meni in jaz u njem.“ Oh, Jezus usmiljeni! Kaj je slajše, kdo ljubeznivši, ko ti! In kako slabo te ljubimo! Koliko ljudij brez tebe živi, in celo ne, ali pa poredko tvojo mizo obiskuje!

7. *Večerno molitev* opravi, in če ne poprej, pred posteljo poklekni, rekoč: „Oče nebeški! lepo se ti zahvalim za vse dobrote tvoje; prosim te, odpusti mi grehe moje in daj mi ljubo lahko noč.“ — Izprašaj svojo vest, serčno žalost obudi in skleni, rekoč: „O Marija, moja ljuba mati, tvojemu sv. varstvu se priporočim. Preljubi angel varih moj, varuj me nocoj! — Bog daj vernim mertvim večni pokoj, in večna luč naj jim sveti! Amen.“ — Zdaj stori križ črez postelj, in uleži se u imenu božjem. — Skleni roke na persih, in pomisli, kako te bodo na mertvaški oder položili. — Ko se po noči prebudiš, ali spati ne moreš, pomisli rekoč: „Enkrat moram umreti — pa ne vem, kdaj in ne vem kde, in ne kako? Pa to dobro vem, da če u smertnem grehu umerjem, bom pogubljen vekomaj. Oh, tega Bog ne daj!“ — Sv. Marija, itd. — Po svoji molitvi izdihni: „Oče nebeški, sprejmi mojo slabo molitev; in kar moja pobožnost ne velja, pa naj moj usmiljeni Jezus dodá.“ Amen. — Pogosto se oziraj na sveto nebo, na svoj pravi dom, rekoč: „Oh, kako mi na zemljo merzi, kadar na nebesa pogledam!“ Sv. Ignacij. „Oh, kako bo tam lepo! Le domóv!“ — Tako se lahko dela, in zraven neprenehoma moli.

Gospodarji naj skerbijo, da posli saj o svetih večerih u družbi molijo sveti rožni venec, ali kake druge lepe molitve. Gospodinje naj ne zamudijo, svojih otrok in rejencev potrebnih molitvic učiti. Kdor se od matere moliti ne nauči, ne bo vse žive dni prav molil. Zjutraj otrokom ne poprej zajuterka dajati, kakor da se umijejo in odmolijo; jim pa tudi zvečer ne prej postljati, da večerno molitvico opravijo. Česar se človek u mladih letih nauči in privadi, vse svoje žive dni zna. „Pri hiši, kder molitve ni, gre hitro vse rakovo pot. Mlačnost vse naleze; duša onemaga, pregreha pa zmaga.“ Sv. Bonaventura.

III. Delo.

Ko bi bil človek le samo duh, bi mu bila molitev zadosti; ker pa tudi telo ima, mora tudi delati, vsakdo po svojem stanu. „Kdor ne dela, naj tudi ne jé.“ Sv. Pavel. „Bog je ustvaril človeka za delo, kakor ptice za letanje.“ Sv. Duh. Pa tudi za delo nam je potrebno modro, kerščansko ravnilo, da se o pravem času in pa koristno stori.

1. Delaj u *imenu božjem*, kakor ti je Bog naročil. Peter je u imenu Jezusa mrežo vergel, in toliko rib naložil, da se je mreža tergala. Naše delo je prazen ribji lov, ako ga ne storimo po božji volji.

2. Vsako delo stori *o pravem času*, naj se ti poljubi, ali ne. Delo naj tebe ne čaka, ampak čakaj ga ti. Počasneži in pa žnjutavci so Bogu in ljudem na potu; takih dobiček je prazen mak. Zamuda kruha strada.

3. Delaj *veselo*; delo je božji dar, ki nam zemljo olepšuje; živež sladi, nam zdravje ohrani in nas greha ovaruje. Tudi Jezus je delal, kateremu so angeli stregli. Pridne roke in veselo serce Bog in ljudje radi imajo.

4. Delaj *pridno in zvesto*, ne na videz ljudem, ampak kakor hlapec in dekla Kristusova. Bog te vidi; enkrat boš vse zapisano bral, kar si opustil in slabo storil. Boga ne moreš goljufati; on bo tvoj plačnik. Teže in sitneje ko je delo, voljnije in zvesteje ko ga storiš, manj plačila ko dobiš, lepše bo tvoje plačilo u nebesih. Blagor ti, ako te Bog na plačilo zakliče, rekoč: „Dobro tebi pridni in zvesti hlapec“ itd. Mat. 25.

5. Delaj *mirno in modro*, naj ti ravno delo prav po volji ne gre. Jeza, nevolja, kreg in prepir tkavcu

prejo zamota, delavcu pa delo skazi; kletev ti pekel odpre in nesreče prizove. Slabših delavcev ni, kakor so preklinjevalci. Prekleta zemlja ternje rodi, in za preklinjevalcem oset raste.

6. Ne *prenagli se*, ne prevzdigni se pri delu; pre-naglo storjeno se rado skazi, prekesno delo pa lahko zamudi. Kar danes zamoreš, ne odlagaj na jutre; pa tudi s pretežkim delom se ne ugonobi, da prehitro onemogel ne boš. Modro ravnano je stanovitno. — Na delu drugih s praznimi marni ne mudi, jih pa tudi pre-naglo ne utru-di z neusmiljenim priganjanjem. Kramljači med delavci in pa zel med pšenico je zamuda in škoda.

7. *Gospodar in gospodinja* imata delavcem za delo, pa tudi za pravico skerbeti; onadva modro zapovedovati, družina pa lepo ubogati. „Delajte“, veli Jezus, „dokler je dan; pride noč, ko ne bo več delati mogoč“, kadar delavnik neha, in se nedelja večnosti začne. — Tukaj je setev, tamkaj bo žetev.

IV. Zaužitek.

Telo potrebuje živeža in oblačila, da ga glad ne umori in mraz ne oškodi. Ne pozabi zatorej telesa, pa ga tudi ne razvadi, če hočeš biti zdrav in vesel. Nismo za to na tem svetu, naj bi le jedli in pili, ampak le jemo in pijemo, naj bi srečno živeli in Bogu lepo služili. „Katerim je trebuh Bog, njihov konec je pogubljenje.“ Sv. Pavl.

1. Ne bodi *požrešen* u jedi in pijači; požrešnost mori, le zmernost živi. Odloži žlico, kakor hitro ti jed zastoji, in le toliko zaužij, da bi ti še enotoliko dišalo; tako ti bo teknilo.

2. Ne bodi *zberljiv* u jedilih. „Jejte“, veli Jezus, „kar pred vas postavijo.“ Luk. 10, 11, Če je živež zdrav, in je hrane zadosti, zahvali Boga. Zberljivost in nehvaležnost po navadi stradate. — Največa nesreča je za mlade ljudi, ki se na predobri živež razvadijo; privaditi dobrega se je lahko, pa odvaditi težko, kadar sila pride. Kdor u mladih letih uborno živi, njemu na starost dobro diši kosec belega kruha ali pa kupica vina.

3. *O pravem času jesti*, bodi si kosilce ali kosilo, mala južina ali večerja, je zdravo in prav. Pri hiši, kder na skledo čakajo, je slaba gospodinja; pa tudi le malo-prida ljudi k mizi doklicati ni. — Neprenehoma jesti ni zdravo, in sladka jedila izmikati je greh. Goltancu sladkost je duši grenkost, in mehkužnost največa nesreča.

4. *Po modrosti zauživaj* božje darove, in ne pozabi na jutre, če danes preveč imaš. Potrata na gostijah in kolinah je zelo zelo pregrešna. Po zimi, ko dela ni, se nespametni ljudje gostijo, dobro jejo in pijejo, po letu, o kopi in košnji pa stradajo, kruha nimajo in vodo pijejo, ali pa zavrelko. Tak gospodar in gospodinja taka še imena vredna nista. Kadar je delo hudo, naj bo živež bolji: tako zdrava pamet velí.

5. Na *dobro voljo* le po redko hodi, in pa samo k poštenim ljudem, kakor Jezus na svatbo u Kano Galilejsko. Se dni in noči po kerčmah potikati, doma pa ženo, otroke in družino u nemar puščati, je po tatinsko in nima dobrega konca. Več ko je kerčem, več je greha in ubožtva, katerega boš k domu nosil, ako za kratek čas u gostivnice hodiš. Kder ni Boga, je greh doma!

6. Kadar pri obilni mizi sediš, *ubogega Lazara* ne pozabi, kakor pojedni bogatin. Bog ti je zato obilno dal, da bi tudi ti ubogim podelil. „Imaš veliko, več daj;

imaš pa malo, tudi od malega ubogim rad podeli.“ Tob. 4, 9. Bog ne gleda na kolikost darú, marveč na serce, kakošno je, iz katerega daš. „Dajte, in se vam bo dalo.“ Luk. 6. 38.

7. *Posta ne opusti*, ter telesu vzemi in duši daj. Post je oče kreposti in zdravja. Hočeš li zdrav in krepek biti, navadi se vsakega mesca en den se prav terdo spostiti, naj želodec škodljive zaostanke pokuha. Zvesto pa vsaj cirkvene poste derži, dokler ti zdravje dopusti, in ne daj mesu gospodariti. „Kdor u svojem mesu seje, bo od mesa tudi pogubljenje žel.“ Gal. 6, 8. „Svet prejde in vse njegovo poželenje; le kdor voljo božjo dopolni, ostane vekomaj.“ I. Jan. 2, 17.

Kdor svoje življenje po teh čveterih vodilih ravna, on srečno pelje, in ne bo zvernil. Kdor pa svojemu mesenemu poželenju uzdo prepusti, je neumnemu človeku podoben, ki jezdi divjega konja brez berzde. „Lepo vas prosim, stanovitni ustanite u Gospodu, in ohranite to ravnilo, da vas ravnilo bo ohranilo.“ Sv. Bernard.

Dokončanje ravnila.

Še tri zlate reči so kristjanu posebno potrebne:

1. *Tvoja vodilja* naj bo sv. mati *katoliška cirkev*. Derži se njenih naukov, spolnuj njene zapovedi, kakor sv. Terezija, rekoč: „Otrok sem svete rimsko-katoliške cirkve. U njeni sveti veri hočem živeti in umreti.“ — Dokler se svoje matere deržiš, se ne boš zgrešil in lahko živiš srečno in mirno.

2. *Tvoj voditelj* naj bodo moder in skerben spovednik. Prosi Boga, naj ti pravega spovednika dá. Ko si jih našel, daj se jim voditi, kakor mladi Tobija ar-

hangelu Rafaelu. Dober spovednik so tvoj vidni angel varh; ničesar jim ne zakrij, in ravnaj se po njih svētu. Pripeljali te bodo srečno na očetov dom.

3. Izroči se u *vseh rečeh sveti volji božji*, rekoč: Naj se zgodí, visoko hvali in časti najpravičnejša, in najljubeznivša sveta volja božja u vseh rečeh! Amen. Bog za te skerbí; njemu vse svoje pote izroči, in zanesi se, da njim, ki Boga ljubijo, vse u dobro izide. Rim. 8, 28.

Po tem zlatem ravnilu bomo srečno živeli, mirno umerli, ter bomo srečni in veseli vekomaj. „In kterikoli se po tem vodilu ravnajo, mir in milost bodi nad njimi.“ Gal. 6, 16. Amen.

30. Deset dobrih nasvetov.

(Drobt 1857.)

1. Tri reči imej vedno pred očmi: *oko božje*, ki vse vidi; *uho božje*, ki vse sliši; in pa *tiste bukve*, u katere Bog vsako tvoje djanje piše. Vsaj enkrat na dan te tri reči prav pomisli, in grešil ne boš.

2. Dveh rečij na jutre *ne odlagaj*: poboljšanja in pa dobrega djanja. Odlog je dobrega najhuši sovražnik. Za danes vemo, da ga imamo; ali še jutre doživimo, ne vemo.

3. Vsak dan je hlapec od Boga poslan, ki te brez usmiljenja *tira bliže smerti*, bliže sodbe, bliže večnosti, srečne ali nesrečne. Vsaki dan torej tako živi, kakor da bi ti bilo danes umreti, in srečen boš.

4. Hočeš po svetu srečno hoditi, *bodi pohleven* in dober vsem, pa le *redkim se zaupaj*. Pobožen bodi pričo Boga, sramožljiv do sebe, pravičen vsakemu. Ljubi prijatle, terpi sovražnike, stori dobrega, kolikor premoreš, in vse te bo rado imelo.

6. Naj te zadene hudo ali dobro, lahko si u *srečo oberneš*, ako se u nesreči ponižaš, u sreči ne povišaš, in hvališ Boga za vse, kar ti dá.

7. *Pokorno naj bo telo duši*, duša pa Bogu; naj bo vse po sveti volji božji. Ker te dvojne pokorščine ni, je vse narobe in napak.

8. *Na uni svet ne pojde z nami posvetna čast, ne oblast, ne bogastvo, ne dobrota tega sveta; le dobra in pa hudobna dela nas bodo u večnost spremljala, da nam bo blagor ali pa gorje.*

9. *Žal ti naj bode le za tri reči tvojih preteklih dnij: za hudo storjeno, za dobro zamujeno, in pa za zgubljeni čas. Blagor mu, kdor se tega trojnega varuje!*

10. *Ne pozabi štirih rečij vse svoje žive dni: grehov obžalovati, sodbe božje se bati, s smertjo se spoprijazniti, in pa u milost božjo zaupati; te štiri reči ti bodo zadnjo uro posladile.*

Tretji oddelek.

**Razna podučna
tvarina.**

Ne moja, ne tvoja — ampak prava naj velja!

Slomšek l. 1847.

*Drobtinico, ki na tla pade, moraš hitro pobrati
in poljubiti.*

Slomšek l. 1847.

A.

1. Kerščanski nauk o nekerščanskih bukvah.

(Zgod. Dan. 1. 1848.)

1. Kaj so nekerščanske bukve?

Nekerščanske bukve ali knjige, zapeljive novice in pisma so prepovedan sad sedanjega svetá. Si slišal ali bral, kakó je usmiljeni Bog našim pervim starišem škodljivi sad okusiti prepovedal, rekoč: „Od sadu drevesa znanja dobrega in hudega ne jej; kadarkoli ga ješ, boš umerl.“ Pa tudi veš, kdo jih je zapeljal? Eva radovedična se po rajú pohaja in do prepovedanega drevesa pride. Ogleduje željna prepovedani sad, in hudiča u podobi zvite kače najde; ker on je vselej nareden, če se ga človek ne varuje, Kača (hudič) se z Evo pogovarja, in Eva zgovorna ji prijazne besede daja. „Zakaj pa vama je Bog prepovedal sadu dreves tega verta jesti?“ kača zapeljiva upraša. Eva pravi: „Vsakega sadu vertnih dreves jeva; od sadu drevesa pa, katero je sredi verta, nama je Bog prepovedal jesti, in se ga ne dotakniti, da ne umerjeva“. Kača Evi pravi: „Ne bodeta umerla ne: Bog vama ga je prepovedal, ker vé, da kadarkoli ga bosta jedla, se bojo vajine oči odperle; bodeta kakor bogá, vse dobro in hudo bodeta vedela.“ Eva lažnjive kačje besede rada sliši, prijetni sad željno pogleda, dopade ji, seže po njem in jé; dá ga tudi Adamu, da ga jé. In koliko hudega je iz tega prišlo! —

Taka se še zdaj po svetu godí. Prepovedan sad so hudobni zapeljivi nauki, ki vero in kerščansko zadržanje kalijo, pamet motijo in serce pačijo. Lažnjivi in zapeljivi nauki so sad ravno tiste kače, ki je Evo nalagála in jo zapeljala. Drevesa, na katerih raste prepovedani sad, so nekerščanska pisma, zapeljive novine in škodljive bukve. Takih bukvij kupiti, jih brati, celo dotekniti se je od svete matere katoliške cirkve prepovedano in greh; one so dušna mišnica, in kdor take čita (bere) hitro gnado božjo zgubi in na duši umerje. „Nikar ne vlecite jarma z neverniki“, veli sv. Pavel. „Kaj ima opraviiti pravičnost z nepravičnostjo, kakošno tovaršijo luč s temo? Kakovo družbo Kristus z Belialom (hudičem)? ali kakošen delež vernik z nevercem?“

2. Kdo pa take škodljive knjige piše?

Pomagavci in najemniki tiste kače, katera je Evo zapeljala, neverci, krivoverci in razuzdanci. So možje visoko učeni, ki so pa Boga pozabili. Imajo glavo prebrisano, pa serce gerdo. Bog jim je napotu, da ne morejo po svoji volji živeti. Zato se napihujejo, kakor mehurji pod kapom, kadar močno dež gre; se povzdigujejo, kakor prevzetni angeli, ki so hoteli Bogu enaki biti. Take štimane glave se jezijo nad sveto vero in pa nad božjo službo, kakor kavrači nad rudečo suktnjo. Kaj božjega slišati, naj bo beseda božja, ali pa molitev, ali kaka sveta pesen, jih hujše boli, kakor da bi jim hrena pod nos potisnil. Zato sovražijo, karkoli je božjega, in si prizadevajo z besedo in z djanjem kerščansko vero in čedno sveto zadržanje po vsem svetu zatreti. Kar s svojim jezikom ne dosežejo, mislijo s peresom povaljati. Pišejo gerda zapeljiva pisma za novice, knjižice, katere po grošu, po krajcarju prodajajo, in jih po svetu trosijo; naj bi se jih ljudje prijeli, in kakor oni obnoreli, prišli ob zdravo, kerščansko pamet. „Česar je serce polno“,

pravi Jezus, „od tega usta govorijo. Dobri človek iz dobrega zaklada dobro prinaša, in hudobni človek iz hudega zaklada hudo prinaša.“ Naj bi ti poznal človeka, ki take pohujšljive, nesramne in pregrešne knjižure še tako sladko in mično piše, bi mu pa u serce videl, gabilo bi se ti takih bukvij brati, hujše, kakor da bi u mlečni kaši grile ali pa podgano našel. — So tudi taki gladuni, ki radi dobro pijejo in mastno jedó, delati pa nočejo, ali pa ne znajo. Jeziček jim pa dobro gre, tudi peró gladko teče. Boga in sveto vero u nemar puščajo; Bog jim je njihov trebuh!

Sveto kerščansko cirkev in duhovnike čertijo, ker se bojijo posvarjenja. Hitro peró poostrijo, za par grošev po dve, po tri knjižice napišejo, in svoje goljufno blago na prodaj dajo, lepo nališpano, pa dober kup. Knjižnih Judov je po svetu dovolj, ki táko škodljivo robo ljudem ponujajo. Ali te še ni nobeden Jud ali židov s kako pisano capo ukanil? Še nisi videl perstanov ali pa uhan svetlo pozlačenih, katere Judje po petdeset goldinarjev cenijo, tudi abotne ljudi oslepijo, da kupijo za goldinarje, kar ni krajcarja vredno. Še nevarniše, ko judovsko blago, so goljufne knjige ali bukve. Za tako nevarno robo krajcarja ne obljubi; in če ti zastonj ponuja, ne vzemi. „Bodite trezni in čujte, zakaj hudič, vaš sovražnik, hodi okoli, kakor rujoveč lev, in išče, koga bi požerl. Terdni u véri se mu ustavlajte“, opominja sv. Peter.

3. Zakaj pa si ljudje takega merčesa kupujejo?

Človek kupi, kar mu dopade, in kdor išče, lahko najde, kar je hudobnega. Poglej tega zgled! U neki kerčmi za veliko cesto sem našel mladega gospodarja. Bil je ves zaspan, imel rudeče oči ko zajec, in vidi se mu, da je celo noč kvartal, pijančeval in klel. Grozi ga iti domú, ker vé, da ga bo žena kregala, mati in oče godernjali. Zdeha se mu; ne vé, kaj bi spočel; bi rekel

še polič vina prinesiti, ali bi klafeto vzal? Star zapečnjak se k njemu za mizo prislini, ves lačen in žejen, pa s prazno mošnjjo. „Saj še ne pojdeš, Jaka! Kaj se ti mudi? Hude besede požirati še prehitro k domu prideš. Ti povem, Jakob, da se mi usmiliš. Tvoja te pregerdo ima, in stari te prehudo sučejo; saj nisi več otrok. Tvoje je vse. Jaz bi jim namestu tebe drugo pokazal. Ti si terc, da vse to požreš. Jaka, primojdun! gerdo je za takega junaka doma u strahu biti, ne hlač sam nositi.“ Mladi hlačun s pestjo po mizi udari, da kozarci skačejo, rekoč: „Prav imaš, Boštjan, ti veš, kaj je prav! Kaj bo baba jezik stegala. Če zapravim, saj svoje zapravim. Točarica, prinesi ga bokal! Boštjan! le pijva ga.“

Pokaj se je stari hudobec mlademu prislinil? Pokaj je mladega zapravljivca nad ženo in stariše nadražil? Kaj ne zato, da bi ž njim pil. — Zakaj pa mladi hlačun starcu piti kupuje? Zato, ker mu take marne dela, ki mu dopadejo, ter ga u razuzdanem življenju poterjuje.

Ravno taki potepuhi so hudobni pisachi, ki gerda pisma, knjižice in knjige čerčkajo, da jih po kerčmah pijanci, mestni pohajači po kavanah berejo. Oni čertijo sveto vero, pa svete cirkve nauk hujše, ko zapravljivec svojo skerbno ženo in pa pravične stariše. Njim merzi moliti, jih grozi u cirkev iti; od spovedi še čuti ne morejo. Takim pohajačem lačen ali pa malopriden pisún za ljubo napiše, ter jih na svoje limance dobi. Oni ga hvalijo, in povzdigujejo, ter priporočajo njegove pisarije svojim znancem po širokem in po dolgem. Takih radovedežev, kakoršna je svoje dni Eva bila, se pa po svetu ne manjka.

4. Kaj pa pišejo zapeljivi pisuni, da je ljudem toliko sladko?

Kar hudobni ljudje čertijo, tisto černijo; kar malopridni želijo, to hvalijo. Se je kak ubogi duhoven

zmotil, storil, kar ni bilo prav, hitro poberejo in iz pezdrija bruno naredijo. Pravijo, da so f... taki in taki; kdor pridigarjem verjame, je terc, kdor jih še uboga, je tercijal. — Oznanujejo svobodo, pa ne tako, kakoršno Kristus uči, ampak da lahko vsak stori, kar se mu sp ljubi. To ljudem hitro dopade, in razuzdani paglavci sosedu okna potrupljejo, ki jih je po pravici okregal; tatje kradejo, in hudodelci požigajo, ter mislijo, da ni nobene pravice više na svetu, kakor njih huda volja. Ali taka svoboda je le hudičeva, od katere Kristus pravi: „Kdor greh dela, on je suženj pregrehe.“ Napuh je takih ljudij prvi Bog, trebuh pa drugi. Gerde navade so pa železje, u katerih taki razuzdanči uklenjeni hodijo, ter mislijo, da so sami svoji. Bog nas varuj take svobode; ona neumne ljudi kervavo tepe, naj si jo ravno pisane novice hvalijo, in pohujšlive knjižice ljudem priporočajo. Francozi so si jo skusili, da se Bogu usmili. U svoji gerdi svobodi so nedolžnemu kralju glavo odsekali, so kraljico ob glavo djali, so kraljeve otroke pokljali, so mašnike pomorili; potem so se jeli sami med sebo kljati, preganjati, topiti, žgati, vse kraljestvo je bilo od same svobode jama razbojnikov. Kdo je bil tega kriv? Gerdi pisun brez vere, Voltér po imenu.

Pisuni, ki zapeljive novice in škodljive knjižice pisarijo, ljudi le naprej gonijo, rekoč: zdaj nismo tako neumni, kakor so naši stari bili. Svet je bolj moder, ko je svoje dni bil. Tega ni potreba verjeti, kar duhovniki pravijo; unega nismo dolžni storiti, kar naročajo. Vse to ni za nas, je za otroke, ali pa za stare babe. Njih naj s peklom, ali pa s h... plašijo; mi smo naprej. Tako kvasijo; ali tega pa ne povejo kamo? Ali bliže nebes, ali naprej bliže pekla. Po sadju se drevje spozna, po djanju pa ljudje. Res bi bilo prav, da bi u spoznanju in pa u ljubezni božji naprej prišli, da bi vedeli polje lepše obdelovati, in več dobrega storiti. Pa takim

ljudem kaj takega na misli ne pride. Le dobro jesti in piti, brez mere dobre volje biti, se ne bati Boga, ne pekla: to jim diši, in u tem grejo naprej. Mašnike sovražijo, besedo božjo zaničujejo, službo božjo opuščajo, poslednjič še Boga utajijo in terdijo, da nimajo neumerjoče duše. Tako daleč pridejo po široki cesti, ki u pekel pelja, in veliko jih je, pravi Kristus, ki po njej hodijo. Taki nauki so kot kužna bolezen, ki po deželi tudi od hiše do hiše le naprej gre, in se po ljudeh, pa tudi po slami zatrosi.

Pisarski gerduni pa tudi laži pišejo, ki si jih sami iznišljujejo, ali pa od drugih slišijo. Zdaj župnika obdolžijo, da so gosposki povedali, kar se je nekdo jim izpovedal. Ako pa uprašáš, kdaj in kde? nobeden ne vé. Zdaj se bere od Jezuitov, kako so hinavsko živeli, kako so ženska oblačila pri njih skrita našli, in jih ljudem skoz okna metali. Spet u drugih novicah se čita, da so pri nunah otroške koščice izkopali. Druge novice vejo celo povedati, da so se papež oženili. Takih praznih kvant, pa tudi škodljivih lažij, se bere na stotine. In slaboverni ljudje jim rajši verujejo, kakor pa svetemu pismu, ki pravi: „Prišel bo čas, da zdravega uka ne bodo terpeli, ampak si bodo po svojih željah učenike izbirali, kateri ušesa gladijo; in bojo od resnice ušesa odvrčali, h kvantam pa obračali.“ Tisti žalostni čas je zdaj pri nas.

5. Kde se pa take bukve tiskajo?

Svoje dni so bile pri nas gerde knjige prepovedane; le skrivaj so jih u kakem kotu stišali, ali pa iz stranskih deržav ali kraljestev, kakor tobak iz Horvaškega, u naše kraje zanesli. Zdaj pa se mnogoteri knjižni tiskarji za tako delo pipljejo, ki dobro u denar gre. Za ljubi denar se pa vse zgodi, tudi duša prodá. Ko še tiskarnic za bukve ni bilo na svetu, so morali ljudje knjige prepri-

sovati; in kar ni posebno kaj dobrega bilo, se pisalo ni. Zdaj se pa u enih dneh takih knjižic natisne za pol sveta; in kar jih z konji ne morejo razvoziti, jih po železnih cestah razpošljejo. Po tem je takega zlodjevega blaga povsod dovolj.

6. Kdo pa tako slabo blago prodaja?

Bog ima zvestih služabnikov, ki dobro razširjajo od sončnega izhoda do zahoda. So bogoljubni misijonarji, ki po daljnih deželah sv. evangelij oznanujejo. So pa tudi u naših krajih ljudje, kateri se za božjo čast upirajo. Ali peklenščak ima tudi svoje pomagavce. Po mestih vidiš take knjige pri bukvarjih po oknih rastavljene, da jih vsaj vsaki lahko vidi, ki mimo gre. Kramarji po sejnih imajo kupe takega dela na prodaj; primeš za kaj takega, na pol zastonj ti bojo take reči potisnili. Pa tudi postopače srečaš po vseh krajih, ki svoj evangelij radovednim ljudem razlagajo, in po antikristovem poduku take goljufne knjižnice delijo, naj bi le brali, kako je resnica, kar jim je pravil. In če pobaraš, kaj velja, ti bo cenil, če pa zastonj vzameš, mu je tudi prav, da le bereš in se osmодиš, kakor veša, ki se krog luči radovedna obeša.

7. Kdo pa bere take škodljive reči?

Ljudi se najde po svetu, ki dolg čas za same novice prodajajo, in po čem drugem prašati ne vejo, kakor: kaj je kaj novega? Po oštarijah najdeš takih poklopnikov, ki na pivce prežijo, kakor mačka na miši, da si pri njih suhi jezik omočijo. U zahvalo jim iz novic reči berejo, ali pa iz zapeljivih knjižic povejo, kar še žive dni slišali niso. Iz kraja poslušavcem branje le malo dopade, kateri sveto vero zaničuje in od svetih rečij slabo govori. Pomalem se privadijo, kakor otroci persti ali steklenine, katero jedó in u kratkem brez takega živeža biti ne

morejo. Naj jim le kdo čmerkne od kakih takih skrivnih knjižic, morajo jih u roke dobiti in prebrati. Tako poželjenje po zapeljivih bukvah je nevarna dušna bolezen, je duha strast in ravno tako pregrešno, kakor poželjenje mesa, ali huda pijanost, ali lakomnost: očitno znamenje popačenih mislij in hudobnih želj.

Po mestih in graščinah najdeš gospodične, ki bi leže brez kruha, kakor brez slabih bukvij bile. Nogovice pletejo in pa lažnjive bukve berejo, katerim se pravi „romani“. Toliko merčesa u enem letu preberejo, da bi jih krošnjo naložil. Tudi šolci in dijaki se take hrane lotijo, eden drugemu priporočajo, in tovarš tovaršu škodljive knjige posojujejo. Po deželi imajo nekateri pismarji in uradniki takih knjižic na ponudbo. Posojujejo radi, posebno mladim dekletom, prepovedani sad, jih navaditi namestu molitvinih bukvic, ali pa življenja svetnikov, take zapeljive knjige brati. — Sreča velika je za Slovence, da dozdej še nimajo ne škodljivih bukvij, ne zapeljivih knjižic, ne lažnjivih novic. Ljubljanske kmetijske in rokodelske Novice so bile do zdaj čedne, kerščanske in hvale vredne. Nemške ropotije take je pa že toliko, da je strah. Potreba se je varovati papirnega blaga, katerega ne poznaš. Ako se ne varuješ, boš zapeljan, ali za svoje denarje goljufan.

8. Kaj škodujejo zapeljive knjige?

Poznaš otroka, ki perst liže, ali pa steklenino jé? Bledo, ko zid prihaja, hodi nevečno, ko muha u jeseni, po malem slabí in zarano umerje. Ravno tako se človeku na duši godi, ki se branja slabih bukvij privadi.

Mladenču ni več za ljube stariše; serce do očeta in matere mu umira. Deklina hodi zamišljena u to, kar je brala; nima veselja do nobenega zdravega nauka, pa tudi dela se naveliča. Ves svet je takim ljudem borov. Vsako postavo, vsako gosposko vejo grajati. Ničesar se

jim po volji ne zgodi. Vsi reveži se z bližnjimi ujedajo. Z Bogom se potolažiti, na križanega Odrešenika pomisliti, jim je nadležno; u večnost pogledati jih je strah. Naveličajo se živeti, pa tudi ne morejo umreti. Veliko se jih u svoji režočnosti ugonobi. Vidiš škodo, katero hudobne knjižure delajo! Škodljive bukve so za dušo, kar je žganje za telo. Človek tako dolgo pije, da obnori — tako dolgo bere, da pravo vero in pamet zgubi. „Komu bi se človek usmilil, ki se s kačami peča, ako ga kača pikne? Tako se tudi temu godi, kateri se hudobnemu človeku druží, in se u nja pregrehe zaplete. Sovražnik tako sladke besede ponuja, ali u svojem sercu ti pa jamo koplje“, uči sv. Duh.

9. Kako se je pa škodljivih knjig varovati?

Bukvij nikoli kupiti, katerih ne poznaš. Imena čedna, tudi sveta imena imajo; pa pod rožo imena strupna kača leži. Otroka ne boš u štacuno pošiljal, kateri blaga ne pozná, ampak zastopnega moža ali ženo. Pokaj bi pa tudi za bukve denarje trosil, katerih še nisi bral.

Prašaj poprej, kakor kupiš, svojega spovednika ali domačega župnika, ali bi bukve kupila vredne bile? Vselej bolje manj knjig — pa za toliko boljših imeti, kakor knjižic preveč, hasna pa malo. Le čerstvo zerno — plev ne kupúj! — Ne druží se takim, ki so slabim bukvam prijatli. Kdor se žganja napije, žganje že daleč iz njega hahljá; kdor se slabih bukvij nažré, iz takega ravno tako nevera, bogokletje, klafanje in svetih čednostij zaničevanje očitno gré. Kdor pa se s smolo peča, njega se smola prime. — Ne hodi u hišo, kder škodljive bukve ali novine beró. Take hiše so nevarniše, ko k... hiše. Oštirji, ki žganje teržijo, so slabi, gerdi ljudjé; pri njih ljudjé pamet in zdravje zapijajo. Kerčmar, kateri vino

z žvepljom kadi in s svinčanim sladkorjem sladi, je skrivni človekomor; on svoje pivec po malem ob življenje deva brez njihovega vedenja. Oštir, ki nesramne točarice ima, in ž njimi razberzdane možune mika, je pekla ključar; njegova hiša je peklenska lopa, gnjezdo najhujše pregrehe. — Še hujši je gospodar, naj bo gospod ali kmet, ki ljudem slabe knjige, ali pa bogatajske novine daja; pri njem se duše morijo.

Takim veljá, kar Jezus pravi: „Gorjé človeku, po katerem pohujšanje pride; bolje bi mu bilo, da bi se mu mlinski kamen na vrat obesil, in on u globočino morja potopil.“ — Si ti kake zapeljive bukve bral, ali pa brati poslušal, se moraš tega greha izpovedati, poprej ko mogoče. Gerdo branje (čitanje) je dušni strup. Ako pa kaj strupnega poješ, hiti, da iz sebe spraviš, poprej, ko se ti u kri zaide; lahko bi bila tvoja smert. Hujšega strupa ni, kakor je zmota za um, in strast za našo voljo. Zmota in strast ste pa dušni mišnici, s sladkimi besedami nastavljeni. Muham nastavljajo mušnico, slabo branje pa muhastim ljudem. Ne letaj blizu, in ne pečaj se s tako omotico. Sveta mati katoliška cirkev je u svojem Tridetinskim zboru nekerščanske knjige brati prepovedala.

10. Kako se imajo goljufne bukve in nevarne knjižice pokončati?

Škodljivih bukvij in pa zapeljivih novin pod smertnim grehom ne kupovati. U tovarnah le tako blago pridno delajo, katerega ljudje radi kupujejo. Ako na blago kupcev ni, tudi dela ne bo. Bojo gerdi pisuni stradali, se ne bojo takega dela deržali, bukvarji ne prodajali, potepuhi ne raznašali. Kdor kaj takega kupi, shrani, ali med ljudi spravlja, je dušni ubijavec, in pa satanu pomagavec.

Ako ti pridejo zapeljive knjige, ali pa pohujšljive novine u tvoje roke, ne daj jih več iz rok, ampak močno

zakuri in pa u peč jih zakadi, naj zgorijo; to je kristjana dolžnost. Ko je sveti Pavel u mestu Efezu sveto Kristusovo vero oznanoval, in veliko nevernikov kerstil, so Efežani svoje vražje bukve na kup znosili, in pričo vseh ljudij zažgali; in ko so njih ceno preračunili, so našli, da so zažgane bukve petdeset tisoč denarjev veljale; po našem računu okoli petnajst tisoč goldinarjev. Za koliko potrebniše je u sedanjih nevarnih časih knjige pokončevati, ki iščejo ljudem luč prave vere ugasniti, ubogo ljudstvo u malikovanje in gerdobe neverstva zakopati.

Žalost in groza človeka prime, ki u starih pismih bere, kako so malikovavci ravnali. Bilo je imenitno mesto Kartago tam, kder so zamorci doma. Imeli so u tem mestu bronastega malika, kateri je imel bikovo glavo, za svojega Boga. Temu lažnjivemu Bogu u čast so vsako leto grozovitni neumneži po 300 otrok živih zažgali, da so ga potolažili, in po njih abotnih mislih svojo deželo nesreče ovarovali. Veliko let so mu otroke sužnih in porednih ljudij dajali. Ali zavoljo velikoterih nadlog malikovavcem na misel pride, njih malik bi lahko jezen bil, da mu le meso porednih ljudij polagajo. Na to so 300 žlahnih otrok najimenitniše gospode nabrali, in gerdemu maliku darovali; verh tega je prišlo 200 prvih mestjanov, in se je lažnjivemu bogu u dar ponudilo, ga potolažit, in očetnjava, materno zemljo rešit. Ali ni bila taka vera grozovitna zmota in hudobija? — Zato so angeli na sveto noč veselo pesem zapeli: „Slava Bogu po višavah, in na zemlji mir ljudem, ki so dobrega serca!“ Zato se kristjani, kateri še vero imajo, lepo pozdravljajo, rekoč: „Hvaljen bodi Jezus Kristus, ki nam je prinesel pravo vero, največo srečo na ta svet. In z veseljem vsako kerščansko serce odgovori: Amen — na veke! In to sveto pravo vero nam hočejo sedanji neverci s svojimi nevernimi knjigami podreti; nam našo največo srečo vzeti!

„Tega nikar! saj le pravo čisto vero vam hočemo povedati, vas verskih sleparij želimo rešiti, vam luč prižgati“, tako slišimo nove sedanje nevernike govoriti, take obljube u njih zapeljivih knjigah beremo. — Ne veruj jim; tako je zapeljiva kača tudi Evi lagala. Radi bi dušne pastirje ob spoštovanje spravili, radi bi ljudi nad duhovske gospode nadražili, naj bi jih čertili. Kadar pri čedi pastirjev več ni, se tudi čeda hitro razgubi. Volk pride in ovce razterga. Dopolnijo se besede Jezusove: „Je pastir udarjen, se ovce razškropijo.“ Kdor hoče hišo podreti, mora pri slemenu začeti. Tudi sovražniki svete katoliške vere se mašnikov najpoprej lotijo. Menihi so jim najbolj na potu; njih torej pred vsem s silo preženejo. Po tem dušne pastirje opravljati začnó, jim gerda imena dajajo, kar od njih slabega ne vejo, pa nalažejo, in ljudi tako dolgo dražijo, da se ljudstvo nad mašnike spunta, jih ne posluša in ne sluša. Luč prave vere uga-suje, in kraljestvo božje iz takega kraja beži.

Beži toraj, kerščanska duša, pred krivimi preroki, ki u sedanjih časih po svetu hodijo u lepem ovčjem oblačilu prijaznih marnov in sladkih obljub, znotraj pa so zgrabljivi volki. Škodljivih bukvij, zapeljivih knjig, in novin, se varno izogibaj in kakor strupno zel jih pokončavaj. Kolikor lažnjivih knjig pokončaš, toliko dobrih del u nebesih imaš. — Dvojne stariše na tem svetu imamo, katerim svoje serce radi predamo: prijatle in pa bukve. Dobri nam u nebesa pomagajo, slabi nas u pekel vlečejo. — Česar si ne upaš povedati poštenim ljudem, tudi brati ne smeš.

Kakor ni zdravo za tvoje telo se preobjesti, ravno tako škodljivo za dušo je preveč brati. Rajši malo beri, pa dobro. Poštene, kerščanske bukve so božji dar, gerde zapeljive bukve, knjižice in novine so pa peklenko seme.

2. Kriva vera

o šesterih rimskih mašah in dvanajsterih postnih petkih.

(Drobt. 1846)

Čudno je, pogosto smešno, pa tudi žalostno, kako ljudje, za drugo dobro podučeni kristjani, u duhovnih, kakor u telesnih potrebah radi le tam pomoči iščejo, kder pomoči ni: za dušo u skrivnih, krivovernih molitvah, izmišljenih pobožnostih, za telo pa pri mazačih in čarovnikih, ter se pomoči izogibljejo, katero je dobri Bog za vsako potrebo človeku odkazal. Takih duhovnih, goljufnih ponud je veliko; najjemenitniše so:

Šest rimskih maš.

Najde se med ljudmi posebno podučenje o izmišljeni žlahnosti teh svetih maš, katere tudi general-maše (nemški: sechs Glorie- oder Passions-Messen) imenujejo, po katerih se za žive in mertve veliko gnad in usmiljenja izprositi zamore, ki govori, da če kristjan po posvečenem mašniku za katero dušo u vicah teh šest svetih maš po versti eno za drugo brati dá, bo tista duša, za katero se teh šest svetih maš od enega mašnika Bogu daruje, po zasluženju Jezusa Kristusa kmalu iz ognja vic rešena. Govori nadalje, kakor da bi bil to visoko učen mašnik in učenik sv. pisma ljudstvu očitno pridigoval, da kdorkoli teh šest svetih maš za eno dušo u vicah brati dá, bo tista duša po daritvi sv. maše iz vic rešena, ako-

ravno bi tudi do sodnega dneva terpeti imela. — Bere se u tistem popisku, kako da ste dve ženi to slišale, ena drugi obljubile, da bo vsaka za drugo teh šest maš najela, katera bo dalje živela, in ko je ena umerla, in druga za njo to storila, se je rajna prijateljica u taki neizrečeni svitlobi prikazala, da živeča velikega veselja ni tri dni celo nič jedla, ne pila, in ko je zopet sama k sebi prišla, ni drugo želela, kakor umreti; je dala tudi teh šest maš za sebe brati, in ko so odslužene bile, se je tudi ona sedmi dan potem vesela od tega sveta ločila.

Spet od druge duše tisti popis govori, da se je duša, ki je do sodnega dne u vice obsojena bila, nekemu pobožnemu mašniku prikazala, ter ga po milosti božji prosila, za njo teh šest svetih maš darovati; in kadar je mašnik to storil, in poslednjo sveto mešo opravil, se mu je tista duša prikazala, ter ga zahvalila, da jo je iz terpljenja vic rešil.

Ono popisovanje naroča te sv. maše za uboge duše u vicah k časti terpljenja Kristusovega in sedem žalostij Device Marije opravljati, in šest namenov po terpljenju Kristusovem storiti.

Zraven tega nadalje obeta neizrečene milosti tistemu, ki imenovano pobožnost šesterih sv. maš tudi drugim kristijanom na znanje daja. In če bi človek po celem svetu vse božje pote obhodil in obiskal, ni u stanu toliko dobrega storiti, ne toliko zasluženja pridobiti, kakor s temi sv. mašami, posebno če tudi druge k temu opominja in jim to nasvetuje, ker se na ta način veliko duš iz vic reši. Poslednjič pravi, da kdor še pri življenju teh šest sv. maš za se brati dá, posebno velike gnade zadobi; in naj bi tak človek pri Bogu tudi u zameri bil, bo vsegamogočni Bog vsled teh šesterih sv. maš in zasluženja Kristusovega njega k spoznanju grehov pripeljal, in ga večnega pogubljenja ovaroval. Ta sveta pobožnost, pravi popisovanje, je od sv. zbora, od veliko svetih cir-

kvenih učenikov, in tudi od Klemenca dvanajstega, papeža poterjena.

Ali je pa to vse gotova resnica? Resnica je, pa le toliko, kar nas sv. katoliška vera uči, da je zasluženje Kristusovo neskončno; ravno tako neskončna svete maše vrednost. — Koliko sv. maš pa biti mora, da se ena duša iz vic reši, tega nobeden človek ne vé; tudi Bog nobenemu razodel ni. Božji milosti moramo verne duše priporočati, za nje sv. maše služiti, moliti in dobra dela po premoženju opravljati. Kdor pa veli, da ve, kde je ena duša ali druga rajnih, ali pa koliko sv. maš potrebuje, je praznoverec in duhovni goljuf; in ni vreden besede, ne posluha, naj si bo babelca ali ded. Prazna vera je, da bi se moralo teh šest sv. maš od enega mašnika po versti dan za dnevom, ob ravno tisti uri, pri ravno tistem altarcu brati, kar duhovnikom tudi pogosto mogoče ni; ker ne najdemo nobene božje, ne cirkvene postave, ki bi to zapovedovala, in posebno vrednost taki versti dajala. Bog tudi na število ne gleda, ampak na zasluženje Jezusovo in na naše serce, koliko da smo vredni uslišanim biti, pa tudi koliko da je duša rajnega usmiljenja vredna.

Škodljiva vera pa je, ako bi mislili, da je teh šest maš za rajnega ali za rajno dovolj; njih pregreškov bi pa ne poravnali, ptujega blaga za njih ne odrajtali, storjene škode ne povernili, kar je mogoče. Bog ni le usmiljen, on je tudi pravičen; do poslednjega vinarja se mora poplačati, govori Kristus.

Nevarna vera bi bila, ako bi se kdo živih na teh šest sv. maš zanašal, da ga bo Bog kako posebno zato k pokori obudil, in večnega pogubljenja varoval, in bi brez vse skerbi za svoje izveličanje bil, ali celo pokoro in poboljšanje odlagal. Bog vedno kliče in opominja na tihem u sercu, pa tudi na glas; in človek ne sme zlatega časa zamuditi. „Ako danes njegov glas slišite, ne

zakerknite svojega serca“ — veli sv. Duh. „U strahu in trepetu moramo za izveličanje svoje skerbeti.“

Lažnjiva pa je, da bi bila ta pobožnost šesterih sv. maš od sv. zbora, od cirkvenih učenikov, ali celo od njih svetosti papeža Klemenca 12. poterjena. Ni najti, ne slišati kaj takega u pravih pismih svete katoliške cirkve, kateri je Bog ključce nebeškega kraljestva izročil. Ako pa kdo kaj tega vé, naj pove! — — — Jaz pa kaj drugega najdem u pismih sv. vesoljnega Tridentinskega zbora u 22. seji, ker se bere: „Število pa nekaterih maš in sveč, ki je več od praznoverne službe, kakor pa od prave vere iznajdeno, se mora celó od cirkve pospraviti; in ljudstvo podučiti, od kodi največ pride, in kateri da je tega presvetega darovanja (sv. maše) predragi in največi sad.“ Potem so premili in prečastiti Graški škof in knez teh šest rimskih maš l. 1843 prepovedali. (Seckauer Ordin. Verord. ddo. 4. Nov. 1843. Nr. 3021/9.)

Dvanajst petkov posta in molitve.

Druga velika zmota med ljudmi je neko pismo, polno zmešnjav in krivoverskih zmot. Bere se, da je bilo od Kristusa iz nebes poslano, in da u Neapolitanski deželi pred neko podobo visi, in noben ne ve, na čem? Pisano da je zlatimi pismenkami in od sv. Mihaela prinešeno. Kdor noče tega pisma prijeti, od njega zginje; kateri pa ga hoče brati ali prepisati, k temu se ono oberne in samo odpre. Tako le pa je napisano:

„Jaz vam zapovem, da ob nedeljah ne smete ničesa delati; ne na polju, ne na vertih, tudi ne pri pohištvu, itd. Jaz vam tukaj zapovem, da o sabotah nikar ne delajte zavoljo časti moje matere Marije, katera vse za vas izprosi. Dneve mojih apostolov morate posvečevati itd. Deržite moje postave, pa vam bom mir, blagoslov in zdravje dal.

Kdor temu pismu ne veruje, je preklet, in kdor to pismo ima, pa ga ne razglasi, ni uterjen u sv. katoliški cirkvi in zgubljen od vsegamogočnosti. — Leto pismo naj si eden od drugega prepisuje. In ako bo že toliko grehov imel, ko je na nebu zvezd, peska na morju in trave na zemlji, če bo le pokoro in poboljšanje storil, mu bodo vsi odpuščeni. — Kdor to pismo pri sebi ima, bo našel pomoč pri meni, in kdor vse to veruje, kar vas učim. In kdor temu pismu ne veruje, bo konec vzel in večne smerti umerl. Terpinčen bode, in njegovi otroci bodo hudo smert storili. Spreobernite se, če ne, bodete vekomaj u peklu mučeni. — — Kdor to pismo u svoji hiši, ali pri sebi nosi, ima posebno gnado od mene zadobiti, in bo ovarovan pred strelo, ognjem in vodo. In žena, ki ga bo imela, bo lahko porodila, in otrok bo pobožen in u dobrem imenu pri svojem gospodu Bogu in pri vseh predstojnikih. Kar bo prosil, bo zadobil.

Kdor hoče vsaki petek šest Očenašev in češčenih Marij k časti Kristusovega terpljenja in k usmiljeni njegovi materi moliti, zadobi tisoč dnij odpustkov in dušo u nebo pripravi. Kdor moli k časti sv. Mihaela šest Očenašev, češčenih Marij in vero, zadobi sto dni odpustkov vsakokrat.“

Tako se blodi od molitve in postov, kakor da bi jih bili sveti oče papež Klemen, tretji za sv. Petrom, svojim vernim dal, da vsakateri verni kristijan, ki se ob suhem kruhu in vodi dvanajst petkov posti (in to bi bilo zadosti le enkrat u življenju), takega hoče Jezus Kristus obvarovati pred peklenskim ognjem, ter ga hoče vzeti po smerti u nebeško kraljestvo. In kdor te petke dopolni, in dá za eno sveto mašo na čast sv. Petru, apostolu, bo zadobil sedem darov sv. Duha: 1. Da ne bo u sramoto prišel. 2. Da ne bo pogubljen. 3. Da ne bo nagle smerti umerl. 4. Da mu bo dvanajst dni poprej smert oznanjena. 5. Da se ne bo brez sv. zakra-

mentov tega sveta ločil. 6. Da mu bo pri smerti mati božja k pomoči prišla. 7. Da ga bo po smerti gospod Bog u nebeško kraljestvo vzal. Kdor bi to molitev in poste imel, pa bi jih ne hotel drugim povedati, ima smertni greh. Potem se dvanajst petkov šteje po svetem Matiju apostolu po raznih praznikih do petka pred božičnimi prazniki, ob katerih bi se ob kruhu in vodi postili in molili po 5, 12, 30, tudi po 62 Očenašev na čast nekih skrivnostij, katerih sv. cirkev celo ne pozna.

Ravno tako zmotena in zmešana je tudi molitev, katero to krivoverno pismo uči. „Nam pričuje sv. pismo; je nauk postave, ko so judje Kristusa križali“ itd. Leti sveti posti in molitve so dane — (kakor se dalje bere) na veliko pomoč kristjanom k srečni večnosti. Bilo je najdeno l. 1705, 25ga marca u cesarskem mestu Dunaju, kder je modri gospod Karl pridigar bil. On je spoznal, da je s temi svojimi deli zaslužil 12 dni pred svojo smertjo videti veliko trumo angelov, ki so mu oznanovali, da bo umerl, in bodo njegovo dušo u nebesa spremljali. Pa tudi on mora to prerokovanje in zasluženje ljudem oznanovati.

Kdor bo to sam bral, ali pa drugim pravil, zadobi pri Bogu veliko gnado. To pismo se mora hitro drugemu dati, ne dolgo pri enem ostati. Kateri človek to stori, bo videl 12 dni pred svojo smertjo trumo angelov, in od veselja mu bo serce poskakovalo. Zraven tega pa ne sme ravno grešno živeti.“

Kdo bi ne spoznal, ako je pri pravi pameti, da je to pismo pisano, kakor bi otrobe vezal, brez glave in brez nog, gola zmotnjava, polno praznih obljub, natlačeno zmotljivih vraž!

Sv. papež Klemen ni kaj takega nerodnega poterdil. Ne najde se tako pismo ne na Neapolitanskem, ne u Londonu, kakor drugi popisi kvantajo. Na Dunaju ne vemo nobenega pridigarja Karola, ki bi bil kaj takega

oznanil. Tudi u Gradcu ni bilo, in ne bogaboječega škofa, ki bi od te čudne pobožnosti in zasluženja kaj vedel. Vsi ti posti, dari in obljube so prazna in izmišljena laž; in kdor take kvante veruje, jih derži, in se na nje zanaša, se goljufa. Kar sveta mati katoliška cirkev ne poterdi, tudi pri Bogu kaj ne veljá. In kdor take zmote in laži med ljudi spravlja, in se posvariti ne dá, on greši; zakaj Bog je vsem lažem sovraž.

Kdo si je pa take spake izmislil? — Sovražnik je ljuljko med pšenico zasjál. Kakor se najde u starih cirkvenih pismih, je ta vraža čudnega pisma sv. Mihaela že stara roba; in če ne tista, saj enaka. Bere se od sv. Bonifacija, nemškega apostola, Moguntskega nadškofa in mučenika*), da je ta zmota pred dvanajst sto leti že sv. oznanovavcu božje resnice in pravice nadlego delala. Neki hudobni duhovnik Aldebert je to ljuljko zasejal, da bi se slabovernemu ljudstvu prikupil. Sv. Bonifacij pošlje nekega pobožnega duhovnika, po imenu Deneardi u Rim k papežu Cahariju, in o tej zmoti tako le piše: „Veliko krivice in preganjanja sem prestál, največ od krivih duhovnikov . . . , najhujše opraviti pa sem imel z dvema hudobnima krivovercema: z enim, po imenu Aldebert, ki je frankovskega rodu, z drugim, ki mu je Klemen imé, in je u Škociji domá; po zmoti si nista podobna, po teži pregreh pa enaka.“ Sv. Bonifacij je dal obadva zapreti; pa nista pokore storila, ampak še dalje ljudi zapeljevala. „Zavoljo njih — piše sv. Bonifac — me je veliko ljudij preganjalo, sovražilo in klelo, in cirkvi Kristusovi se na veri in upanju škoda godi. Dolžijo me, da sem ljudém najbolj sv. apostola (Aldeberta) vzal, jih ob pomočnika in besednika, očeta čednostij, in ob čudodelnika spravil. — On je bil u svoji prvi mladosti

*) Magna Bibliotheca veterum Patrum Coloniae Agrippinae 1618. Tom. VIII., pag. 124—127.

že hinavec, ter pravi, da bi mu bil angel Gospodov u podobi človeka od poslednjih krajev sveta, svetinje (sv. ostanke) prinesel, in potem lahko od Boga vse zadobi, kar poprosi. In s to svojo hinavščino, kakor je sv. Pavel prerokoval, se u veliko hiš vrije, in lovi babele z grehi obložene, ki se dajo od mnogoterih želj voditi. Kadar ljudje k njemu pridejo, in pred nja pokleknejo, in se svojih grehov spovedati želijo, jim pravi: „Vem vse vaše grehe; saj so mi znane vaše skrivnosti. Ni vam potreba spovedovati se, odpuščeni so vam vaši pretečeni grehi; zdravi in odvezani se povernite u miru na svoj dom.“

Mašnik Deneardi je ono, ali ravno tako pismo, ki ga sedanje dni med ljudmi najdemo, papežu pričó zbranih škofov pokazal, rekoč: „Poglejte Gospod, pismo, ki ga ima in ljudem kaže, ter pravi, da je pismo Jezusovo, ki je z nebes padlo, u Jeruzalemu od sv. Mihaela najdeno. To pismo bi bil našel neki božji mašnik Mervis, ki ga je poslal na goro svetega Mihaela, arhangela. In to pismo je prišlo po angelskih rokah u rimsko mesto do pokopališča sv. Petra“ itd.

Caharija, sv. papež so na to rekli: „U resnici, preljubi bratje! uni imenovani Aldebert je u neumnost zapal; vsi, ki se tistega lažnjivega pisma poslužijo, so kakor otroci brez pameti. Kaj bote na to odgovorili, prečastitljivi bratje?“ Častitljivi škofje so rekli: „Kaj bi bilo storiti drugega, kakor vse to, kar se nam je bralo, u ogenj vreči in zažgati.“ Papež Caharija so djali: „Spoznali ste, častitljivi očetje, naj bi njegova pisma vse u ognju zgorela; pa je tudi dobro, da se u naši sv. škrinji shranijo, naj bi se ž njimi pričalo, da je zaverženo njegovo djanje.“

Ves zbor sklene potem: „Aldebert ne sme više nobenega svetega opravila imeti, in pokoriti se mora za svoje djanje, in naj ne zapeljuje več ljudstva. Ako pa u teh zmotah terdovraten ostane, in ljudi še zapeljuje, naj bo

preklet, in večnemu obsojenju božjemu izročeni; in tudi vsaki, kdor ž njim potegne, in se njegovega nauka derži.“ Tako je ta vražja zmota že u osmem stoletju po Kristusu obsojena in zaveržena bila.

Kakor so pa svoje dni slaboverni zapeljani kristjani sv. škofa Bonifacija zadel teh krivoverskih vraž sovražili in preganjali, tako še zdaj praznoverne babele in dedi, ki take reči raznašajo, zveste služabnike božje čertijo, ki jih podučiti hočejo, da so to vražje zmote; kaj, celo dolžijo jih, da nimajo prave vere, ki takih popák ne obrajtajo. Ako pa najdejo kakega u teh rečeh slabo podučenega duhovnika, jim on vse veljá in za svetnika ga imajo, od vseh krajev za njim letijo, maše plačujejo, se mu izpovedujejo, da ubogi slepec slepce vódi, in ž njimi u jamo pade. Ali ni to zvijača hudičeva?

Kakor to skrivno pismo, je še več drugih vraž med ljudmi; na primer: molitev sedmerih ključavnic, s katerimi se lahko duša pred peklom zaklene; žebranje sv. treh kraljev, ki tudi pravijo, da u Kelnu na Reni u stolni cirkvi na zlati niti visi; molitev sv. krone, s katero se dobí 31000 goldinarjev; duhovna bramba, zlati očenaš itd., ki jih tergovci po sejmi prodajajo, in po hramih trosijo. Najdejo se tudi bukvice, imenovane: „Pravi Kolomonov žegen“, kakor bi bile polne skrivne božje moči, u katerih najdejo praznoverci čudne molitve in besede, katerih ne razumejo, in mislijo ž njimi denarje izkopavati, u lotriji dobiti, se vsake bolezní, tudi smerti ovarovati; kaj, celo tobakarji jih pri sebi nosijo, ter mislijo, da jih cesarska pravica dobila ne bo.

Kaj naj pravičen kristjan od vseh teh in takih vraž misli? Ne verovati vsaki babeli, ki mu u bolezní, ali u kaki drugi sili take reči priporoča; ne poslušati ptujih beračev in krivih prerokov, ki po božjih potih, in po skrivnih kotih take pomote trosijo. Ljuljka je taka zmota na njivi sv. vere, ki pšenico dobrega nauka duši,

da se veruje, kar nič ni; kar je potreba znati, pa pozabi. Prazno vračtvo ali zdravilo so take zmote, ki bolnika motijo, da se mu bolezen zaide, in pomagati zamudi. Goljufen denar za take reči, s katerimi upajo praznoverni ljudje dolge svojih grehov poplačati, in si nebesa kupiti; toda idi si kupovat z goljufnim denarjem, še zaperli te bodo, ako takega denarja ne pokončáš.

Kaj je storiti pravovernemu kristjanu s takimi vražnimi in praznovernimi reči?

Pod smertnim grehom ne drugim priporočati, ne prepisovati ali posojevati, in ljuljko po njivi katoliške cirkve sejati; ampak, kakor so sveti škofje u Rimu pod papežem Čaharijem sklenili, mora vse te in take lažnjive reči u ognju zažgati in pokončati, drugači greh stori; in ako se takih vraž terdovratno derži, je od sv. cirkve izobčen in večni božji sodbi izročén, česar nas večni Bog obvaruj! Od vsega tega Kristus govori pri svetem Matevžu 15, 13—14, rekoč: „Vsak sadež, katerega ni zasadil moj nebeški Oče, bo s korenino izruvan. — Pustite jih, slepci so, in slepce vodijo; če pa slepec slepca vodi, oba u jamo padeta“.

3. Nekoliko besed o domačem petju.

I. Lepo petje, lepo serce.

(Zg. Danica 1. 1849.)

Prav čedno so nam častiti gospod Hicinger, naš slavni rodoljub u slov. cirkv. časopisu št. 23. lepo petje priporočili in obudili serčne želje tudi nam, ki čedno petje ljubimo, o petju Slovencem kaj povedati.

Ptico boš po petju spoznal, pa človeka tudi; ako lepo petje — tudi lepo serce ima. In kar se od človeka posamezno — se lahko od vsega ljudstva reče. Kakor ljudje pojejo, tudi po navadi na znanje dajejo, kaj ve-ljajo. Iz obilnosti serca se usta glasijo, in kder čednih pesnij ni, tam tudi prebivati ni veselo. Res je pa tudi, da stariši in redniki, vojvodi in učitelji premalo petje obrajtajo. Petje ima čudno moč za dobro, pa tudi u hudo, kakor ga oberneš.

Čedne pesni so otrokom prva dušna paša. Mati, ki otroku lepo poje, njemu žlahno serce goji — z mi-limi glasovi mu občutljeje žlahni. Kdo bi pozabil vse svoje žive dni ljubeznivega petja ljube matere, ali pa skerbne pesterne, katero dete željno posluša, pa tudi hitro poskuša, poprej ko ateja ali pa mamu izreče. U naročju matere je prva — in pa za človeka najjimenit-niša šola; detetu se to u mehko, nežno serce utisne, kar storilo bo nekdam moža. —

Kako veselo smo otroci po zimi krog kolovratov sedeli, pa na uhe vlekli mile stare pesni od svetega

Jurja, ki je kupil zeleni plašč, ali pa od treh rimskih deklic, ki so na božjo pot hodile, katere so nam rajna mati peli. Sveti strah nas je obhajal, ko je dekla pela od smerti grešnika, rekoč: „Duša se je ločila od trupla grešnega, tri solze potočila ko vinske jagode“. Ta pesen je več izdala, kakor na tri verhe šiba, nas hudega varovati. Mlado serce pije iz takega petja svete občutljeje, in bistri duh otroka se povzdiguje na perutih petja u srečni raj nedolžnih detečjih let. Velikokrat potonilo se je solnce od tiste srečne dobe u večnost; še me mladostno petje veseli. Teža let me k zemlji vleče, glava se beli od skerbi, pa me še vselej glas nekdanjih pesnij omladi. Sladki glasovi mladih dnij!

Petje poveličuje svete praznike. Bila je u starih časih lepa šega na vsak Gospodov god pred pridigo posebno sveto pesen zapeti, kakor za advent: Poslan je angel Gabriel; za Božič: eno dete je rojeno; za Veliko noč: Jezus je od smerti vstal itd. Že ene dni poprej smo jo doma poskušali; stari so mlade peti učili. In ko so gospod župnik s pridižnice pesen začeli, in vsa cirkev za njimi glasno potegnila, se nam je zdelo, da smo u nebesih, in svete skrivnosti gledamo. Res da so stare svete pesni prav priprosto zložene, njih koralni napevi milo, otožno slujejo; pa so polne božjega, in pa domačega, slovenskega duha. Pač škoda jih je, da so po naših cirkvah potihnilé, in jih je ptuji, neprijazni duh zadušil. Pa dušnih pastirjev posebna skerb bi naj bila, da bi vsaki god tudi svojo pesen imel. Svetek (praznik) brez svoje pesni, pa človek brez pražnje suknje se slabo nosi.

Tudi novega leta smo se veselili; čeravno čestitkarjev bilo ni, so pa pevci došli novoletu pet. Zapeli so od Marije zarje juterne, od svetega Jožefa, njenega ženina, od deteta Jezusa novorojenega, pa voščili vsem domačim, starim in mladim veselo novoletu. Ko bi trenil so vsi kolovrati potihnili, kadar so se pevci pred pragom

ali pa pod oknom oglasili. Hitro smo k vratom stopili, jih malo odperli in željno poslušali, da se je ravno hiša razhladila. Zdelo se nam je, kakor bi sveti trije kralji po svetu hodili in Zveličarja iskali, če ne bi mati jim kodeljo prediva, oče pa kak denar podarili, ko so vzeli od nas slovo. Akoravno taki pevci včasih niso na pravi stezi, jih tudi nerodni ljudje zapodé, ali namestu dara celo z vodo polijejo, vendar ta čedna šega življenje polepša, in solzno dolino ljudem saj za ene dni oveseli. Naj ostane dobra raba, naj se popravi slaba!

Cirkveno petje je pobožnosti perotje. Lepo u cirkvi pojo po Kranjskem in Štajerskem, pa kar jaz vem, le na eno gerlo. Lepše zlagajo po Koroškem na štiri gerla; pa veliko lepše tam, kder orgel ni. Lepa cirkvena reč so orglje, toda skušnja nas uči, da petju ljudij niso prijateljice, zato ker večidel orgljarjev petja ne obudi in ne povzdiguje, temveč le duší. — Narobe je, da vsak orgljar svoje pesni prinese, kadar u službo pride; potem se zgodi, da se petje pri eni cirkvi po dvakrat u enem letu premeni. Ljudje se hitro petja odvadijo, ker novih napevov ali pa novega orgljarja vajeni niso. Vsaka škofija, ali saj vsaka župnija naj bi svoje cirkvene pesni imela, če ne natisnene, saj spisane. — Narobe je, da se nove pesni začno poprej ko se poskusijo, ali kaj veljajo; bolje pesnij manj, pa tiste ubrane. Če mora včasih kaka nova biti, pa mora od pravega — ne od mojster-skaza priti, mora čedno cirkveno obleko dobiti, mora biti pražnje platno, ne hodnik. So školniki, kateri pesni zlagajo, kakor bi otrobe vezal; imajo pesnij brez števila, pa tudi brez soli. Ptuje pesni predelujejo, jim druge napeve oblačijo, in tako zmešnjavo naredijo, da župnija s svojo sosedo popevati više ne more. Tako cirkveno petje omaguje. — Narobe je, da orglje petje oglušijo. Serce k petju buditi, glasove povzdigovati in pohlevno

podpirati pesen orglje imajo. Prav bi tudi orglje utihnile, kadar se pesen povzdigne, in kadar odpevek potihne, bi čedno vmes zapele, kakor je pri cirkvenem koralu šega. Tako bi orglje petja bile prijatljice.

Navada je po daljnih krajih na shodih in ob večih praznikih med darovanjem svete maše posebno pesen zapeti, po kateri se god slavi ali pa Svetnik hvali. Takih pesnij so nam pridni gospod *Luka Dolinar*, in pa naš slavni pesnik gospod *Blaž Potočnik* obilno in hvalevredno dali. Ako se taka pesen glasno, umevno na eno gerlo poje, tako da ljudje tudi besede zastopijo, je zlatá vredna; ona je žlahno kadilo za sveto opravilo. Je lepa pridiga vodilja nevesti pobožnosti, je taka pražnja pesen pobožnosti družica; one shod oživijo in polepšajo.

Mili glasovi petja ubranega imajo čudno moč celo za divje ljudi. Ko so misijonarji, očetje Jezuiti, se zaselili u deželo Paragvaj na Amerikanskem, so našli silo divje, hudobne ljudi. Niso se jim dali poprijazniti, ne spreoberniti. Ni se jih prijela beseda božja, ni jih omehčila nobena dobrota; žugali so učenike svoje pomoriti. Kaj si modri možje umislijo? Čedno trumo pevcev in godcev naberó, in grejo u kraje, kder so jih divji Indijani čakali. Blizu njih lepo peti začno. Divjaki lepe pesni slišijo in bliže prilezejo. Kerščanski pevci popevaje k domu vlečejo, in tudi Indijani za petjem pohlevno grejo. Doma jim še lepše zapojejo, pa tudi postrežejo po svojem premoženju. In glej, tako terdovratne nevernike omehčijo, jih podučijo, kerstijo; in po petju so najpridnejši kristjani. Vidiš, kaj petje premore!

Je hudirska pesen Marseljada nekrajne Francoze podivjala, jih na prekucije in u morije gnala, kakor polhe hudi duh, je pa tudi sveto petje obdivjano ljudstvo tolažilo. Nedolžne nune Karmelitarce so neusmiljeni kervolivci u smert obsodili. U železju pohlevne jagnjeta u Pariz pripeljajo. Vse polno po ulicah ljudij kervoželj-

nih gomezni. Neveste Kristusove pa lepo Marijno pesen: Češčena si kraljica! po potu na morišče pojejo, s toliko mirnim srcem in milim glasom, kakor u svoji cirkvi doma. Ko je prvi glava padla, so druge dalje pele, in niso poprej utihnile, da je poslednja, opatica, duhovska mati vseh, glavo pod sekiro dala. Ljudstvo je tiho stermelo, ni ploskalo in upilo kakor poprej, ko so glave padale. Petje nun jih omehči, da začno zopet po človeško dihati.

Petje ima življenje lepšati, požlahniti vse naše djanje in nehanje. Kder ljudje radi lepo pojó, tamkej je dobro biti; med hudobnimi ljudmi lepih pesnij ni. Potreba je pa torej ljudem za čedne pesni tudi skerbeti. Ko smo pri N na Štajerskem nedeljsko šolo imeli, smo zapeli veliko novih pesnij: Dobro jutro — Lahko noč — Večernico, in takih. Prvi odstavek pesni smo na tablo zapisali, nekoliko prepisov pa šolcem razdelili. Po šoli smo prvi odstavek na tabli prebrali in poskušali zapeti. U enih minutah se je pesen unela, po vseh potih k domu pela, po pašnikih peti čula, na polju in po vinskih goricah razlegala. U štirinajstih dneh je novo pesen cela župnija pela, u enem mesecu se je po vseh bližnjih župnijah razširila, ako je bila pesen slana, gladka in podomačena. Otroci so jo peli, čeravno niso brati znali; pa tudi babele so si na delu pele in pozabile svoje starosti.

Posvetne, poštene pesni so življenja sol, da se ne pokvari. Popevajo naj se pozemeljske reči in časne prigodbe, ali duh naj se povzdigne nad minljivost, in naj svojega namena ne pozabi. Ne u blato pregrešne gnjusobe potisniti — temveč k nebeškim željam obuditi imajo serce naše posvetne pesni. Zatadel so posvetne pesni ali podpora čednosti in možke kreposti, ako so poštene, ali pa seme popačenih ljudij, če so pesni gerde. Vsak skerbni hišni gospodar naj torej dobro čuje, kaj se

pri njegovi hiši poje; vsak pridni dušni pastir naj skerbno pazi, kaj njegovi pojejo, ali pošteno veselje, ali hude želje s petjem oznanujejo? Kadar ljudje spijo, sovražnik tudi s petjem ljuljko med pšenico seje. — U lepi Savinjski dolini je pred enim leti nekdo nemško pesen poslovenil in med ljudi zasjal po imenu: „Žalovane samotnice ali nune“. Hitro so se te pesni dekljiči naučili; pa sirote niso vedele, da ravno s tem petjem skrivaj devištvo zaničujejo. Nevaren strup je bil u medeno potico povit. Skerbni dušni pastir St. . nevarno pesen pozvejo, in naravnost po enakem napevi nasprotno pesen po imenu: „Zadovoljna nuna“ zložijo, jo u nedeljski šoli zapoje, uprašaje: katera dveh pesnij se jim gorša zdi? Dobri duh mladine z veseljem to drugo izvoli. Nevarno pesen pozabijo in poboljšano pojo. Včasih napev ljudi peti budi, če so besede še tako nepridne; in žalost je, da imajo ravno slabe pesni silno mične napeve. Takim napevom je potreba lepe besede dati, in pesen u dobro obrniti, kakor gospod *Jožef Lipold*, Rečički župnik na Štajerskem, znajo; le škoda da njih napevi preveč nemškujejo. Ni hvale vredno, da kmet gosposko sukno nosi, in slovenska pesen preterdo nemški napev ima. Resnica pa je, da g. Lipoldove pesni niso brez soli, kakor se za poskušnjo med Ahaceljnovimi, pa tudi u Drobtinecah beró.

Pošteno petje mora biti dobre volje zabela in kratkočasja vino. Kdo ne pozna slovenskih zdravic in z veseljem rajnih srečnih dnij ne pomni, ko smo jih u veseli družbi peli? Kdo Slovencev bi saj ene čednih napitnic ne znal, in pošteni družini napiti ne vedel, kadar na njega versta pride? Pri takem petju se lahko pozabi na vražji ples, se lahko pogreša pogubljiva igra. Čedne pesni so za dobro voljo zlata vredne, in kdor jih prav zapeti zna, za dobro voljo več velja, kakor mejaš ali hišni oče, ki rad piti daja. Ali zdravice ne smejo pijanč-

evanja učiti, ali pijance zagovarjati, ampak lepe misli naj dajajo, rekoč: Le ga pijmo, in zaužijmo, pa Boga ne pozabimo; mi na Boga, Bog na nas, daj nam Bog prav kratek čas! — Takih pesnij imamo še premalo, in te ki so, jih premalo poznamo, ali so se nam pa že postarale; zakaj tudi pesnij se ljudje naveličajo in novih poželijo. Največ pa Slovenci vojnih ali vojaških pesnij pogrešamo; in ustregel bi vsem pravim domorodcem, kdor bi nam takih zapel.

Lep božji dar je čedno ubrana pesen, in moder pesnik, ki prave pesni snuje, on je u resnici božji mož, in pa svojega rodu velik dobrotnik. Bog nam takih daj! „Srečno je pa ljudstvo, katero veselo peti zna.“ Psalm. 88, 16.

II. Cirkveno petje,

nekdanje in sedanje po Štajerskem.

(Drobt. 1857.)

Rad pomnim nekdanjih časov svoje pretekle mladosti, premišljevaje slabo in dobro, česar sem si sam skusil, slišal in videl pa tudi druge skusiti, ter primerjam, kako je bilo svoje dni in kako je zdaj; kaj se je zboljšalo, kaj pa shujšalo po mojih mislih.

Med vsemi prigodki in zadevki mojih mladih dni so mi najbolj živo pred očmi bele cirkve, katere sem mladenček obiskoval, lepe pridige, katere sem čul, in pa svete pesni, koje sem slišal na paši kakor doma, posebno pa u cirkvi pri službi božji; one so mi kakor rajni glasi iz zgubljenega raja. Pač smo se veselili cirkvenoletnih svetkov (praznikov) in ves prejdni teden smo poskušali sveto pesen, ki se bo prihodnjo nedeljo ali

sveti god pred pridigo zapela in oživela serca vernih za obhajo svetih dnij, ki so nam toliko mični oznanovavci in po svojih lepih šegah prav občutni dopovedovavci iz-veličanskih skrivnostij naše svete vere.

Toliko živahne so bile stara adventna pesen: Poslan je angel Gabriel* s svojim donečim napevom, katera nam je oznanovala prihod Gospodov kakor glas upijočega u puščavi. Še mičneje je slula sveta božična pesen: Eno dete je rojeno, oj rojeno — s svojim premilim napevom, u kojem se toliko živo čuje prememba žalosti starega zaveta u nove zaveze prečudno veselje nad rojstvom obljubljenega odrešenika. Ravno tako mogočna pesen je bila stara velikonočna: Jezus je od mertvih, vstal od svoje britke muke, nam se je veseliti in Boga hvaliti aleluja! ki je u svojem milo-veselem napevu prav živo občutiti dala, kako se je pobožnim ženam in učencem o ustajenju Jezusovem žalost u neizrekljivo veselje premenila. In kadar so pridigar z lece eno teh svetih pesnij zapeli, in vsa cirkev za njimi enoglasno potegnila, vsa verna občina plavala je u duhovnem veselju, ter pela in pila iz živega vira svete vere nebeške čute pobožnega, večnega življenja.

Te in takošne svete cirkvene pesni, izročila starodavnih časov, bile so najpripravnejše povabe svetega Duha, oživiti pridigarja in poslušavce, in če so bile besede priproste, brez tenke mere pesenske, so pa za toliko bolj božje resnice zadevale in budile strune serčne pobožnosti. U sedanjih dneh so te in takošne stare pesni večidel po slovenskem utihnile; nove so jih podlezele, toda boljega duha med ljudi niso donesle, naj si so ravno bolj ubrane. Pesni so ljudstva duhovne žile, po kojih tečejo resnice zdrave, ali pa zmotnjave,

* Glej pesmarico z napevi g. Majer Matijeta u Celovcu pri Janezu Leonu na prodaj.

ter oživljajo hudo ali dobro u sercu prostega ljudstva. Kder oživljajočih pesnij ni, tam je več ali manj suha puščava, ali pa nevarna priprava hudobnih naklepov.

Med pesnimi nekdanjega časa so posebno slovele cirkvene priložnosti za posebne godove in cirkvene shode, ki so se o daritvi svete maše povzele na eno gerlo in na ves glas, tako, da je vsaka versta in beseda po vsej cirkvi zalegla in od vseh lahko zastopila se. Tako iz-verstno zložena pesen je vernim, prostim poslušavcem globoko u serce segla in povzdignila dušo visoko nad to revno zemljo u sveto nebo, če je bila prava. Je verli pevec k darovanju napev čedno zasukal, sebi gerlo, poslušavcem pa serce in uho odperl, je vse po cirkvi tiho čulo, in še zakašljal nikdor ni. Pevec prosto, pa glasno sveto nedeljo, ali pa svetnika god u misel vzame, opomni svetega evangelija, ali pa poglavitni nauk pridige posome, prigodbo shoda omeni, počasti božje prijatle, ali pri opravlilih za mertve čednosti rajnih u misel vzame, in vsa cirkev je edno uho, edno serce. Tak cirkveni pevec, evangeljskemu sejaveu podoben, seje, ako je dober, tudi dobro seme na dobro pripravljeno zemljo.

Proti koncu pevec svoj glas povzdigne in zbrano ljudstvo Bogu, Mariji in svetnikom, zavetnikom zvestim, priporoča, ali jemlje od svetega kraja slovo, in vseh po-božnih serca u nebo puhté, solze se pretakajo in porosijo seme cirkvenega svetega petja. Iz cirkve k domu gredé ni bilo slišati obrekovanja, ne praznih marnov, ne prešernega smeha, ampak le slava pridigarja in pa hvala cirkvenega pevca se je po potu čula. Pridigo so si pripovedovali, pesen pa poskušali ne le tisti dan, marveč celi teden. Ponavljali so pastirji na paši, delavci na polju, kopači na potu iz vinskih goric, kar so gospod lepo pridigovali, ali je pevec u cirkvi pel, in po širokem in dolgem se je razmeval božjega kraljestva veseli glas.

To se pravi serca strune u roke vzeti, žile ljudstva oživljati in žlahniti; toda ni vsakemu dano, bodi si pevec ali pridigar, vzemi si živo besedo ali pisarsko pero. Blagor pa mu, komur je dano, naj le dobri dar dobro obrača; blagor pa tudi jim, ki niso tega daru prejeli in so vender veseli. Mati zavida je kača, iz pekla doma.

Ne da se sicer tajiti, da so nekdanji cirkveni peveci, preprosti samouki, mnogo nerodno zakročili in večkrat sprožili pravično jezo duhovnih pastirjev, tako, da je gostokrat po takošnih pesnih gromelo, bliskalo se in včasih tudi udarilo; ali popravi, kar je kvara, pa ne pokončaj dobrega dara, dokler ljudem u dobro služi. Tudi najbolja reč se lahko u hudo oberne, in vajen voznik na ravnem zverne, kaj bi domač pevec ne zavozil? Tako je eden takih svoje dni zakročil: Sveta Trojica, prosi Boga za nas! in bil po pravici ostro okregan; drugi se je u taki pesni župljanom za dobro bernjo pri sv. maši zahvalil itd. Prav je torej bilo, da so duhovni pastirji take novo zložene popevke u svojo precejo terjali, zakaj jih je postavil sveti Duh, čuti in varovati verno ljudstvo napak in zmot; da so pa te verste pesni celo ponehale, mi je močno žal in se mi toži po njih, ko so one svoje dni mnogo pobožnega duha obudile, mnogo serc k Bogu povzdignile, oživile za božje kraljestvo, ter množile vernim nedolžno, cirkveno veselje; in ravno to je cirkvenega petja prvi namen.

Saj imamo množino takih cirkvenih pesnij pisanih in tiskanih po svetu, ki se beró in tudi pojó: mi kdo poreče; kaj bi jih pogrešali! Res da imamo pesnij na cente, mnogo dobrega in iskrenega zernja u njih, pa tudi dosti plev; toda način, po kojem se cirkvene pesni pojejo, se je močno premenil, in sploh ni, da bi ga hvalil. Vsaki kaj hvalevrednega, pa tudi kaj napčnega ima, kar ni hvale vredno. Korošci radi čveteroglasno

pojó, njih soglasje čedno teče, počasno in gladko; ali besede boš težko zastopil, če pesni iz glave ne znaš. Koroški napevi so večidel vsi po enem kopitu osnovani, in lahko se jih naveličaš, ker nimajo potrebne spremembe. Štajerci ljubijo nagle in večidel okrogle napeve, le ednoglasno popevajo, in njih petje mično teče, ako je lično in predolgo ne terpi. Kranjci radi na dve gerli pojó, njih pesni so lepoglasne, da bi jih le poslušal; naj pa tudi razumel besede pesenske. Vsi ti in takošni načini cirkvenega petja so hvale vredni, in ohranijo svojo mikavnost, če se u pravem času premenijo, in se modro u svoji rabi versté. Človek se edne jedi naveliča, kaj bi se enakoglasnega petja ne bi navolil? želi, da se mu premeni, kar je prav. Prav pa ni, ako se občne pesni in pa dobro znani cirkveni napevi prepogosto premenjajo, ali pa po samoglavnosti orgljarjev tako zavijajo, da dve sosedni župniji enako ne pojó, kar sosebno na shodih cirkveno petje kazí, da se ne zлага.

Svetega cirkvenega petja prvi kvar je u sedanjih časih orgljarjev slaba navada, petje z orgljami sopiti, ne podpirati, s premočnim glasom dušiti, ne buditi in oživljati. Od tod pride, da kakor se orglje po cirkvah množijo, cirkvene pesni pešajo, in več ko imamo orgel, manj je pobožnega petja. Orglje ¹ so za povzdigo, ne pa u za-

¹ Kdo posluša ubranih orgel sladkega petja, in bi rad ne izvedel, kako so se orglje začele? Stari neverni neznabogi niso orgel imeli; le pastirske orgljice so poznali, na katere so ovčarji in kravarji po logih svoje popevke ubirali, kakor še pri nas pastirji po nekaterih krajih. Izraelci, ki se tudi Hebrejci zovejo, so prvi orglje u službo božjo obernili, kajti David u 250 psalmu veli: „Hvalite Gospoda z bobni in s kori, hvalite ga s strunami in z orgljami.“ Pa starih Hebrejev orglje so bile revne; nekoliko piščal na ozkem predalu je stalo, u katere so s kovaškim mehóm pihali. U kerščanski cirkvi so se prav za prav orglje začele verlo glasiti, in sv. Jeronim piše u četrtem stoletju kerščanstva, da je u Jeruzalemu orglje čul, ki so se na goro Oljko, čertertinko ure daleč

trenje občnega petja pri božji službi. Perve čase kerščanstva niso orgel u cirkvi imeli; izhodna (staroverska) cirkev še zdaj orgel nima, pa tudi druge godbe pri službi božji ne pozna, razun svetega petja.

Tudi med nami stari ljudje toliko orgel ne pomnijo, kolikor jih zdaj po Kranjskem in Štajerskem imamo. Le imenitne župnijske in pa romarske cirkve so svoje dni orglje imele, in zdaj že po več krajih podružnico težko najdeš, katera bi orgel ne imela, čeravno gorše ne cvili, kakor strene, gosli. Take škripaste orglje so cirkvenega petja sovražnice, in naj bi jih ne bilo!

Drugi kvar cirkvenega petja je prepogosta premenitev orgljarjev (g. šolskih učiteljev), sosebno od tiste dobe, kar se je cirkvena in šolska služba zedinila. Skušnja uči, da so redki možje, kateri bi cirkvi in šoli ustregli. Ravno se je občnega cirkvenega petja privadila in so se cirkveni pevci z orgljarjem prav pozastopili, kar gospod orglje in pevce zapusti, ter svoje pesni in napeve pobere; mlad orgljar njega mesto nastopi, nove napeve,

slišale. Perve orglje niso čez 10 ali 15 piščalk imele; nosili so jih od cirkve do cirkve, in l. 671 so dovolili papež Vitalijan, naj se orglje s cirkvenim petjem družijo. Cesar Karol veliki je prvi u Porečah (Ahen) na Nemškem verle orglje u cirkev postavil, katere mu je bil cesar Mihael poslal. Stare orglje so bile obavtne, klinci po tri palce široki in dolgi, katerih ni veliko čez deset bilo, in roke so ga bolele, kdor jih je prebiral. Pomalem so si zmislili piščale dolge in kratke, lesene in cinjaste, okrogle in štirivoglate, jih od zgor navtikati in odperte gnati, jih u tihe in glaseče predale djati in med njimi toliko ubrano zlogo napraviti, da ob enem po deset, dvajset in še več piščalk ubrano lepo zapoje in zadoni, kakor se orgljarju dobro zdi, da poslušavcem dopade. — Mehovi za orglje so bili izperva celo majbni, tako da je bilo za edne orglje po 20—24 mehov potreba, pa tudi po 10—12 ljudij, ki so mehove vlekli. Leta 1480 je umetni Nemeec Bernard število piščal pomnožil, jih u razdele odbral, in jim podnožnice vložil. U 16. stoletju so začeli na dvoje orglje igrati, po več razdelih zdaj glasno, zdaj tiho

včasih zelo nezrele prinese, petje se pokazi in u kratkem celo potihne; in če ta tihota in merzlota le pol leta zaostane, se težko kdaj petje spet obudi. Dokler je svoje dni orgljar tako dolgo pri eni cirkvi služil, da so se njegovi persti u jamicah na orgeljskih klincih poznali, in so ga poleg rajnih pokopali, katerih dede je peti učil, se u sedanjih časih po mnogih župnijah vsako leto, ne poredkoma vsake kvatre organist, in ž njim večidel tudi cirkveno petje spreminja, in malo zboljša. Tej napaki u okom priti, in po pregosti premembi g. organistov cirkvenega petja ne pokaziti, naj bi vsaka župnija svoje pesenske bukve imela, u katerih bi vsak novi orgljar navadne pesni in njih stalne napeve našel zapisane; naj bi se pa tudi nove pesni ne pele, ne napevi preminjali brez dovoljenja duhovne gospôske. Zraven tega bi bilo potreba sploh navadne pesni in napeve nabrati, pa jih pripravnim šolam dati, naj bi se mladi orgljarji po njih pripravljali, ter jim prav terdo priporočati, naj se, kamor pridejo, navadnega petja, ne pa svoje glave deržé, ker svojeglavnost rada skušnjave dela pri vseh rečeh, najhuje pa pri pevcih.

ubirati, posnemati človeškega gerla sladke glasove, pa tudi hrumečih valov doneče gromenje, ter se iz orgel lahko začuje prijazna kukovica kakor gromeča tromba. — Največe orglje so u Rimu u čudno veliki cirkvi svetega Petra, katere imajo 100 raznih glasov; na Štajerskem imajo najgorše orglje Benediktini u samostanu Admont, katere je duhovnik Križman, slavni Goričan, naredil. Hvalijo se tudi orglje pri Materi božji u Petrovčah blizo Celja, izverstno delo nekega Benečana. Velika množina orgelj se je narastla, po Kranjskem in Štajerskem, in redka je cirkvica, katera bi svojih orgelj ne imela. Obžalovanja vredno je pa to, da je veliko takih skaza-mojstrov, kateri orglje delajo, da bi se človek rajši jokal, kakor pa pel, in katerim orglje u delo dati je škoda za denar. Dobre orglje hočejo pa tudi dobrega orgljarja imeti. Dobro le oni orgljati zna, ki dobro pobožno serce ima; iz obilnosti serca tudi orglje pojó.

Tretji in najhujši kvar cirkvenemu petju delajo posvetni godci, naj si bodo gosposki ali kmečki, imajo si gosli ali rog, delajo si okrogle na kmetih ali godejo posvetno u cirkvah po mestih tako, da bi si mislil biti u kakem gledališču, ne pa u božji hiši, in če nisi take godbe vaju, hoče te gostokrat glava boleti od prevelikega bobnanja in šumotanja. Preprosti ljudje zijajo in oponašajo dolgočasno ponavljanje latinskih besed, ali pa iz cirkve gredó; posvetno omikani poslušavci pa le na godbo pazijo; prave pobožnosti ni po navadi pri taki godbi sluha ne duha. Da ni prav tako, sveta mati katoliška cirkev pravi, se neprenehoma ustavlja in takošno posvetno, nepobožno godbo pri božji službi prepoveduje. Sveti Tridenski zbor u 22. seji vsem škofom veli, naj vsako tako godbo, u kateri se, bodi si z orgljami ali s petjem, kaj nespodobnega ali nečastitljivega čuje, iz cirkve odpravijo, da se bo videlo in lahko reklo, da je hiša božja u resnici hiša molitve. Po tem ukazu svete cirkve tudi papež Benedikt XIV. leta 1749 škofom ostro naročajo, nobene nespodobne cirkvene godbe terpeti. Tako je bila u Rimu leta 1856 vsa posvetna godba in trobentanje u cirkvi z nova prepovedano, in ravno ta prepoved tudi u Pragi, glavnem mestu na Češkem, oklicana; ali žalibože, da je svarjenje materno posvetnim godcem in njih prijatlom glas upijočega u puščavi, katerega malokaj obrajtajo.

Vam pa vender ni ustreči, lahko marsikdo poreče. Enim ne dopade, če godemo, drugim ni všeč, ako pojemo. Eni bi radi občno petje po cirkvi, drugi čveterglasno, spet drugim bi naj na dva, ali celo na eno gerlo zapel! To stori, da smo pevci in godci včasih samoglavni, ter sebi strežemo, dokler vsem ustreči ne zamoremo. — Res, da ga še ni mati rodila, ki bi vsem ustregel, in ga ne bo; vender ne vzemi za zlo, ako povem, kako cirkveno petje po mojih mislih želim.

Soglasne orglje, (in če orgel ni, pametni godci) naj zbrano ljudstvo veselo, pa tudi spodobno pozdravijo, kadar se kako veselo godovanje obhaja; je pa žalosten shod, naj tudi orglje žalost oznanujejo. Ropotanje ali pa posvetnih godcev trušč bodi na posvetni dobri volji in svečanosti, ne pa u cirkvi, pri božji službi doma. Se cirkveno petje povzdigne, naj ga orglje lahko poprijemajo, včasih ginjeno oživljajo, pa tudi krepko povzdigajo, kakor modro zložena pesen hoče. Včasih sodi, da orglje celo utihnejo, naj se gerlo bolj lepo čuje, bodi si petje na edno gerlo ali več. Po dokončanem odstavku pobožnega petja naj orglje živo povzamejo, s svojimi glasovi polikajo in povzdignejo, kar se je pelo. Tako naj tudi godci storé, če so za to.

Lepo je lepo, če k blagoslovu presvetega reš. Telesa vsa cirkev Njemu zapoje, komur vsa čast in hvala gre; pa še lepše, ako se petje ustanovi in potihne, kadar se verno ljudstvo blagoslovi, po blagoslovu pa zopet petje božjo hvalo povzdigne. Ravno tako mično in hvalevredno je ednoglasno petje pred pridigo ali kerščanskim naukom, naj se poje Oče naš, — Pridi sv. Duh, ali kaka priložna pesen o svetem godu. Taka občna pesen vernega ljudstva pripravlja dobro zemljo za dobro seme božje besede, ogreva pridigarja in vabi verne poslušavce rekoč: „Pridite in poslušajte čudo milosti božje!“ Lepo je, da se pri tihi sveti maši svete nedelje in praznike obsežno poje posebno pred svetim reš. Telesom, čeravno tudi ubrano petje na več gerl dobro slovi. Za peto mašo občega petja u cirkvi ne želimo, marveč krepko soglasje na po več gerl radi poslušamo, naj si ga orglje ali pa godci čedno povzdigajo. Za daritev posebnih godov posebno pesen na edno samo gerlo glasno in razumevno zapeti, sveto obhajo častitno u misel vzeti, meni, vem da tudi Slovencem, rado dopade, ter je rosa božje

milosti, če je pesen vredno zložena, ne predolga, ne prepogostoma.

Dokler so pa darovi mnogoteri, le eden pa Bog, ki jih pevcem in godcem deli, naj se ž njimi tudi mnogotero Bog časti. Imaš gladko gerlo, rad zapoj; znaš ubrano gosti, o pravem času tudi zagodi, pa ne sebi, marveč Bogu na čast. Kdor u cirkvi pri službi božji le svoje hvale išče, božje hiše vreden ni; naj gre na gledališče s svojim petjem in godenjem. Iz visoke line glasne zvonove čuti, u čedno ovenčani cirkvi pri božji službi pobožno biti, mogočnega pridigarja slišati in pa z občino vernih kristijanov milo peti, ter se u duhu med angelske kore povzdigati, je nebeškega veselja okus.

4. Beseda nasprotnikom duhovniškega samstva.¹

(Laibacher Kirchen-Zeitung l. 1848.)

Nijedni naredbi katoliške cirkve se dandanes od vseh strani toliko ne nasprotuje, kakor samištvu katoliškega duhovenstva — znamenje, da so pervoboritelji te stranke postali vse preveč meso, ter mislijo, pisarijo, pa večidel tudi živijo le po modrosti mesa. Ob enem je pa to hudo nasprotovanje živ dokaz, da je ravno ta naprava eden glavnih stebrov katoličanstva.

Samstvo duhovniško je cirkev že od prvih stoletij

¹ L. 1848 pisarilo se je mnogo o tem predmetu. Ta članek objavil je Sl. kot dodatek dotičnim razpravam Leon Vončinovim, natisnenim u ravnoistem letniku Laib. Kirch.-Zeit. Uredn.

kerščanstva kot naredbo apostolsko sprejela, visoko cenila, priporočala in zapovedovala. Kdo bi hotel zabavljati apostolom, cirkvenim očakom, tolikim po učenosti in svetosti svoji odličnim škofom in duhovnikom, ki enoglasno to samištvo povzdigujejo, so u njem živeli in delovali, ter tiste ostrega kaznovanja vredne spoznavali, ki so zoper to naredbo ravnali!

Brez samstva, to je torej z ženami in otroci in raznimi skerbmi za živež in odgojo obloženi, bi apostoli ne bili zamogli iti k narodom zemeljskim evangelija oznanjevati in nauke svoje s kervijo poterjevati. Brez samstva nikdar bi ne bila videla Anglija svojega Auguština, Irsko ne Patricija, Germanija ne Bonifacija, slovenski rodovi ne Cirila in Metoda, Indija in Japonska ne Frančiška Ksaverijana! Brez cirkvenega samstva ne bil bi se žertvoval Janez od Boga oskerbljevanju bolnikov, Janez Matanski ne reševanju jetnikov iz suženjstva nevernikov; bi se ne bilo tisoč in tisoč blagoserčnih devic, usmiljenih sester, podalo u največe nevarščine zavoljo olajševanja človeških nadlog! — Kdo nam bo kos u tem oporekati?

Prašajte vi gerdi mesuni sv. Karola Boromejskega, ljubeznivega škofa sv. Frančiška Salezijana, tolažnika vseh terpinov sv. Vincencija Paveljana, ali pa ravno toliko učenega kakor pobožnega in ponižnega škofa Fenelona, ali je mar tem verlim možem samištvo kaj nasprotovalo pri izverševanju visokih svojih služeb, ali jim je boj z meseno poželjivostjo duha k zemlji tlačil, ali ne marveč k nebesom povzdigoval?

Prašajte te velemože, ali jim je kedaj želja prišla do zakonske žene, do lastnih telesnih otrok? ali so ti istiniti prijatli človeštva kedaj mislili, da bi potem uspešneje svojemu svetemu poklicu služiti zamogli, ter roke svoje bolj nedolžne proti nebu vzdigovati, bolj milo bolenike in reveže tolažiti, obilneje ubožcem miloščine deliti? Odgovorili nam bodo: naše neveste in žene bile

so nam naše cirkve, otroci naši župljani, družina naša verniki. Za-nje smo skerbili ne le u življenju z raznimi dobrotami, ampak tudi še po smerti, kolikor mogoče, z milimi ustanovami.

Ko so pred nekaterimi leti na Nemškem začeli prošnje delati za odstranbo duhovniškega samstva, naročila je vlada virtemberška l. 1831, naj se temu rovarstvu konec napravi, ker se ž njim katoliške občine vznemirujejo: ljudstvo se je namreč zoper take kričače vzdigovalo. Zastop mesta Ridlingen in predstojniki šestdeseterih katoliških okrajin obernili so se do nj. veličanstva svojega kralja s preponižno prošnjo, naj bi se to rogovilenje zoper duhovniško samstvo ustavilo, in so očitno naznanili, da ne bodo nobenega duhovnika pripoznavali, ki bi se na takov način ločil od cirkve, pa tudi se njegovih opravil ne udeleževali.

Toda živalski človek z umom svojim, po dimu razburjene pohotnosti ukajenim, ne sprevidi, kar Duha božjega; bedarija mu je in razumeti ne more, kar vender divjaki po ameriškanskih goščavah z nepokvarjenim naravnim umom svojim spoznavajo in glasno poterjujejo.

Indijanski poglavar razodel je gorečemu škofu Šarltovenskemu, ki je okoli 24 let med divjaki blagonosno deloval, zakaj da se Indijanci protestantovskih pridigarjev branijo, in le do katoliških misijonarjev zaupanje imajo. „Naši očetje, je rekel, imeli so može z dolgimi suknjami za vodnike. Ti niso imeli ne žene ne otrok, ter so se popolnoma izročili molitvi in skerbi za rudečake. Ako so jedli, bili so siti, ker imeli so le ena usta. Je kateri umerl, ni potreboval ničesar več. Vse kar je potreboval, imel je u nebesih; pokopali smo ga in le samo za njegovo dušo molili. Uni pa (protestantje) nam pošiljajo može za vodnike, kakoršni smo mi. Ti možeje imajo žene in jih ljubijo; imajo otroke in jih ljubijo. Žene pa in otroci imajo mnogo gobcev in mnogo herbtov; otroci

se mastijo in mož molitve ima velike skerbi in mnogo strahu, ker jih ljubi. Boji se, da teh gobcev ne bo mogel vseh napolniti, in herbtov ne vseh obleči. Boji se smerti, ker bi potem njegovi ljubljenci gladovati morali, ako bi jih mi ne prerediti. Zatorej dokler živi, za ženo in otroke skerbi in ko to opravlja, nam veli: storiti moram svojo dolžnost. Indijanec pa gre in premišljuje, kar mu je dedek pravil, da je černosuknjač bil mož, ne kakoršen je nas eden, in da je rudečake resnično ljubil, ker druga ni imel ljubiti ko velikega Duha in pa svoje ljudstvo, ni žene ni otrok, in le ena usta in le en sam herbet. Ako je umerl, bila so usta zaperta in herbet hladen in nič se ni bal, ko se je bližala smert; le na rudečake je milo gledal, ker jih je ljubil.“

Tako razlaga sin goščave apostolove besede: „*Kdor nima žene, skerbi le za to, kar je Gospodovega, kako da bi Bogu dopadel; kdor pa ima ženo, skerbi za to, kar je tega sveta, kako da bi ženi dopadel, in je razdeljen.*“ I. Kor. 7.

B.

5. Sveto pismo starega zakona.

Poslovenil in razložil P. Placid Javornik, benediktinec, c. k. učenik sv. pisma starega zakona in iztočnih jezikov na bogoslovskem učilišču u Celovcu. I. zvezek.

Perve Mozesove bukve, od I.—XX. poglavja.

(Nov. l. 1847.)

Naš pridni rodoljub gospod *Placid Javornik*, berzni učitelj bogoslovja u Celovcu, so se slavnega, lepega dela lotili, nam sveto pismo starega zakona (testamenta) ne le posloveniti, ampak tudi umevno razložiti, kar so nam Novice u 46. listu tega leta stran 184 že naznanile. Prav je to in tako; — to je delo njihovo; zakaj učitelj je dvojne hvale vreden, ki to, kar u šoli učence uči, popiše tudi za druge ukaželjne ljudi, in svoj nauk u lepih bukvah svojim učencem za popotnico dá, da ga vse žive dni lahko beró, in lepih naukov pomnijo, ki so jih u šoli radi poslušali. Boljšega se jim ne more za slovó dati. Velja ta resnica od vsakega dobrega nauka, velja trikrat od svetega pisma, ki ga po pravici knjigo vseh knjig imenujemo; te bukve imajo besede večnega življenja.

Poslovenil nam je, bo že blizo jezer let, prvič sv. pismo *sv. Ciril*, imenitni apostol Slovanov. Berejo ga še po njem Rusi, Serbi in drugi staroverski kristjani. Nam je beseda Cirilove poslovenbe preostarljiva, le učeni ljudje jo še umejo.

Poslovenil nam je pred nekoliko 300 leti sv. pismo mož, *Juri Dalmatin* po imenu (Juri Kobila pa po slovesu), ki se pa redko u naših krajih najde. Je njegova

beseda domača in lahko zastopna, je pa njegova vera bolena in nezdrava. Nevarno je tedaj čitati velike Dalmatinove bukve ljudem, ki ne vejo laži od resnice, zmote od prave vere, ostro razsoditi; malo prida bi se naučili in lahko u veri pešali česar nas Bog varuj!

Poslovenil je pravovernim katoliškim kristjanom s svojimi tovarši slavni in pridni domorodec rajni *Juri Japel* celo sveto pismo, ki ga še po vseh Slovenskih krajih gosto imajo in beró. Pa Japeljnovó sv. pismo ni razloženo; in marsikdo Slovencev si je iz njega za nauk le pomot — namestu življenja le smert nabral, ker ni po nauku katoliške vere razumel, kar je bral. Kako bi pa razumel, ako ga ni, ki bi mu razkladal? Djanje Ap.

Japeljnové petere bukve Mozesá leta 1791 natisnene so zelo pošle, in jih ni kupiti več. Rajni močno učeni gospod *Matevž Ravnikar* so nam jih vnovič posloveniti obljubili, potem ko so zgodbe sv. pisma na svetlo dali; pa škoda, da je obljuba ž njimi umerla. Tudi rajni dr. *Simon Klančnik*, c. k. učenik desete šole u Ljubljani, so nam okrajšano sv. pismo dali, ki se čedno bere in lahko zastopi, toda vsakdo ž njim ne izhaja, ker je preveč skrajšano.

Kar je potemtakem veliko svetoželjnih domorodcev želelo — dobiti celo pismo u domačem jeziku ne le poslovenjeno, temveč tudi za potrebo razloženo, se je, hvala Bogu! začelo; Bog daj, da bi se tudi srečno zgotovilo! Visoko spoštovani gosp. Placid Javornik, ki so nam že poprej „življenje sv. Alojzija“ čedno poslovenili, zdaj prvih dvajset poglavij I. Mozesovih bukvij za poskušnjo natisniti dajo, katere sem kolikor toliko poskusil, in jih po pravici vsem domorodcem — posebno duhovnim — priporočim.

Čedno, ne le učeno, temveč tudi lahko umevno (zastopno) nas gosp. Javornik u petere bukve Mozesá za roko peljajo, ter nam pokažejo, prej ko jih beremo, kako

imenitne in verjetne — prav za prav božje — da so. Za poskušnjo naj se čita, kako se je sporočilo prvih časov lahko in pa zvesto ohranilo do tiste dobe, da so ljudje pisati jeli. „Sporočila — tako pišejo gospod Javornik — so že okoli jezer let poprej, kakor basni najstarejših ljudstev zapisana in potem u spisih ohranjena bila. Preden pa so bila zapisana, se ni treba bati, da bi se bila po ustnem izročilu kaj zelo pokvarila ali od svojega izvirnega zapopadka kaj zgubila; zakaj živeli so takrat ljudje silno silno dolgo, tako da ni bilo treba, da bi se bila po ustih veliko zarodov izročevala; Metusalam je prednjih 243 let svojega življenja še z Adamom, u poslednjih 600 z Noetom živel, in Noe, je svojih zadnjih 58 let že Abrahamu za tovarša imel. Prigodbe od stvarjenja sveta, od osode naših prvih starišev, njih sinov in mlajših, in od vsega, kar jim je Bog razodel, je tedaj Metusalam od Adama slišal, in kakor je slišal, Noetu, in ta Abrahamu sporočil, in mu tudi prigodbe, ki jih je on doživel, čudno zgodovino od vesoljnega potopa in svojega ohranjenja u barki i. t. d. povedal. Vidi se tedaj, da si več, kakor štirih zarodov misliti treba ni, po katerih se je vse spomina vredno od začetka sveta noter do Abrahamovega časa ohranilo; in pri teh imenovanih očakih se sporočila gotovo niso pokvarila. „Ob Abrahamovem času je bila pa umetnost pisanja že znajdena in znana; zato je bilo brez dvoma vse do tistihmal po ustnem izročilu ohranjene zgodbe že ob Abrahamovem času ali kmalu za njim zapisane, in tako popačenja posihmal še leže obvarovane. Zraven tega je še treba prevdariti, da so ti prvi pobožni očaki tiste svoje sporočene prigodbe zelo cenili in spoštovali, jih za steber svoje vere in božjega razodenja imeli, ter jih svojim sinovom globoko u serce utisnili, jim jih brezštevilnokrat še u svoji sivi starosti ponovili, tako, da se niso mogle napak zastopiti ali kaj pokvariti. Kar je bilo u pesmi zloženega, kakor se

zdete versti I. Moz. 21, 23—24., je še veliko leže in zvestejše u glavi ostalo in ohranjeno bilo“.

Kar stavo sv. pisma zadeva, je po nauku naše svete cirkve rečena, beseda kratka in gladka, kakor se spodobi za toliko svete reči; postavim: prvo poglavje od 1. do 6. verste: „U začetku je Bog stvaril nebo in zemljo. Zemlja je bila pusta in prazna, temá je bila nad breznom, in duh božji se je razprostiral nad vodami. In Bog je rekel: Bodi svetloba. In svetloba je bila. In Bog je videl svetlobo, da je bila dobra; in je ločil svetlobo od teme. In je imenoval svetlobo dan, temo pa noč; in je bil večer, in je bilo jutro, prvi (en) dan“, i. t. d. — Kako kratko in veličastno!

Toliko obširniše, na dolgo in široko, visoko in globoko nam pa stave sv. pisma razlagajo. Ni skoraj imenitne skrivne besede, ki bi nam je ne razjasnili, pa tudi ne misli, od katere bi nam ne povedali, kaj in kako velja. Razjasnujejo nam skrivne besede sv. pisma, povejo misli svetih cirkvenih očakov, pa tudi oživljajo nauka sveto moč, ki bravca povzdigne k toliko mogočnemu, toliko dobrotljivemu Stvarniku. Pokusimo razlaganje 4. verste pravega poglavja: „In Bog je videl svetlobo, da je bila dobra.“ Vidi Bog svetlobo, vendar ne, kakor umetnik ali rokodelc, ki svoje storjeno delo preiskuje in pregleduje, in se veseli, ako taisto svoji namembi popolnoma primerjeno najde; ampak vidi Bog, da je svetloba dobra, svojemu namenu popolnoma ugodna, samo zato, ker jo je on stvaril, in za dobro spoznal. Hebrejska beseda tob ima silno velik obsežni pomen, ker namreč pomeni: dobro, lepo, prijetno, priročno, ugodno, namembi primerjeno, i. t. d. in vse te lastnosti se svetlobi priležejo, če njene lastnosti prevdarimo. Svetloba je tanka, urna prelomljiva, pisana, ima tudi zmožnost u sebi, gorkoto mikati in jo zdramiti. Tankost svetlobe je tako čudovitna, da je ne moremo razumeti; po vseh kotih in pro-

storih, po celem svetu je svetloba tako rekoč razcejena; ni kraja, tudi ne pičice, kder bi ona ne bila in vender je tako čudno od Stvarnika osnovana, da nobene tudi najmanjše reči ne moti. Ravno tako čudna je nje hitrost ali urnost. Zvezdoznanci nam zagotavljajo, da je zvezda Jupiter 42,000.000 milj od naše zemlje daleč, in vender luč to strašno dolgo pot u 16 minutah in 15 sekundah dokonča; po njih nauku je solnce 21,000.000 milj od naše zemlje, in vender luč to daljavo u 8 minutah in 7½ sekundah predirja; iz tega lahko vidimo, kako neizrečeno urna da mora svetloba biti. Tudi ima svetloba to lastnost, da se dá navleči in odgnati, kriviti in prelomiti. Nobeden žarek luči ni sam, ampak vsak obstoji iz brez števila veliko drugih razno barvanih žarov, kar lahko vidimo u mavrici, u raznih kapljicah rose, vode in pri več drugih rečeh. In te barve, ki se ob takih priložnostih vidijo, naravoslovci imenujejo poglavitne barve, med katere štejejo: rudečo, pomarančno, rumeno, zeleno, višnjevo, indijsko in violnato; neskončno veliko je pa medbarv, to je takih, katere se s poglavitnimi prečudno sklepaajo, in se ena u drugo cedijo. Zadnjič, akoravno luč, ker je neskončno majhna, in tanka osnova (reč), nima sama u sebi ne merzlate ne gorkote, ima vender posebno moč in zmožnost, u drugih truplih in rečeh skrito gorkoto mikati in jo zbuditi. Iz teh lastnostij svetlobe se vidi, da je bila u resnici in po vseh ozirih popolnoma dobra.“ — „In je ločil svetlobo od teme. To ločenje je Bog že u stvarjenju storil, ker je luči to lastnost in moč dal, da po svoji naturi temo odganja in vse temne kraje predere in napolnuje. Ker je pa Bog doslej še le osnovo svetlobe stvaril, in luč tako rekoč še ni bila prižgana, zatorej je še zmirej tri prihodnje dni tema bila nad breznom.“

Česar ne moremo hvaliti, temveč le poterpeti, je prepogosta raba — lj —, ki ni lika, ampak spodtika naše

gladke besede, nad katerim — lj — se tudi naše hvalevredne Novice prerade spodtikajo. Mislim, da ni pisati prijatelj, učitelj, nedelja, nedeljc, ampak učitel, prijatel, nedela, nedele i. t. d., ker Korošci in Gorenci le prijatel, nedevc i. t. d. pravijo. Tu bi lahko — lj — večidel pred e in i pogrešali in rajši brali: zemli — zemle, kakor pa: na zemlji — zemlje. Kar pa sam mislim, drugim ne vsilujem, ampak le u pomislek dam. — Tudi so nam u gosp. Javornikovem razlaganju nekatere besede in stave nekoliko predolge, če je ravno težko, kratko pa dobro povedati. — Vse te moje zabave so pa tako lahke in prijazne, da bojo slavno delo lahko več priporočile, kakor ograjale. Saj se le po domače zmenimo, kar mislimo; in ne moja, ne tvoja — ampak prava naj velja!

Priporočevaje pa to zalo delo, želimo še tri reči: prvič, da bi gosp. Javornik, pridni delavec, ne opešali, prej ko dodelajo, česar so se lotili; drugič naj bi zvestih pomagavcev s svojo pokušnjo obudili in dobili, kateri bi jim vse sv. pismo po tej — ali če tudi krajši — osnovi zgotoviti pomogli; tretjič, naj bi prav prav veliko prijatlov dobrega dela po vseh slovenskih krajih našli, ne le u besedi, ampak tudi u djanju — takih prijatlov, katerim predrago ni, kar je za božjo čast, izveličanje duš in pa za poveličanje maternega jezika. Bog daj srečo!

6. Pismo Metelku.¹

(Jezičnik ali Metelko u slovenskem slovstvu l. 1873 str. 15.)

Prečastiti Gospod!

Resnična ljubezen zedinva blaga serca, opravičuje njih početje ter odvrtačuje razžaljenje.

Na to in na Vaše privoljenje se prederzнем Vam . . . izreči svojo prav ponižno hvalo za toliko prijazno mi poslano pole nove slovnice, iz katerih sem se tolikanj naučil in u svojem če prav še majhnem delovanju tudi učil, da bi tako skupno ravnali si pot k dušni oliki ljubljenih Slovencev.

Ne zamerite . . ., da sem perve tri pole poslal iskrenemu slovanskemu rodoljubu g. Jarniku, kateri je meni že marsikaj prijateljsko razodel, ker jih je le tako želel. Jako se jih je oveselil; in pisal mi o njih to-le: „Nate nazaj tri mi dobrotno pokazane pole najnovejše slovnice kranjske, z nekaterimi opombami o pričetem delu. Sicer bi, dokler še ni vsa na svetlobi, ne smel govoriti o njej, ker pred „prodiit in lucem“ še ni „juris publici“; vendar če mislite, da gospod spisovatelja ne bo žalilo, ako mu človek pri nadeljevanju dobro osnovanega dela z nekaterimi opazkami o koroškem razrečju in njegovih razlikah pripomore, da bolj na tanko spozna vse narečje

¹ Jezičnik l. c.: Slomšek „slišati o novi slovnici ljubljanski, poprosi Metelkota, da mu sproti pošilja tiskane pole, kakor so prihajale na svetlo. Ko dobi perve tri, jih pokaže tudi Jarniku, in na to pošlje opisovatelju naslednje (nemško) pismo“.

slovensko (se ve da Štajerci tudi to storite), bi me pač veselilo, razodevati mu tako svoje misli. Naj se mi naglica moja ne očita; u čislih mi je le dobra reč, in po pomenkih se razširja večja luč. Upam, delo bode izverstno, in slovnica med vsemi dosedanjami za rabo najbolja. Bog hotel, da bi Jugoslovani vsi spoznali to dobroto ter jo sprejeli! Velik korak storili bi tako u napredovanju. Dobički, ki se nam iz tega utegnejo izvirati, so preočitni in preveliki da bi jih misleči ljudje mogli zametovati in zanikovati“.

Kako všeč je Jarniku vse to, spričuje njegovo prizadevanje, prilastiti si koj novo pisavo, kar kaže u pridjani pesni. Ker je izreka tako različna, bomo zvonanji storili pač marsikatero napako še, dokler se popolnoma privadimo. Pesen „Ostrovica“ je namenil u slovenski časopis, o katerem mi je, ko sem bil u Ljubljani, pripovedoval moj nekdanji častivredni součenec g. *Burger*, katerega pa vedno še čakamo.

Ko sva bila pervikrat skupaj z g. Jarnikom in sem mu pravil o časniku ter ga prosil naj tudi on po svoje pomaga, je ves vesel obetal ter velel ljubljanskim rodoljubom slovanskim povedati, da je pred nekaj leti že to svojo željo razodel bi čast. g. prof. *J. Zupanu*, naj se ustanovi tak slovenski časopis. Sicer mi je g. *Stupica* u svojem poslednjem pismu poderl skor vse upanje, da izide nam časnik; pošljem Vam vender te dve pesni, po Vaši želji in po svoji obljubi, pa si naj izprosim za to tudi „Krajnas dona gratis data“. Ako vender časnik izide, dopisovala bi vanj po moči skorej ter sprejemala ga tudi Koroška in Štajerska.

Ko bi naša učilnica imela *slovensko stolico*, kako naglo bi doslej radovoljno le na pol storjeno po postavi razcvetlo se popolnoma; pa vesel sem, da reči morem: storil sem jaz svoje. Tudi natihoma usejano gorčično zernce vzraste lahko veliko drevo. Veseli me, da morem

spoznati ljubljene in blage likarje Slovenije ter udeleževati se njihovih del. Po tej hvale vredni slovnici je tedaj našemu narečju postavljeno dno, vender pogrešamo zelo pripravnega *slovarja*, da moremo zidati više. O da bi že saj Krajne pismarji lotili se velikega dela, „*naj da začno zidarji, Korošci pa Štajerci bomo stežaći.*“

Prosim, da mi pošiljate tudi prihodnje pole, dokler bode slovnica dodelana, se izve cena in je dobimo lahko več. Smemo li na svoja uprašanja prositi razjasnjenja, in smem li jaz od Vas nadjati se odgovora? — Gosp. Jarnik se Vam ponižno priporoča; tako tudi jaz č. g. Zalogarju, Strelu in Vam preč. gospod!

Vaš

pokorni sluga

Anton Slomšek,
duhoven.

7. Naznanilo A. J. Murkovega slovarja.

(Karinthia I. 1832.¹)

Kakor skerbnemu popotniku na razpotju dober kažipot, prikazal se je vsem prijatlom in podpornikom slovenskega jezika A. J. Murkov priročni slovar slovensko-nemški in nemško-slovenski s kratko slovnico za Nemce, čigar prvi del s slovnico vred je u Franc Ferstlnovi bukvarni (Joh. L. Greiner) u Gradcu že izšel, drugi del pa se vsled naznanila do velike noči željno pričakuje.

Ravno tega bilo je doslej u slovenskem jeziku pred vsem potreba, in tej potrebi je sedaj zaslužni spisovatelj imenovanih del nepričakovano zadostil. S tem je tujcu pot olajšan k naučenju jezika, ker zdaj mu ne bode več treba tožiti, da se slovenščine naučiti ni mogoče, pa tudi ne zavoljo tega učenja med priprosto ljudstvo podajati se, kakor se je doslej godilo, ko pripravnega slovarja imeli nismo. Pa tudi domačinom pokazal se je pot, po katerem naj svoj materni jezik popravljajo, ter se brez svojih domačih vaških besed lahko splošno umljivo izrazujejo. Leško bode zdaj vsem unetimk niževnikom in zlasti pohudi abecedni vojski zeló žaljenim šolskim prijatlom in podpornikom, odpravljati neugodne in same sebe podirajoče novotarije ter nasledovati pohvaljenega moža, kateri nam še bolj krepko s svojim

¹ Pod naslovom: „Erfreuliche Erscheinung in der slovenischen Literatur“. Prim. J. Marnov Jezičnik I. 1873., str. 34, 35.

djanjem kot z besedo kliče: Bratje, napredujte po dosedanjem, s toliko lepim uspehom venčanem tiru stare do 300 let dobro izkušene pisave! Ne dajte se od tega dobro shojenega pota odverniti ne na desno, ne na levo! Le na tem potu zamore se vedoželjnemu ljudstvu dajati dovoljne in dobre dušne hrane. Kaj pa pomagajo še tako doveršeni pravopisi, dokler nimamo u njih dosti bukvij, pa tudi ni možev, ki bi svoja dela po njih spisovali u občno rabo, kakor nam to dosedanja skušnja spričuje.

Res je sicer in vsak jezikoslovec je tega prepričan, da je doslej navadna, tako imenovana starokranjska pisava pomanjkljiva in nepripravna; toda vse okoliščine in vsi začeti poskusi nam pričajo jasno dovolj, da je nje *poprava* videti *prepozna* in *prezgodnja*. Prepozna, ker imamo že toliko ljudstvu prav koristnih bukvij, katerih ne bomo zametavali zavoljo popolniše abecede. Bila je mogoča ob času sv. Cirila in notranje-avstrijskim Slovencem še tudi za Bohoriča! zdaj pa se večina čitajočega ljudstva ne dá več tako lehkno pregovoriti, da je to, kar je novo pa nenavadno, bolje mimo starega in sploh privajenega. Prezgodnja pa se vidi dandanes ta poprava, ker jih je med jezikoslovci vender-le premalo, ki bi bili o nje potrebi prepričani ter bi jo sploh želeli. Še u nemškem jeziku, ki je vender veliko bolj izolikan, in čigar pravopis je še dosti bolj nepriročen in nepopolen mimo našega, enaka potreba preuredbe ni bila u stanu dovesti; toliko manj je upanja, da bi u slovenščini dandanes proderla.

Ni še prišel čas, ko bodo na dostojni stopnji vsestranske izolikanosti jezika potrebo novega, po določenem zakonu prirejenega dopolnivnega čerkopisa bolj splošno in bolj jednoglasno, kar sedaj, spoznali in se zedinili. Dokler pa se koristne ljudske knjige in tudi izverstna učena dela, kakor naznanjeni slovar in mnogozasluž-

nega koroškega učenjaka g. župnika *Urbana Jarnika*, slovenski etimologikon, kateri pri gosp. pl. Kleinmajru u Celovcu skoraj izide, izdajejo u starem pravopisu, opravičena je popolnoma glasna želja naroda in večine njegovih učiteljev, naj bi posebno u šolah stvar pri starem ostala. Naj se nikar ne nalaga učiteljem dvojni trud: učence najpervo za šolo mučiti z dvakrat popravljeno abecedo, potem jim pa še tudi za navadno rabo razlagati stari pravopis. S takim ravnanjem se izobrazba ljudstva ne podpira, marveč le hudo opovira!

Če tudi je težavno po bergljah hoditi, vender je boljše, priti ž njimi naprej, kakor pa brez njih na potu obtičati. „*Concordia minimae res crescunt, discordia maximae dilabuntur*“, djal je veliki cirkveni učenik sv. Hieronim. Naj bi si vender k sercu vzeli ta izrek največega učenjaka in jezikoznatelja tedanjega časa naše dobe novotarji, ter pripoznali, da se, ne njega prva polovica, pač pa žalibože druga nad njimi spolnuje. Naj bi jih ta resnica pripravila k velikodušnemu sklepu: zavoljo dobre stvari odstopiti za zdaj od svojih gotovo ne hudobno izmišljenih poskusov, dokler da enkrat ugodniši čas temu početju prinese tudi ugodniši uspeh! (Prim. o tem A. J. Murkovo slovnico, predgovor str. XII.—XV.)

Vsi nepristranski slovenski rodoljubi pa bodo zmožnemu spisatelju omenjenih del hvaležno podali roke ter rekli soglasno: *Mi si volimo izmed abeced najpriročnejšo, to je: mi ostanemo pri starem alfabetu!*

8. U. Jarnikov etimologikon.

(Karinthia j. 1832.)

Najzlahnejši dar nebeški je jezik; ž njim se človek izobrazi do človeka. Jezik je sredstvo občevanja med narodi, je najmočnejša vez vsakega ljudstva, katero bratovsko druží. Zatorej je in bode temeljito znanje jezika glavni pogoj za vsakega, ki se hoče, ali pa se vsled službe svoje prištevati mora razumnikom, posebno pa še temeljito znanje jezika tistega ljudstva, med katerim živimo in delujemo.

Pripoznava se, da je med živečimi jeziki na zemlji slovanski najbolj razširjen, pa tudi gledé prekrasne svoje notranje sestave največ priporočbe vreden, dasiravno doslej posebno nja slovensko narečje ni bilo dovolj izolirano. Zato so ga tudi pogostoma nevedneži zametavali in zaničevali. Odkar pa se je nja naučba po temeljito spisanih slovnica in ustanovljenih stolicah (kakor Gradcu in Ljubljani) tujcem zdatno olajšala, pa tudi domačinom serce unelo za likanje prelepega maternega jezika, povzdignilo se je tudi slovensko narečje že na precej visoko stopnjo omike. Neobhodno potrebno je torej vsakemu obertniku, ki med slovenskim ljudstvom živi, pred vsem pa še za vse učenike, da si skerbijo za temeljito znanje narodnega jezika, da bodo zamogli izobrazbo ljudstva pospeševati, in svoje službe povoljno opravljati.

Jedro vsakega jezika nahaja se u nja etimologiji; temeljito besedoslovje je pravi ključ do jezikovega zaklada, ker zasleduje korenine besed ter izpeljuje iz njih prvotne pomene, uči pravilno tvoritev novih potrebnih

izrazov in kaže njih pravo rabo. Suhoparna so navadno takošna etimologična raziskovanja pri drugih jezikih in glavo le z golimi besedami in opredelbami napolnujejo, vendar u naši mili slovenščini je besedoslovje jako zanimivo in spodbudno ter jezikoslovcu mnogotere reči prekrasno razvozljuje.

Za to stran slovenskega jezikoznanstva pridobil si je po svoji temeljiti učenosti in neumornem jezikoslovnem delovanju slavnoznani gosp. župnik *Urban Jarnik* izborne zasluge u prvi verstí seveda še za Slovence notranje-avstrijskih dežel s svojim etimologičnim slovarjem. Že lani je bilo to delo po časnikih naznanjeno; letos pa je prišlo na svetlo pod naslovom: „Versuch eines Etymologikon's der slowenischen Mundart in Inner-Oesterreich, nach verlässlichen Quellen bearbeitet. Klagenfurt 1832. gedruckt und verlegt von Ferdinand Edlen von Kleinmayr“.

To delo, pisano pred vsem u povzdigo jezikoslovja, je za začetnike tako uravnano, da razkazuje učencu jezikove bogatije, razvija pa tudi že bolj izurjenim jezikoznateljem njegove posebnosti in umno sostavo. Najbolji pripomoček pa bode učenikom slovenskega ljudstva, da bodo u raznih knjigah nahajajoče se bolj nenavadne izraze lahko umevali, in pri dani priložnosti jih tudi ljudem razlagati zamogli; ob enem pa tudi, da bodo u stanu, kar je pri vsakem razvijajočem se jeziku neizbegljivo, po potrebi kovati si novih izrazov pravilno u duhu jezika.

U teku poslednjega desetletja gledé jezikoslovja storjeni napredek in trud učenih mož se u tem delu ni preziral. Red navadne abecede ni se povsod prideržal, marveč sorodnost, in se je s tem jezikoslovcem drugih slovanskih narečij primerjanje zdatno olajšalo. Imenovano delo napeljevalo je samo ob sebi k temu primerjanju in pa k oziranju kakor na najstarejša, tako tudi na še sedaj

obstoječa narečja, posebno ker je marsikatera koreninska beseda u sedanji slovenščini že zastarela, med tem ko se pri drugih slovanskih rodovih še u prvotnem pomenu rabi. Tudi se nahajajo po Koroškem besede, prave starodavnice, katerim u drugih narečjih več sledu ni; isto tako oblike, ki se poljskim in češkim približujejo, kar bode jezikoslovce inostrane gotovo zanimivalo.

Kar zadeva uravnavo tega dela, pazil je verlozaslužni pisatelj pred vsem na tolikanj imenitno tvoritev glagolov; razložil je doveršne in ponavljavne ž njih samostalniki; od tod je prišlo, da je ostale besede z nazivom: „zwanglos Gebildete“ u posebno versto spravil, u kateri se razloček, pa tudi složnost slovanskih narečij pri vsem bogastvu njih tvornega gradiva prav lahko pregleduje.

Korenov, z drugimi narečji skupnih, ki so u tri razrede razdeljeni, našteva se u tem spisu blizu do 15000; iz njih izpeljane so ostale besede. Vsa slovenščina seveda jih ima še mnogo več; pa že te celo proste korenike domače govorice, n. p. prvega razreda, pričajo, koliko da se bode dalo za pomnoženje jezikovega zaklada storiti.

Če tudi to delo še ni popolna zakladnica jezika in biti ne more, ker ni bilo mogoče še cele vsebine tega narečja zbrati, vender pa bode vsakemu učencu in učniku koristno in vsakemu rodoljubu in jezikoznatelju prav dobro došlo, ker je podlaga večega, kolikor moči obširnega in rabljivega nemško-slovenskega slovarja, po katerem že toliko časa ne le jezikoslovci, marveč tudi dušni pastirji in obertniki hrepenijo. Za to namenjeno delo, ki bode u zvezi z imenovanim etimologičnim slovarjem, in katerega ravnoisti pisatelj u družbi nekotih jezikoslovcev izdeluje, in ki se bode po založniku tega časnika izdalo, nabranega je že mnogo gradiva po alfabetičnem redu; naj bi le skorej prišlo na svetlo!

Pri omenjenem delu oziralo se je posebno na za-

četnike iz tega namena, naj bi si k daljšemu toliko zaželjenemu olikanju slovenskega jezika pridobili delavnih pomočnikov. Ne boš našel vsega u njeim, zato da se lahko sam potruđiš in iščeš, ter najdeno bodi si iz ust narodovih, bodisi iz tehtnih spisov novejših pisateljev, na pristojnem mestu zabilježiš, dane pomene popravljaš in pomnožuješ, in tako s kritičnim jezikoslovjem svoje lastno znanje povišuješ, pa tudi po malem k umevanju sorodnih narečij napreduješ. Tako bodemo z združenim delovanjem vseh domačinov jezik svoj vedno bolj olikovali, s tem pa tudi oliko in omiko naroda blagodejno pospeševali.

In resnično, če je človeku kak spomin na zibelko njegovo mil in drag, biti mu mora to gotovo ljubi materni jezik, za čigar oliko naj bi si vsaki rojak s hvaležnim srcem prizadeval; znanje njegovo je ravno tako neskončno, kakor je velik njegov obzor! Dete u zibeli začne to učenje in nigdar ga še starec na smertni postelji doveršil ni!

9. Slomšek o svojih „Drobtinah“.

1. Preljubi bratje in prijatli!

(Drobt. 1846.)

Slovenci so po navadi dobrega serca; kar imajo, radi dajo, da eden drugemu pomagajo. Tako je prav; zakaj kerščanska ljubezen ravno to najbolj terdo zapoveduje.

Dobri Bog je vsakemu dal mero svojih darov: enemu čedno besedo, drugemu lepo pesen, tretjemu kakov dobri nauk — vsakemu nekoliko, nobenemu vse; pa je vendar za vse razdelil svoje duhovne in telesne darove, naj bi si pomagali po meri prejetih dobrot. Efež. 4, 7. „Kdo neki je zvest in razumen hlapec, katerega je postavil njegov gospod črez svojo družino, da njim daja ob času živeža?“ praša Jezus. Mat. 24, 25. Bog daj, naj bi bili vsi, ki nas je Oče nebeški za učitelje svoji družini postavil, delivci božjih dobrot! „Dajte, in se vam bo dalo.“ Luk. 6, 38.

Podam vam za novo leto nekoliko drobtinic duhovne hrane, ki so iz moje in iz ptujih krušnic pobrane, da se ne zgubijo in ne potratijo, ampak ohranijo za vsakdanje potrebe. Mislim, da je vsaka taka duhovna reč, naj si bo pridiga ali kerščanski nauk, lepa pesen ali lična pripoved ravno tako božji dar, kakor košček kruha, ki se ne sme zavreči, ampak se mora poshraniti za prihodnje potrebe. Joan. 6, 12.

Upam, da vam bom ustregel, prečastiti duhovni bratje, ker vam nekoliko na novo osnovanih kerščanskih besed za poskušnjo ponudim.

Želim vam ustreči, predragi gospodje šolski, ako vam nekoliko nauka za šolo pokažem, in nekaj resničnih prigodeb, pa malo pravljic zraven povem.

Nadjam se, da mi ne bodete zamerili, vi očetje in matere, gospodarji in gospodinje, ako vam za novo leto povem, kako bi naj otroke u strahu božjem redili, kako pošteno za svojo družino skerbeli; zakaj, kdor za svoje, zlasti pa za domače ne skerbi, je vero zatajil, in je hujši od neznaboga! I. Tim. 5, 8.

Pa tudi pesternam pri zibeli, tericam, predicam in periljam bi se rad uslužil, naj bi tako hude ne bile, kakor imajo staro navado, ampak rajši čedne pesmice pele. Tudi pesnica lepa je božji dar; naj vam bo torej mar lepo prepevati. Nekoliko novih pesnij vam torej za novo leto podam!

Ne bilo bi pa prav, ako bi samo grablje imeli in radi jemali, vil pa nič, da bi tudi drugim dajali, kar je vam Bog dal. Samopašnost, volčja navada, da bi ne bila med nami doma!

Sosed sosedu rad kruha na mizo položi rekoč: Prijatelj, vreži si in pokusi naše gospodinje peko; zakaj bi pa duhovnih drobtinic drugi drugim pokušati ne dali, ki nam jih je dobri Bog dal?

Posljite mi torej častivredni tovarši, sosedje in prijatli, tudi vi za prihodnje novo leto takih, in enakih drobtinic, kakoršnih sem vam jaz letos položil; bom poskusil z božjo pomočjo zopet polno krušnico jih nabrati in u bukvah za prihodnje novo leto na svetlo dati, dokler bode Bogu dopadlo in poštenim ljudem, če mi bode pomagali, kar premorete. Lepše in boljše ko bojo drobtinice, večje bo naše veselje in prid.

Dolgo sem že želel in premišljeval, kako bi Slovenci pošteno omizje naredili, na taisto duhovnih darov polagat, katerih pridne ljubljanske „Novice“, kakorkoli skerbne za srečo dežele, zato na svojo slavno mizo ne jemljejo, ker bi jim bile preduhovne.

Sklenil sem torej za to leto mizo pogerniti, in drobtinic za poskušnjo na-njo položiti, ki jih vsem dobrim prijatlom in domorodcem priporočim, naj jih pokusijo in presodijo, ali kaj veljajo ali ne. Ako veljajo, naj takih ali pa še boljših za povračilo dajo; kar jih pa ne velja, naj se popravi in pa nasvetuje kako!

Imajo naše dni svoje omizje zdravniki za ozdravo ljudij; sodniki za pravico dežele; rokodelci in kmetje za živinorejo in obdelovanje polja; tudi godci imajo svoj dnevnik, u katerem se pogovarjajo, kako bi jim strune bolj ubrano pele.

Ali ni nam učenikom duhovnim in šolskim, starišem in oskerbnikom tudi potreba pogovoriti se, kako bi po slovensko prav oskerbeli najpotrebnejše reči, ki so k večji časti božji, nam k časni sreči in dušam u večno zveličanje? — Bi se pomenili prav po domače, kako bi kerščanstvo vredno učili, šolo dobro ravnali, odgojevali otroke po božji volji, polepšali svet, zapirali pekel in ljudem u nebesa pomagali? Pobarali tudi sosede rekoč: kako pa kaj vi možjé?

Bratje, ljubi dragi bratje! le *eno* in ravno to je potrebno. Luk. 10, 42. Sezimo si torej u roke in pomagajmo, da bo vsako leto u prihod naše omizje nadevano, še lepših ko letos, duhovnih drobtinic!

Ni jih veliko, ki bi utegnili cele bukve popisati; pa jih je mnogo pridnih domorodcev, katerim kaka čedna pridiga, lepa pravljica, iz nemščine poslovenjena, zdaj mična pesnica gladko izteče, ali se kaj veselega ali žalostnega prigodi, za take reči prosim, da mi jih pošljete, na slovensko omizje. Dajte, in se vam bo dalo!

Bog pa daj, da bi zdravi in veseli še veliko novih let doživeli, pa tudi pridno skerbeli Slovencem kakor Nemcem za pravo časno srečo in zveličanje večno!

To vam želi, ki vas ljubi prijatelj vaš A. Sl.

2. Vabilo in prošnja.

(Drobt. 1846. *)

Izdajatelj poklanja s tem prvi letnik svoje zbirke splošno-koristnih sestavkov za l. 1846 vsem p. n. gospodom dušnim pastirjem, učiteljem, starišem, odgojiteljem in prijatlom prave narodne omike ter dostavlja prošnjo, naj njegovo podjetje z dobrimi sestavki in z razširjanjem te knjige blagovoljno podpirajo.

Namen tega letnika je, naj se medsebojno prijavljajo takovi spisi, kateri so pripravi, versko-nravno oliko ljudstva sploh, posebič pa še odgojo mladine pospeševati, ljudem k časni sreči in k večnemu zveličanju pripomoči, ter skerbeti, da postanejo pobožni kristjani in pa zanesljivi državljani.

Redki so med p. n. gg. duhovniki, učitelji in rodoljubi, ki bi imeli voljo in čas spisavat debele bukve, vendar pa bi radi svoje izkušnje, nazore, želje službenim tovaršem razodevali, za dobre nasvete gledé tolikanj važne odgoje popraševali. Takim je namenjen naš letnik.

Marsikomu izteče o priložnem času duhovit članek, ki je dar božji in bi se ne smel u pozabljenje zakopati, marveč kot občno dobro drugim prijaviti: bodisi lep govor, bodi popis kakošne posebne slovesnosti, veselega ali žalostnega prigodka, življenje za domovino zaslužnega

* Nemški dodano na koncu knjige.

moža, zanimiva šolska naloga, dober nasvet zastran šole in domače odgoje, poljudne razprave o slabih razvadah, hvalevrednih narodnih običajih, pravljice in basni, serčne pesni za poduk in kratek čas. Takim in enakim sestavkom, kakoršni se u pričujočem tečaju nahajajo, bodi naš letnik odpert!

Krepka beseda, razumljivost, primeren poduk za cirkveno-nabožno življenje, za odgojo in resnično omiko naroda, vse to naj bi odlikovalo spise za ta letnik namenjene, in gorka navdušenost naj mu za prihodnja leta izdavanje zagotavlja. Čisti znesek odločen je u pomoč učiteljskemu pripravljišču Celjskemu.

P. n. gg. duhovniki, učitelji in prijatli slovenskega slovstva vabijo se k sodelovanju in prosijo, naj svoje doneske vsako leto do konca aprila blagovoljno dopošljejo izdajatelju.

Naj bi se to majheno drevesce domačega slovstvenega prizadevanja povsod veselo pozdravljalo in pa krepko gojilo — da vzraste iz njega za našo mladež drevo z obilnim sadom obloženo!

Vender pa ne tisti, ki seje, je kaj, tudi ne kdor zaliva, temveč le Bog sam, ki daje rast. — On naj trud naš blagoslovi!

Pri sv. Andreju u labudski dolini na dan
sv. Miklavža l. 1845.

Dostavek uredništva. Ravno ta članek natisnen je s celó neznatnimi spremembami tudi na koncu drugega tečaja, Drobt. za l. 1847. S početka zahvaljuje se Slomšek za obilne doneske, ki so mu došli posebno iz Kranjskega.

3. Preljubi sosedje.

(Drobt. I. 1847.)

Slišal sem svoje dni rajne stariše gostokrat reči: „Drobtinico, ki na tla pade, moraš hitro pobrati in poljubiti, da bi se ne poteptala, in u smeti ne prišla; tudi drobtinico kruha nam sv. Duh dá.“ Kar sem se od svojih ljubih starišev naučil, še zdaj znam, in pobiram drobtinice ne le telesnega kruha, ki truplo redi, temveč še skerbneje iščem drobtinic duhovnega kruha, ki dušo živi za časno srečo in zveličanje večno. Rad jih hranim in svojim ljubim Slovencem ponudim, ki hlebov učenosti u svojem jeziku še nimajo. Kdor je potreben, tudi po drobtinici rad seže.

Bil sem za lansko leto 1846 majheno krušnico drobtinic nabral, jih ljubim bratom in sestram za novo leto dal; in hitro so pošle. To me veseli, pa tudi priganja, zopet skerbno nabirati, in za drugo novo leto 1847 drugi ple-tarček Drobtinic prijatlom podati, dokler vem, da jim ustrezem. Nate jih, ljubi sosedje, in po svoji potrebi rabite jih!

Vem, da vsaka drobtinica za vse ne bo; pa tudi gospodinja za vsakega dobrega kruha ne speče. Kako bi Drobtinice vsem dopadle, ki so delo velikoterih glav in rok? Tudi pero ne piše vsako za vsakega enako dobro. Nadjam se pa, da bo vsaka drobtinica vsaj nekaj veljala.

Lanskih drobtinic nekaterim u prvem nagovoru po volji ni, da se Hana po molitvi toliko naglo in čudno premeni. Po svetu se takega veliko zgodi. Še ni pet let, kar se stara babela u nekem tergu za Dravo na smertni postelji ni hotla z Bogom spraviti. Dolgo in veliko jo

nagovarjajo, pa zastonj. „Ker vse ne pomaga — rečejo gospod kaplan pričujočim — pa pokleknimo in vsaj molimo za njo!“ Pervi Očenaš odmolijo, in že se babela oberne, in jih prosi, naj jo izpovejo. Sv. Duh je drugi mojster, kakor smo mi.

Drugim u glavo ne gre, kako je Hana že pogosto k spovedi hodila, pa še vender s svojim tastom u sovraštvu živela? Meni tudi ne dopade taka. Toda Hana med nami veliko število tovaršev in tovaršic ima. Bog daj, da bi se tako ročno, kakor Hana, popravili!

U drugem nagovoru se zavzemajo, kako bi bila Oberčeva svoje otroke u hudo nagovarjala, ter bi se bilo samim starišem dobro zdelo, da so otroci slabo živeli? Bog hotel, da bi takih gerdunov ne bilo! Jaz sem pa mimo hiše hodil, kder je vražna mati hčer k zapeljivcem zapirala, da bi več na kerčmi izkupila. Hiša še zdaj stoji, pa unih razuzdanih ljudij več ni. Oče si je vrat prerezal, za mater ne vem, otroci so se pa po svetu raztepli, da se dopolni, kar sv. Duh govori: „Hudobnih rodovita množina ne bo obveljala, in prešestno zasajevanje ne požene globokih korenin, tudi nima terdnega debla. Akoravno s časom zelene veje požene, vender, ker trdno ne stoji, ga veter omaja, in močen piš z koreninami izdere.“ Modr. 4, 3—4. Kaj kerčmarji ne storijo, da več pivcev nalovijo! — Kaj razvajena mati ne dovoli, da bi hčer omožila, ali pa zraven nje pila! — Blagor mu, komur ni toliko in tako žalostnega izvedeti potreba.

U petem govoru prašajo, zakaj se samo za dvoje ubogih ubogaimo prosi, in ne sploh za vse? Mislim zato, ker je teh dvoje sirot tistokrat najbolj potrebno bilo. Veliko govornikov cirkvenih in posvetnih je ravno tako storilo, in so bili imenitnejši od nas.

Tudi gerlica ni vsem dosti lepo zapela. Pravijo, da je nekoliko pesnij brez soli, druge so jim prelesene,

ter nimajo pevskega duha. Lehko da je taka; pa tudi godci vsem dosti ubrano ne godejo, dokler se prav ne izučijo; tudi okrogla, ki Gorjancem prav dopade, se Spodjancem prenerodna zdi. Tako se našim pesnim godi. Želel sem vsakemu kako pesnico dati, otročajem in nevestam zapeti. To pa možje sami lahko spoznate, da mora mati pri zibeli drugo popevati, kakor učitelj na pogrebu. Tudi meni vse pesnice niso po volji; kdor pa za razne stanove kaj gorših pesnij ima, lepo ga prosim, naj nam jih dá! Dajaj pa kakor rad, vsem nikdar, kakor jaz, ustregel ne boš.

Tudi na besedah se spodtikajo, in jim ne dopade, da bi mož in žena bila prav po volji božji (kakor dva božja voleka). Pa besede rade u drugem kraju tudi kaj drugega pomenijo. Po Štajerskem se imenuje lepa rudeča pikasta žužica, ki rada otrokom po roki lazi in mirno zleti: *božji volek*. Po tem ljudje pravijo: on je pohleven ko božji volek; in dopade Štajercu, če ga tako pohvališ. Ravno enako govorijo po Kranjskem in Štajerskem: *gobec* ima le pes. Na Koroškem pa ljudem na gobec gledajo, kakor pri nas na usta; in se nihče ne pritožuje. Kakor pri nas jokamo, se po drugod derejo, in vsaki kraj ima svoje. Ne zasmehovati, ne zaničevati ptujih izrazov in besed, — temveč povedat si jih hitimo.

Moje zagovorilo pa ne imej zamere, ampak zahvalo, da se prav pogovorimo, kako je naša in vaša, ter potem sklenemo, katera velja.

Hvalo vem vsem ljubim prijatlom, ki me opomnijo vsega, kar ljudem ne dopade; pa še večjo hvalo tistim, ki so mi zalih in tudi lepih koščekov za naše ljube Slovence poslali. Nisem utegnil letos še vsega prebrati, nisem mogel za to leto vsega na svetlo dati. Kar je zaostalo, bo za prihodnje leto veljalo, ako nam Bog zdravje dá. Le skerbno pobirajte, ljubi sosedje, in radi nam po-

magajte, da bomo za vsako leto imeli dobrih drobtinic dovolj, dokler bo hleba modrosti pri nas zadosti. — Te skerbi vam želi za novo leto stari prijatelj vaš A. Sl.

4. Lepa beseda vsem prijatlom in prijaticam naših Drobtinic.

(Drobt. 1859--60.)

Se trikrat preseliti, je enkrat pogoreti, sploh pregovor pravi. Taka bi se bila skorej tudi našim „Drobtinicom“ zgodila. Začele u Gradcu, so se u Celje preselile, iz Celja u Celovec prestavile, in o preseljevanju lavantinskega sedeža u Maribor so se Drobtinice toliko pozamudile, da jim je za leto 1859 verzel ostala, katero zagraditi smo tako dolgo odlagali, da se nam je celó novo leto 1860 postaralo. Da bi Drobtinice ne pogorele, naj velja enkrat za dvakrat, ter vam podamo nove Drobtinice za dvoje let 1859 in 1860, u dokaz, da še živé, pa tudi iz serca želé, naj bi na svojem četertem selu za toliko lepše ozelenele, ter rodile vsem domoljubom novo veselje in korist.

Časniki in letniki se radi po navadi postarajo in pogorijo, ako se dopisovavci naveličajo pridno pisati, bravci pa plačevati in jih naročati. Drobtinicom našim se še gradiva ni pogrešalo, toda ni vsako gradivo za povemo žlahno predivo; ga omikati in pezdirja olikati je pa uredniku gostokrat težavno delo, pa še zamera na verh, kar rado dvoje serc zaboli. Dokler se pa po naših Drobtincah še neprenehoma želje glasijo, se ne bomo bali dela, ne zamere, in poslali omlajene Drobtinice po svetu, naj se prikupijo bravecem in delavcem, koje u slovenski vinograd na delo prav lepo vabimo in prosimo.

Bog daj, da ne bi Drobotincam novo selišče bilo žalostno pogorišče, marveč naj jim bo novo selo slovenskih gorc tudi mlado, rodovito sadišče duhovnih cvetlic in žalnega sadja slovenščine naše! Prijatli Slovenci! vnovič podajmo si roke; pomagajmo si u vednostih in čednostih; tako nam hoče tudi dobri Bog pomagati. Blagoslovil nam bo novi venec vsakega leta, in naše polje bo rodovitnosti polno. Psalm 64, 12.

U Mariboru 26. svečana 1860.

Drobotincam starašina.

10. Slomšekov uvod k „Djanju svetnikov božjih“.

(L. 1853.)

Kerščanska duša!

Vzemi in beri *djanje svetnikov božjih*, izvoljenih prijatlov in prijatlic tvojih. „Življenje svetnikov, pravi sv. Frančiško Salezijan, je živ evangelij Kristusov, ki ti prelepo kaže pot zveličanja, pot življenja svetega.

Hočeš po pravi poti zveličanja srečno hoditi, bali, hočem te u ograd ali vert naše preljube matere, svete kat. cirkve peljati, u rožni ograd, katerega je usmiljeni Jezus svoji nevesti zasadil, in kojega sv. Duh rosi, da rastejo in neprenehoma u njem cvetó božji svetniki in svetnice, kakor nebeške rože, mnogoverstno pisane po svojih čudežih in svetih čednostih.

Pervo dobo kristijanov so cvetele rože kervavo ru-deče *svetih mučenikov*, ki so prelili za Jezusa svojo kri. Svet njih ni bil vreden, in Jezus jih je presadil u ne-

beški vert svetega raja. — Za njimi najdeš u puščavi skrite modre vijolice svetih puščavnikov, po mnogih samostanih pa bele lilije čistih devic, nedolžne Jezusove neveste. Pod ostrim ternjem posta in pokorjenja so prirastle, in napolnile z žlahnim duhom svete ponižnosti in notranje svetosti ves kerščanski svet.

Za njimi so rastli in še rastejo zeleni rožmarini svetih spoznovavcev in pobožnih udovic, vsakega stana in vsake starosti. Lepo se je svetila luč njih čednostij pred ljudmi, in pripravljene so šli kakor modre device s svojim ženinom u večno veselje. Iz vseh teh nebeških cvetlic spleta sveta kat. cirkev veličasten venec zmage svojemu ženinu; oni so krona Jezusa in Jezus je solnce svojih izvoljenih. — Oh, kako čuden je Bog u svojih svetnikih! Kako ljubeznivo nam občestvo svetnikov! Oni nam roke podajejo in nas oživljajo za nebesa skerbeti.

Glej žive zglede svetnikov, u katerih se je prava svetost in popolnost svetila, in lahko boš spoznal (spoznala), kako majhna in skoro nič so vsa naša dela. Joj! kaj je pač naše življenje, ako ga njihovemu primerimo? izdihuje pobožni Tomaž Kempčan. — Na svetu so bili ptujci, Bogu pa bližnji in domači prijatli. U svojih očeh so bili nič in od sveta zaničevani; od Boga pa izvoljeni in veliko češčeni. Lep zgled so vsem bogaboječim; in bolj bi nas naj za poboljšanje uneli, kakor da nas toliko mlačnih pohujša.“

Boš duša moja gledala u vertu toliko božjih svetnikov tolike svetosti žlahni cvet, hoče se tebi serce uneti tudi za duhom njih svetih čednostij hiteti po zgledu prijatlov božjih tudi za Boga živeti in umreti. Djanje svetnikov ima čudno moč oživljati nas za sveto življenje; besede žgečejo, zgledi pa vlečejo. Oh naj bi tudi nas srečno potegnili iz te solzne doline u sveta nebesa med izvoljene božje!

Življenje svetnikov je kristijanom vsigdar veliko veljalo in še velja, ter tudi u pravi veri uterjuje, budi grešnike k pokori, pravične u dobrem podpira, drami zaspane, mlačne ogreva, tolaži žalostna in obupana serca; daja bolnikom poterpežljivost, jim dela kratek čas in revne oveseljuje. Ni starosti, ne stanu, ki bi u svojih revah in težavah med svetniki tovarša ne našel, ki ga prijazno vabi rekoč: Ravnaj se po meni, kakor sem se jaz po Kristusu. „Se hočemo enkrat u družbi svetnikov veseliti, moramo posnemaje jih za njimi hoditi. Svetniki so bili slabi, kakor mi, so bili vseh stanov, kakor mi; so imeli skušnjave, kakor mi; so u sredi hudobnega sveta živeli, kakor mi; oni so z božjo pomočjo premagali; zmagali bomo tudi mi. Ako so oni in one, zakaj bi pa mi ne?“ pravi sv. Avguštin.

Svetniki se sploh imenujejo vsi, kateri u posvečujoči gnadi božji živijo in umerjejo; posebno pa kličemo in častimo one svetnike, kojih sveta krepost ali čednost je bila u življenju junaška, dragocena pred Gospodom njihova smert, poterjena s čudeži njih svetost, toliko, da jih sveta kat. cirkev med zveličane šteje, ali zastran posebne slovesnosti očitnih čudežev še više med svete, med izvoljene svetnike in svetnice uversti, in jim poseben dan odkaže, naj jih častimo in u pomoč kličemo; kakor nam sveti Duh veli, rekoč: „Hvalimo slavne može in naše očete; mnogo slave je Gospod s svojimi velikimi deli od početka nad njimi skazal. Njih telesa u miru počivajo, njih ime pa živi od roda do roda.“ Sirah 44. 1 — 14.

Angele in svetnike sveta kat. cirkev po redu čedno versti, kakor nam litanije vseh svetnikov kažejo. Perva je preblažena devica Marija, kraljica vseh svetnikov; potem so Kerubini in Serafini, arhangeli in angeli. Za njimi nastopijo stari očaki, koji so u starem zavetu sloveli, nam pravo spoznanje božje ohranili, ali pa prihodnjega Zveličarja napovedovali, kakor preroki. Apostoli so od

Jezusa izvoljeni in poslani sveto vero oznanovali; in kakor vesoljna cirkev svoje, tako vsaki kraj svoje apostole ima, ki se učeniki rodov zovejo. Sveti mučeniki so častiti premagovavci, kateri so rajši vse preterpeli, in tudi življenje dali, kakor bi bili za noht odstopili od svete vere, katero je Kristus razodel.

Spoznovavci se imenujejo svetniki, ki so si po junško vse prizadeli po ozki stezi nedolžnosti ali pa ostre pokore u nebesa priti. Device so ohranile svojo čistost neoskrunjeno, udove zvestobo svojega stanu, zadobiti večno življenje. „Zasluzenja svetnikov pa ne preiskuj, in ne tehtaj, kdo je svetejši od drugega, ali veči u nebeškem kraljestvu. Take reči pogosto krege in prazne prepire napravijo, ker hoče prevzetno ovi tega, uni unega svetnika imenitnejega imeti. U nebeškem kraljestvu so vsi edno, u ljubezni med sebo sklenjeni; vsi imajo le ene misli, ene želje, eno ljubezen,“ uči pobožni Tomaž Kempčan.

Vsaki dan celega leta sveta kat. cirkev spomin več svetnikov obhaja, ker njih za nas števila ni, pa izmed vseh sem za vsaki dan tebi ravno tisto rožico utergal, ki je po svojem stanu ali djanju za te najbolj prav, takega svetnika ali svetnico izbral, ki se po naših slovenskih krajih sosebno časti, lepe bele cirkve ima ali se daja otrokom u sveto ime. Pa tudi takih svetnikov življenje bereš, ki so po naših krajih hodili, učili in našim prednikom mnogo dobrega storili, so pa skorej pozabljeni od nehvaležnih ljudij, kar je velika nehvaležnost. Bili so naši; naj tudi naši ostanejo! oni naši u priprošnji, mi pa njihovi u posnemanju in u hvaležnem češčenju. „Hočeš pa z dobičkom brati (djanje svetnikov), čitaj ponižno, priprosto in zvesto, in ne želi sluti, da si učen. Poprašuj rad in molčé poslušaj besede svetnikov, ter starih pregovorov ne zaničuj; ne povedajo se ti zastonj,“ to ti pobožni Tomaž Kempčan svetuje.

Preveliko ob enem brati, pa premalo premisliti, dobro ni, in nima teka. Kdor prenaglo bere, je bolniku podoben, ki neprenehoma jé; ker pa hrane prav ne povžije, poslednjič gladu umerje.

Kadar utegneš, beri vsaki dan djanje svetnika enega; če pa med tednom časa nimaš, si u nedeljo poprej najlepših in tebi pristojnih naberi, ter jih ves teden premišljevaje obhajaj. Pač bi veselo in lepo bilo, duša moja, imeti vsaki dan svojega pomočnika bliže svetih nebes.

Mnogoverstni so darovi, koje nam sveti Duh deli in mnogotere rože po vertih cvetó. Kakor ima vsaka rožica svoj posebni duh, ima tudi vsak izvoljenec božji kako posebno čednost ali krepost u svoji svetosti, katera se izmed vseh drugih najlepše sveti; njo skoncema posebno razloženo najdeš. Nauk in posnemo torej pazno preberi, in nauči se od mučenikov kerščanske močno-dušnosti, pobožnosti od puščavnikov; vadi se po zgledu svetih spoznovavcev pravo vero in vse njene nauke zvesto terditi, od devic ohraniti sveto čistost in nedolžnost. Uči se od enega svetnika zvesto moliti, od drugega pridno delati po svojem stanu, od vseh pa Boga nad vse ljubiti in vse iz ljubezni do njega storiti. Tako boš rastel u sveti pobožnosti, kakor je tvoja in moja dolžnost.

Vsaka pobožna vaja pa ni za vsakega, pravi Tomaž Kempčan: nekemu je bolje to, drugemu drugo. Tudi vsako djanje svetnikov ni za posnemati vsakemu; čudna dela občuduj, in hvali Boga, ki svojim zvestim služabnikom toliko moč da, kaj tako čudnega storiti, toliko težavnega prebaviti za božjo čast in u izveličanje duš. Komur ni dano čudežev delati, tudi ni ukazano jih svojevoljno počenjati; Boga brez potrebe poskušati, bila bi grešna prederznost, pa ne svetost. Dobro torej razloči, kaj je u djanju svetnikov za posnemo, kaj za počesčenje; to je prava kerščanska modrost!

Ako to „*djanje svetnikov*“ pazno čitaš, ne spodtikaj se, če zapaziš, da niso vsi popisi svetnikov iz enega peresa pritekli.

Popisali so jih gospodje časti in hvale vredni: *Jožef Ulaga, Mihael Pikel, Jancz Zumper, Juri Caf, Felicijan Globočnik, Peter Cizej, Jernej Ciringer, Matvez Ravnikar, Stefan Kocijančič, Franc Zorčič, Franc Kosar*, in še drugih prijatlov nekoliko. Kakor u občestvo svetnikov verjem, tako obsežno delo ljubim in mu zaupam, kajti združena moč veliko premore, in veliko jih lahko stori, kar bi enemu bilo pretežko. Kakor pa ljudje u vsakem kraju ravno tistega jezika nimajo in razne besede razno golčijo, jih večasih razno zapišejo. Gerdo bi bilo jih smešiti, in še gerše, jih zato grajati, ako se vsakemu beseda prav po domače ne zarobi. Prava ljubezen ne sodi hudo, pa tudi komarjev ne preceja, kadar potreba ni.

Oče mili pa blagoslovi nas spisatelje in vas bravece ali čitatelje, kakor je blagoslovil nepreštevilno trumo svojih izvoljenih iz vseh narodov in jezikov, kateri pred prestolom in pred Jagnjetom u belih oblačilih stojé, in oljke večne zmage u svojih rokah deržé, z velikim glasom pojó: Slava Bogu našemu! Oh, naj bi tudi mi njih svete čednosti brali in tako zvesto posnemali, da bi enkrat veselo pred prestolom Jagnjeta med njimi stali, in prepevali hvalno pesen, rekoč: *Hvala in slava Bogu našemu na vse večne čase. Amen.*

Pregled in kazalo.

Pervi oddelek:

Šola in odgoja.

I. Splošne razprave.

	Stran
1. Pozor!	3
2. Iskrice, šolo oživiti	4
3. Opomemba	7
4. Kaj je storiti dušnemu pastirju dandanašnji posebno u šoli?	9
5. Kratko vodilo za malo in veliko „Berilo“	21
6. Bratje sv. Cirila in Metoda u naših šolah	35
7. Zdaj še le vemo, kaj šola velja	45
8. Zakaj sveta vera u naših šolah umira?	54
9. Sedem naglavnih grehov naših šol	56
10. Petnajst naglavnih grehov pri otroški odgoji	65
11. Otroci na paši brez pastirja	71
12. Tri hudobne sestre	75
13. Petero smertnih nevarnostij deviške sramožljivosti	77
14. Šola napuha	81
15. Sedem prošenj materam in očetom	83
16. Šiba novo mašo peje	90
17. Dvanajst zdravil za malopridne otroke	92
18. Živa šola za domovino	94
19. Car Napoleon katehet	96
20. Sveti križ u šoli	97

II. Mala basaga šolskega blaga.

21. Nareki in predpisi	99
22. Hrastovje	110
23. Ptičji lov	112
24. Ptičji račun	114

	Stran
25. Kače	116
26. Kraljeva zverina	118
27. Košček domačega zemljepisa	134

III. Dodatek. Podučno berilo.

28. Pričkanje pobožnega mladenčca in modrijana	128
29. Jezusove jaslice	130
30. Trikrat vesela aleluja!	132
31. Slovo Št. Emske mladine od svojega ljubega pastirja	134
32. Povzdigovanje trupla sv. Faustina	138
33. Novi zvonovi u stari Vuzenici	143
34. Usmiljene sestre sv. Vincencija Paveljana	145
35. Oglej, prva zibel keršč. vere za Slovence	155
36. Solnograd, kerščanstva slavni svetilnik Slovincem	165
37. Selitev sedeža lavantinskega škofijstva u Maribor	173

Drugi oddelek:

Narodna politika in pa narodno gospodarstvo.

A.

1. Ljubezen do domovine	183
2. Narodnost, znamenje naše dobe	197
3. Dve tabli zapovedij	199
4. Kaj pred vsem storiti dušnim pastirjem u naših dneh?	204
5. Dobri pastir ob času nevarnosti	212
6. Novi časi, novi grehi	214
7. Milo potožilo	221
8. Kaj delajo šolski gospodje po Štajerskem?	224
9. Svetla resnica za zmešani svet	227
10. Tužno ogledalo za našo dobo	235
11. Odperto pismo vsem srenjskim poglavarjem	241
12. Graja nemškutarjev	251
13. Ogovor Slovencev	257
14. Dolžnost, svoj jezik spoštovati	260
15. Povaba Slovencev u družbo sv. Križa	270
16. Poslednje sporočilo	283
17. Milo izdihovanje po miru	287

B.

	Stran
18. Vsakdanji račun	291
19. Potreben račun, katerega malokdo stori	293
20. Žganje in tobak	296
21. Prijatli pomagajte!	297
22. Glas viši-pastirja, s katerim želi ovarovati ljube Slo- vence velike nesreče	299
23. Černe bukve	314
24. Kruha, pa tudi nauka za uboge	315
25. Kako se ob hudi uri obnašati?	322
26. O koleri nekaj	325
27. Bog nas varuj samomora!	331
28. Bog daj zdravja!	334
29. Zlato ravnilo kerščanskega življenja	342
30. Deset dobrih nasvetov	353

Tretji oddelek:**Razna podučna tvarina.****A.**

1. Kerščanski nauk o nekerščanskih bukvah	357
2. Kriva vera o šesterih rimskih mašah in dvanajsterih postnih petkih	369
3. Nekoliko besed o domačem petju	379
4. Beseda nasprotnikom duhovniškega samstva	394

B.

5. Sveto pismo starega zakona	398
6. Pismo Metelku	404
7. Naznanilo A. J. Murkovega slovarja	407
8. M. Jarnikov etimologikon	410
9. Slomšek o svojih „Drobtinah“	414
10. Slomšekov uvod k „Djanju svetnikov božjih“	423

Popravki.

- Stran 91. zadnja versta beri: ptuja vrata tolkla.
" 160. 8. v. od zg. beri: sveti trupli.
" 373. 10. v. od sp. " dali.
" 386. 14. v. od zg. " od mertvih vstal.
" 404. 1. v. od sp. " spisovatelju.
" 406. 7. v. od zg. " strežáci —.
" 410. 2. v. " " " l. 1832.

je - skladišče

-Ca

216/4

00017131

COBISS

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA V CELJU

P 11235/4

h zbranih spisov

so bile doslej:

Perva knjiga: **Pesmi.** Sred. 8°, str. XVI, 256. Celovec 1876.

Druga knjiga: **Basni, prilike in povesti.** 8°, str. VIII, 388. Celovec 1878.

Tretja knjiga: **Životopisi.** 8°, str. VIII, 357. Celovec 1879.

Perve in druge je še nekaj malo iztisov pri izdajatelju, pošta Makole (Maxan bei Pöllschach), tretja pa še dovolj, po znižani ceni na prodaj, in sicer: prva po 50 kr., druga in tretja pa po 70 kr.

Pervi in drugi knjigi oskerbel se bode s početkom prihodnjega leta drugi natis.

Teržna cena ovi četerti knjigi je 1 gld. 40 kr. za terdovezan, 1 gld. 30 kr. za broširan iztis. Pri izdajatelju pa se dohva po 1 gld. s poštnino vrati.

Pri ravnoistom izdajatelju dobi se tudi še:

Val. Orožnovi spisi. 12°, Str. XVI, 237. Celovec 1879.
Po 40 kr.